Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tjaša Božič

Izkušnje staršev z nacionalnimi in meddržavnimi posvojitvami

Diplomsko delo

Ljubljana, 2023

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Tjaša Božič

Izkušnje staršev z nacionalnimi in meddržavnimi posvojitvami

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2023

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Tjaša Božič
Naslov diplomskega dela: Izkušnje staršev z nacionalnimi in meddržavnimi posvojitvami
Kraj: Ljubljana
Leto: 2023
Št. strani: 200
Št. prilog: 3
Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl
Lektorica: Karin Jureš, mag. prof. slov.
Ključne besede: posvojitev, nacionalna posvojitev, meddržavna posvojitev, postopek posvojitve, družinsko življenje po posvojitvi

Povzetek

Diplomsko delo se osredotoča na izkušnje staršev z nacionalnimi in meddržavnimi posvojitvami. Želela sem odkriti, s kakšnimi izzivi so se posvojitelji srečevali med postopkom posvojitve in v družinskem življenju po posvojitvi, kakšna čustva in občutke so ob tem doživljali, kakšne pomoči in podpore so bili med postopkom posvojitve in po zaključeni posvojitvi deležni ter katere oblike pomoči in podpore bi jim bile sicer pri tem najbližje. Ugotoviti sem želela tudi, kakšne so prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami glede na izkušnje staršev, ki so posvojili otroka. Z namenom pridobivanja teh podatkov sem intervjuvala starše, ki so posvojili otroka nacionalno ali meddržavno. Med postopkom posvojitve so se intervjuvanci srečali z izzivi, povezanimi s centrom za socialno delo, npr. nepoznavanje postopka posvojitve. V družinskem življenju so se srečevali predvsem z izzivi, povezanimi z vzgojo in odzivom okolice, izpostavili pa so tudi težave v šoli. Posvojitelji so se srečevali z različnimi čustvi in občutki, med njimi so bili npr. dvom, občutki izpolnitve, negotovost in ponos. Pomoči in podpore so bili deležni predvsem s strani družine, prijateljev in drugih posvojiteljev, kot pomemben vir podpore in pomoči pa je bilo omenjeno tudi društvo Deteljica. Kot želene oblike pomoči in podpore so intervjuvanci navedli brezplačne priprave na posvojitev in utečen postopek meddržavnih posvojitev. Kot glavno pomanjkljivost nacionalnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali majhno število otrok na voljo za nacionalno posvojitev, kot prednost pa so prepoznali točno določen postopek posvojitve. Kot pomanjkljivosti meddržavnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali zahtevne in dolgotrajne postopke, jezikovne ovire, prepuščenost samim sebi in podobno, kot prednosti

pa so prepoznali občutek večje dostopnosti zaradi majhnega števila otrok na voljo za nacionalno posvojitev in pa takojšnjo možno posvojitev.

DETAILS ABOUT THE GRADUATION THESIS

First and last name: Tjaša Božič
Title of the graduation thesis: Parents' Experience with National and International Adoptions
City: Ljubljana
Year: 2023
No. of pages: 200
No. of amnexes: 3
Mentor: izr. prof. dr. Nina Mešl
Proofreader: Karin Jureš, mag. prof. slov.
Keywords: adoption, national adoption, international adoption, adoption procedure, family life after adoption

Abstract

The thesis focuses on the parents' experiences with national and international adoptions. I wanted to discover what challenges adoptive parents faced during the adoption process, as well as in their family life after adoption, which emotions and feelings they experienced, what help and support they received during the adoption process and after the process was completed, and possible forms of help and support that would be closest to them. I also wanted to find out the advantages and disadvantages of national adoptions compared to international adoptions based on the experiences of parents who have adopted a child. I interviewed parents who adopted a child nationally or internationally to obtain this information. During the adoption process, the interviewees encountered challenges related to the social work centre, e.g. ignorance of the adoption process. In their family life, they mainly faced challenges related to upbringing and the environment's reaction, but they also highlighted school problems. The adoptive parents encountered different emotions and feelings; among them were, for example, doubt, feelings of fulfilment, uncertainty and pride. They received help and support mainly from family, friends and other adoptive parents, and Društvo Deteljica (a Slovenian association that supports and helps parents in adoption and foster care) was also mentioned as an important source of help and support. As desired forms of help and support, the interviewees stated free adoption preparations and a continuing international adoption process. The interviewees recognized the

small number of children available for national adoption as the main disadvantage of national adoptions, while they recognized a well-defined adoption procedure as an advantage. The interviewees considered the disadvantages of international adoption demanding and lengthy procedures, language barriers, being left to one's own devices, etc. As advantages, they noted a sense of greater accessibility due to the small number of children available for national adoption as well as immediate adoption.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Nini Mešl
za podporo, pomoč, odzivnost in motivacijo pri pisanju diplomskega dela.

Hvala tudi družini, fantu in prijateljem
za podporo in spodbudo med študijem ter pri pisanju diplomskega dela, brez vas mi ne bi uspelo.

Nenazadnje pa hvala tudi vsem udeležencem v raziskavi,
ki so si v tem hitrem tempu življenja vzeli čas,
da so z menoj delili svoje dragocene izkušnje.

KAZALO VSEBINE

1 TEORETIČNI UVOD 1
1.1 Posvojitev kot oblika socialnega starševstva 1
1.2 Zakonodajni okvir posvojitev 3
1.2.1 Nacionalna posvojitev 3
1.2.2 Meddržavna posvojitev 7
1.3 Odločitev za posvojitev 11
1.4 Pomen priprav na posvojitev 12
1.5 Pomoč in podpora posvojiteljem 16
1.5.1 Pomoč in podpora pri meddržavnih posvojitvah 18
1.6 Družinsko življenje po posvojitvi 19
1.6.1 Teorija navezanosti v povezavi z otroki, ki so bili posvojeni 20
1.6.2 Odziv okolice ob posvojitvi 24
1.6.3 Otrok in posvojitev 26
1.6.4 Stik z otrokovo kulturo 28
2 FORMULACIJA PROBLEMA 31
3 METODOLOGIJA 33
3.1 Vrsta raziskave 33
3.2 Merski instrumenti in viri podatkov 33
3.3 Populacija in vzorčenje 33
3.4 Zbiranje podatkov 34
3.5 Obdelava in analiza podatkov 35
4 REZULTATI 36
5 RAZPRAVA 51
6 SKLEPI 60
7 PREDLOGI 63
8 VIRI IN LITERATURA 64
9 PRILOGE 67
9.1 Merski instrument 67
9.2 Odprto kodiranje 69
9.3 Osno kodiranje 177

PREDGOVOR

Prihod otroka v družino je pomemben trenutek v življenju. Starši se na ta trenutek različno pripravljajo in ga tudi različno doživljajo. Nekateri se zaradi različnih razlogov, kot je na primer soočanje z neplodnostjo, odločijo, da bodo otroka posvojili. Pri tem se lahko odločijo za nacionalno ali pa meddržavno posvojitev. Proces posvojiteljstva pa lahko mnogim predstavlja zahteven in dolgotrajen proces. Posvojitelji se pogosto srečajo z raznimi izzivi, tako med samim postopkom posvojitve kot tudi v družinskem življenju po posvojitvi. V diplomskem delu raziskujem izkušnje staršev, ki so posvojili otroka, v upanju, da odkrijem obdobja oz. področja, pri katerih se soočajo z največ izzivi in bi najbolj potrebovali pomoč in podporo ter tudi možne oblike pomoči, ki bi jim bile najbližje. Skušam odkriti tudi, kakšne so prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami glede na izkušnje staršev, ki so posvojili otroka.

V teoretičnem uvodu se tako osredotočam na različne teme. Najprej predstavljam posvojitev kot obliko socialnega starševstva, saj se mi zdi pomembno poudariti, da krvna povezava med starši in otroci ni tista, ki nekoga naredi starša. Nadaljujem z zakonodajnim okvirom, ki je bistvenega pomena za razumevanje izkušenj posvojiteljev. Naslednje poglavje je namenjeno odločitvi za posvojitev. Večina parov se odloči za posvojitev zaradi soočanja z neplodnostjo, ni pa to edini razlog. Pomemben del odločitve o posvojitvi pa predstavlja tudi odločitev o tem, ali bo par otroka posvojil znotraj Slovenije ali meddržavno. Sledita poglavji o pomenu priprav na posvojitev in o pomoči ter podpori posvojiteljem. Ti dve temi se mi zdita še posebej pomembni, saj menim, da lahko ustrezna priprava na posvojitev, sama pomoč in podpora posvojiteljem med postopkom in tudi pri družinskem življenju po posvojitvi pomembno vplivajo na kakovost odnosov v družini in identiteto posvojenega otroka. Zadnje, obsežnejše poglavje namenjam družinskemu življenju po posvojitvi, saj se glede na pretekle raziskave posvojitelji v tem obdobju največkrat srečajo z različnimi izzivi, povezanimi tudi z odraščanjem otroka. V poglavju se osredotočam na tri podteme, in sicer na teorijo navezanosti v povezavi z otroki, ki so bili posvojeni, na odzive okolice na posvojitev in na otroka ter posvojitev, pri kateri raziskujem, kaj posvojitev pomeni za otroka oziroma za njegovo oblikovanje identitete, kdaj in na kakšen način je otroku najbolje povedati o posvojitvi ter kako ravnati z otrokovo rojstno kulturo pri meddržavno posvojenih otrocih.

V diplomskem delu uporabljam sledečo terminologijo:

- Nacionalna posvojitev: Posvojitev otroka znotraj Republike Slovenije.
- Meddržavna posvojitev: Pri posvojitvah iz tujine se pojavljata dve poimenovanji, in sicer meddržavna in mednarodna posvojitev. V diplomskem delu uporabljam izraz meddržavna posvojitev, saj sledim izrazoslovju, uporabljenem v relevantni zakonodaji na področju posvojitev iz tujine.
- Posvojitelj: V stroki socialnega dela se sicer uveljavlja poimenovanje »oseba, ki je posvojila otroka«, ki sledi načelu, da je treba dati prednost poimenovanju človeka. V diplomskem delu uporabljam prvo poimenovanje, saj so se tudi starši, s katerimi sem izvedla intervjuje, tako poimenovali in izrazili ponos do tega naziva.
- Otrok, ki je bil posvojen: Pri poimenovanju otroka ne uporabljam poimenovanja »posvojenec«, temveč sledim načelu socialnega dela, po kateremu damo prednost poimenovanju človeka.

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Posvojitev kot oblika socialnega starševstva

V zadnjih desetletjih lahko opazimo pomembne spremembe družinskega življenja. Družine se odmikajo od modela nuklearne družine, torej poročenega moškega in ženske z otroki, saj se pojavljajo različne oblike družine (Rezar, 2009, str. 51). Rezar (2009, str. 51) pravi, da kljub temu mnogi kot družino še vedno obravnavajo le tiste skupnosti, v katerih so starši in otroci biološko povezani (Rezar, 2009, str. 51). V družbi je tako še vedno prisotna glorifikacija krvnih povezav, ki jo lahko zasledimo v izjavah, kot je npr. »kri ni voda«. V tej luči ostaja socialno starševstvo nevidno oz. manjvredno glede na starševstvo, pri katerem so starši z otrokom biološko povezani (Zaviršek, 2009, str. 4). Vendar biološki starši niso edini pravi starši, socialni starši so biološkim namreč enakovredni po intimnosti in skrbi za otroka (Rezar, 2009, str. 51–52).

Posvojitev je ena najbolj znanih oblik socialnega starševstva. Posvojitev pa ni nov pojav, saj jo lahko zasledimo že v času predkrščanske Evrope. Otroke so posvajali starši, ki niso mogli imeti bioloških otrok ali pa niso imeli moškega potomca, pri čemer je posvojitev predstavljala eno od strategij dedovanja. Take prakse niso bile v korist cerkvi, saj so zmanjševale možnost, da bi družina zapustila svoje premoženje cerkveni organizaciji. Cerkev je tako prepovedala posvojitve, o posvojenih otrocih pa govorila kot o »otrocih krive prisege«, ker so s tem, ko so postali dediči, »Boga (oz. cerkev) ogoljufali za tisto, kar mu (ji) po pravici pripada«. Posvojitev je bila prepovedana vse do 20. stoletja. V Sloveniji je število posvojitev začelo naraščati po drugi svetovni vojni, danes pa je vedno več tudi meddržavnih posvojitev (Zaviršek, 2009, str. 7–8).

Zaviršek (2006, str. 205) socialno starševstvo definira kot socialni odnos in institucijo, kjer v družini živi ena ali več oseb, ki z otrokom niso biološko povezane, so pa z njim v čustvenem razmerju. Oseba oz. starš opravlja vsakodnevne starševske funkcije (ekonomske, socialne, vzgojne, emocionalne) v daljšem časovnem obdobju. Med otrokom in staršem tako obstaja tesno čustveno razmerje (Zaviršek, 2006, str. 205). Zaviršek (2009, str. 4) pravi, da je socialno starševstvo torej nasprotje biološkemu starševstvu. S socialnim starševstvom poudarjamo, da vsa starševstva ne temeljijo na bioloških povezavah (Zaviršek, 2009, str. 4). Rezar (2009, str.

52) pravi, da se pri socialnem starševstvu odrasli dojemajo kot »pomembni drugi« za otroka, torej kot njihovi starši, ne glede na biološko povezanost (Rezar, 2009, str. 52).

Pri biološki povezanosti se lahko navežemo tudi na mit o materinstvu. Zaviršek (2009, str. 4) pravi, da je za nekatere krvna oz. biološka povezava med staršem in otrokom merilo kakovosti samega starševstva. Po Ann Oakley (2000, str. 214) krvna vez ali pa »materinski gon« ni tisto, kar naredi mamo dobro mamo, dobra mama je namreč mama, ki ima čas, sredstva in voljo. Oakley (2000, str. 213) pravi, da »materinskega gona« sploh ni. Ni nobenega biološko utemeljenega gona, ki ženske žene k rojevanju ali k skrbi za otroke, ko jih že imajo. Ženske, ki posvojijo otroke, se zelo dobro znajdejo tudi brez pomoči »biološkega materinskega gona«, in to zato, ker vez med mamo in otrokom ni biološka, temveč čustvena, ženska pa se zmožnosti, da postane mama, nauči (Oakley, 2000, str. 213–215). Po Zaviršek (2009, str. 5) so starši ljudje, ki se definirajo kot starši, ne glede na to, ali so krvno povezani z otrokom ali ne. Delitev med biološkim in socialnim starševstvom je nepotrebna, saj ustvarja razliko, ki pa je hkrati tudi že neenakost (Zaviršek, 2009, str. 5).

Kljub temu pa je socialno starševstvo samo po sebi edinstveno, saj seboj prinese izzive, s katerimi se starši z biološkimi otroki načeloma ne srečujejo.

Pari, ki se odločijo za socialno starševstvo, se srečujejo z mnogimi izzivi in skrbmi, kot so npr. negotovost ob morebitnem večletnem čakanju na otroka in zaskrbljenost, kdaj in kako povedati otroku, da je posvojen, zaskrbljenost glede tega, kako bo to sprejel in kako bo sprejel nov dom. Obdobje čakanja na posvojitev otroka v Sloveniji je namreč dolga, saj zanje skorajda ni otrok. Enega izmed razlogov za nesorazmerje med pari, ki želijo posvojiti otroka in otroki za posvojitev, predstavlja tudi sistem rejništva, ki skoraj ne omogoča posvojitve. Otroci namreč dolgotrajno ostajajo v rejništvu. Pari tako na posvojitev čakajo od enega leta, najpogosteje pa od treh do petih let (Klun, 2009, str. 35). Klun (2009, str. 35) pravi, da se veliko parov prav zaradi tega odloča za meddržavne posvojitve, saj menijo, da je v Sloveniji nemogoče posvojiti otroka. Pari pogosto tako v meddržavni posvojitvi vidijo edino pot, da postanejo straši (Klun, 2009, str. 35). V samem postopku posvojitve znotraj Slovenije pa se pojavljajo predvsem problemi birokratskega značaja. Takšne situacije so za starše, ki se odločijo za posvojitev, stresne, vendar so k sreči hitro rešljive (Klun, 2009, str. 43).

1.2 Zakonodajni okvir posvojitev

V Sloveniji je posebno varstvo otrok in mladoletnikov, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, opredeljeno že v sami Ustavi Republike Slovenije (1991), ki v 56. členu navaja, da ti otroci uživajo posebno varstvo države. Posvojitev je ena izmed oblik varstva teh otrok in mladoletnikov. V nadaljevanju predstavljam zakonodajni okvir nacionalne in meddržavne posvojitve. V raziskavi, ki sem jo izvedla, sem se z intervjuvanci pogovarjala tudi o samem postopku posvojitve. Za lažje razumevanje diplomskega dela se mi zdi pomembno predstaviti tudi, kako sta posvojitev in sam postopek posvojitve formalno urejena, zato predstavljam temeljne pravne vire na področju obeh posvojitev in njihova glavna določila.

1.2.1 Nacionalna posvojitev

Temeljni pravni vir na področju nacionalne posvojitve je Družinski zakonik (v nadaljevanju DZ) (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US in 5/23). Posvojitev je po 9. členu DZ (2017) definirana kot »posebna oblika varstva otrok, s katero nastane med posvojiteljico ali posvojiteljem in otrokom enako razmerje, kakor je med starši in njihovimi otroki«. Posvojitev je nato opredeljena od 212. do 230. člena. V DZ je zapisano, da se sme posvojiti samo otroka, posvojita pa ga lahko zakonca ali zunajzakonska partnerja. Izjemoma lahko otroka posvoji tudi ena oseba, a le, če je to v otrokovo korist (DZ, 2017, čl. 213).

DZ (2017, čl. 214) ne dopušča posvojitve sorodnika v ravni vrsti, kot tudi ne brata ali sestre. Skrbnik ne more posvojiti svojega varovanca, dokler med njima traja skrbniško razmerje (DZ, 2017, čl. 214). Posvojitelj je lahko polnoletna oseba, ki je vsaj 18 let starejša od otroka, v izjemnih primerih je lahko starostna razlika manjša, vendar le, če bi bila taka posvojitev v otrokovo korist. Sodišče v postopku posvojitve upošteva tudi otrokovo mnenje, če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice. Otrok lahko svoje mnenje izrazi sam ali preko osebe, ki ji zaupa in si jo je sam izbral. Za posvojitev je potrebno tudi otrokovo soglasje, če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice (DZ, 2017, čl. 215).

V posvojitev se sme dati samo otroka, za katerega so starši po otrokovem rojstvu privolili v posvojitev pred CSD-jem ali sodiščem. Za otroka, ki še ni dopolnil osem tednov starosti, morajo privolitev po osmih tednih starosti otroka zopet potrditi, sicer privolitev nima pravnega učinka. Privolitev starša, ki mu je bila odvzeta starševska skrb ali ki trajno ni sposoben izraziti svoje

volje, ni potrebna. V posvojitev se sme dati tudi otroka, katerega starši so neznani ali že leto dni ni znano njihovo prebivališče, ter otroka, ki nima živih staršev. Otroka, ki izpolnjuje vse pogoje za posvojitev, CSD vpiše v centralno zbirko podatkov o otrocih, ki potrebujejo posvojitev (DZ, 2017, čl. 218).

S posvojitvijo nastanejo med otrokom in njegovimi potomci ter posvojiteljem in njegovimi sorodniki enaka razmerja kakor med sorodniki, če zakon ne določa drugače. S posvojitvijo pa prenehajo tudi pravice in obveznosti otroka do njegovih bioloških staršev in drugih sorodnikov ter pravice in obveznosti bioloških staršev in sorodnikov do njega. To ne velja v primeru, če otroka posvoji zakonec ali zunajzakonski partner enega od otrokovih staršev. DZ določa tudi, da posvojitve ni mogoče razvezati. Po posvojitvi se posvojitelji v matični register vpišejo kot otrokovi starši (DZ, 2017, čl. 219–220).

Po pravnomočnosti odločbe o posvojitvi posvojena oseba nima pravice do seznanitve z osebnimi podatki svojih bioloških staršev, ki se vodijo v matičnem registru in v drugih evidencah osebnih podatkov, prav tako ti nimajo pravice do seznanitve z osebnimi podatki otroka, ki so ga dali v posvojitev. Seznanitev s temi podatki je mogoča le ob pisnem soglasju osebe, na katero se nanašajo. Otrok, ki je dopolnil 15 let, lahko sam poda soglasje, če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice, v nasprotnem primeru pa njegov zakoniti zastopnik. Soglasje pridobi CSD na pobudo posvojene osebe ali bioloških staršev. Posvojena oseba ali njen zakoniti zastopnik lahko zahteva od centra za socialno delo podatke o zdravstvenem stanju bioloških staršev v obsegu in pod pogoji, ki jih določa zakon. V tem primeru CSD pridobi podatke od zdravstvenih zavodov in jih v anonimizirani obliki pošlje posvojeni osebi ali njenemu zakonitemu zastopniku (DZ, 2017, čl. 222).

1.2.1.1 Postopek nacionalne posvojitve

Postopek posvojitve v Sloveniji je opredeljen v DZ (2017) in v Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2022) (v nadaljevanju Katalog).

Zakonca ali zunajzakonska partnerja ali posameznik, ki si želijo posvojiti otroka, pri CSD-ju vložijo pisno prijavo, s katero izrazijo željo za posvojitev. Po prejemu pisne prijave oz. vloge CSD ugotavlja primernost prijavitelja, in sicer če izpolnjuje pogoje, ki jih DZ določa v 213., 214. in 215. členu, motive za posvojitev in druge za posvojitev pomembne okoliščine. Za

ugotavljanje primernosti ima na voljo eno leto od dneva vložitve prijave (DZ, 2017, čl. 223–224).

Prvi pogovor s parom oz. posameznikom, ki je oddal vlogo za posvojitev oz. išče informacije o možnostih posvojitve, je namenjen podajanju osnovnih informacij o posvojitvi, pogovoru o pogojih za posvojitev, o specifičnosti posvojiteljske stvarnosti in o pomenu priprav na posvojitev ter možnostih v vključitve v obstoječe programe priprave na posvojitev. Nadaljnji bolj poglobljeni pogovori so namenjeni skupnemu ocenjevanju motivov za posvojitev in pričakovanj v zvezi s posvojitvijo, pogovoru o življenjskih izkušnjah, partnerskem odnosu, socialni mreži, sorodstvenih odnosih in njihovem pogledu na odločitev o posvojitvi, o izkušnjah iz primarne družine, oceni starševskih kompetenc in začasni prvi skupni oceni realnih možnosti za posvojitev. CSD obišče prijavitelje tudi na domu, pri čemer preveri življenjski prostor, bivanjske razmere in življenjske pogoje za otroka (Katalog, 2022, str. 83).

Prijavitelji morajo opraviti tudi pogovor s psihologom, namen katerega je zopet preverjanje motivov za posvojitev in starševskih kapacitet. Psiholog opravi psihološko ocenjevanje in izdela psihološko poročilo in mnenje. CSD na osnovi pogovorov, ocene in mnenja psihologa izdela pisno strokovno mnenje glede primernosti prijaviteljev. Priporočljivo je, da se glede tega posvetuje v strokovni skupini, v kateri je, če je to mogoče, eden od članov psiholog. Strokovna delavka se o izdelanem strokovnem mnenju pogovori s parom, v primeru negativne presoje se mora s parom pogovoriti tudi o razlogih za neizpolnjevanje pogojev za posvojitelje in o mogočih naslednjih korakih (Katalog , 2022, str. 83–84).

Če iz strokovnega mnenja centra za socialno delo izhaja, da je prijavitelj primeren za posvojitelja, mu CSD dodeli status kandidata za posvojitelja in ga vpiše v centralno zbirko podatkov o kandidatih za posvojitelje (DZ, 2017, čl. 225).

Strokovna delavka na CSD-ju se s kandidatoma za posvojitelje dogovori o vzdrževanju stikov in morebitnih drugih dejavnosti po pridobitvi statusa kandidata za posvojitelja. S parom sklene tudi dogovor o vključitvi v program priprav na posvojitev in tudi spremlja, ali se je par vključil in med pripravo, sodeluje tudi s strokovnimi delavci, ki vodijo program priprave. Ob koncu programa sledi skupni pogovor s kandidatoma za posvojitelje in s strokovnimi delavci programa priprave na posvojitev. Namen pogovora je skupna ocena o tem, kakšni so pogledi in pričakovanja v zvezi s posvojitvijo in s pripravljenostjo kandidatov na starševstvo posvojenemu otroku (Katalog, 2022, str. 85–86).

CSD pri izbiranju najprimernejšega kandidata upošteva otrokove značilnosti in potrebe, želje, ki jih je izrazil kandidat, strokovno mnenje centra za socialno delo, željo bioloških staršev glede bodočih posvojiteljev in pa tudi čas vpisa v centralno zbirko podatkov o kandidatih za posvojitelje. Časa vpisa ni treba upoštevati, če je v korist otroka, da ga posvoji določeni kandidat (DZ, 2017, čl. 226). Ko CSD izbere najprimernejšega kandidata za posvojitelja, z njim opravi pogovor, ki je namenjen skupnemu načrtovanju postopnega prehoda otroka v novo družino, v skladu s potrebami otroka in drugih udeležencev (rejniki, starši). Lahko se opravi tudi ponoven obisk na domu. Po namestitvi otroka v novo družino sledi spremljanje, opora in pomoč otroku in posvojiteljem ob prihodu otroka v posvojiteljsko družino in med prilagajanjem koordiniranje in spremljanje postopnega vključevanja otroka v novo okolje (Katalog, 2022, str. 88–89).

V 227. členu DZ (2017, čl. 227) je določena namestitev z namenom posvojitve. Sodišče lahko odloči, da otrok pred odločitvijo o posvojitvi določen čas preživi v družini bodočega posvojitelja, da se ugotovi, ali se bosta otrok in bodoči posvojitelj lahko vživela v nov položaj in ali bo posvojitev v korist otroka. Glede obveznosti bodočega posvojitelja, h kateremu je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti (DZ, 2017, čl. 227). CSD v času namestitve z namenom posvojitve mesečno obiskuje posvojiteljsko družino, opravi pogovore s posvojiteljema in z otrokom, o tem pa tudi pisno poroča (Katalog, 2022, str. 89).

Če sodišče ugotovi, da so izpolnjeni po DZ predpisani pogoji za posvojitev, zlasti pa, da je posvojitev v korist otroka, izda odločbo o posvojitvi. V primeru, da sodišče ugotovi, da niso izpolnjeni predpisani pogoji za posvojitev ali da posvojitev ne bi bila v korist otroka, predlog zavrne. Sodišče pravnomočno sodno odločbo o posvojitvi otroka v 15-ih dneh od njene pravnomočnosti pošlje pristojnemu CSD-ju zaradi vpisa podatkov v evidenco iz 284. člena DZ in upravni enoti, ki posvojitev vpiše v matični register. Po posvojitvi se posvojitelji v matični register vpišejo kot otrokovi starši (DZ, 2017, čl. 229).

Strokovna delavka na CSD se lahko z družino in otrokom po končani posvojitvi dogovori o spremljanju in morebitni pomoči med odraščanjem, v poštev pride tudi nadaljnje delo s posvojenci v obliki pomoči pri iskanju informacij o njihovi preteklosti in morebitnih stikih s starši (Katalog, 2022, str. 89).

1.2.2 Meddržavna posvojitev

Prve smernice za meddržavne posvojitve so bile oblikovane pod pokroviteljstvom mednarodnega sveta za socialno varstvo. Projekt se je začel 1979 in nadaljeval z delavnicami, s seminarji in posebnimi interesnimi srečanji, ki so potekala v različnih regijah in delih sveta. Že leta 1960 pa je v Leysinu v Švici potekal evropski seminar o meddržavnih posvojitvah. Na seminarju so strokovnjaki iz različnih držav sprejeli načela v zvezi z meddržavnimi posvojitvami. Eno do načel je bilo, da je treba otroku najti posvojitelje znotraj njegove države, posvojitev izven rodne države pa naj bi bil skrajni ukrep, ko drugače ni mogoče zagotoviti varstva otroka. Evropski seminar o meddržavnih posvojitvah je odločilno vplival na postopke pri meddržavnih posvojitvah, pri katerih določa pogoje in postopek posvojitve država otroka (Rezar, 2009, str. 53–55).

V zvezi z meddržavnimi posvojitvami so bila od vsega začetka skupna priporočila po svetu, da naj nacionalne vlade predvidijo zakonsko usmeritev in učinkovit nadzor za zaščito otrok ob meddržavnih posvojitvah (Rezar, 2009, str. 53). Na področju otrokovih pravic sta pri meddržavnih posvojitvah pomembni dve konvenciji, in sicer Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 9/1992), sprejeta na Generalni skupščini Združenih narodov 20. novembra 1989, katero je potrdila tudi Slovenija (Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 1989). Pomembna pa je tudi Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99) iz leta 1996, v Sloveniji sprejeta leta 1999 (Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic, 1999).

1.2.2.1 Haaška konvencija in bilateralni sporazum

Najpomembnejši mednarodni akt na področju meddržavnih posvojitev je Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, tako imenovana Haaška konvencija (MKVO) (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 14/99). Konvencija je bila sprejeta 20. maja 1993 v Haagu, po katerem se je tudi uveljavil naziv Haaška konvencija. Slovenija jo je ratificirala 29. maja 1999 (Zakon o ratifikaciji konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, 1999).

Haaška konvencija (1993, čl. 1) vzpostavlja minimalne standarde na področju meddržavnih posvojitev in sledi trem bistvenim ciljem:

- določiti zaščitne ukrepe, ki bodo zagotavljali, da so meddržavne posvojitve v otrokovo korist in da se spoštujejo njegove temeljne pravice, priznane v mednarodnem pravu;
- vzpostaviti tak sistem sodelovanja med državami pogodbenicami, ki bo zagotavljal spoštovanje zaščitnih ukrepov, in s tem preprečiti ugrabitve, prodajo ali trgovino z otroki;
- zagotoviti, da bodo države pogodbenice priznavale posvojitve, izvedene v skladu s to konvencijo (Haaška konvencija, 1993, čl. 1).

Po 6. členu Haaške konvencije (1993, čl. 6) država pogodbenica določi osrednji organ za opravljanje dolžnosti, ki jih organom nalaga konvencija (Haaška konvencija, 1993, čl. 6). Osrednji organ, ki skrbi za izvajanje konvencije, je pri nas Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve, pooblaščeni organi pa so centri za socialno delo (Rezar, 2009, str. 53–54). Konvencija obsega 48 členov. Že takoj na začetku je zapisano, da meddržavna posvojitev namenjena za otroke, katerim v matični državi ni mogoče najti primernih posvojiteljev. Najpomembnejša načela Haaške konvencije se nanašajo na ukrepe za zaščito otroka v postopku meddržavne posvojitve, ureditev sodelovanja med vpletenimi državami in zavarovanje potrditve opravljene posvojitve v drugih državah pogodbenicah. Konvencija podrobneje določa pogoje za posvojitev med državami, med drugim tudi postopek, priznanje in posledice posvojitve (Rezar, 2009, str. 53).

Po 4. členu Haaške konvencije (1993, čl. 4) se posvojitev izvede le, če so pristojni organi matične države ugotovili, da se otroka lahko posvoji, da je meddržavna posvojitev v korist otroka in če so se prepričali: da so bile osebe, institucije in organi, katerih soglasje je potrebno za posvojitev, deležni posvetovanja, če je to potrebno, ter da so bili ustrezno obveščeni o posledicah njihovega soglasja, še posebej o tem, ali bo posvojitev povzročila prenehanje pravnega razmerja med otrokom in njegovo matično družino ali ne; da so te osebe, institucije in organi dali to soglasje prostovoljno, v zahtevani pravni obliki ter pisno izraženo ali potrjeno; da soglasje ni bilo pridobljeno s plačilom ali kakršnim koli nadomestilom ter da ni bilo umaknjeno; da je mati, če se to zahteva, dala svoje soglasje šele po rojstvu otroka. Da se posvojitev izvede, pa se morajo pristojni organi prepričati tudi: da je bil otrok deležen posvetovanja in ustreznih informacij o posledicah posvojitve in njegovega soglasja za posvojitev, če se tako soglasje zahteva; da so bile upoštevane otrokove želje in mnenja; da je bilo otrokovo soglasje za posvojitev, če se to zahteva, dano prostovoljno, v zahtevani pravni obliki ter pisno izraženo ali potrjeno ter da soglasje ni bilo pridobljeno s plačilom ali kakršnim

koli nadomestilom. Pri tem morajo pristojni organi upoštevati starost in zrelost otroka (Haaška konvencija, 1993, čl. 4).

Da se lahko posvojitev po 5. členu Haaške konvencije (1993, čl. 5) izvede, pa morajo pristojni organi države sprejema najprej: ugotoviti, ali so predvideni posvojitelji ustrezni in izpolnjujejo pogoje za posvojitev; prepričati se morajo, da so bili predvideni posvojitelji deženi ustreznega svetovanja ter ugotoviti, ali otrok ima oz. bo dobil dovoljenje za vstop v državo in stalno prebivališče v njej.

Po 9. členu Haaške konvencije (1993, čl. 9) izvajajo Osrednji organi neposredno ali preko organov z javnimi pooblastili ali drugih organizacij v svoji državi, pri nas so to centri za socialno delo, vse ustrezne ukrepe, med njimi tudi:

- zbirajo, hranijo in izmenjujejo informacije o razmerah otroka in predvidenih posvojiteljih v takem obsegu, kot je potreben za izvedbo posvojitve;
- olajšujejo, spremljajo in pospešujejo postopke za posvojitve;
- spodbujajo razvoj svetovalnih služb za posvojitev in spremljanje posvojitev v državi;
- izmenjujejo splošna poročila z ocenami izkušenj pri meddržavnih posvojitvah;
- v obsegu, ki ga dovoljuje njihova notranja zakonodaja ugodijo upravičenim zahtevam drugim osrednjih ali javnih organov za informacije o posameznih posvojitvenih primerih (Haaška konvencija, 1993, čl. 9).

Konvencija določa tudi priznanje posvojitve. V 23. členu je zapisano: »posvojitev, za katero pristojni organi države, v kateri je bila posvojitev opravljena, potrdijo, da je bila izvedena v skladu s konvencijo, se polnopravno prizna v drugih državah pogodbenicah« (Haaška konvencija, 1993, 23. člen). S priznanjem posvojitve se prizna pravno razmerje med otrokom in posvojitelji, starševske odgovornosti posvojiteljev do otroka in prekinitev predhodnega pravnega razmerja med otrokom in njegovimi biološkimi starši (Haaška konvencija, 1993, čl. 26).

V primeru meddržavne posvojitve iz države, ki ni podpisnica Haaške konvencije, posvojitev v Sloveniji ni avtomatično priznana. Posvojitelji morajo v tem primeru tujo sodno odločbo o posvojitvi dati v priznanje pristojnemu sodišču (Portal GOV Republike Slovenije, 2023).

Haaška konvencija torej določa potek meddržavne posvojitve, določa vrste dokazil o primernosti posvojitve, način zbiranja informacij, spodbuja razvoj svetovalnih služb za posvojitev in spremljanje posvojitev v državi, daje pooblastila za opravljanje meddržavnih

posvojitev in določa, kakšno je pravno razmerje med posvojitelji in otroki. Haaška konvencija tudi določa, da morajo imeti pooblaščeni organi vodstveno in drugo osebje, ki je po etičnih standardih, izobrazbi in delovnih izkušnjah usposobljeno za delo na meddržavnih posvojitvah (Rezar, 2009, str. 54). Rezar (2009, str. 54) meni, da po preteklih raziskavah med posvojitelji v Sloveniji strokovna praksa kljub podpisu konvencije temu načelu ne sledi najbolje. Posvojitelji namreč pogosto naletijo na neodobravanje postopka meddržavnih posvojitev in neznanje s strani socialnih delavk in drugih strokovnih delavcev (Rezar, 2009, str. 54). Ti bi namreč morali biti dobro seznanjeni s postopki in imeti znanje za ravnanje na tem specifičnem področju (Rezar, 2009, str. 63).

Na področju meddržavnih posvojitev pa so med državami mogoči tudi bilateralni sporazumi. Slovenija ima sklenjen bilateralni sporazum le z Republiko Makedonijo, ki je bil ratificiran leta 2007 in začel veljati 2008. Cilj sporazuma je določiti pogoje in način izvajanja meddržavnih posvojitev, ki bodo zagotavljali, da je meddržavna posvojitev v otrokovo korist in da se s postopkom posvojitve spoštujejo njegove temeljne pravice. Cilj je tudi vzpostavitev takega sistema sodelovanja med pogodbenicama, ki bo zagotavljal spoštovanje ukrepov za zaščito otrok in s tem preprečitve ugrabitve, prodaje ali trgovine z otroki. Gre torej za sporazum, ki naj bi natančno določil pogoje posvojitve, postopek in posledice, na njegovi podlagi pa je mogoč tudi hiter in legalen vstop otroka v novo državo (Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah, 2007). Za meddržavno posvojitev sicer bilateralni sporazumi sploh niso potrebni, saj se te lahko izvajajo po Haaški konvenciji (Rezar, 2009, str. 55).

Meddržavna posvojitev je mogoča tudi iz držav, ki niso podpisnice Haaške konvencije in s Slovenijo nimajo sklenjenega bilateralnega sporazuma, pri čemer velja, da pogoje in postopek posvojitve določa država otroka. Če pride do posvojitve v eni od teh držav, posvojitev ni avtomatično priznana v Sloveniji. Akt o posvojitvi, ki ga izda pristojni organ v državi otroka, mora priznati tudi slovensko sodišče (Portal GOV Republike Slovenije, 2023).

Na področju nacionalne posvojitve torej temeljni pravni vir predstavlja Družinski zakonik, v katerem so opredeljeni glavni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko pride do posvojitve otroka. V Družinskem zakoniku je na kratko opisan tudi postopek posvojitve, ta pa je natančneje opredeljen v Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo. Najpomembnejši mednarodni akt na področju meddržavnih posvojitev pa predstavlja Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, tako

imenovana Haaška konvencija. Pomembni pa so tudi bilateralni sporazumi, posvojitev otroka pa je možna tudi iz držav, ki niso podpisnice Haaške konvencije in s Slovenijo nimajo sklenjenega bilateralnega sporazuma.

1.3 Odločitev za posvojitev

V Sloveniji se v večini za posvojitev odločijo pari, ki se soočajo z neplodnostjo (Bevc, 2006, str. 51). Jennings, Mellish, Tasker, Lamb in Golombok (2014, str. 206) so v svoji raziskavi ugotovili, da se pari po določenem času oziroma po neuspešnih poskusih oploditve z biomedicinsko pomočjo (IVF) odločijo za posvojitev, ker se zavedajo, da postaja s staranjem možnost za zanositev in biološkega otroka vedno manjša, višja starost pa lahko predstavlja oviro tudi pri posvojitvi (Jennings, Mellish, Tasker, Lamb in Golombok, 2014, str. 206). Ugotovili pa so tudi, da se ne odločijo vsi pari, ki se soočajo s težavami z zanositvijo, za zdravljenje neplodnosti oziroma za postopek oploditve z biomedicinsko pomočjo (IVF). Nekateri se po neuspešnem poskušanju, da bi naravno zanosili, takoj odločijo za posvojitev. Razlogi za to pogosto izhajajo iz verskih ali drugih moralnih prepričanj oziroma zadržkov (Jennings, Mellish, Tasker, Lamb in Golombok, 2014, str. 219).

Neplodnost pa ni edini razlog za posvojitev. Nekateri pari so že od samega začetka odprti za posvojitev. Za posvojitev se odločijo, ker želijo zagotoviti dom otrokom, ki ga potrebujejo, ne glede na to, ali lahko imajo biološke otroke ali ne. V nekaterih primerih pa imajo z otrokom vzpostavljen odnos že pred posvojitvijo, npr. za otroka najprej skrbijo kot rejniki, kasneje pa ga posvojijo (Jennings, Mellish, Tasker, Lamb in Golombok, 2014, str. 297).

Del odločitve za posvojitev pa je tudi odločitev o tem, ali bodo bodoči starši posvojili otroka znotraj Slovenije ali meddržavno.

Veliko parov se odloči za meddržavno posvojitev, razlogi za to pa so zelo različni. Pogosto se posvojitelji za meddržavno posvojitev odločijo, ker so menja, da je posvojitev v Sloveniji skoraj nemogoča in tako v meddržavni posvojitvi vidijo edino možnost, da postanejo starši. Mnogi menijo, da bi z nacionalno posvojitvijo samo zapravljali čas, saj je čakanje na otroka v Sloveniji predolgo (Rezar, 2009, str. 57). Nekateri pari pa se kljub temu raje odločijo za posvojitev znotraj Slovenije, saj se zavedajo, da bi bili pri meddržavni posvojitvi v veliki meri prepuščeni sami sebi. Pri meddržavni posvojitvi pa se pojavi tudi kar nekaj stroškov, povezanih s prevajanjem in z overitvijo dokumentov, s prevozom in z bivanjem v tuji državi (Rezar, 2009, str. 60). Za nekatere starše, ki se odločijo za posvojitev, bi lahko ti stroški predstavljali veliko

finančno breme, zaradi česar se za to vrsto posvojitve ne odločijo. Po mnenju nekaterih pa je pri meddržavno posvojenih otrocih posvojitev tudi bolj vidna zaradi otrokovega videza, ki se pogosto razlikuje od staršev, na primer rasno razlikovanje oz. barva kože (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270).

Zaradi večjega »izstopanja« se lahko taka družina sooča z več odzivi iz okolice, kar bi lahko za kakšne starše predstavljalo izziv, zato se za to vrsto posvojitve načeloma ne odločijo. Zaviršek (2012a, str. 60) pa pravi, da je treba biti pri meddržavnih posvojitvah še posebej pazljiv, saj so lahko plen zlorab, omenja tudi nekaj primerov iz preteklosti, na primer škandal s francosko organizacijo Zoe's Ark, ki je otroke brez vednosti staršev evakuirala iz Darfurja, da bi jih drugi posvojili, krajo otrok iz Gvatemale, izginotje finskih otrok na Švedskem po drugi svetovni vojni itd. (Zaviršek, 2012a, str. 60). Nekateri starši se ravno zaradi strahu pred takšnimi zlorabami ne odločijo za meddržavno posvojitev.

1.4 Pomen priprav na posvojitev

Prihod otroka v družino je eden najpomembnejših trenutkov v življenju staršev. Starši se na ta trenutek različno pripravljajo in ga tudi različno doživljajo. Priprave na posvojitev otroka so zelo pomembne, saj omogočajo staršem, da se pripravijo na spremembe, ki jih bo v njihovo življenje prinesla posvojitev. Bizant (2014, str. 89) pravi, da lahko priprave na posvojitev otroka za bodoče starše pomenijo razbremenitev, uničenje iluzij in zavedanje realnosti. Kljub temu, da so priprave nujne in potrebne, marsikje v Sloveniji ni dodatnih priprav. Večina centrov za socialno delo upošteva nujne postopke, kot so zbiranje potrebne dokumentacije, obisk na domu, socialno poročilo, individualno svetovanje, a to ne zadostuje (Bizant, 2014, str. 89). Kot že opredeljeno v poglavju 1.3, se v Sloveniji za posvojitev v večini namreč odločijo pari, ki se soočajo z neplodnostjo. Po izkušnjah nekaterih strokovnjakov in staršev pa se lahko v nujnih postopkih še vedno uspešno »prikrije« lastna stiska zaradi neplodnosti tako pred strokovnjaki kot tudi pred sabo (Bizant, 2014, str. 89).

Raziskave o doživljanju in načinih spoprijemanja parov z neplodnostjo in njenimi posledicami opozarjajo na močno čustveno obremenitev parov, ki se soočajo z neplodnostjo. Neplodnost in pogosto večletni trud, da bi dobili biološkega otroka, vpliva na njihovo čustveno stanje. Pogosto se soočajo z nizkim samovrednotenjem, občutki velike žalosti, depresijo, s socialno (samo)izolacijo, večjo občutljivostjo, obsedenostjo z mislimi na zanositev, na otroka in podobno. Neplodnost je za večino zakoncev boleča izkušnja drugačnosti (Bevc, 2006, str. 51).

Bevc (2006, str. 51) piše o tem, da se prav v takem čustvenem stanju nekateri pari odločijo za posvojitev otroka. Pogosto se niso pripravljeni spoprijeti s krizo neplodnosti, saj je večina prepričana, da bodo neplodnost in njene posledice rešili, ko bodo dobili otroka v posvojitev. Nerešene krize zaradi neplodnosti lahko zaznamujejo odnose v posvojiteljski družini. Pomembno vlogo pri premagovanju te krize imajo lahko priprave na posvojitev, kjer se lahko par pred sprejemom otroka razbremeni čustvenega pritiska neplodnosti in njenih posledic (Bevc, 2006, str. 51). Klun (2009, str. 44) meni, da bi morali imeti pari, ki se soočajo z neplodnostjo, možnost predelati stisko, ki izhaja iz neplodnosti, že na CSD-ju. Individualni pogovori, na osnovi katerih socialna delavka oceni ustreznost kandidatov za posvojitev, so namreč namenjeni tudi reševanju težav, ki jih imata partnerja v zvezi z neplodnostjo, vendar v praksi ni vedno tako. Priprave na posvojitev namreč niso enotne po vseh centrih za socialno delo, predvsem manjši centri za socialno delo priprav ne izvajajo sami, temveč par napotijo v društvo Deteljica, ki ima izoblikovan program za premagovanje travme, ki izhaja iz neplodnosti in priprave na posvojitve (Klun, 2009, str. 44).

Društvo Deteljica je izvedlo raziskavo med pari, ki se soočajo z neplodnostjo in so se vključili v njihov program priprave na nadomestno starševstvo. Rezultati raziskave so pokazali, da je večina parov, ki se sooča z neplodnostjo, pred vključitvijo v program zaradi neplodnosti močno čustveno prizadeta (Bevc, 2006, str. 58). Pari so izrazili potrebo po razbremenitvi čustvenega pritiska neplodnosti in ne le po pridobitvi otroka (Bevc, 2006, str. 53). Program jim je pomagal doseči zavedanje o neplodnosti in njenih posledicah kot tudi to, da presežejo občutek drugačnosti zaradi neplodnosti. Pomagal jim je, da so se razbremenili čustvenega pritiska zaradi neplodnosti in tako pozitivno učinkoval na čustveno stabilnost para, ki je temelj zadovoljivega delovanja para in dobrih odnosov v posvojiteljski družini. K temu pa je pripomoglo tudi to, da je program za večino ponudil tudi prvi varni prostor, kjer je par lahko odkrito spregovoril o doživljanju neplodnost, kar je za večino zelo občutljiva (Bevc, 2006, str. 58). Udeleženci v raziskavi pa so izrazili tudi potrebo po pripravi na posvojitev otroka, kar nakazuje na posameznikovo odgovornost do vloge posvojitelja (Bevc, 2006, str. 53).

V Sloveniji priprave na posvojitev, kot že omenjeno, niso enotne. Priprave se ponekod izvajajo na centrih za socialno delo, ponujajo pa jih tudi različni terapevtski centri (npr. diagnostično-terapevtski center Nataša Banko), klubi (npr. Humanitarni klub posvojencev AS) in društva (npr. društvo Deteljica). Društvo Deteljica se mi zdi pomembno na kratko predstaviti, saj so ga udeleženci v raziskavi pogosto omenjali in izpostavljali njegovo pomembnost pri pridobivanju

informacij o posvojitvi, pripravi na posvojitev in hkrati pri soočanju z izzivi v družinskemu življenju po posvojitvi.

Program društva Deteljica je namenjen:

- parom, ki so še v postopku zdravljenja neplodnosti, a se že spogledujejo z možnostjo, da v zakonu ne bo bioloških otrok, pa morda ne razmišljajo o posvojitvi;
- parom, ki želijo posvojiti otroka ali ga sprejeti v rejništvo; lahko sta zakonca brez otrok ali s svojimi biološkimi otroki;
- posvojiteljem in rejnikom (Deteljica, b.d.).

Posredno in neposredno pa je program namenjen tudi otrokom vseh starosti, pri katerih so izpolnjeni pogoji za posvojitev ali rejništvo kot kratkoročno ali izjemoma tudi trajnejšo obliko pomoči, kjer pravno formalno še niso izpolnjeni pogoji za posvojitev; otrokom, ki so bili posvojeni; otrokom, ki so v rejništvu in pa strokovnim delavkam in delavcem na centrih za socialno delo in drugih institucijah po Sloveniji, ki delajo na področjih pomoči otrokom in družini (Deteljica, b.d).

V okviru programa delujeta dve skupini, in sicer osnovni program in veterani. Člani obeh skupin se udeležujejo izobraževalnih srečanj, berejo, pišejo in se pogovarjajo. Področja dela so zelo raznolika, intenzivnost in področje dela se prilagaja trenutnim razmeram in potrebam skupine. Področja vključujejo: srečevanje in premagovanje težav z neplodnostjo, zakonske osnove za posvojitev in rejništvo, osebnostna rast, odnose med partnerjema, priprave na sprejem tujega otroka, vzgoja otrok, odnosi v družini, posledice zlorabljanja, trpinčenja in zanemarjanja otrok itd. (Deteljica, b.d.).

Sodelovanje v programu je prostovoljno. Stroški izvedbe programa se krijejo iz članarine oziroma prispevkov udeležencev programa, mesečna udeležba na par znaša 80 EUR (Deteljica, b.d.).

Zaviršek (2012b, str. 201) pravi, da so strokovno vodene priprave na posvojitev v tujini ključni del postopka posvojitve, v Sloveniji pa stvar izbire. Do priprav imajo centri za socialno delo tako različen odnos, nekateri jih zaradi svoje majhnosti ne organizirajo, drugim se ne zdijo pomembne, saj zakonodaja od njih ne zahteva, da jih organizirajo. Kljub temu, da niso zakonsko določene, pa se med posvojitelji prenaša nenapisano pravilo, da ne bodo dobili otroka, če se ne bodo vključili v program priprav. Gre torej za dvojno sporočilo: formalne priprave niso

zakonsko obvezne, hkrati pa obstajajo obvezni nenapisani pogoji za posvojitev. To je ena od netransparentnosti slovenskih postopkov posvojitev (Zaviršek, 2012b, str. 201).

Po preteklih raziskavah med posvojitelji je večina staršev sicer poudarila, da bi si želela imeti dobre priprave, vendar jih številni v zdajšnji ponudbi niso našli (Zaviršek, 2012b, str. 201). Niso pa priprave na posvojitev pozitivno sprejete med vsemi posvojitelji, nekaterim se priprave zdijo ponižujoče, kot da so manj pripravljeni na starševstvo kot pa tisti, ki dobijo biološkega otroka (Zaviršek, 2012b, str. 201). Priprave na posvojitev pa seveda niso kazen ali dokaz, da so starši, ki posvojijo otroka, slabši kot biološki starši, temveč so temeljna oblika strokovne pomoči in podpore staršem ob procesu posvojitve. V tujini so priprave na posvojitev nekaj povsem običajnega, saj starševstvo ni dojeto kot nekaj naravnega, temveč kot družbeno konstruiran proces. V ZDA priprave na primer trajajo enkrat tedensko celih šest mesecev, po šestih mesecih pa sledi še trimesečno usposabljanje, predvsem v obliki usposabljanja na daljavo. Na Švedskem morajo pari opraviti sedem seminarjev, na katerih se ukvarjajo predvsem s povečanjem samorefleksije. V Italiji potekajo priprave dva polna vikenda in nekaj dni, na Finskem imajo šest mesecev obveznih priprav, preden pari dobijo dovoljenje za posvojitev otroka, ponujajo pa jim tudi dodatna izobraževanja (Zaviršek, 2012b, str. 202).

Zaviršek (2012b, str. 202) kot največje pomanjkljivosti dosedanjih priprav v Sloveniji prepoznava: razlikovanje priprav glede na vrednostne usmerjenosti socialnih delavk in psihologinj na določenem CSD-ju, regiji ali društvu; večinoma ne temeljijo na izkustvenih skupinah; obravnavajo se splošne teme, ki niso dovolj povezane s specifičnostjo posvojitve; ne vsebujejo temeljnih znanj in informacij, ki zadevajo meddržavne posvojitve; ne osredotočajo se na poglobljeno refleksijo posameznikovih vrednot, verovanj ipd. in pa številni odrasli jih dojemajo kot obliko nadzora in ne kot obliko podpore (Zaviršek, 2012b, str. 202).

Bizant (2014, str. 95) meni, da bi morali zakonsko urediti področje priprav na posvojitev, saj imajo nekateri pari priprave zastonj, drugi pa ne. Meni, da bi morale biti priprave na posvojitev uzakonjene, in sicer v obliki kakovostnega skupinskega dela, ki daje možnost za svetovanje, zaupanje izkušenj, slišanost in razumevanja ljudi, ki so imeli ali imajo podobne izkušnje. Po njenem mnenju pa bi bilo treba izobraževati tudi druge strokovnjake, npr. učitelje in učiteljice, saj otroci v šoli preživijo največ časa (2014, str. 95).

Priprave na posvojitev so torej ključnega pomena, še posebej za pare, ki se soočajo z neplodnostjo, saj jim omogočijo soočanje s stisko, ki izhaja iz neplodnosti. Na pripravah se bodoči posvojitelji dotaknejo tem, ki bodo v njihovem življenju zelo relevantne, kot je na

primer, kako otroku povedati, da je posvojen. Kljub temu, da so priprave zelo pomembne, pa so pri nas slabo urejene. Priprave na posvojitev niso zakonsko obvezne, zaradi česar tudi niso enotne. Nekateri centri za socialno delo jih izvajajo v preveč okrnjeni obliki ali pa jih sploh ne izvajajo sami, temveč bodoče posvojitelje napotijo na društvo Deteljica ali pa h kakšnemu drugemu ponudniku. Priprave na posvojitev izven centra za socialno delo pa so večinoma plačljive, kar lahko za koga predstavlja tudi izziv. Priprave na posvojitev bi morali zakonsko urediti, kot so urejanje tudi pri večini tujih držav, in jih s tem tudi poenotiti.

1.5 Pomoč in podpora posvojiteljem

Pri posvojitvi sta pomoč in podpora ključnega pomena. Pomembna je tako priprava staršev na posvojitev otroka kot tudi možnost pomoči in podpore pri soočanju z izzivi v družinskem življenju po posvojitvi.

Starši, ki se odločijo za posvojitev, bi potrebovali večjo izbiro na področju priprav na posvojitev in dodatnih izobraženj, prav tako pa tudi več različnih oblik pomoči po končani posvojitvi (Rezar, 2009, str. 63). Bizant (2014, str. 94) pravi, da posvojitev ni »pravljica«, ki bi se končala z oddajo otroka v posvojitev. Pomembno je tudi delo po končanem postopku posvojitve, ki pa je sicer v Sloveniji zakonsko neobvezno. Pari potrebujejo pomoč pri vzpostavljanju in krepitvi odnosa z otrokom. Odraščanje otrok, ki so bili posvojeni prinaša specifične situacije, da bi se starši z njimi lažje spoprijemali, bi po posvojitvi potrebovali izobraževanja na teme, povezane s posvojitvijo, kot tudi možnost sodelovanja s strokovnjaki na področju posvojitev in z drugimi starši glede izkušnje posvojitve (Bizant, 2014, str. 94). Bizant (2014, str. 95) predlaga organizirano delo po posvojitvi. Meni, da bi bilo treba posvojiteljskim družinam zagotoviti več podpore po posvojitvi v obliki skupin, druženj in mesečnih srečanj (Bizant, 2014, str. 95).

Tudi Miller idr. (2021, str. 434) v svoji raziskavi pišejo o tem, da lahko posvojitelji občutijo velike količine stresa, kar nakazuje na potrebo po podpori po posvojitvi (Miller idr. 2021, str. 434). Veliko posvojiteljev se sooča z izzivi, večina bi potrebovala formalno obliko pomoči in podpore med posvojitvijo, da bi se lahko z njimi spopadala. Nekateri posvojitelji se soočajo z depresijo po posvojitvi, s pomanjkanjem zadovoljstva s posvojitvijo ali pa doživljajo stres zaradi nerealnih pričakovanj glede posvojitve (Miller idr., 2021, str. 435). Miller idr. (2021, str. 434–435) v svoji študiji pravijo, da so bile podporne skupine prepoznane kot potencialno koristne za posvojitelje, predvsem pri pomoči posvojiteljem pri obvladovanju svojih in otrokovih potreb po posvojitvi. Povezovanje z drugimi posvojitelji pa je bilo v preteklih

raziskavah povezano tudi z večjim zadovoljstvom, pomanjkanje podpore pa z nezadovoljstvom. Posvojitelji vidijo podporne skupine kot pomembno sredstvo za prejemanje učinkovite podpore kot tudi informacij (Miller idr., 2021, str. 434–435).

V današnjem svetu moderne tehnologije se vedno večkrat poslužujemo tudi virtualnih oblik pomoči in podpore. Miller idr. (2021, str. 436) so izvedli študijo z namenom oceniti vpliv sodelovanja v pilotni fazi virtualne podporne skupine za posvojitelje na stres in usposobljenost staršev (Miller idr., 2021, str. 436). Študija, ki so jo izvedli, kaže, da lahko konceptualizacija in izvajanje virtualnih podpornih skupin zmanjšata starševski stres in povečata usposobljenost staršev. Prilagajanje podpornih skupin potrebam udeležencev pa lahko tudi poveča učinkovitost skupine. Te vrste skupin so lahko koristne pri doseganju tistih, ki morda ne morejo sodelovati v tradicionalnih oblikah, na primer starše, ki se iz različnih razlogov fizično ne morejo udeležiti podpornih skupin v živo. Pri tej obliki podpornih skupin pa je treba vseeno vzeti v obzir, da lahko uporaba virtualnih platform ob enem tudi omeji udeležence, zlasti tiste, ki morda nimajo dostopa do spleta (Miller idr., 2021, str. 439).

Širjenje dostopa do spleta in širjenje družbenih norm, povezanih s spletnimi skupnostmi, je in bo verjetno še naprej sprožilo rast na področju virtualnih podpornih skupin (Miller idr., 2021, str. 436). Študija, ki so jo izvedli Miller idr. (2021, str. 440), prispeva dokaze o tem, da virtualne skupine za podporo posvojiteljem obetajo zlasti na področju starševskega stresa in usposobljenosti. Študija pa poudarja, da je treba še delati v smislu doseganja celotnega potenciala podpornih skupin med posvojitelji. Potrebne so prihodnje študije, da bi dodatno preučili potencial virtualnih podpornih skupin za posvojitelje (Miller idr., 2021, str. 440).

Zaradi pomanjkanja formalnih oblik pomoči in podpore se posvojitelji med postopkom in tudi po končani posvojitvi po pomoč in podporo najpogosteje obrnejo na svojo družino, prijatelje in znance. Velikokrat si pomagajo »z zvezami in s poznanstvi«, še posebej če gre za meddržavno posvojitev, pri kateri so v veliki meri prepuščeni sami sebi (Rezar, 2009, str. 58). Zaviršek (2012b, str. 205) meni, da moramo v Sloveniji pripravam na posvojitev dodati tudi poposvojitvene strokovno vodene skupine podpore. Te morajo obsegati še dodatne teme, kot so npr. perspektiva otrok in razumevanje izkušenj otrok, ki so bili posvojeni (zanemarjanje, nasilje); priprava staršev na čim večjo občutljivost za otroke, ki prihajajo iz vzhodnoevropskih institucij; kako in kdaj otroku povedati, da je posvojen; priprave na odzive okolja in ravnanje z okolico; učenje kulturne socializacije in medkulturnih spretnosti itd. (Zaviršek, 2012b, str. 205).

V Sloveniji pomoč in podporo po posvojitvi nudijo različni terapevtski centri (npr. diagnostično-terapevtski center Nataša Banko), klubi (npr. Humanitarni klub posvojencev AS) in društva (npr. društvo Deteljica). Članstvo oziroma udeležba je ponekod plačljivo, kar lahko za koga na žalost predstavlja tudi izziv. V društvu Deteljica delujeta dve skupini, in sicer osnovni program in veterani. Delo v prvi skupini je bolj intenzivno, v drugi pa nekoliko manj. Člani obeh skupin se udeležujejo izobraževalnih srečanj, berejo, pišejo in se pogovarjajo. Obravnavajo teme, ki so pomembne za družinsko življenje po posvojitvi, kot so vzgoja otrok, odnosi v družini, posledice zlorabljanja, trpinčenja in zanemarjanja otrok itd. (Deteljica, b.d.).

V Humanitarnem klubu posvojencev AS nudijo svetovanje pri premagovanju težav, ki so specifično povezane z izkušnjo posvojitve, pomoč pri odkrivanju korenin in navezovanju stikov z biološkimi starši in tudi z odraslimi, ki so bili posvojeni (Humanitarnem klubu posvojencev AS, b.d.). V diagnostično-terapevtskem centru Nataša Banko pa za posvojitelje nudijo podporne skupine (DTC Banko 2023).

1.5.1 Pomoč in podpora pri meddržavnih posvojitvah

Formalna pomoč in podpora sta še posebej šibki na področju meddržavnih posvojitev. Pri meddržavni posvojitvi se bodoči socialni starši pogosto srečajo z občutkom, da prepuščajo usodo svoje bodoče družine v rokah tujega uradnika v drugi državi, kar spodbudi občutek negotovosti. Postopek meddržavne posvojitve zahteva zelo veliko energije in iznajdljivosti, saj so posvojitelji v veliki meri prepuščeni sami sebi. Eden od najpogostejših problemov so številni birokratski postopki, ki so malo znani in jih morajo bodoči posvojitelji sami raziskati. Bodoči posvojitelji pogosto občutijo tudi časovni in čustveni stres. Po oddani prošnji za posvojitev namreč sledi faza čakanja, ki je po mnenju marsikaterega posvojitelja najbolj stresna. S čakanjem pride tudi negotovost, ali bo posvojitev sploh uspela in ali bo tudi formalnopravno urejena. Poleg vseh skrbi, povezanih s postopkom, pa bodoče posvojitelje pogosto skrbi tudi, če in kako bodo dobri starši. Pri premagovanju težav in skrbi posvojiteljem pomaga predvsem njihova družina, prijatelji, znanci, obrnejo pa se tudi na posvojitelje s podobno izkušnjo (Rezar, 2009, str. 58).

Rezar (2009, str. 63) v svojem članku predlaga organizacijo centra za meddržavne posvojitve, kjer bi posvojitelji dobili vse informacije in napotke o postopku meddržavne posvojitve, kaj zahteva postopek, katere dokumente potrebujejo za posvojitev v posameznih državah, kje lahko te dokumente pridobijo ipd. V centru za meddržavne posvojitve bi bodoči posvojitelji pridobili tudi socialno, psihološko in pedagoško mnenje, ki ga potrebujejo za posvojitev otroka v tujini,

v centru bi za posvojitelje nudili tudi izobraževanja s specifičnimi temami, povezanimi s posvojitvijo, organizirane bi bile vrstniške skupine za otroke, mlade in odrasle, ki so bili posvojeni (Rezar, 2009, str. 63).

Pri meddržavnih posvojitvah pa je specifično tudi to, da je veliko otrok posvojenih iz institucij za otroke, včasih znanih kot sirotišnice. Zaviršek (2012a, str. 54) pravi, da na področju meddržavnih posvojitev v družbi obstaja reprezentacija, ki posvojitve racionalizira in zmanjšuje njihov pomen. Izhaja namreč iz postavke, da starši, ki posvojijo otroka, ne potrebujejo specifičnih informacij in podpore. Verjame se, da bo otrokova izkušnja življenja v instituciji, ki je v večini primerov travmatična, izginila sama od sebe, če se o njej ne bo govorilo in pa, da zgodnje izkušnje niso ključne za otrokov razvoj. Iz tega vidika prihaja do zanikanja posebnih potreb (v smislu dodatne podpore in pomoči) otrok in odraslih v prepričanju, da »je še vsak otrok gor zrasel« (Zaviršek 2012a, str. 54).

V Sloveniji posvojitelji torej najdejo formalno obliko pomoči in podpore pri različnih ponudnikih, društvo z najdaljšo tradicijo na področju posvojitev pa predstavlja društvo Deteljica. Članstvo oziroma udeležba je ponekod plačljivo, kar lahko za koga predstavlja tudi izziv. Zaradi pomanjkanja formalnih oblik pomoči in podpore, še posebej za posvojitelje, ki otroka posvojijo meddržavno, se posvojitelji po pomoč in podporo predvsem obrnejo na svoje bližnje in na posvojitelje s podobno izkušnjo. Posvojitelji bi morali imeti na voljo več različnih formalnih oblik pomoči in podpore, kot je na primer tudi virtualna podporna skupina za posvojitelje, ta pa bi morala biti tudi bolj dostopna, na primer z brezplačno udeležbo.

1.6 Družinsko življenje po posvojitvi

Pomembno se mi zdi predstaviti tudi družinsko življenje po posvojitvi, saj menim, da pogosto govorimo o izzivih med postopkom posvojitve, na družinsko življenje po posvojitvi pa pozabimo. Posvojiteljske družine pa se ravno v tem obdobju, še posebej v obdobju otrokovega odraščanja, pogosto srečajo z mnogimi izzivi. V nadaljevanju predstavljam izzive, s katerimi se lahko soočajo posvojiteljske družine v družinskem življenju po posvojitvi ter kaj posvojitev pomeni za otroka, ki je bil posvojen, in hkrati za celo družino.

Pogosto se starši, ki so posvojili otroka srečujejo s težavami v družinskem življenju po končanem postopku posvojitve, saj po posvojitvi pogosto ostanejo sami, brez pomoči in podpore, ki bi jo njuno potrebovali ob spoprijemanju z razvojem in odraščanjem posvojenega otroka (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 103). Otroci, ki so dani v posvojitev, imajo

pogosto za sabo travmatično izkušnjo, še posebej če gre za posvojitev starejšega otroka. Otrok lahko pred prihodom v svojo novo družino doživi različne travmatske dogodke, npr. nenadna izguba osebe, ki skrbi zanj ali pa daljša odsotnost od družine, nasilje, zanemarjanje itd. Posebej obremenjujoča je odnosna travma, npr. poniževanje, zlorabljanje, zaničevanje ali zapuščenost. Žal so nekateri otroci izpostavljeni travmatičnim in škodljivim odnosom, ki jih zaznamujejo. Takšni odnosi lahko povzročajo resne in dolgotrajne čustvene, socialne in tudi psihične motnje (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 103–104).

Zaradi zanemarjanja ali trpinčenja v matični družini imajo lahko otroci, ki so dani v posvojitev, torej čustvene in zdravstvene težave, ki jih prinesejo v svojo novo družino (Klun, 2009, str. 44). Lastna družina tem otrokom pogosto ni nudila varnega okolja, v katerem bi bili ljubljeni, želeni, razumljeni in ki bi mu lahko pripadali. Otrok z namestitvijo v posvojiteljsko družino dobi novo možnost, okolje, v katerem bo lahko vse to doživel, vendar je to za družino velik izziv (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 103). Otroci imajo lahko odklonilen odnos do staršev, destruktivne vzorce vedenja, nezavedno lahko skušajo zbuditi zlorabo, da bi potrdili svoje globoko prepričanje, da niso vredni, da bi jih imel kdo rad, lahko se izmikajo čustveni bližini itd. Pri starših to lahko vzbudi jezo, razočaranje, strah in nemoč (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108).

V posvojiteljskih družinah se včasih pojavijo težave, ko otrok začne spraševati o posvojitvi. Mnogi otroci ob tem občutijo bolečino in občutek zavrženosti, za starše pa to predstavlja izziv, saj morajo odgovoriti na zahtevna vprašanja, kot je npr. *zakaj me je mama zapustila*? Pogosto posvojitelji niso povsem pripravljeni na takšna vprašanja, lahko jih prestrašijo in pri njih vzbudijo občutke negotovosti. Velikokrat starši čustveno in intelektualno niso dovolj pripravljeni, da bi se lahko soočili z otrokovimi stiskami (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Nekateri primeri kažejo, da si posvojitelji niso predstavljali, da bo prilagoditev otroka na novo družino in okolje tako težka (Klun, 2009, str. 44).

1.6.1 Teorija navezanosti v povezavi z otroki, ki so bili posvojeni

Pri razumevanju družinskega življenja po posvojitvi se lahko opremo na teorijo navezanosti, saj je vzpostavitev varne navezanosti med otrokom in staršem ključnega pomena za pozitivne odnose v družini. Kompan Erzar, Rožič in Simonič (2011, str. 105) pravijo, da je navezanost: »velika biološka, psihološka in socialna povezanost, ki se vzpostavi med otrokom in odraslim skrbnikom v prvih letih življenja« (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 105). Pojem »navezanost« se nanaša na stanje in kakovost posameznikovih navezanosti, te lahko delimo na

varno navezanost in nevarno oz. negotovo navezanost. Ko je oseba varno navezana, se počuti varno in zaščiteno. V nasprotnem primeru, ko navezanost ni varna, lahko oseba občuti mešanico občutkov do osebe, na katero je nevarno navezana, npr. intenzivno ljubezen in odvisnost, strah pred zavrnitvijo in razdražljivost (Holmes, 1993, str. 67).

Mary Ainsworth je prva uporabila izraz »varna baza«. Pomembnost varne baze je v tem, da omogoča radovednost in raziskovanje. Ko se počutimo ogroženi, nas je strah, se vrnemo k osebam, na katere smo na vezani, saj se ob njih počutimo varni, vrnemo se torej k naši »varni bazi«. Ko nevarnost mine, lahko zopet raziskujemo, smo sproščeni, odkrivamo svet, zapustimo našo varno bazo, a le če smo prepričani, da nam bo oseba, na katero smo na vezani na razpolago, če jo bomo zopet potrebovali (Holmes, 1993, str. 70). Kompan Erzar, Rožič in Simonič (2011, str. 105–106) pravijo, da se varna navezanost med starši in otrokom in s tem tudi »varna baza« razvije na osnovi doslednih, uglašenih, rahločutnih in vzajemno reguliranih odzivov staršev na otroka in je ključna za razvijajočega se otroka in njegovo kakovost življenja. Varna navezanost namreč dovoljuje otroku, da raziskuje okolje z ravno pravšnjo mero tesnobe, spodbuja zdrav kognitivni, čustveni in socialni razvoj, ustvarja osnovno zaupanje ter razvija intimo in vzajemnost, kar pa je osnova za pomembne odnose vse življenje, vpliva na oblikovanje pozitivne samopodobe, temeljnih prepričanj itd. Varna navezanost je zaščitni dejavnik, ki zmanjšuje negativne vplive stresa v življenju, saj povečuje dosegljivost virov in odpornost. Pri varni navezanosti ima otrok občutek varnosti, ve, da se lahko v času stresa obrne na osebo, na katero je navezan, ki ga bo potolažila in zmanjšala njegovo tesnobo (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 105–106).

Kako se v posvojiteljskih družinah razvije navezanost, je precej odvisno od tega, kdaj so bili otroci dani v posvojitev. Varna navezanost se lažje razvije, če je bil otrok zgodaj posvojen, še posebej pred ali med obdobjem, ki je optimalno za razvoj navezanosti (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Oakley (2000, str. 228) pravi, da je na začetku otrok zmožen nediskriminacijske navezanosti, torej navezanosti na katerega koli posameznika, ki pride v stik z njim. Pri približno sedmih mesecih pa se začne obdobje diskriminacijske navezanosti, ko otrok zniža število oseb, na katere je navezan (Oakley, 2000, str. 228). Pri otrocih, ki so posvojeni nekoliko pozneje, po formaciji odnosa navezanosti z biološkimi starši (starost 6–8 mesecev) se tako lahko pojavijo težave pri vzpostavljanju pozitivnega, zaupnega odnosa s svojimi novimi starši (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108).

V nadomestni družini lahko otrok, ki je bil posvojen, dobi novo pozitivno družinsko izkušnjo, razvije varno navezanost, vendar morajo starši otroku omogočiti, da se lahko nanje naveže. Ostati morajo torej odprti za njegove izkušnje in spoznati njegove potrebe ter zahteve (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Kompan Erzar, Rožič in Simonič (2011, str. 108) pravijo, da je staršem, ki posvojijo otroka, lahko v pomoč, če poznajo in razumejo značilen odziv otrok, ki so doživeli hudo izgubo, saj jim le tako lahko pomagajo pri soočanju z občutkom zavrženosti in razvijanju varne navezanosti na svojo novo družino (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108).

Klun (2009, str. 44) meni, da potrebujejo posvojitelji več podpore in pomoči, da bi lahko z otrokom vzpostavili varno navezanost in bi se ob tem soočali z manj stiskami. Meni, da bi morali z družino npr. sodelovati otroški terapevti in svetovalci.

1.6.1.1 Teorija navezanosti in meddržavne posvojitve

Pri meddržavnih posvojitvah pogosto pride do posvojitve otrok iz institucij, včasih imenovanih sirotišnice. Danes ne govorimo več o sirotišnicah, temveč o institucijah oziroma domovih za otroke. Beseda sirotišnica se je nehala uporabljati zaradi negativne konotacije in pa tudi zato, ker v njih ne živijo le otroci oziroma sirote, ki so jim umrli starši. Večina otrok ima biološke starše, a zanje zaradi različnih razlogov ne skrbijo (Zaviršek, 2012a, str. 61).

V domovih za otroke pogosto ena oseba skrbi za veliko število otrok ali pa se osebe, ki za otroke skrbijo, ves čas menjavajo (Clemons, 2009, str. 1). Osebje v institucijah za otroke do otrok pogosto tudi ustvarja distanco, na primer neosebni odnosi, na otroka gledajo kot na številko, neangažirano delo, saj se na tak način zaščiti pred doživljanjem tesnobe, ki izhaja iz vsakodnevnega soočanja z zapuščenimi otroki. Osebje tako sledi »pravilu«, da se na otroka ne sme navezati, zaradi česar je večinoma neodzivno na potrebe otrok, otrokom pa ne preostane nič drugega kot, da prevzamejo institucionalno vedenje, kot sta na primer otopelost in izzivajoče vedenje, da bi dobili vsaj nekaj pozornosti (Zaviršek, 2012a, str. 63).

Celemons (2009, str. 1–2) pravi, da je otrokom, ki živijo v institucijah, onemogočena možnost oblikovanja kakršnekoli navezanosti, ker nimajo primarnega skrbnika, na katerega bi se lahko navezali. Otroci ne dobijo primerne količine skrbi in pozornost, zaradi česar je večina otrok iz institucij tako močno socialno prikrajšana (Clemons, 2009, str. 1–2). Tudi Zaviršek (2012a, str. 60–62) pravi, da otroci, ki živijo v institucijah doživljajo večkratno deprivacijo, in sicer socialno, senzorno, fizično in čustveno ter da večina otrok pred posvojitvijo praviloma nima

izkušnje varne navezanosti, saj jim življenje v instituciji tega ne omogoča. Domovi za otroke so namreč prepolni, v njih prevladuje institucionalni režim urnikov, skupnih sob, odsotnosti zasebnosti, sistema nagrajevanj in kaznovanj in pa stalno spreminjajoče se osebje (Zaviršek, 2012a, str. 60–62).

Otroci, ki živijo v instituciji, pogosto razvijejo številne strategije preživetja, na primer samopomirjevalno vedenje (umik, sesanje prsta, vrtenje okoli svoje osi, guganje), zbiranje hrane in predmetov, pretirana prijaznost do vseh ljudi itd. Po posvojitvi te strategije ne izginejo kar čez noč, otroci se jih oklepajo, saj so jim dolgo predstavljale način preživetja in varnosti v okolju, v katerem so bile njihove potrebe zanemarjene (Zaviršek, 2012a, str. 65). Pogosta tipa institucionalnega vedenja oziroma strategiji preživetja sta tudi nadzorovanje in izogibanje. V družini se pogosto kažeta kot nenadno upiranje, čustvena spremenljivost, nasprotovanje družinskim članom, šolskim pravilom ali rutini. Otroku s takšnim vedenjem se pogosto stereotipno pripiše, da je poreden ali pa težaven otrok. V resnici pa lahko otrok, ki je bil posvojen iz institucije zaradi stila navezanosti, ki ga je razvil v instituciji, torej navezanost z izogibanjem ali pa neorganiziran stil navezanosti, starše dojema kot ljudi, na katere se ne more zanesti in ki mu ne bodo pomagali. Pri starših lahko to povzroči negativna čustva in občutke, lahko se počutijo nepotrebni in nezaželeni, zaradi česar se lahko umaknejo in ne zmenijo več za otroka. To lahko povzroči, da otrok ponovno doživi travme, ki jih je preživel v instituciji (Zaviršek, 2012b, str. 174).

Bowlby je trdil, da se lahko varna navezanost med otrokom in figuro navezanosti razvije le v prvih dveh letih otrokovega življenja. Če se v tem času ne razvije, otrok ne bo sposoben razviti kakršne koli navezanosti v katerem koli prihodnjem razmerju (Clemons, 2009, str. 1). O'connorjeva (Clemons, 2009, str. 3) študija to zavrača. Njegova študija namreč kaže, da lahko otrok kljub socialni prikrajšanosti v zgodnjih letih življenja, torej kljub nezmožnosti se varno navezati, razvije navezanost na svojega primarnega skrbnika. Študija torej potrjuje, da so otroci, ki so posvojeni pred svojim drugim letom starosti, zmožni razviti navezanost na posvojitelje, ne dokazuje pa, da starost otroka vpliva na zmožnost razviti navezanost (Clemons, 2009, str. 3). Kim Chisholm pa je s svojo študijo dokazala ravno to, da starost otroka, kot tudi čas bivanja v sirotišnici, ne vplivata na otrokovo zmožnost razviti navezanost na posvojitelje. V svoji študiji je proučila stil navezanosti pri otrocih, ki so bili stari od štirih let in pol do devet in so živeli v sirotišnici največ 5 let. Dve tretjini teh otrok je bilo zmožnih razviti navezanost na njihove posvojitelje. Ena tretjina teh otrok je celo razvila varno navezanost (Clemons, 2009, str. 3).

Tizard in Hodges (Clemons, 2009, str. 4) pa sta ugotovila, da sposobnost, da se otrok naveže na osebo, ki zanj primarno skrbi, temelji na medsebojni navezanosti. Ali lahko otrok razvije navezanost, je odvisno tako od njega kot tudi starša. Ugotovila sta, da v primerih, ko so otroka vrnili biološkim staršem, ki zanj niso želeli skrbeti, a so se počutili dolžni otroka vzeti nazaj, so starši manj časa posvetili temu, da bi z otrokom vzpostavili varno navezanost. V večini primerov so se soočali tudi s finančnimi stiskami, kar je vplivalo na njihovo odzivanje na otrokove potrebe. V primerih, kjer so si posvojitelji resnično želeli otroka, pa so ti otroku posvečali več pozornosti v obliki fizičnega stika in odzivne nege ter s tem razvijali varno navezanost. Ugotovitve Tizarda in Hodgesa (Clemons, 2009, str. 4) prav tako dokazujejo, da sposobnost, da se otrok naveže na posvojitelja, ni odvisna od otrokove starosti, ampak bolj od narave starša in okolja, v katerega je bil otrok posvojen (Clemons, 2009, str. 4).

Zaviršek (2012a, str. 60–61) meni, da je odnos varne navezanosti odvisen od tega, v kolikšni meri daje oseba, ki za otroka skrbi, otroku občutek varnosti, stalnosti in podpore. Številne raziskave dokazujejo, da se z odhodom otroka iz institucije, kot so domovi za otroke, v običajno okolje, torej v svojo novo družino, zmanjša večkratna deprivacija, ki so jo doživljali znotraj institucionalnega sistema. Otroci lahko razvijejo varno navezanost, to pa spodbujajo starši, ki se na otrokove potrebe ustrezno in predvidljivo odzivajo (Zaviršek, 2012a, str. 60).

1.6.2 Odziv okolice ob posvojitvi

Odziv okolice na posvojitev je zelo različen, še vedno je pogosto povezan z odrazi začudenja, ki so povezani s predstavami, da so posvojitve redke in za otroka tragične (Klun, 2009, str. 42). Rezar (2009, str. 59–60) pravi, da se nekaterim posvojitev še vedno zdi tabu tema in da je s posvojitvijo še vedno povezanih tudi kar nekaj stereotipov, na primer da so otroci, ki so bili posvojeni, »ubogi« (Rezar, 2009, str. 59–60). Večina otrok, ki so bili posvojeni, in staršev, ki so posvojili otroka, vsaj enkrat v življenju doživi kakšen negativen odziv iz okolja. Ti odzivi sicer morda niso nujno slabo namerni, pogosto so posledica nepoznavanja oz. nerazumevanja konteksta socialnega starševstva (Klun, 2009, str. 42). Klun (2009, str. 42) pravi, da se z negativnimi odzivi na posvojitev pogosteje srečajo otroci kot njihovi starši. Prijatelji in sorodniki staršev, ki so posvojili otroka, pogosto poznajo njihove stiske (z neplodnostjo) in se pozitivno odzovejo na posvojitev ter jih pri tem spodbujajo. Še vedno pa se srečajo tudi z odzivi začudenja s strani ljudi, ki menijo, da sami ne bi mogli posvojiti otroka. Izjave ljudi se pogosto nanašajo na to, da sami ne bi mogli skrbeti za tujega otroka. Otroci, ki so bili posvojeni, pa se pogosto srečajo z negativnimi odzivi na posvojitev v šoli, saj se vrstniki iz njih norčujejo in jih

žalijo (Klun, 2009, str. 42). Prav tako pa so tudi odzivi učiteljev in učiteljic na posvojitev žal še vedno velikokrat neprimerni (Bizant, 2014, str. 93). Bizant (2014, str. 93) pravi, da bi bilo treba na šolskem področju, učiteljem in učiteljicam ponuditi izobraževanje o specifikah posvojitve in o težavah, s katerimi se srečujejo otroci, ki so bili posvojeni, med odraščanjem.

Klun (2009, str. 42) pravi, da otroci, ki so bili posvojeni, dojemajo posvojitelje kot svoje starše, zaradi česar jih lahko kljub temu, da vedo, da so posvojeni, odziv okolice spravi v stisko. Drugačno vrednotenje okolice jih prizadene. Posvojiteljske družine so deležne tudi večje pozornosti kot biološke, pogosto imajo občutek, da jih okolica pretirano opazuje in ocenjuje. V družbi je prisotno tudi pričakovanje, da se morajo otroci, ki so posvojeni, lepše obnašati. Do staršev, ki so otroka posvojili, ima okolica drugačna, višja pričakovanja, ki izhajajo iz miselnosti, da jim je otrok »podarjen« in ni povsem njihov. Posvojiteljske družine tako ocenjuje bolj kritično kot družine z biološkimi otroki (Klun, 2009, str. 42).

Pri odzivu okolja na posvojitev, še posebej meddržavno, imajo pomembno vlogo tudi mediji, ki so oblikovalci javnega mnenja. V medijih pogosto zasledimo zgodbe o »ukradenih otrocih« in o tem, da je za meddržavno posvojitev »treba odšteti kar nekaj denarja«, to dvoje skupaj lahko hitro ustvari sliko, da gre pri meddržavnih posvojitvah za »kupovanje otrok«. Dejstvo je, da se pri meddržavni posvojitvi pojavijo stroški, definitivno pa ne gre za »kupovanje otroka«. Stroški so povezani s prevajanjem dokumentov, z njihovo overitev, s prevozom in z bivanjem v drugi državi. Posvojiteljem je pomembno, da je postopek korekten, saj do otroka ne želijo priti s kakršno koli podkupnino (Rezar, 2009, str. 60).

Odziv okolja na posvojitev je načeloma večji pri meddržavnih posvojitvah, saj so te pogosto navzven vidnejše, saj se otroci po svojem videzu pogosto razlikujejo od svojih staršev in širšega okolja (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270). Meddržavno posvojeni otroci so v preteklih raziskavah izrazili željo po tem, da ne bi bili vizualno drugačni, saj je večina otrok doživela negativne odzive glede njihovega fizičnega videza ali izvora (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 265). V Sloveniji se starši in otroci srečujejo predvsem z vsakdanjim rasizmom, ki se lahko na prvi pogled zdi kot »nedolžno ravnanje« z besedami, s pogledi, z dotiki in molkom. Lahko je nameren ali nenameren in se kaže v obliki pretirano negativnih ali pozitivnih odzivov na etnično posebnost otroka ter na njegove fenotipske značilnosti. Med vsakdanje rasizme sodi buljenje (npr. mimoidoči bulijo v temnopoltega otroka poleg belih staršev), dotikanje (npr. mimoidoči se nenehno dotikajo las temnopoltega otroka), denormalizacija v obliki vprašanj (npr. »*od kod pa je mama/oče?*«, »*ta pa ni vaš?*«), etnizacija, ki pomeni poudarjanje etničnih

posebnosti ali pripisovanje določenih intelektualnih ali socialnih spretnosti zgolj zaradi določene etnične pripadnosti (npr. »*otrok bo imel smisel za glasbo, ker je Rom«*), zavestno molčanje (npr. starši otroku ne povedo, da je biološka mama Bosanka, z namenom da bi jo »obvarovali« pred okoljem) ipd. (Zaviršek, 2012b, str. 189–190). Pomembno je, da starši zadovoljijo otrokove potrebe po razvoju etnične identitete in ga naučijo spretnosti za uspešno spopadanje z diskriminacijo ter s predsodki, saj se lahko otroci zaradi izstopanja po videzu drugače počutijo osamljene in marginalizirane (Zaviršek, 2012b, str. 197).

Rezar (2009, str. 62) pravi, da je pomembno, da vsi starši s svojimi otroki govorijo o posvojitvi, saj jih tako tudi pripravijo na morebitne negativne odzive okolja. Če otrok ve, da posvojitev ni nekaj slabega in da ni zaradi nje nič drugačen ali manjvreden, in še zlasti, da je ljubljen in želen, se bo lahko drugače odzval na negativne pripombe okolice, te pa ga posledično ne bodo prizadele v tolikšni meri (Rezar, 2009, str. 62).

1.6.3 Otrok in posvojitev

Otrok, ki je bil posvojen, ima pravico izvedeti resnico o sebi. Starši se pogosto srečujejo z občutkom strahu, zaradi česar lahko prikrivajo resnico. Bojijo se, da bo otrok želel spoznati svoje biološke starše in da bodo zaradi tega otroka izgubili. Priporočljivo je, da otroku, ki je bil posvojen, starši že v zgodnjem obdobju razložijo njegov izvor in mu povedo vse, kar vedo o njegovih koreninah (Klun, 2009, str. 45).

Klun (2009, str. 45) pravi, da ima otrok pravico do resnice in do tega, da z njo naredi, kar želi. Posvojitev je namreč pomemben del otrokove identitete (Klun, 2009, str. 45). Bizant (2014, str. 85) pravi, da je identiteta pomemben sestavni del vsakega posameznika, ki se oblikuje celo življenje, in sicer v odnosih z drugimi. Posvojitev prinaša posebne odnose, ki vplivajo na razvoj identitete. Otrok, ki je bil posvojen, je dobil novo družino, obenem pa je eno družino tudi izgubil. Pomembno je, da se odrasli tega zavedajo, saj lahko drugače otrok doživlja občutke osamljenosti, četudi da je obkrožen z ljudmi, ki ga imajo radi (Bizant, 2014, str. 85). Za oblikovanje otrokove identitete je pomembno tudi poznavanje resnice o preteklem in zdajšnjem življenju in odkrit pogovor o tem. Prekrivanje resnice o posvojitvi vpliva na negotovost in zmedo pri iskanju lastne identitete lahko otrok razvije slabo samopodobo, saj ima zaradi prikrivanja resnice o posvojitvi občutek, da ta predstavlja nekaj slabega (Bizant, 2014, str. 90). Novica o posvojitvi lahko pri starejšemu otroku, najstniku ali odrasli osebi povzroči šok, lahko se pojavita tudi agresija ali depresija, otrok lahko izgubi zaupanje do staršev in se od njih oddalji

(Bizant, 2014, str. 91). Nekatere zakonodaje, kot sta recimo španska in italijanska, celo prepovedujejo, da bi posvojitev ostala skrivnost (Zaviršek, 2012a, str. 70).

Pomembno je, da otrok izve resnico o posvojitvi, vključno z razlogi za posvojitev. Pomembno je, da starši z otrokom podelijo razloge za posvojitev, kljub temu, da je lahko za otroka to hud udarec, saj se lahko počuti kot »druga izbira«. Težava namreč nastane, če starši skrivajo razloge za posvojitev in jih tudi sebi ne priznajo (nerazrešena kriza, ki izhaja iz neplodnosti). Ti starši so lahko pretirano zaščitniški do otrok, strah jih je, da jih bo otrok zapustil, kar vpliva na poznejše odnose (Bizant, 2014, str. 92).

S tem, ko so starši odprti za pogovore o posvojitvi, otrok pridobiva občutek varnosti. V posvojiteljski družini je resnica zelo pomembna, saj predstavlja temelj za dober odnos. Pomembna pa je tudi podpora. Otrok mora v družini dobiti občutek, da mu bodo starši stali ob strani, če bo morda želel navezati stike z biološkimi starši (Klun, 2009, str. 48). Klun (2009, str. 45) pravi, da je posvojitev pomemben del otrokove identitete, zaradi česar lahko iskanje bioloških staršev enačimo z iskanjem osebne identitete. Otrok se sprašuje, kdo je, od kod prihaja, zakaj so ga dali v posvojitev, zakaj ga mama ni marala ipd. Ta fenomen vsakega posvojenega otroka zajame v različnem življenjskem obdobju (Klun, 2009, str. 45). V obdobju adolescence in v prelomnih življenjskih obdobjih, kot so poroka, ustvarjanje družine, je iskanje identitete še posebej prisotno. Nekateri otroci imajo težave z iskanjem identitete, vse dokler ne vzpostavijo stika z biološkimi starši. Šele ko jih spoznajo, ugotovijo, da nimajo ničesar, kar jih povezuje, da ni nobenih čustvenih vezi, pogosto tudi ne najdejo skupnega jezika (Klun, 2009, str. 46). Bizant (2014, str. 90) pravi, da si otroci, ki so bili posvojeni, pogosto namreč ustvarijo fantazijsko družino, poznejše srečanje pa lahko to fantazijo popolnoma uniči (Bizant, 2014, str. 90). Klun (2009, str. 46) pravi, da takrat ugotovijo, da se podoba, ki so jo imeli o svojih bioloških starših, razlikuje od resničnosti (Klun, 2009, str. 46). Otrok je lahko s strani biološke družine tudi zavrnjen, kar lahko povzroči hudo travmo. Lahko pa otroci ob srečanju z biološko mamo doživijo pomiritev, občutek, da se je mozaik sestavil. Po izkušnjah strokovnjakov so stiki z biološko družino pomembni, ker otrok za svoj razvoj potrebuje odgovore o svoji zgodovini. Z iskanjem svoje zgodovine oz. bioloških korenin v resnici išče sebe. Pomembno pa je, da otrok poišče stike, ko si sam to želi in ne prej (Bizant, 2014, str. 90).

Po 222. členu Družinskega zakonika (2017) posvojena oseba po pravnomočnosti odločbe o posvojitvi sicer nima pravice do seznanitve z osebnimi podatki svojih bioloških staršev, prav tako ti nimajo pravice do seznanitve z osebnimi podatki otroka, ki so ga dali v posvojitev.

Seznanitev s temi podatki je mogoča le ob pisnem soglasju osebe, na katero se nanašajo. Soglasje pridobi CSD na pobudo posvojene osebe ali bioloških staršev. Otrok, ki je dopolnil 15 let, lahko sam poda soglasje, če je sposoben razumeti njegov pomen in posledice, v nasprotnem primeru pa njegov zakoniti zastopnik (DZ, 2017). CSD najprej preuči pobudo posvojene osebe ali bioloških staršev, nato povabi biološke starše oz. posvojeno osebo na CSD, kjer se jih seznani s pobudo ter dejstvom, da se lahko podatke posreduje pobudniku le ob njihovem pisnem soglasju. Če oseba, na katero se podatki nanašajo, pisno soglaša s seznanitvijo, CSD vpogleda v evidence osebnih podatkov in z osebnimi podatki seznani pobudnika (Katalog, 2022, str. 90–91).

Strokovni delavci si prizadevajo, da bi starši resnico o posvojitvi otroku povedali že v zgodnjih letih življenja, saj ima prekrivanje resnice po navadi ravno nasprotni učinek. Najbolje je, če starši otroku resnico o njegovem rojstvu pripovedujejo v obliki zgodbe že v zgodnjih letih življenja, pozneje pa odgovorijo tudi na njegova vprašanja in s tem »dopolnijo« celotno resnico. V primerih, ko starši pred otrokom posvojitev skrivajo, otrok pogosto izve resnico iz okolja, kar navadno povzroči velik šok (Klun, 2009, str. 46).

1.6.4 Stik z otrokovo kulturo

Vprašanje posvojenosti je vprašanje, h kateremu se otroci, ki so bili posvojeni, vedno znova zavestno ali nezavedno vračajo v različnih obdobjih svojega razvoja in življenja. V srednjem otroštvu, med 7. in 12. letom, otrokovo dojemanje in razumevanje posvojenosti raste z veliko hitrostjo. V tem obdobju začnejo svet dojemati na bolj logičen način. Otroci začnejo ceniti edinstvenost tega družinskega statusa in razmišljati o pomenu posvojenosti (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 264).

Pri večini meddržavnih posvojitev so otroci posvojeni v družino druge rase in imajo drugačen fizični videz ter kulturno dediščino kot njihovi posvojitelji. Ko odraščajo, razvijajo vse bolj zapletene in integrirane poglede na svoje etnične/rasne izkušnje. Prav tako lahko začnejo doživljati občutke izgube svoje rojstne kulture in družinske zgodovine ter naraščajočo zavest o možnem rasizmu in diskriminaciji v vsakdanjem življenju. Pri meddržavno posvojenih otrocih je tako lahko razvoj identitete še posebej težaven, saj se pogosto spopadajo tudi z rasnimi in etničnimi vprašanji. Zaradi teh posebnih okoliščin se domneva, da imajo lahko ti otroci več težav s prilagajanjem na novo okolje v primerjavi z otroki, ki so posvojeni nacionalno. Kljub temu pa so pretekle raziskave pokazale, da meddržavna posvojitev sama po sebi ne predstavlja nujno večjega tveganja za neprilagojenost otroka in ni bilo ugotovljenih pomembnih razlik med

nacionalno in meddržavno posvojenimi otroki glede kognitivnega razvoja, samo spoštovanja in navezanosti (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 265).

Bizant (2014, str. 93) meni, da ima pri razvoju identitete otroka, ki je bil posvojen meddržavno, pomembno vlogo način, na katerega se družine spoprijemajo z razlikami (Bizant, 2014, str. 93). Zaviršek (2012b, str. 195) pravi, da je bilo v preteklosti najpomembnejše, da se razlike in etnične posebnosti izbrišejo, danes pa je ravno nasprotno, saj stremimo k temu, da se etnične in kulturne razlike priznajo kot specifične, hkrati pa stremimo tudi k temu, da se v teh posebnostih prepoznajo enakosti in priložnosti medkulturnega učenja (Zaviršek, 2012b, str. 195).

Posvojitelji imajo pri meddržavnih posvojitvah pomembno nalogo, saj se morajo odločiti, kdaj in kako na primeren način nasloviti rasno razliko med njimi in otrokom, ki so ga posvojili. Razmisliti pa morajo tudi o tem, ali želijo vključiti otrokovo rojstno kulturo v njihovo družinsko življenje ter na kakšen način želijo to storiti (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 265). Bizant (2014, str. 93) meni, da je pomembno, da so starši do nove kulture odprti, da se pozanimajo o državi, iz katere prihaja otrok, vendar pa ob tem meni tudi, da ni dobro pretiravati s predstavljanjem kulture otroku (Bizant, 2014, str. 93). Zaviršek (2012b, str. 195) pa pravi, da je pri meddržavnih posvojitvah pomembno, da starši do države izvora občutijo naklonjenost, spoštovanje in radovednost, da jih država zanima, da imajo o njej pozitivno mnenje, da si želijo navezati in tudi navežejo socialne stike z ljudmi etnične skupine države izvora. Pomembno je, da pri otroku spodbudijo radovednost do države izvora, da lahko razvije naklonjenost do nje in do bioloških staršev ter širšega okolja, saj to vpliva na njegovo pozitivno samopodobo, da razumejo pomen bikulturnosti itd. (Zaviršek, 2012b, str. 195).

Razumevanje bikulturnosti je pomembno, saj meddržavno posvojeni otroci pogosto čutijo povezavo z obema državama, z državo, v kateri so se rodili, in z državo, v kateri odraščajo (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270). Pojem bikulturnost se torej nanaša na otrokovo identifikacijo z dvema etničnima skupinama oziroma s kulturama, torej s tisto, v katero je bil rojen, in s tisto, v katero je bil posvojen. Bikulturna socializacija pa je učenje, v katerem pridobijo otroci, spretnosti kulturnega prilagajanja in prehajanja med dvema kulturama. S tem razvijejo boljšo samozavest, pozitiven občutek etnične pripadnosti, boljše intelektualne dosežke, hkrati pa tudi višjo raven prilagajanja v kasnejšem odraslem življenju. Koncept bikulturnosti je pomemben zlasti pri starejših otrocih, ki so bili posvojeni pozneje in imajo izkušnjo (čeprav omejeno) matične države, na primer govorijo jezik države izvora (Zaviršek, 2012b, str. 196).

V obdobju odraščanja se otroci, ki so bili posvojeni, začnejo spraševati, kdo so, zakaj so bili dani v posvojitev, od kod prihajajo ipd. Odgovori na ta vprašanja predstavljajo del njihove identitete (Klun, 2009, str. 45). Ko otroci odraščajo in oblikujejo svojo identiteto, se lahko torej pojavi želja po več informacijah, pri otrocih, ki so bili posvojeni meddržavno, se lahko pogosto pojavi tudi želja po obisku rojstne države (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270). V raziskavi, ki so jo izvedli Reinoso, Juffer in Tieman (2013, str. 270), večina otrok med 8. in 12. letom starosti še ni obiskala svoje rojstne države, do tega pogosto pride kasneje, saj je v tej starosti odločitev o obisku otrokove rojstne države bolj odvisna od prepričanja in zanimanja staršev kot izbire otroka (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270). Včasih pa otrok kljub trudu in podpori staršev ne želi raziskovati svojega etničnega ozadja. Pomembno je, da starši to spoštujejo, saj ima pravico do tega, in s podarjanjem države izvora niso preveč vsiljivi (Zaviršek, 2012b, str. 197).

Posvojitev otroka lahko torej prinese seboj tudi kar nekaj izzivov, s katerimi se mora družina soočiti. Odprta komunikacija, potrpežljivost, medsebojna podpora in razumevanje predstavljajo temelj dobrih odnosov v družini in uspešnega reševanja izzivov. Pomembno je tudi, da so posvojitelji do svojih otrok iskreni in z njimi ob pravem času na primeren način delijo informacije o posvojitvi ter jim s tem pomagajo pri oblikovanju osebne identitete. Da pa bi se lahko starši oziroma celotna družina učinkoviteje ter s čim manj stresa soočali z izzivi, pa bi potrebovali več strokovne podpore in pomoči.

2 FORMULACIJA PROBLEMA

Tema diplomskega dela izhaja iz osebnega pogovora z bližnjo osebo, ki si je zelo želela še enega otroka, vendar zaradi zdravstvenih razlogov naravna zanositev kot tudi zanositev s pomočjo umetne oploditve ni bila mogoča. Ob vprašanju, če sta s partnerjem razmišljala o posvojitvi, mi je odgovorila, da sta, vendar se zanjo nista odločila, saj bi bil postopek zanju prezahteven. To je pri meni spodbudilo razmišljanje o tem, da bi morala biti posvojitev dostopnejša in da bi morali biti posvojitelji tako med postopkom kot tudi po zaključenem postopku deležni več podpore in pomoči, kar bi celotno izkušnjo posvojitve vsaj nekoliko olajšalo.

Raziskovanje posvojitev v socialnem delu je pomembno, saj lahko tako odkrijemo pomanjkljivosti in delamo v smeri pozitivnih sprememb. Poleg pomanjkljivosti pa lahko odkrijemo tudi primere dobrih praks, ki jih je vredno krepiti. Posvojitev je lahko za mnoge posvojitelje dolgotrajen, čustveno intenziven in zahteven postopek. Že pred pričetkom raziskave sem domnevala, da se bodo pokazala področja oz. obdobja med postopkom, v katerih bi starši, ki so se odločili za posvojitev, potrebovali več pomoči in podpore, ki bi jo lahko dobili prav s strani socialnih delavcev, v nekaterih primerih pa tudi same države. Ob pregledovanju že opravljenih raziskav na področju posvojitev sem namreč zasledila, da bi starši, ki so posvojili otroka, potrebovali več podpore in pomoči tudi po končanem postopku posvojitve, saj se ravno takrat srečujejo z največ izzivi (Klun, 2009, str. 43). Menim, da je pomembno, da te izzive še bolj raziščemo in skušamo najti načine oz. oblike pomoči in podpore, ki jim bodo najbližje.

Menim, da bi v socialnem delu morali več pozornosti nameniti tudi meddržavnim posvojitvam in posvojitelje, ki se odločijo za meddržavno posvojitev, bolj podpreti, saj se ti pogosto soočajo s še večjimi izzivi in so v veliki meri prepuščeni sami sebi (Rezar, 2009, str. 63). Prav v ta namen sem se odločila, da v raziskavo vključim tako starše z izkušnjo nacionalne posvojitve kot tudi starše z izkušnjo meddržavne posvojitve.

V diplomskem delu sem tako skušala odkriti, s kakšnimi izzivi so se posvojitelji srečevali med postopkom posvojitve kot tudi v družinskem življenju po posvojitvi, s kakšnimi čustvi in občutki so se srečevali, kakšne pomoči in podpore so bili deležni med postopkom posvojitve in po zaključeni posvojitvi ter katere oblike pomoči in podpore bi jim ob tem bile najbližje. Ugotoviti pa sem želela tudi, kakšne so prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami glede na izkušnje staršev, ki so posvojili otroka.

V okviru raziskave sem zastavila naslednja raziskovalna vprašanja:

- S kakšnimi izzivi so se posvojitelji srečevali med postopkom posvojitve ter kako so se z njimi soočali?
- Kakšna čustva in občutke so doživljali posvojitelji med postopkom posvojitve ter po zaključeni posvojitvi?
- Kakšno obliko podpore in pomoči so posvojitelji prejeli med in po postopku posvojitve?
- Kakšno obliko podpore in pomoči bi si še želeli?
- S kakšnimi izzivi v družinskem življenju so se soočali posvojitelji?
- Kakšne so prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami glede na izkušnje staršev, ki so posvojili otroka oz. posvojiteljev?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Izvedena raziskava je kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise in ne številčnih podatkov, obenem pa tudi empirična, saj sem s spraševanjem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo (Mesec, 2009, str. 84–85).

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Podatke, uporabljene v diplomskem delu, sem pridobila z metodo spraševanja, in sicer s polstrukturiranim intervjujem. Merski instrument so predstavljale smernice za polstrukutiran intervju (glej prilogo 9.1). Vnaprej sem oblikovala nekaj odprtih vprašanj, med intervjujem pa sem po potrebi dodajala še podvprašanja. Po vsakem opravljenem intervjuju sem pogovor zapisala. Vseh šest transkriptov intervjujev je za vpogled dostopnih v mojem osebnem arhivu.

3.3 Populacija in vzorčenje

Raziskava, ki sem jo izvedla, zajema populacijo staršev, ki so posvojili otroka v Sloveniji ali meddržavno, in živijo v Republiki Sloveniji.

Vzorec je neslučajnostni, izbran po metodi snežne kepe. Za to metodo sem se odločila, ker je populacija staršev, ki so posvojili otroka, relativno nizka in jo je težko prepoznati. Moj vzorec je sestavljalo sedem staršev, ki so posvojili otroka, in sicer dva starša in en par staršev z izkušnjo nacionalne posvojitve ter trije starši z izkušnjo meddržavne posvojitve. K sodelovanju v raziskavi sem vedno povabila oba starša, vendar se je večina odločila, da bo sodeloval le eden od njiju. Do prvih dveh intervjuvancev sem prišla preko osebnih poznanstev. Po koncu intervjuja sem ju vprašala, če poznata koga, ki bi ga lahko povabila k sodelovanju v raziskavi in tako stopila v stik z naslednjim intervjuvancem, kar sem naredila po vsakem intervjuju. Eden od intervjuvancev mi je svetoval, naj se obrnem na društvo Deteljica. Napisala sem jim e-sporočilo, v katerem sem jih prosila za pomoč pri iskanju staršev z izkušnjo posvojitve, ki bi želeli sodelovati v raziskavi. V e-sporočilo sem vključila vabilo k sodelovanju v raziskavi, ki so ga delili med člani društva. Na vabilo se je odzval en starš.

3.4 Zbiranje podatkov

Pri zbiranju podatkov sem najprej stopila v stik z intervjuvancema, do katerih sem prišla na osnovi osebnih poznanstev. Pri dogovoru za intervju je prišlo do šuma v komunikaciji. Sogovornika sta pri dogovarjanju za sodelovanje v raziskavi rekla, da imata izkušnjo nacionalne posvojitve, med intervjujem pa sem spoznala, da sta otroka posvojila v času obstoja Socialistične federativne republike Jugoslavije iz Srbije. Po pregledu literature sem ugotovila, da se je v tistem času takšna posvojitev štela za nacionalno, danes pa jo štejemo za meddržavno. Intervju je bil vsebinsko bogat, zato sem se odločila, da ga kljub rahlemu izstopanju obdržim. Sama sem podatke iz intervjuja uvrstila v izkušnjo nacionalne posvojitve, saj sta tako nanjo gledala tudi intervjuvanca.

Po končanem intervjuju sta mi intervjuvanca posredovala stik njunega prijatelja, ki je otroka posvojil meddržavno. Poslala sem mu sporočilo, v katerem sem ga povabila k sodelovanju v raziskavi, kar sem storila tudi pri drugih. Odločila sem se, da posameznikom, katerih stike sem dobila, najprej pošljem sporočilo, saj jih nisem želela s takojšnim klicem spraviti v neprijeten položaj ali pa jih zmotiti v nepravem času. Na vabilo so se vsi intervjuvanci precej pozitivno odzvali. Nekateri so me poklicali nazaj, nekateri pa so mi sporočili, kdaj jih lahko pokličem. S telefonskim klicem smo se dogovorili o podrobnostih v zvezi z intervjujem. Z intervjuvanko, ki se je odzvala na vabilo, ki sem ga posredovala društvu Deteljica, sem prav tako opravila telefonski klic, v katerem sva se dogovorili o podrobnostih v zvezi z intervjujem.

Vsakemu posamezniku, ki sem ga povabila k sodelovanju v raziskavi, sem razložila namen raziskave, na kakšen način bi lahko opravili intervju ter koliko časa bi približno trajal. Odločila sem se, da posameznikom, ki so se odločili sodelovati v raziskavi, ponudim dve možnosti, in sicer da intervju opravimo v živo ali pa s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije v spletnem okolju *Zoom* ali *Skype*. Za to možnost sem se odločila pretežno zaradi časovne stiske in obremenjenosti na obeh straneh. Nekateri intervjuvanci so namreč prihajali tudi iz bolj oddaljenih krajev Slovenije, pogosto pa so imeli tudi veliko službenih obveznosti. Štiri intervjuje sem izvedla v živo, dva pa v spletnih okoljih *Zoom* in *Skype*. Za intervjuje v živo smo se večinoma dogovorili, da se srečamo v kakšni mirnejši kavarni, z eno od intervjuvank pa sem se srečala na njenem domu. Pri dogovoru sem se prilagodila željam vsakega posameznika, saj sem želela, da se med pogovorom karseda dobro počutijo. Intervjuvancem sem povedala, da bodo pridobljeni podatki ostali anonimni, saj želim varovati njihovo zasebnost. Vprašala pa sem jih, če lahko intervjuje snemam, pri čemer pa bo posnetek, ki ne bo nikjer objavljen, služil

zgolj kot vodilo pri pisanju transkriptov za namen obdelave podatkov, potrebnih za raziskavo. Vsi intervjuvanci so se s tem strinjali. Intervjuje sem opravila v času od 12. 1. 2023 do 15. 3. 2023. Pogovori so v večini trajali približno eno uro.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Zbrano gradivo, ki sem ga pridobila z intervjuji, sem kvalitativno obdelala. Prvi korak pri obdelavi podatkov je bil zapis pogovorov iz intervjujev. Pri tem sem intervjuje parafrazirala, kar pomeni, da sem jih (ponekod) zapisovala v skladu s pravopisno knjižno normo. Intervjuje sem nato označila s črkami po abecednem redu. Nato sem iz zapisanih intervjujev izbrala in oštevilčila relevantne dele besedila glede na predmet raziskave, tako sem dobila enote kodiranja. Sledilo je odprto kodiranje (glej prilogo 9.2), pri katerem sem najprej vsaki enoti kodiranja pripisala pojem, kategorijo, nadkategorijo in temo. Pri tem sem si pomagala s tabelo. Nadaljevala sem z osnim kodiranjem (glej prilogo 9.3), pri katerem sem zbrala vse enote kodiranja, ki sem jim pripisala isti pojem in jih uredila glede na skupno kategorijo, nadkategorijo in temo.

V nadaljevanju sem s pomočjo odprtega in osnega kodiranja predstavila rezultate. Rezultate sem predstavila po temah in jih podkrepila z izjavami intervjuvancev. Izjave intervjuvancev so zapisane v ležečem tisku. V razpravi pa sem rezultate nato povezala tudi s teoretičnimi izhodišči, predstavljenimi v teoretičnem uvodu.

4 REZULTATI

Odločitev za posvojitev

Razlogi za posvojitev so lahko različni, štirje od sedmih intervjuvancev so kot razlog za posvojitev otroka navedli soočanje z neplodnostjo. *»Midva z možem, ko sva se spoznala … jaz sem dosti hitro spoznala, da ne bova mogla imeti otrok, potem sva šla na postopke umetne oploditve in sva jih 6 zaključila.« (E1)* Dva intervjuvanca pa sta povedala, da je bila odločitev za posvojitev spontana in nepovezana s soočanjem z neplodnostjo. *»Meni ni važno, če ga rodim ali ne.« (D35)*

Odločitev za posvojitev pa ni bila od začetka enotna pri vseh parih. Ena od intervjuvank je pri sprejemu odločitve za posvojitev tako izpostavila pomembnost samostojne, osebne odločitve, brez kakršnega koli pritiska. *»Nobenega prepričevanja, sem mu tudi rekla, ne prepričuj mene, da si tega ne želim, pa jaz ne bom tebe prepričevala.« (D38)*

Nekateri starši so se takoj odločili za meddržavno posvojitev, razlogi za to pa so različni. Med njimi se pojavlja občutek večje dostopnosti zaradi nizkega števila otrok za nacionalno posvojitev, želja po zdravem otroku, previsoka starost za nacionalno posvojitev dojenčka, strah pred tem, da bi imel otrok težave z zasvojenostjo (odtegnitveni sindrom kot posledica uporabe drog v času nosečnosti) in pa tudi čas poskusne namestitve. *»Poleg tega sem se zavedala posledic, da večinoma otrok v Sloveniji, ki grejo v posvojitev, kot prvo da se mame lahko v roku enega leta premisli oz. ta prvič ima tri leta, jaz sem vedela, da bi se čustveno zelo navezala na otroka in da po vseh teh neuspešnih oploditvah, razočaranjih, bi me verjetno čustveno čisto zlomilo, da bi mi otroka odvzeli, če bi si mama premislila.« (F19)* En od intervjuvancev pa je povedal, da je bila odločitev za meddržavno posvojitev spontana. *»Ker je tudi čisto slučajno … saj pravim, z idejo so se vrstili neki dogodki zelo spontano. Slučajno sva ugotovila, da poznava en par, ki sta posvojila otroka iz Afrike, tako da se nama je zdela ideja na splošno zanimiva na ta način.« (B26)*

Nekateri starši, ki so na koncu otroka posvojili nacionalno, so sprva prav tako razmišljali o meddržavni posvojitvi. Zopet je bil eden od razlogov občutek večje dostopnosti. *»Ja, midva sva potem, ko sva imela vse naloge narejene, nekako vedela, da je v Sloveniji bolj 'tko manj šans'.« (D46)* O meddržavni posvojitvi pa so razmišljali tudi zaradi želje po posvojitvi iz določene

države. *»Ma, ja, sva, zato ker moj brat živi na Poljskem in tam je zelo veliko otrok za posvojitev, ker je tam splav prepovedan.« (E31)*

Priprave na posvojitev

Ena od intervjuvank je povedala, da se je na posvojitev neformalno pripravljala tako, da je pripravljala otroško sobo. *»Moram reči, da jaz sem recimo ravno tako kot vsaka mama, ko je noseča, pripravljala tisto otroško sobico, se pripravljala nanjo.«(F67)* Dva intervjuvanca sta spregovorila o materialni nepripravljenosti ob prihodu otroka ter o naknadnem pospešenem kupovanju in zbiranju vseh potrebnih pripomočkov. Neformalno so se starši na posvojitev pripravljali tudi s pomočjo knjig, nasvetov prijateljev in drugih oseb. *»Ne, nisva, prijatelja sta naju na postopek kar dobro pripravila.« (B31)*

Dve intervjuvanki sta se udeležili formalnih priprav pri društvu Deteljica. Priprave sta prepoznali kot pomembne za soočanje z neplodnostjo in drugimi skrbmi ter osebnimi stiskami ter kot temelj dobrih odnosov v družini. *»Res pomaga za tak dolgoročen, pozitiven odnos.« (E149)* Na pripravah so se pogovarjali o vlogi posvojitelja, delili osebne izkušnje, prebirali literaturo, pisali spise, dotaknili so se tudi teme biološke družine. Intervjuvanki sta nasvet o udeležbi priprav pri društvu deteljica prepoznali kot najboljši nasvet. Mnenje druge intervjuvanke pa je bilo ravno nasprotno, saj je priprave pri društvu Deteljica prepoznala kot osebno neustrezne, predvsem zaradi verske usmerjenosti društva. *»Kakor vem, je Deteljica tudi zelo versko usmerjena, mi smo ateisti, nam že ta logika ni blizu oz. spoštujem vse vere sveta, ampak imam svoja prepričanja glede verovanj.« (F48)*

Intervjuvanci so izpostavili potrebo po dodatnih pripravah na posvojitev. Želeli bi si več informacij, saj menijo, da so priprave v sklopu CSD-ja pomanjkljive in premalo poglobljene. *»To bi jaz … to bom čisto subjektivno rekla, veliko bolj bi morali pripraviti te starše – bodoče posvojitelje, ker jaz sem se sama pripravila, predvidevam pa, da mnogi starši ne vedo, v kaj se spuščajo.« (A111)* Predvsem pogrešajo teme o družinskem življenju po posvojitvi, ki zajema tako stike z biološko družino, otrokovo iskanje identitete kot tudi možnost kasnejše povezanosti med otrokom in posvojitelji. *»Tudi recimo to, da te poduči, pogrešam to, da te ne pripravijo kako potem naprej, ali vzdrževati stik z družino ali ne, kaj je boljše za otroka, kaj je boljše za celo družino novo nastalo.« (F56)* Priprave na posvojitev bi morale biti tudi brezplačne. *»Tudi to se mi ne zdi prav, da so ti programi plačljivi individualno, super bi bilo, da bi bilo to v okviru države recimo to financirano, tako kot je recimo šola za starše, kakor jaz vem, za nosečnice je v okviru države, ne vem, zakaj mi nimamo te možnosti, da bi recimo te priprave bile za nas*

brezplačne, zakaj smo mi slabši od nosečnic.« (F58) Intervjuvanci pa menijo tudi, da bi morali bodoče posvojitelje pripraviti tudi na to, da posvojitev ni vedno idealna, predvsem v smislu, da lahko seboj prinese tudi mnoge izzive, kot so na primer negativni odzivi okolice na posvojitev, otrokovo iskanje identitete, ne takojšnja povezanost med otrokom in posvojitelji itd.

Postopek nacionalne posvojitve

Intervjuvanci so do prvih informacij o posvojitvi prišli na različne načine, in sicer preko prijateljev in znancev s podobno izkušnjo, spleta in CSD-ja. *»Stopila sva v kontakt z enimi, ki so iz Makedonije posvojili, to je bil prvi kontakt.« (E56)* Ena od intervjuvank je povedala, da sta se z možem iskanja informacij lotila samostojno zaradi nepoznavanja drugih oseb s podobno izkušnjo. Kasneje sta spoznala, da se veliko ljudi po informacije najprej obrne tudi na društvo Deteljica. Iskanje informacij se jim ni zdelo težko.

Intervjuvanci so se med postopkom nacionalne posvojitve srečevali z različnimi izzivi. Kot izzive so izpostavili nepoznavanje postopka in pravic posvojiteljev. *»Kaj sploh nudiš otroku, kakšne so tvoje pravice kot posvojitelj, ali lahko, ne vem, če ti nek otrok ni, saj to se mogoče grdo sliši, ampak saj veste, kako je včasih, midva sva oba pediatra in, ja, gredo v posvojitev včasih tudi kakšni otroci, ki so starši alkoholiki in imajo otroci posledice, pa tako … in potem si misliš, joj, ne vem, a bom to zmogel, tako niti ne veš, kakšne so tudi tvoje pravice.« (E7)*

Med drugim so izpostaviti tudi prepuščenost samim sebi pri pisanju vloge, skoraj neuspelo posvojitev zaradi nasprotovanja posvojitvi s strani otrokove zdravnice, neprimerno predajo otroka: *»Tudi katastrofalno je bilo, da so nama jo dali dobesedno nago v roke, midva sva mogla imeti, saj so prej povedali, in pleničke in obleke in dude in vse.« (A27)* Za intervjuvance je izziv predstavljala nepredvidljivost časa otrokovega prihoda. Povedali so, da je drugače kot pri biološkem otroku, ko se na prihod otroka pripravljaš 9 mesecev, saj se lahko pri posvojitvi zgodi čez noč. Intervjuvan par se je srečal tudi z izzivom, do katerega je prišlo zaradi zamenjave stekleničk v bolnišnici. Osebje je, brez vednosti posvojiteljev, zamenjalo stekleničke, ki sta jih prinesla posvojitelja, za neprimerne stekleničke, ki jih uporabljajo v bolnici. Hčerka se je zaradi neprimerne stekleničke za hranjenje na poti domov skoraj zadušila. Nekateri intervjuvanci pa so se srečali tudi z izzivi, povezanimi z zdravstvenim stanjem otroka, na primer hud kašelj ob posvojitvi, nerazvite vratne mišice zaradi prekomernega ležanja v bolnici, izpahnjeni kolki, ena intervjuvanka pa je poročala celo o tem, da so čakali, če bo otrok sploh preživel zaradi srčne napake. *»Nama so dali še par dni časa, ker smo čakali, če bo preživel.« (D15)*

Posvojitelji pa so se srečavali z izzivi tudi pri sodelovanju s CSD-jem. Ena od intervjuvank je kot izziv izpostavila pomanjkanje znanja o postopku s strani socialne delavke, pa tudi njeno veliko zaskrbljenost glede pravilne izbire kandidatov za posvojitelje. Skrbelo jo je, če je sprejela dobro odločitev, saj je želela le najboljše za otroka. Zaradi pomanjkanja znanja o postopku pa je prišlo tudi do deljenja zaupnih podatkov o biološki mami. *»Je pa res, da sva dobila dokumentacijo tako, da so vsi podatki od mame napisani, jaz točno vem ime pa priimek, samo dobro, 'itak' ne bom nič naredila s tem.« (E46)*

Ena od intervjuvank je izpostavila svojo negativno izkušnjo s socialno delavko, ki je bila po njenem mnenju karakterno zelo zahtevna. Opisala je tudi njeno neprimerno vedenje v povezavi z biološko mamo. *»Če je po trgovini lovila biološko mamo, da jo je spraševala, če si ni premislila.« (D102)* Intervjuvan par pa je prav tako imel negativno izkušnjo s strokovno osebo, le da je bila ta otrokova zdravnica, ki se ni strinjala s posvojitvijo. Intervjuvan par je kot najzahtevnejše obdobje med postopkom posvojitve prepoznal srečanje z zdravnico. Dve intervjuvanki pa sta kot najzahtevnejše obdobje prepoznali čas poskusne namestitve. *»Tako, ja. Definitivno, ta čas, ko še ni bilo dokončno.« (D105) »Ampak, kaj pa vem, bolj je bilo mogoče od začetka, ko so prihajali iz centra za socialno delo. Oni so si zelo želeli priti tako, da mi ne bi vedeli, kdaj bodo prišli, da bi oni nas videli, kako dejansko stvari zgledajo in gor in dol. Tisto se mi zdi, da je bilo še najbolj stresno.« (E103)*

Dve intervjuvanki sta v intervjuju podelili svoje osebno mnenje glede psiholoških preverjanj za pare, ki želijo posvojiti otroka. Mnenji sta bili različni, eni so se preverjanja zdela neprimerna, ker za starše, ki imajo biološke otroke, ni nobenih preverjanj in ima lahko vsakdo otroke. *»Kar se pa postopka tiče, v Sloveniji so ta neka psihološka preverjanja pa neko testiranje, to se mi zdi zelo neprimerno.« (C149)* Obenem jih druga intervjuvanka ocenjuje kot primerna.

Dve intervjuvanki sta v intervjuju povedali, da sta z možem sprva želeli otroka posvojiti meddržavno, a to ni bilo uspešno. Razlogi za neuspešno meddržavno posvojitev so bili različni, en par je uspel priti do sirotišnice v Indiji, potem pa se je postopek zaradi nepoznavanja nadaljnjih korakov s strani osebja v sirotišnici zaustavil. »*Tam so bile še ene te sestre, te redovnice … res se spomnim, ko so mi pisale mail, joj, od tukaj naprej ne znamo, ampak bomo molile za vaju, si misliš, okej, hvala.« (D50)* Drug par pa je želel otroka najprej posvojiti s Poljske, a je postopek opustil zaradi prevelikih komplikacij, nato pa še iz Črne gore, vendar prav tako neuspešno. *»Drugače pa oče od mojega moža je iz Črne gore, vedela sva, da je tudi tam precej otrok, da so sirotišnice zelo polne, ampak sva bila na ambasadi in je nemogoče priti*

do tistih otrok.« (E35) Oba para sta kmalu po neuspešnem poskusu oz. poskusoma meddržavne posvojitve dobila priložnost za nacionalno posvojitev. *»Potem se je pa zelo hitro obrnilo, čez par mesecev se je zgodilo v Sloveniji.« (D51)*

Poleg izzivov pa so intervjuvanci izpostavili tudi pozitivne izkušnje, kot so potek postopka brez problemov, pozitivna izkušnja z delavko na občini in prijaznost socialnih delavcev. *»Se mi zdi, da so bili zelo prijazni.« (E105)*

Postopek meddržavne posvojitve

Z meddržavno posvojitvijo so povezani različni stroški. Intervjuvanka je v intervjuju omenila storitve odvetnika in sodišča, letalske karte, bivanje v državi izvora in stroške, povezane s skrbjo za otroka, saj so posvojitelji pri meddržavni posvojitvi dolžni skrbeti za otroka že med postopkom posvojitve. *»Ampak ti vedno plačaš storitve odvetnika in pa, ne vem, sodišče.« (F130)* Poudarila pa je tudi, da se stroški zelo razlikujejo glede na državo izvora.

O postopku v Sloveniji so imeli intervjuvanci različno mnenje. Nekateri so izkušnjo na CSD-ju delo opisali kot pozitivno, tako s socialnimi delavkami kot tudi s psihologinjami so imeli dobre izkušnje. *»Tudi izkušnja na socialni je bila, bom rekel, pozitivna.« (B22)* Ena od intervjuvank je v intervjuju povedala tudi, da so na CSD-ju celo pospešili postopek, da sta lahko z možem čim prej odšla po otroka. *»Midva sva na CSD-ju povedala, da so nama pač že dodelili otroka, da naju tam postopek že čaka, tako da so nama šli zelo na roko in so za naju pohitrili postopek, so nama na zelo pogosto namestil te ure z njimi, tako da je v bistvu postopek se zelo hitro zaključil, da sva lahko začela že ta postopek tudi v Afriki.« (F29)*

Po drugi strani pa so se eni od intervjuvank obravnave na CSD-ju v Sloveniji zdele neprijetne. *»V Sloveniji smo šli čez mnoge obravnave, ki so bile kar neprijetne.« (C17)*

Intervjuvanci so se med postopkom srečali z različnimi izzivi in ovirami, med njimi so bili zdravstveno stanje otroka, kasnejši oz. podaljšan prevzem otroka in jezikovne ovire. *»Sva se pa soočala z jezikom, ker nisva govorila njihovega uradnega jezika, kar je portugalščina, njihovega Balanta jezika sploh ne, ker je jezik plemena, od koder hčerka prihaja, tako da mogoče je bilo malo težje, kar se tiče same komunikacije.« (F35)* Kot izziv so izpostavili tudi večkratno pot v Afriko, neorganizacijo v državi izvora, preverjanje formalnosti posvojitve na carini, posebne pogoje države izvora. *»Bila je ena zahteva, bom rekel, zanimiva od države, iz katere smo posvajali, da si moral biti, če se ne motim, 7 let v zvezi in pa da si moral biti poročen.« (B32)* Hkrati so izpostavili negotovost o tem, kako bo potekala pot domov, negativen

odziv otroka na posvojitelja: *»Seveda se, dokler se nismo mi ločili tam od njenega takrat domačega okolja, ko sva se ji midva približala, je bil to jok.« (B74)* Nekateri izzivi so tudi dolgotrajno iskanje možnosti za drugo posvojitev, možnost zlorab in prevar, onemogočena druga posvojitev, urejanje dokumentacije in nevednost intervjuvancev med postopkom, ki je bila povezana predvsem z nepoznavanjem časovnih okvirjev, npr. kdaj bo urejena dokumentacija, kdaj bo na voljo otrok za posvojitev ipd. *»Ta nevednost, nič nisi mogel planirati.« (C56)*

Intervjuvanci pa so poročali tudi o tekočem poteku postopka posvojitve v državi izvora in o tem, da se niso soočali z večjimi izzivi in zapleti. *»Dejansko ga, mogoče se zdaj smešno sliši, ampak ga ni bilo. Še enkrat več, ekstremno tekoče je vse potekalo.« (B40)*

Vsi intervjuvanci, ki so posvojili otroka meddržavno, so poročali o tem, da je bila posvojitev takojšnja, brez obdobja poskusne namestitve. Ena od intervjuvank je izpostavila tudi posebnost ureditve posvojitve iz Makedonije, in sicer da ima otrok ob polnoletnosti pravico do seznanitve z informacijami o bioloških starših. *»Dobiš bel papir, ki ga podpišeš. Zgoraj so podatki in po njihovih zakonih in pa po mednarodni konvenciji, ko napolni 18 let, ima pravico izvedeti, kdo so starši. Tako je ta zakonodaja.« (C48)*

Posvojitev iz institucije

Intervjuvan par, ki je posvojil otroka iz beograjske bolnišnice, je izpostavil neprimerno skrb za otroke v bolnici, saj hčerka ni imela razvitih vratnih mišic. Ena od intervjuvank pa je v intervjuju povedala, da je otrok še nekaj časa po posvojitvi na silo kašljal, saj je v instituciji le s kašljanjem dobil pozornost. *»In v bistvu je bilo kašljanje pogojeno s pozornostjo, to smo kasneje ugotovili, da je kašljal zato, da je vzbujal pozornost.« (C53)*

Družinsko življenje

Intervjuvanci so se v družinskem življenju po posvojitvi srečali z različnimi odzivi na posvojitev. Prevladovali so pozitivni odzivi, med njimi so bili navdušenje, presenečenje, pozitiven sprejem s strani bližnjih in prijateljev, odobravanje potnikov na letališču, zanimanje za posvojitev, veselje, odzivi brez predsodkov, dojemanje posvojitve kot nekaj dobrega. *»So bili vsi zelo veseli.« (E83)* Nekaj intervjuvancev je povedalo tudi, da niso doživeli negativnih odzivov.

Nekateri intervjuvanci pa so poročali o srednje pozitivnem odzivu s strani sosedov ter o zadržanih odzivih s strani staršev. *»To so druge generacije, njim se je to zdelo tako, joj, kaj pa če bo kaj narobe z otrokom.« (E115)*

Intervjuvanci so doživeli tudi nekaj neprimernih odzivov, med njimi je bila zahteva tujih oseb, ki prav tako želijo posvojiti otroka meddržavno, po pomoči: *»Bi rekel tudi potem skozi obdobje, ko sva midva celo zadevo že izpeljala, sva srečevala kopico ljudi z raznoraznimi idejami, malo čudnimi, od tega vidva bosta zdaj nam pomagala, kar po nekem določniku, pa se sploh nisi ponudil, da bi kaj.« (B45)* Intervjuvanci so izpostavili tudi pristopanje tujcev, rinjenje v otroka, ugotavljanje podobnosti staršem, dotikanje hčerinih las, prošnje za fotografiranje z otrokom: *»Dogajalo se nama je, da so naju vedno prosili, če se lahko slikajo z njo, ko sva vprašala, kaj mislijo s to sliko, so pa rekli, ja, zelo je luštna, bi jo imel za na Facebook, potem sva pa rekla ne in so bili šokirani, ker sva rekla ne, potem se je pa mož začel hecat, ali se lahko jaz z vašo ženo slikam za na Facebook in so šele potem razumeli, kako je to neumno, kar so rekli.« (F94)* Izpostavili so tudi deljenje osebnega mnenja o osebni nezmožnosti posvojitve otroka. Ena od intervjuvank je izpostavila pretirano romantiziranje posvojitve: *»Od tega, da so nekateri rekli, joj, jaz bom tudi rajši kar posvojila, kakor da je to zelo romantično, sem bila jaz tako, okej, mogoče je to malo pretirana reakcija.« (E117)* Druga intervjuvanka je izpostavila zadrego ljudi ob spoznanju, da je otrok posvojen. Intervjuvanci so poročali tudi o izstopanju otroka in družine v okolju, še posebej v primeru meddržavne posvojitve. *»Drugi del pa se je začel, ko je dejansko v šolo začela hoditi. Ko je naenkrat cela šola hotela biti z njo prijatelj, kot da je, bom rekel, maskota, a ne.« (B105)*

Negativnega odziva na posvojitev pa so bili predvsem deležni otroci intervjuvancev. Le ena od intervjuvank je poročala o zbadljivkah glede starosti ob posvojitvi otroka. Otroci pa so bili deležni predvsem zbadanja s strani otrok in rasističnih komentarjev. »*Ne vem, da rečejo, ja, tvoja mama se je pa sigurno drogirala, pa je klošar, pa to, take stvari.« (E158) »Recimo ravno danes je bil en incident, da je nekaj zelo grdega rasističnega rekel, no, so jo kar malo napadli neki fantje.« (F98)*

Vsi intervjuvanci so svoje otroke o posvojitvi seznanili že v otroštvu. Večina je tudi prejela nasvet o čimprejšnji seznanitvi. *»In, da mi na srce polaga, da edino, kar je najpomembnejše, je, da otroku takoj povemo, da je posvojen, ne da odlašamo, ker se potem zmeraj kaj zakomplicira.« (A8)* Otroke so s posvojitvijo seznanili predvsem preko pravljice, skupnega gledanja slik in odprtega pogovora o posvojitvi. *»Jaz mu delam take spominske fotoknjige, tako*

da sva že v prvi spominski knjigi naredila tako slikico, kje se je rodil, kaj vemo, potem njegovo pot, kako je prišel k nama.« (D154) V intervjujih so povedali, da so otroci s tem odraščali.

V družinskem življenju po posvojitvi so se intervjuvanci srečevali z različnimi izzivi in ovirami. Enega od izzivov je predstavljalo zdravstveno stanje in neprimerna skrb za otroka v bolnišnici. *»Ali pa ko začneš prvič previjati, a ne, ona je imela izpahnjene kolke in smo mogli do enega leta s tistimi širokimi povijati.« (A40)* Eden od intervjuvancev je kot izziv izpostavil otrokovo izogibanje stiku. *»Medtem ko jaz nisem smel kaj dosti se približevati, ker je bil kar takoj jok.« (B76)* Izzivi, s katerimi so se intervjuvanci soočali, so bili tudi izzivi v času pubertete, npr. prepiranje med starši in otrokom zaradi karakternega razlikovanja, prvotna zainteresiranost okolja zaradi drugačnosti, npr. začetna priljubljenost otroka v šoli zaradi vizualne drugačnosti: *»Zagotovo so tako bom rekel 'tricky' momenti z vidika tega, da na prvo žogo je okolju ekstremno interesantna, potem pa pač postane del okolja.« (B107).* Izpostavili so tudi otrokovo potrebo po pozornosti, otrokovo zbiranje stvari kot posledica otrokovega občutka zapuščenosti, otrokove karakteristike, premalo posvojiteljevega dopusta, otrokov občutek izstopanja v Sloveniji, odzive okolice, izzive v šoli, povezane predvsem z izzivanjem s strani sošolcev in z nerazumevanjem specifičnosti posvojenosti s strani učiteljev, npr. sledenje načelu za vse enaka obravnava kljub opozorilu staršev, da otrok potrebuje malo več pozornosti, in nepremišljene izjave učiteljice, ki je pri otroku povzročila stisko zaradi ponovnega občutka zapuščenosti: *»Bila je neka lekcija pri angleščini in A. ni maral angleščine in bila je neka zgodba, da bodo nekoga potopili v vodo in učiteljica reče, no, bomo pa A. potopili v vodo in ga ne bomo več ven potegnili. On je to osebno odreagiral, da bo spet ostal sam, spet nek pečat, no, potem je pa odpadla angleščina in so šli v Lipico in je rekel A. super, ne bo angleščine, ampak mi bomo pa učiteljico angleščine zaprli v boks med konje in jo bomo tam pustili. Popolnoma isto ji je rekel kot ona njemu, kakšna kritika, cel razred je našuntala, da so napisali na list, da se A. neprimerno obnaša in tako naprej. Potem je šlo to naprej do šolske psihologinje.« (C139)*

Kot izziv pa so izpostavili tudi vzgojo otroka, ki se po njihovem mnenju razlikuje od vzgoje biološkega otroka, saj otrok, ki je bil posvojen, npr. skozi odraščanje v večji meri išče svojo identiteto, lahko se sooča tudi z občutki zapuščenosti in drugačnosti. *»Tako da ne, izzivi pridejo šele potem pri sami vzgoji, to je tudi ena od stvari, ki se mi zdi, da se veliko posvojiteljev ne zaveda, da je vseeno ta vzgoja malo drugačna, kakor če imaš ti svojega biološkega otroka.« (F46)*

Intervjuvanci so se z izzivi soočali na različne načine, med njimi so bili primerna skrb za otroka, pogovori v šoli, podaljšanje posvojiteljskega dopusta, ohranjanje potrpežljivosti: *»In, ja, jaz sem čakal, jaz … mislim, ni me to, da bi rekel, kaj potrlo, ali pa kaj takega, ker sem vedel, da bo ta moment prišel.« (B84)* Omenili so tudi zadovoljitev potrebe po pozornosti, ureditev odločbe (ADHD), pogovori o drugačnosti, učenje otroka, kako se postaviti zase, zagotavljanje občutka zaželenosti in ljubljenosti, spoznavanje različnih kultur, druženje s sebi podobnimi družinami: *»Ne vem, mogoče tudi, veliko se družimo z ostalimi posvojitelji, ki so tudi iz Afrike posvojili otroke, tako da se zaveda, da ni edina.« (F107)*; pa tudi stik z biološkimi sorodniki v Sloveniji.

Ena od intervjuvank je izpostavila začetno obdobje po posvojitvi. V intervjuju je povedala, da z možem nekaj časa po posvojitvi nista sprejemala obiskov, saj sta želela hčerkama omogočiti, da se najprej varno navežeta na svoja nova starša. Pozorna sta bila, da sta imela stalni stik z otrokoma, da sta tako dobila občutek varnosti. *»Midva sva se zelo držala tega, da nisva sprejemala obiskov na začetku ne pri I. ne pri H., ker sva vedela, da najprej morata obe začutiti, da smo mi primarna družina in se morata čustveno navezati na naju.« (F82)*

Trije intervjuvanci so poročali, da so imeli oziroma imajo njihovi otroci stike z biološko družino. *»Tudi pozna svojega očeta, mame ne, ker je mama umrla, ko je bila še zelo majhna punčka, še pred najino posvojitvijo.« (B120)* Ena intervjuvanka je poročala, da otrok ne želi stikov z biološkimi starši, druga intervjuvanka pa, da si jih otrok želi. Vsi intervjuvanci so do otrokovih stikov z biološko družino odprti, saj menijo da so za otroka pomembni. »*Se mi zdi, da je to tako pomembno …« (E137)* Večina je odprta tudi do obiska rojstnega kraja oz. države, ko bo otrok na to pripravljen. Intervjuvanka, ki je z možem iz Afrike posvojila dve hčerki, je povedala, da sta se z možem že dvakrat vrnila v rojstno vas hčerke. Finančno pa podpirata tudi družino biološke mame, biološko sestro in rojstno vas. *»In vsakič, ko smo bili zmenjeni, je mama tja prišla, tako da jaz mislim, da se ne bi zgodilo, da ne bi, ampak je pa tudi vedela, da bomo prinesli kakšna darila, ker smo vedno prinesli obleke za sestrico in za bratca od I. pa igračke, tudi ko smo zaboj poslali, smo posebej škatle še za njo zapakirali za njeno hišo.« (F125)*

Odzivi otrok na posvojitev so različni, intervjuvanci so poročali o skrivanju posvojitve pred okolico, o vprašanjih o posvojitvi, sprejemanju posvojitve, stiskah povezanih s posvojitvijo, odprtosti glede posvojenosti in o pomiritvi otroka ob prebiranju spisa na CSD-ju. *»Ampak zdaj se mi zdi, da ga je kar pomirilo to, ko smo spis prebrali.« (E134)*

Intervjuvanka je poročala tudi o vplivu negativnih odzivov okolice na posvojitev. Povedala je, da je otrok ob negativnih odzivih začel dvomiti o biološki družini, občutil pa je tudi občutek drugačnosti. Meni, da so informacije o biološki družini pomembne, saj lahko otroka pomirijo. Druga intervjuvanka je v intervjuju povedala, da otrok ni želel izvedeti ničesar o svojih bioloških starših, zaradi česar pa še danes ni pomirjen. *»Ga je pa to ves čas mučilo, še danes.« (C112)*

Formalna pomoč in podpora

Mnenje intervjuvancev o formalni pomoči in podpori je različno. Pri postopku posvojitve so nekateri podporo s strani CSD-ja opisali kot zadostno, medtem ko so drugi menili, da bi potrebovali več. *»Ja, jaz bi v bistvu pričakovala, da bi bilo to v okviru CSD-ja tega več.« (F52)* Dve intervjuvanki sta med postopkom posvojitve prejeli pomoč in podporo v društvu Deteljica. Pomoč in podpora je vključevala spoznanje svojih pravic, deljenje izkušenj med udeleženci, medsebojno razumevanje med udeleženci, pridobitev informacij in pa pomoč pri zapletu, ko socialne delavke na CSD-ju proti koncu postopka niso najbolje poznale postopka in so mislile, da mora biološka mama vročiti še dodatne dokumente. Obe sta podporo ocenili kot zadostno. *»Potem pa tam na Deteljici pravzaprav vidiš, da je to tvoje življenje, ti se boš odločil … mislim, seveda čakaš tam, se pripravljaš, ampak, ja, je tako, da imaš tudi ti pravico kaj reči o tej stvari.« (E8)*

Med intervjuvanci je bila prepoznana potreba po pomoči in podpori sistema pri meddržavnih posvojitvah. Izpostavili so tudi, da so posvojitelji zaradi pomanjkanja pomoči in podpore pogosto žrtve zlorab. *»Ob želji, da bi posvojil otroka, si lahko zaslepljen v kakšnih stvareh in ne vidiš, da je na drugi strani nekdo, ki bi te samo ogoljufal in da nikoli ne boš prišel do tega otroka. Veliko zlorab je bilo ravno zaradi tega, ker so bodoči starši oz. posvojitelji si tako zelo želeli posvojiti, da niso videli vseh signalov, da je na drugi strani bil prevarant in ni imel nekih namenov, da ne govorim potem o tem, da so po možnosti žrtve otroci.« (F140)* Kot želeno obliko pomoči in podpore so prepoznali utečen postopek meddržavne posvojitve, ureditev meddržavnih posvojitev z bližnjimi državami, državne agencije za meddržavne posvojitve, povezave med državami in pa pomoč države za lažje ter cenejše posvojitve. *»Se pravi, da je to nek tak utečen postopek, ne pa da se morajo pari sami znajti.« (F138)*

Po posvojitvi je ena od intervjuvank pomoč in podporo prejela s strani šolske psihologinje, ki je razumela specifiko posvojitve in je pomagala pri reševanju težav v šoli. Dve intervjuvanki pa sta pomoč in podporo po posvojitvi prejeli v društvu Deteljica. Podpora in pomoč po

posvojitvi je zajemala druženje in pogovor z drugimi posvojitelji, osebne izpovedi in pa tudi skupne tabore. *»Jaz sem 'itak' potem hodila na sestanke, ker mi je 'pasalo' tudi tako se malo podražiti, tudi tako, da kakšne stvari malo prediskutiraš pa to.« (E107)*

Za razliko od njiju pa so drugi intervjuvanci prepoznali potrebo po dodatni pomoči in podpori po posvojitvi. *»Tudi konec koncev tudi ta podpora kasneje bi mogla biti večja. Ne vem, mogoče bi ga jaz tudi rabila, ali pa midva ...« (A112)* Eden od intervjuvancev pa je mnenja, da je potreba po formalni pomoči in podpori po posvojitvi odvisna od staršev in otroka. Sam ni prepoznal potrebe po pomoči in podpori, saj spontano rešujejo izzive. *»Kaj pa vem, niti ne. Se mi zdi, da nam gre kar dobro, večinoma zelo spontano rešimo vse izzive.« (B116)*

Ena od intervjuvank je prepoznala med posvojitelji potrebo po strokovni pomoči predvsem pri seznanitvi otroka s posvojitvijo. *»Jaz mislim, da mora vsak par dobiti strokovno pomoč pri tem.« (D166*) Sama je strokovno pomoč dobila pri društvu Deteljica.

Kot želeno obliko formalne pomoči in podpore po posvojitvi so intervjuvanci prepoznali predavanja s konkretnimi situacijami in z možnimi načini soočanja z izzivi, srečevanje posvojiteljev in izmenjavo izkušenj, več strokovne pomoči, individualno podporo na CSD-ju, finančno pomoč občine kot pri biološkem otroku, zbrane izkušnje družin (seznanitev otroka s posvojitvijo) in možnost pogovora s psihologom. *»Pogrešam recimo to, da bi ti dali možnost, da ti lahko hodiš na vsake toliko časa na kakšne pogovore k psihologinji.« (F57)*

Neformalna pomoč in podpora

Intervjuvanci so med postopkom posvojitve prejeli neformalno pomoč in podporo s strani svojih prijateljev in tudi družine. Pomoč in podpora je vključevala informacije, materialno pomoč in vodenje skozi postopek meddržavne posvojitve. *»Onadva sta naju skozi ta postopek kar lepo peljala, nama povedala, na kaj moramo biti pozorni, kaj moramo narediti, kako bo to potekalo, pa dejansko je potem tako tudi bilo.« (B30)* Intervjuvanci so prejeli neformalno pomoč in podporo tudi s strani drugih oseb, med njimi tudi medsebojno pomoč med posvojitelji. Ena od intervjuvank je izpostavila čustveno podporo ženskega dela družine in prijateljev. *»Bi rekla bolj ženski del mojih prijateljev in sorodnikov je bil zelo podporen.« (D121)*

Po posvojitvi se je ena od intervjuvank po pomoč in podporo obrnila na druge posvojitelje in otroke, ki so bili posvojeni. *»Sem pa izkoristila pogovor z vsakim, ki je posvojen ali pa ima posvojenega otroka.« (C62*). Pomoč in podporo pa je našla tudi v različni literaturi. *»To pa*

moram reči, da je ta Milena Zupančič napisala zelo krasen priročnik in tam piše, kdaj povedati otroku.« (C92)

En intervjuvanec pa je izrazil zadržek glede pomoči drugim osebam, ki želijo posvojiti otroka. *»Ker tu sva bila ekstremno, mislim, na splošno nisva imela želje z nikomer deliti tega preveč, ker je to, ne vem, vseeno gre za otroka, gre za človeško bitje in veliko ...« (B46)* Izpostavil pa je pomembnost podpore in pomoči s strani zaupanja vredne osebe v državi izvora. *»Kar bi še tu povedal, je, da če ne bi imeli tam podpore tega gospoda, bi bila pa zadeva precej konfuzna, ker ti ne veš, kaj in na koga se obrniti.« (B66)*

Čustva in občutki

Pri odločitvi za posvojitev so se intervjuvanci predvsem srečevali s pozitivnimi čustvi in z občutki, pojavila pa so se tudi neprijetna čustva in občutki. *»Ja, malo je bilo strahu, mislim, da kar za oba, tudi zaradi neplodnosti.« (E23)* Ena od intervjuvank je sprejemanje odločitve o posvojitvi opisala kot zahtevno odločitev. *»Meni se je zdela zahtevna odločitev.« (D81)* Medtem ko je eden od intervjuvancev izpostavil, da je sprejem odločitev o posvojitvi otroka toliko lažji in lepši, če se partnerja o tem strinjata.

Ena od intervjuvank je ob vključitvi v Deteljico (priprave na posvojitev) dobila občutek olajšanja in ponovnega upanja. Povedala je, da v društvu dobiš občutek, da si zopet našel samega sebe. *»Je pa seveda, ne vem, tukaj na Deteljici so tako, da otroci so, tako da sva kar nekako upanje dobila, sva ga kvečjemu dobila, nisva ga izgubila.« (E25)*

Intervjuvanci so postopek posvojitve celostno doživljali kot stresen, pester, zanimiv in zahteven. *»Vse je malo zahtevno.« (D86)* O pogovorih na CSD-ju so izrazili različna čustva. Eni od intervjuvank so se zdela psihološka ocenjevanja nenavadna, celotne pogovore na CSD-ju pa je primerjala z izpiti. Imela je tudi občutek, da so pogovori pretirani. *»Potem se mi je dostikrat zdelo, da mogoče pretiravajo.« (D82)* Drugi intervjuvanki pa so se zdela vprašanja o usklajevanju zahtevne službe in starševstva smešna, saj imajo tudi vsi njeni sodelavci otroke. *»Čeprav to mi je bilo zelo smešno takrat, so me spraševale socialne delavke, ja, pa kako, vi imate tako službo pa dežurstva, kako boste pa za otroka skrbeli.« (E38)* Ena od intervjuvank je v intervjuju opisala negativno izkušnjo s socialno delavko. Med postopkom posvojitve je dobila občutek, da favorizira biološko mamo, obenem pa ni hvaležna biološki mami za njeno odločitev o oddaji otroka v posvojitev. Intervjuvanka je vse skupaj doživljala zelo čustveno, bila je zelo prizadeta. *»A veš, ti dobiš dojenčka, se navežeš nanj, vse čas si z njim in potem pride socialna*

delavka na obisk, vse je v redu, super, se pogovarjamo in potem dobiš občutek, da si ona ne želi, da bi otrok ostal pri tebi, da si želi, da bi šel nazaj.« (D98)

Nekateri posvojitelji pa so med postopkom posvojitve spoznali, da ima otrok zdravstvene težave, pri tem so občutili različne občutke, in sicer dvom in pa občutek usojenosti. Občutek usojenosti je izhajal iz osebnega soočanja s podobnimi zdravstvenimi težavami. *»In je bilo tako, to je moj fant, usojeno je.« (D12)*

Med postopkom posvojitve so se intervjuvanci soočali tudi z občutkom negotovosti, dvomom, s paniko in pa stresom. Občutili pa so tudi pozitivna čustva in občutke, predvsem srečo in veselje. *»Meni je bil v bistvu največji stres, to sem tudi na Deteljici potem rekla, ko si 'probaš' predstavljati, kako boš to ti zdaj skril pred vsemi, pa ne povedal, da je otrok posvojen, vsaj jaz sem si od začetka tako to predstavljala.« (E123)*

Obdobje poskusne namestitve je za eno od intervjuvank predstavljalo čustveno naporno obdobje. V tem času je občutila mešane občutke, med njimi so bili strah pred prihodnostjo, pritisk ob obiskih socialne delavke, dobila je občutek, da socialna delavka favorizira biološko mamo, kar je spodbudilo občutek razočaranja. *»Predvsem pa to, no, od socialne delavke sva dobila občutek, da se zelo poteguje za biološko mamo.« (D20)* Kljub temu pa je v tem obdobju občutila tudi srečo in ganjenost. Ravno nasprotno pa obdobje poskusne namestitve za drugo intervjuvanko ni pomenilo nič posebej stresnega. Že od začetka je imela občutek, da je otrok njen, zaradi česar se ni soočala z nikakršnimi dvomi. Povedala je, da se ji je zdelo nemogoče vrniti otroka, zaradi česar se s tem tudi ni obremenjevala. *»In sploh nisva imela nekih dvomov, no, da bi se recimo s tem obremenjeval na dnevni bazi ali pa da bi o tem razmišljal.« (E97)*

Pri postopku meddržavne posvojitve je intervjuvanec imel občutek, da sam nima vpliva na odvijanje postopka. *»Da imaš občutek, da imaš kaj vpliva, bi tudi težko rekel, da sem ga imel.« (B64)* Eni od intervjuvank se je dolgotrajno čakanje na otroka zdelo mukotrpno, občutek je imela, da zamuja otrokovo odraščanje. *»Je bilo pa recimo pri H. čakanje zelo težje, ker tam smo dobivali vsaj enkrat na teden slike, videe, skratka jaz sem videla, kako se ona tam razvija, kako odrašča in to pričakovanje, ko sva jo 6 mesecev čakala, ker je bil tako dolg postopek, a ne, je bilo izjemno mukotrpno.« (F71)* Med čakanjem se je soočala tudi s skrbmi zaradi otrokovega zdravstvenega stanja, zaradi katerih je bila tudi vedno bolj neučakana. Eden od intervjuvancev je na poti domov iz Afrike občutil negotovost glede otrokovega odziva in pa o formalni ustreznosti posvojitve. »*Tisto je bilo, bom rekel, nekako še najbolj tako, da si na trnih, ali bo šlo to skozi ali ne bo šlo, čeprav imaš vso dokumentacijo potrjeno.« (B71)* Sam prehod

carine in meje pa je opisal kot čustven dogodek, ob katerem je dobil občutek, da je posvojitev res zaključena.

Ob prvem srečanju z otrokom so posvojitelji občutili različna čustva in občutke. Med njimi so bili doživljanje dogajanja v transu: *»Tako v enem transu si, sploh nisi čisto pri sebi ...« (A33)*; občutki izpolnitve, takojšnja povezava z otrokom, radost, občutek skladnosti dogodkov. Večina je dogodek opisala kot zelo čustven dogodek. Prevladovala so pozitivna čustva in občutki, vendar pa so se nekateri intervjuvanci srečali tudi z manj prijetnimi čustvi in občutki, kot je žalost zaradi odziva otroka, občutek nenehnega opazovanja s strani bolnišničnega osebja, strah pred napako in otrokovim jokom. *»Zaradi tega, ker tam so mi ga dali v roke in jaz sem si mislila, joj, kaj če bo zdaj začel jokati, samo ne začeti jokati, jaz sploh ne vem, kaj bom naredila.« (E85)*

Ob formalno zaključeni posvojitvi je ena od intervjuvank občutila olajšanje, vse skupaj je doživljala zelo čustveno. *»Jaz sem si oddahnila, da je konec tega uradnega dela.« (D135)* Medtem ko je druga intervjuvanka povedala, da ob tem dogodku ni občutila posebnih občutkov, saj je imela že pred tem občutek, da je posvojitev že zaključena. *»Ampak da bi pa rekla, da bi si takrat nekak oddahnila, pa ne, že prej čutiš, da je tako, kot mora biti in da spadaš skupaj.« (E102)*

Po posvojitvi sta se pojavila dva glavna občutka, in sicer ponos, povezan s prevzemom vloge posvojitelja, in pa dvom o tem, kaj je najboljše za otroka. *»Ker včasih si za kakšno stvar kar v dvomu, joj, a sem prav naredil, ko sem po resnici povedal. Ne vem, ko je rekla mama recimo zdaj, da noče stikov, pa je bil Ž. potem zelo razočaran.« (E146)* Pri eni od intervjuvank se je pojavil tudi strah pred preveliko navezanostjo otroka na biološke starše v primeru stika z njimi. *»Mogoče je bilo malo tako, ko je začela te stike iskati, ampak ne v smislu 'nista moja starša', ampak v tem smislu, da bi se preveč navezala pa da bi se od naju odtujila, ta strah pa je bil.« (A104)*

Socialno starševstvo

Intervjuvanci menijo, da vloga posvojitelja zajema večjo odgovornost kot pri bioloških otrocih. *»To se mi zdi večja odgovornost, kot če se ti zgodi naravno.« (D58)* Ena od intervjuvank je izrazila svojo hvaležnost za to vlogo. Meni tudi, da morajo biti posvojitelji kot nekakšni ambasadorji posvojitve ter o njej odkrito govoriti.

Dve intervjuvanki sta v intervjuju povedali, da sta se pred prihodom otroka soočali s strahom pred neodzivanjem na otrokov jok zaradi biološke nepovezanosti. *»Ker jaz sem si mislila, joj, a se bom sploh ponoči zbudila, ko bo otrok jokal.« (E20)* Obe sta po prihodu ugotovili, da se na otroka odzivaš, kakor da bi bil biološki. *»Ampak se, res ni razlike, to je tvoj otrok, kot da bi ga rodil.« (C147)* Tretja intervjuvanka pa je povedala, da se materinski čut razvije s skrbjo za otroka in ne s porodom.

Izkušnja posvojitve

Intervjuvanci so izkušnjo posvojitve opisali kot zelo dobro, pozitivno in edinstveno izkušnjo. *»Jaz bi rekla, da je zelo zelo dobra.« (C1)* Posvojitev bi bili večinsko pripravljeni tudi ponoviti. Ena od intervjuvank jo tudi je, ena pa jo je želela, a poskusa posvojitve nista bila uspešna. *»Za naju v obeh primerih je bila zelo v redu izkušnja, tako da bi definitivno še ponovila, če bi si želela še enega otroka.« (F1)*

5 RAZPRAVA

S kakšnimi izzivi so se posvojitelji srečevali med postopkom posvojitve ter kako so se z njimi soočali?

Tako posvojitelji, ki so otroka posvojili nacionalno, kot tudi posvojitelji, ki so otroka posvojili meddržavno, so se med postopkom srečevali z različnimi izzivi in ovirami. Kot izzive pri postopku nacionalne posvojitve so na npr. izpostavili nepoznavanje postopka in pravic posvojiteljev, prepuščenost samim sebi pri pisanju vloge, nepredvidljivost časa prihoda otroka, in slabše zdravstveno stanje otroka. Posvojitelji pa so se srečavali z izzivi tudi pri sodelovanju s CSD-jem. Enega od izzivov je predstavljalo pomanjkanje znanja o postopku s strani socialne delavke. O izzivih birokratskega značaja, pri nacionalnih posvojitvah, piše tudi Klun (2009, str. 43) in pravi, da so takšne situacije za posvojitelje stresne, vendar k sreči hitro rešljive (Klun, 2009, str. 43). Zaradi pomanjkanja znanja o postopku posvojitve pa je prišlo tudi do deljenja osebnih podatkov o biološki materi; ti namreč po 222. členu Družinskega zakonika (2017) ne bi smeli biti znani. Po pravnomočnosti odločbe o posvojitvi posvojena oseba namreč nima pravice do seznanitve z osebnimi podatki svojih bioloških staršev, ki se vodijo v matičnem registru in v drugih evidencah osebnih podatkov. Seznanitev s temi podatki je mogoča le ob pisnem soglasju osebe, na katero se nanašajo (DZ, 2017, čl. 222). Z izzivom se družina sooča na način, da spoštuje zasebnost biološke mame in zaupnih podatkov ne zlorablja. Izpostavljena je bila tudi negativna izkušnjo s socialno delavko, ki je bila po mnenju intervjuvanke zelo karakterno zahtevna. V intervjuju je intervjuvanka opisala njeno neprimerno vedenje v povezavi z biološko mamo (vztrajanje pri vrnitvi otroka biološki mami). Z izzivom sta se posvojitelja soočala na način, da sta poiskala podporo pri posvojiteljih z enako izkušnjo.

Pari, ki želijo posvojiti otroka, morajo med postopkom posvojitve opraviti tudi pogovor s psihologom, namen katerega je preverjanje motivov za posvojitev in starševskih kapacitet (Katalog, 2022, str. 83). Intervjuvanci imajo različna mnenja glede psiholoških preverjanj. Nekateri so jih ocenili kot primerna, za nekatere pa so predstavljala izziv, saj so se jim zdela neprimerna, ker za starše, ki imajo biološke otroke, ni nobenih preverjanj, vsakdo ima lahko namreč otroka. O podobnem razmišljanju posvojiteljev v smislu primerjave z biološkimi starši govori tudi Zaviršek (2012b, str. 201), v kontekstu priprav na posvojitev, in pravi, da se nekaterim priprave zdijo ponižujoče, kot da so manj pripravljeni na starševstvo kakor tisti, ki dobijo biološkega otroka (Zaviršek, 2012b, str. 201). Priprave na posvojitev pa so izrednega pomena, saj kot pravi Bizant (2014, str. 89), za bodoče starše pomenijo razbremenitev, uničenje

iluzij in zavedanje realnosti. O zavedanju realnosti so poročali tudi intervjuvanci in izpostavili, da bi morali bodoče posvojitelje bolje pripraviti na to, da posvojitev ni vedno idealna, da lahko s seboj prinese kar nekaj izzivov, med njimi tudi morebiti kasnejšo povezavo med otrokom in posvojiteljem, o kateri je poročal tudi eden izmed intervjuvancev. Večina parov, ki se v Sloveniji odloči za posvojitev, se zanjo odloči zaradi soočanja z neplodnostjo (Bevc, 2006, str. 51). Tudi med intervjuvanci so se štirje pari soočali z neplodnostjo in se ravno zaradi tega odločili za posvojitev. Pari, ki se soočajo z neplodnostjo, so lahko čustveno zelo obremenjeni, nerešene krize zaradi neplodnosti pa lahko zaznamujejo odnose v posvojiteljski družini. Pomembno vlogo pri premagovanju te krize pa imajo lahko prav priprave na posvojitev, kjer se lahko pari pred sprejemom otroka razbremenijo čustvenega pritiska neplodnosti in njenih posledic (Bevc, 2006, str. 51). O tem so v raziskavi poročali tudi intervjuvanci in priprave prepoznali kot pomembne za soočanje z neplodnostjo in drugimi skrbmi ter osebnimi stiskami.

Priprave na posvojitev pa so pomembne tudi zaradi kompleksnosti posvojitve, ki lahko s seboj prinese kar nekaj izzivov tudi v družinskem življenju po posvojitvi. Vzgoja biološkega otroka se razlikuje od vzgoje otroka z izkušnjo posvojitve, kar so prepoznali tudi intervjuvanci. Otrok, ki je bil posvojen, namreč išče svojo identiteto in se, kot pravi Klun (2009, str. 45), v različnih življenjskih obdobjih sprašuje, kdo je, od kod prihaja, zakaj so ga dali v posvojitev, zakaj ga mama ni marala ipd. (Klun, 2009, str. 45). Priprave na posvojitev omogočajo obravnavo pomembnih tem za družinsko življenje po posvojitvi, med katerimi so možnost kasnejše vzpostavitve povezanosti med otrokom in posvojiteljem, seznanitev otroka s posvojitvijo, stiki z biološko družino, soočanje z negativnimi odzivi okolice, vključevanje rojstne kulture otroka v družinsko življenje ipd. Tudi intervjuvanci so poročali o pomembnosti obravnave teh tem pred posvojitvijo in povedali, da bi si želeli, da bi bile na pripravah na posvojitev na CSD-ju bolj poglobljene. Obravnava teh tem lahko namreč zmanjša stisko posvojiteljev ob kasnejšem soočanju z izzivi.

Rezar (2009, str. 58) pravi, da enega od najpogostejših izzivov med postopkom meddržavne posvojitve predstavljajo številni birokratski postopki, ki so malo znani in jih morajo bodoči posvojitelji sami raziskati (Rezar, 2009, str. 58). Tudi intervjuvanci so poročali o izzivih povezanimi z dolgotrajnostjo postopkov in urejanjem dokumentacije. Velik izziv so predstavljale tudi jezikovne ovire, ki so oteževale komunikacijo. Pri postopku meddržavne posvojitve pa so se starši srečevali s številnimi izzivi, povezanimi z nepredvidljivostjo časa prihoda otroka, s kasnejšim prevzemom otroka, z večkratno potjo v Afriko, s posebnimi pogoji države izvora, npr. poroka, z neorganizacijo v državi izvora, s preverjanjem formalnosti

posvojitve na carini, z negativnim odzivom otroka na posvojitelja, z nevednostjo med postopkom itd. Zaviršek (2012a, str. 60) pravi, da je treba biti pri meddržavnih posvojitvah še posebej pazljiv, saj so lahko posvojitelji plen zlorab. Ta izziv so izpostavili tudi intervjuvanci in povedali, da so morali biti med postopkom na možne prevare zelo pozorni. Z izzivi so se posvojitelji soočali predvsem samostojno, reševali so jih spontano. Nekateri od načinov soočanja z izzivi so bili dogovor z odvetnikom za potrditev formalne urejenosti posvojitve na carini, poroka za izpolnitev pogojev države izvora, povečana previdnost skozi celoten postopek, da ne bi prišlo do prevar in preživljanje časa z otrokom pred odhodom v Slovenijo.

Kakšna čustva in občutke so posvojitelji doživljali med postopkom posvojitve ter po zaključeni posvojitvi?

Intervjuvanci so postopek posvojitve doživljali kot stresen, pester, zanimiv in zahteven. O pogovorih na CSD-ju so izrazili različna čustva in občutke, med njimi nenavadnost, smešnost vprašanj in občutek pretiravanja. Ena od intervjuvank je v intervjuju opisala negativno izkušnjo s socialno delavko. Med postopkom posvojitve je dobila občutek, da favorizira biološko mamo, ob enem pa ji ni hvaležna za njeno odločitev o oddaji otroka v posvojitev. O pripravah na posvojitev Bizant (2014, str. 89) pravi, da lahko te za bodoče starše pomenijo razbremenitev, uničenje iluzij in zavedanje realnosti. O občutkih olajšanja in ponovnega upanja, ob pripravah na posvojitev pri društvu Deteljica so spregovorili tudi intervjuvanci. Ob prvem srečanju z otrokom so posvojitelji občutili različna čustva in občutke. Med njimi so bili doživljanje dogajanja v transu, občutki izpolnitve, takojšnja povezava z otrokom in radost. Kompan Erzar, Rožič in Simonič (2011, str. 108) pravijo, da lahko imajo otroci odklonilen odnos do novih staršev, kar lahko pri starših vzbudi različna čustva, kot so jeza, razočaranje, strah, nemoč ipd. (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Prav o tem je poročal tudi eden od intervjuvancev, in sicer o negativnem odzivu otroka (jok) ob prvem srečanju, ki je pri ženi povzročil občutke žalosti. Ob prvem srečanju otrok se je pri intervjuvancih pojavil tudi občutek nenehnega opazovanja s strani osebja v porodnišnici, strah pred napako in otrokovim jokom. O tem piše tudi Klun (2009, str. 42) in pravi, da so posvojiteljske družine deležne večje pozornosti kot biološke, pogosto imajo občutek, da jih okolica pretirano opazuje in ocenjuje. Do staršev, ki so otroka posvojili, ima okolica drugačna, višja pričakovanja, ki izhajajo iz miselnosti, da jim je otrok »podarjen« in ni povsem njihov (Klun, 2009, str. 42). Med obdobjem poskusne namestitve so starši doživljali čustven napor, strah pred prihodnostjo, občutek favoriziranja biološke mame s strani socialne delavke, razočaranje, srečo, ganjenost in občutek, da je posvojitev že zaključena. Ob formalno zaključeni posvojitvi so srečali z olajšanjem in z

občutkom, da se ni nič spremenilo, saj je imela intervjuvanka že prej občutek, da je posvojitev zaključena. Po posvojitvi so se pojavili ponos, povezan s prevzemom vloge posvojitelja, dvom o tem, kaj je najboljše za otroka in strah pred preveliko navezanostjo otroka na biološke starše v primeru stika z njimi, o čemer piše tudi Klun (2009, str. 45), ki pravi, da prav zaradi tega strahu nekateri starši prekrivajo resnico o posvojitvi. Strah jih je, da bo otrok želel spoznati svoje biološke starše in da bodo zaradi tega otroka izgubili (Klun, 2009, str. 45).

Rezar (2009, str. 58) pravi, da se pri meddržavni posvojitvi posvojitelji pogosto srečajo z občutkom, da prepuščajo usodo svoje bodoče družine v rokah tujega uradnika v drugi državi, kar spodbudi občutek negotovosti. O tem je spregovoril tudi eden od staršev z izkušnjo posvojitve iz Afrike. Občutek je imel, da na samo odvijanje postopka posvojitve nima vpliva. Pri postopku meddržavne posvojitve so se pri intervjuvancih pojavili tudi občutki negotovosti, občutek zamujanja otrokovega odraščanja in neučakanost zaradi dolgotrajnosti postopka.

Kakšno obliko podpore in pomoči so posvojitelji prejeli med in po postopku posvojitve?

Priprave na posvojitev

Večina intervjuvancev se je na posvojitev pripravljala samostojno, s pomočjo družine, prijateljev, drugih oseb in literature. Bizant (2014, str. 89) pravi, da kljub temu, da so priprave nujne in potrebne, večina centrov za socialno delo upošteva le nujne postopke, kot so zbiranje potrebne dokumentacije, obisk na domu, socialno poročilo, individualno svetovanje, kar pa ni dovolj (Bizant, 2014, str. 89). To je razvidno tudi iz opravljene raziskave, saj so intervjuvanci, ki so bili deležni priprav na CSD-ju, povedali, da so bile te zelo okrnjene. Nekateri pa jih na centru sploh niso bili deležni, kar potrjuje, kot pravi tudi Klun (2009, str. 44), neenotnost priprav na posvojitev po centrih za socialno delo. Predvsem manjši centri za socialno delo priprav ne izvajajo sami, temveč par napotijo v društvo Deteljica, ki ima izoblikovan program priprave na posvojitev (Klun, 2009, str. 44). Dve intervjuvanki sta se udeležili priprav pri društvu, ena je v intervjuju tudi povedala, da so jo v Deteljico napotili na CSD-ju. Priprave sta prepoznali kot pomembne za soočanje z neplodnostjo in drugimi skrbmi ter osebnimi stiskami ter kot temelj dobrih odnosov v družini. S pripravami na Deteljici sta bili zelo zadovoljni, medtem ko jih je druga intervjuvanka prepoznala kot osebno neustrezne.

Podpora in pomoč

Rezar (2009, str. 58) pravi, da posvojiteljem pri premagovanju težav in skrbi pomaga predvsem njihova družina, prijatelji, znanci, obrnejo pa se tudi na posvojitelje s podobno izkušnjo (Rezar,

2009, str. 58). Med postopkom posvojitve so intervjuvanci pomoč in podporo dobili s strani društva Deteljica, CSD-ja, družine in prijateljev. Podporo in pomoč s strani centra za socialno delo prepoznavajo različno, nekateri so mnenja, da je bila zadostna, drugi pa bi si želeli več. Po posvojitvi so podporo in pomoč prejeli pri društvu Deteljica, šolski psihologinji, s strani družine in prijateljev, literature, drugih oseb in drugih posvojiteljev.

Eden od intervjuvancev je pri pomoči in podpori opozoril na zahteve po pomoči s strani tujcev, ki prav tako želijo posvojiti otroka iz tujine. S partnerko sta glede tega iz previdnosti zelo zadržana, ne delita kontaktov, saj pravita, da oseb in njihovih namenov ne poznata. Zahteve oz. želje po medsebojni pomoči posvojiteljev pa izhajajo prav iz pomanjkanja formalne pomoči in podpore, o čemer govori tudi Rezar (2009, str. 58), ko pravi, da so posvojitelji pri meddržavnih posvojitvah v veliki meri prepuščeni samim sebi, zaradi česar se pogosto obračajo na »zveze in poznanstva«. O tem pa so pripovedovali tudi intervjuvanci.

Kakšno obliko podpore in pomoči bi si še želeli?

Priprave na posvojitev

Zaviršek (2012b, str. 202) med največjimi pomanjkljivosti dosedanjih priprav v Sloveniji omenja obravnavo presplošnih tem, ki niso dovolj povezane s specifičnostjo posvojitve, s tem se strinjajo tudi intervjuvanci. Starši bi si želeli več informacij, saj menijo, da so priprave pomanjkljive in premalo poglobljene, pogrešajo teme o družinskem življenju po posvojitvi, ki zajema tako stike z biološko družino, otrokovo iskanje identitete, pa tudi možnost kasnejše povezanosti med otrokom in posvojitelji. Starši pa menijo tudi, da bi morali bodoče posvojitelje bolj pripraviti tudi na to, da posvojitev ni vedno idealna. Bizant (2014, str. 89) pri pomenu priprave na posvojitev govori ravno o tem in pravi, da lahko priprave na posvojitev za bodoče starše pomenijo razbremenitev, uničenje iluzij in zavedanje realnosti posvojitve. Ena od intervjuvank je izpostavila tudi, da bi morale biti priprave na posvojitev brezplačne, o čemer govori tudi Bizant (2014, str. 95).

Podpora in pomoč

Kot želeno obliko formalne pomoči in podpore po posvojitvi so intervjuvanci prepoznali predavanja s konkretnimi situacijami in načini reševanja, srečevanje posvojiteljev in izmenjavo izkušenj, pomoč strokovnjaka, individualno podporo na CSD-ju, možnost pogovora s psihologom, finančno pomoč občine tako kot pri biološkem otroku in pa zbrane izkušnje družin, povezane predvsem z seznanitvijo otroka s posvojitvijo. Izpostavljena je bila tudi pomembnost in potreba po strokovni pomoči pri seznanitvi otroka s posvojitvijo, ki je niso deležni vsi posvojitelji.

Pri postopku meddržavnih posvojitev pa je bila prepoznana potreba po pomoči in podpori širšega sistema, npr. CSD-ji, druge državne institucije in nevladne organizacije. Intervjuvanci so izpostavili, da so posvojitelji pri meddržavnih posvojitvah zaradi prepuščenosti samim sebi pogosto žrtve zlorab, o čemer opozarja tudi Zaviršek (2012a, str. 60) in pravi, da je treba biti pri meddržavnih posvojitvah še posebej pazljiv (Zaviršek, 2012a, str. 60). Kot želeno obliko pomoči in podpore so prepoznali utečen postopek meddržavne posvojitve, ureditev meddržavnih posvojitev z bližnjimi državami, povezave med državami, pomoč države za lažje in cenejše posvojitve in pa državne agencije za meddržavne posvojitve, kar je podobno predlogu Rezar (2009, str. 63), ki v svojem članku predlaga organizacijo centra za meddržavne posvojitve.

S kakšnimi izzivi v družinskem življenju so se soočali posvojitelji?

Bizant (2014, str. 94) pravi, da posvojitev ni pravljica, ki bi se končala z oddajo otroka v posvojitev. Pomembno je tudi delo po končanem postopku posvojitve, saj odraščanje otrok, ki so bili posvojeni, prinaša specifične situacije, ki lahko za mnoge starše predstavljajo izzive (Bizant, 2014, str. 94). Enega od izzivov pogosto predstavlja odziv okolice. Intervjuvani starši so se po posvojitvi srečevali predvsem s pozitivnimi odzivi na posvojitev, nekaj pa je bilo tudi neprimernih. Zaviršek (2012b, st. 189–190) pravi, da se v Sloveniji starši in otroci srečujejo predvsem z vsakdanjim rasizmom, med katerega sodi tudi dotikanje las temnopoltega otroka, o čemer pripovedujejo tudi intervjuvanci, izpostavili pa so tudi pristopanje tujcev in prošnje po fotografiji z otrokom. Klun (2009, str. 42) pravi, da se z negativnimi odzivi na posvojitev pogosteje srečajo otroci kot njihovi starši, o čemer poročajo tudi intervjuvanci. Pravi tudi, da so negativnih odzivov deležni predvsem v šoli, saj se vrstniki iz njih norčujejo in jih žalijo (Klun, 2009, str. 42). Tudi intervjuvanci so poročali o tem, da so se njihovi otroci srečali z negativnimi odzivi okolice predvsem v šoli, predvsem v obliki zbadanja glede posvojenosti in

vizualne drugačnosti. Nekaj neprimernih odzivov pa je bilo tudi s strani učiteljev, predvsem zaradi nerazumevanja specifičnosti posvojenosti, npr. sledenje načelu za vse enaka obravnava s strani učiteljev kljub opozorilu staršev, da otrok potrebuje malo več pozornosti, in nepremišljena izjava učiteljice, ki je pri otroku povzročila stisko zaradi ponovnega občutka zapuščenosti. O neprimernih odzivih s strani učiteljev in učiteljic pa piše tudi Bizant (2014, str. 93) in pravi, da bi bilo treba na šolskem področju učiteljem in učiteljicam ponuditi izobraževanje o specifikah posvojitve in o težavah, s katerimi se med odraščanjem srečujejo otroci, ki so bili posvojeni.

Poleg odzivov okolice na posvojitev pa so se posvojitelji srečali tudi z drugimi izzivi, med njimi so bili izzivi, povezani z zdravstvenim stanjem otroka, neprimerno skrbjo za otroka v instituciji in netakojšnjo povezanostjo med otrokom in posvojiteljem. Intervjuvanec je v intervjuju povedal, da je bila deklica ob posvojitvi stara malo manj kot eno leto, zaradi česar je najverjetneje potrebovala malo več časa za vzpostavitev zaupnega odnosa z novim očetom. Kompan Erzar, Rožič in Simonič (2011, str. 108) namreč pravijo, da se lahko pri otrocih, ki so posvojeni nekoliko pozneje, po formaciji odnosa navezanosti z biološkimi starši (od 6. do 8. meseca starosti), pojavijo težave pri vzpostavljanju pozitivnega, zaupnega odnosa s svojimi novimi starši (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Kot izzive so izpostavili tudi izzive v času pubertete, in sicer prvotno zainteresiranost okolja za otroka zaradi vizualne drugačnosti, otrokovo potrebo po pozornosti in otrokovo zbiranje stvari, ki je tudi ena od strategij preživetja ki jo razvejo otroci, ki živijo v instituciji (Zaviršek, 2012a, str. 65). Omenili pa so tudi izzive, povezane z otrokovimi karakteristikami, z nezadostnim posvojiteljskim dopustom, otrokovim občutkom izstopanja v Sloveniji in vzgojo otroka. Dve intervjuvanki sta se srečali tudi s strahom, da se na otrokov jok zaradi biološke nepovezanosti ne bosta odzivali. Po posvojitvi sta spoznali, da se na otroka odzivata, kakor da bi bil biološki, kar potrjuje ugotovitev avtorice Oakley (2000, str. 213), ki pravi, da »materinskega gona« sploh ni, saj je vez med otrokom in mamo čustvena in ne biološka. Ženska se zmožnosti, da postane mama, nauči (Oakley, 2000, str. 213–215). V posvojiteljskih družinah se včasih pojavijo težave, ko otrok začne spraševati o posvojitvi (Kompan Erzar, Rožič in Simonič, 2011, str. 108). Intervjuvani starši se pri tem niso soočali z večjimi izzivi, saj so otroke seznanili s posvojitvijo že v zgodnjem otroštvu, in sicer preko slik, zgodbic in odprtih pogovorov o posvojitvi. Vsi so mnenja, da mora otrok s tem odraščati. Odzivi otrok na posvojitev so različni, nekateri se bolj zanimajo za informacije, nekateri manj. V družinah vseh intervjuvancev je tema posvojitve odprta tema, saj menijo, da so informacije o biološki družini za otroka pomembne, saj ga lahko

notranje pomirijo, vendar pa so ob tem tudi pozorni, da pri podajanju informacij sledijo otroku. Po izkušnjah strokovnjakov so stiki z biološko družino pomembni, ker otrok za svoj razvoj potrebuje odgovore o svoji zgodovini. Z iskanjem svoje zgodovine oz. bioloških korenin v resnici išče sebe. Pomembno pa je, da otrok poišče stike, ko si sam to želi in ne prej (Bizant, 2014, str. 90). Vsi intervjuvanci so do stikov z biološko družino odprti, zanje ne predstavljajo ovir, nekateri si celo želijo, da bi otrok nekoč spoznal biološke starše, sorojence. Nekateri otroci in starši že imajo vzpostavljene stike z biološko družino, drugi posvojitelji pa bi otroku nudili podporo, če bi stike želel navezati.

Kakšne so prednosti in pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami glede na izkušnje staršev, ki so posvojili otroka oz. posvojiteljev?

Kot pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali nizko število otrok na voljo za nacionalno posvojitev in visoko število kandidatov za posvojitelje, o čemer piše tudi Klun (2009, str. 35) in pravi, da se veliko parov prav zaradi tega odloča za meddržavne posvojitve, saj menijo, da je v Sloveniji nemogoče posvojiti otroka. Kot pomanjkljivost oziroma oviro prepoznavajo tudi obdobje poskusne namestitve, ki lahko za posvojitelje predstavlja zelo čustveno naporno in stresno obdobje, favoriziranje bioloških družin in rejništva s strani socialnih delavcev in pa večjo možnost, da ima otrok zdravstvene težave, na primer odvisnost. Kot prednosti pa so prepoznali točno določen in znan postopek posvojitve ter znane pogoje posvojitve.

Kot pomanjkljivosti meddržavnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali zahtevne in dolgotrajne postopke, večjo možnost neuspešne posvojitve, nepoznavanje postopkov, jezikovne ovire, posebne pogoje držav izvora, negotovost glede formalne urejenosti posvojitve, prevajanje dokumentacije, otroci so pogosto posvojeni iz institucij za otroke, v katerih zanje ni primerno poskrbljeno, zahteve po pomoči s strani drugih posvojiteljev (zaradi pomanjkanja formalne pomoči in podpore) in otrokovo soočanje z večjimi občutki drugačnosti. Pri večini meddržavnih posvojitev so otroci namreč posvojeni v družino druge rase in imajo drugačen fizični videz ter kulturno dediščino kot njihovi posvojitelji (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 265). Postopek meddržavne posvojitve pa zahteva tudi zelo veliko energije in iznajdljivosti, saj so posvojitelji v veliki meri prepuščeni sami sebi (Rezar, 2009, str. 58). Tudi intervjuvanci so kot pomanjkljivost prepoznali prepuščenost samim sebi in občutek, da nimajo vpliva na odvijanje postopka posvojitve. Pri meddržavni posvojitvi pa se pojavi tudi kar nekaj stroškov,

povezanih s prevajanjem in z overitvijo dokumentov, s prevozom in z bivanjem v tuji državi (Rezar, 2009, str. 60), kar so prepoznali tudi intervjuvanci. Nekateri intervjuvanci kot pomanjkljivost oziroma bolj kot izziv prepoznavajo dejstvo, da je posvojitev pogosto vidnejša, zlasti zaradi otrokovega videza, ki se pogosto razlikuje od staršev, na primer rasno razlikovanje oz. barva kože (Reinoso, Juffer in Tieman, 2013, str. 270). Kot prednost pa so prepoznali občutek večje dostopnosti zaradi nizkega števila otrok na voljo za nacionalno posvojitev in pa takojšnjo posvojitev, torej brez obdobja poskusne namestitve.

6 SKLEPI

- Intervjuvanci so se med postopkom nacionalne posvojitve srečali z različnimi izzivi in ovirami, med njimi so bili tudi izzivi, povezani s CSD-jem. Pri nacionalnih posvojitvah je postopek posvojitve točno določen in znan, vendar se v praksi socialne delavke in delavci z njim ne srečajo tako pogosto, saj so posvojitve relativno redke, zaradi česar lahko pride do napak. O tem je poročala intervjuvanka in kot izziv izpostavila nepoznavanje postopka s strani socialne delavke, zaradi česar je prišlo do delitve zaupnih podatkov o biološki mami. Kot izziv pa je bilo izpostavljeno tudi neprimerno vedenje socialne delavke, ki je biološko mamo po njeni odločitvi o oddaji otroka v posvojitev namreč spraševala, če želi otroka nazaj.
- Intervjuvanci so se med postopkom meddržavne posvojitve srečali predvsem z izzivi, povezanimi z jezikovnimi ovirami, ureditvijo dokumentacije, nepoznavanjem postopka posvojitve, dolgotrajnostjo postopka in s posebnimi pogoji države izvora.
- Intervjuvanci so postopek posvojitve doživljali kot zanimiv, pester, stresen, čustven in zahteven postopek. Med postopkom posvojitve so se intervjuvanci srečali z občutkom negotovosti, z dvomom, s paniko, stresom, a hkrati s srečo in z veseljem.
- V obdobju poskusne namestitve so intervjuvanci doživljali čustven napor, strah pred prihodnostjo, občutek favoriziranja biološke mame s strani socialne delavke, razočaranje, srečo, ganjenost, občutek, da je posvojitev že zaključena. Ob formalno zaključeni posvojitvi so srečali z olajšanjem ali pa z občutkom, da se ni nič spremenilo, saj so imeli že prej občutek, da je posvojitev zaključena.
- Intervjuvanci z izkušnjo meddržavne posvojitve so se med postopkom posvojitve soočali z občutkom, da nimajo vpliva na odvijanje postopka, z negotovostjo, neučakanostjo in občutkom, da zaradi dolgotrajnosti postopka zamujajo otrokovo odraščanje.
- Na posvojitev so se intervjuvanci v večini pripravljali sami, nekateri so se udeležili priprav pri društvu Deteljica, nekateri pa so jih bili deležni s strani centra za socialno delo, a so le te ocenili kot pomanjkljive in premalo poglobljene.
- Na pripravah na posvojitev na CSD-ju so intervjuvanci najbolj pogrešali teme, povezane z družinskim življenjem po posvojitvi.
- Intervjuvanci si želijo brezplačne in bolj poglobljene priprave na posvojitev.

- Intervjuvanci so v večini pomoč in podporo prejeli s strani svojih bližnjih, prijateljev in znancev ter posvojiteljev s podobno izkušnjo. Pomemben vir pomoči in podpore pa je pri nekaterih predstavljalo tudi društvo Deteljica.
- Kot želeno obliko formalne pomoči in podpore po posvojitvi so intervjuvanci prepoznali predavanja s konkretnimi situacijami in možnimi načini soočanja z izzivi, srečevanje posvojiteljev in izmenjavo izkušenj, individualno podporo na CSD-ju, možnost pogovora s psihologom, finančno pomoč občine kot pri biološkem otroku in pa zbrane izkušnje družin, zlasti glede seznanitve otroka s posvojitvijo.
- Intervjuvanci si želijo več pomoči in podpore pri meddržavnih posvojitvah s strani države, predvsem na način povezovanja z drugimi državami in z oblikovanjem utečenega postopka meddržavnih posvojitev.
- Otroci intervjuvancev so bili deležni več negativnih odzivov okolice na posvojitev kot posvojitelji, predvsem zbadanja s strani sošolcev in drugih otrok.
- Intervjuvanci so bili s strani okolice deležni predvsem pozitivnih odzivov na posvojitev.
- Učitelji so premalo seznanjeni s specifičnostjo posvojitve, zaradi česar so še vedno pogosti neprimerni odzivi, npr. sledenje načelu za vse enaka obravnava s strani učiteljev, kljub opozorilu staršev, da otrok potrebuje malo več pozornosti in nepremišljene izjave učiteljev, ki lahko pri otroku, ki je bil posvojen, povzročijo stisko.
- Intervjuvanci seznanjajo otroke s posvojitvijo od samega začetka, saj menijo, da morajo s tem odraščati.
- Intervjuvanci so odprti do otrokovih stikov z biološko družino.
- V družinskem življenju po posvojitvi so se intervjuvanci soočali z različnimi izzivi, med njimi so bili zdravstveno stanje otroka, kasnejša povezanost med otrokom in posvojiteljem, otrokova potreba po pozornosti, težave v šoli, predvsem povezane z negativnimi odzivi sošolcev na posvojitev in podobno.
- Intervjuvanci na izkušnjo posvojitve gledajo zelo pozitivno.
- Kot pomanjkljivosti nacionalnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali majhno število otrok na voljo za nacionalno posvojitev in veliko število kandidatov za posvojitelje, obdobje poskusne namestitve, ki lahko za posvojitelje predstavlja zelo čustveno naporno in stresno obdobje, favoriziranje bioloških družin in rejništva s strani socialnih delavcev in pa večjo možnost, da ima otrok zdravstvene težave, npr. odtegnitveni sindrom kot posledica uporabe drog v času nosečnosti.

- Kot prednosti nacionalnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali točno določen in znan postopek posvojitve ter znane pogoje posvojitve.
- Kot pomanjkljivosti meddržavnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali zahtevne in dolgotrajne postopke, večjo možnost neuspešne posvojitve, nepoznavanje postopkov, jezikovne ovire, posebne pogoje držav izvora, negotovost glede formalne urejenosti posvojitve, prevajanje dokumentacije, otroci so pogosto posvojeni iz institucij za otroke, v katerih zanje ni primerno poskrbljeno, zahteve po pomoči s strani tujih oseb, ki prav tako želijo posvojiti otroka meddržavno (zaradi pomanjkanja formalne pomoči in podpore), otrokovo soočanje z večjimi občutki drugačnosti, prepuščenost samim sebi med postopkom posvojitve, npr. iskanje kontaktov, urejanje dokumentacije, postopek v državi izvora; občutek, da nimajo vpliva na odvijanje postopka posvojitve in stroške posvojitve. Nekateri intervjuvanci kot pomanjkljivost oziroma bolj kot izziv prepoznavajo tudi dejstvo, da je posvojitev pogosto bolj vidna.
- Kot prednost meddržavnih posvojitev so intervjuvanci prepoznali občutek večje dostopnosti zaradi nižjega števila otrok na voljo za nacionalno posvojitev in pa takojšnjo posvojitev, torej brez obdobja poskusne namestitve.

7 PREDLOGI

Na osnovi temeljnih ugotovitev in spoznanj podajam naslednje predloge:

- Priprava in izvedba enotnih brezplačnih priprav na posvojitev v sklopu centrov za socialno delo.
- Obravnava temeljnih tem (seznanitev otroka s posvojitvijo, soočanje z odzivi okolice, kasnejša vzpostavitev povezanosti med otrokom in posvojitelji, stik z biološko družino, otrokovo iskanje identitete) na pripravah na posvojitev v sklopu CSD-jev.
- Izobraževanje šolskega kadra o specifikah posvojitve in o težavah, s katerimi se med odraščanjem srečujejo otroci, ki so bili posvojeni, kar je leta 2014 predlagala tudi Bizant (2014, str. 93).
- Prostovoljna dodatna izobraževanja za posvojitelje, s konkretnimi situacijami in možnimi načini soočanja z izzivi, ki bi potekala večkrat letno. Na izobraževanjih bi aktivno sodelovali tako strokovnjaki, npr. psihologi, socialni delavci, kot tudi posvojitelji, ki bi delili svoje osebne izkušnje.
- (Prostovoljna) letna srečanja posvojiteljev in izmenjava izkušenj v sklopu CSD-ja.
- Posvojitelji bi morali imeti možnost, da se lahko o izzivih, s katerimi se soočajo v družinskem življenju po posvojitvi, pogovorijo s psihologom.
- Posvojitelji bi morali biti ob prihodu oziroma posvojitvi otroka deležni finančne pomoči s strani občine, kot so tega deležni starši ob rojstvu biološkega otroka.
- Priročnik o seznanitvi otroka s posvojitvijo, temelječ na izkušnjah posvojiteljev in otrok, ki so bili posvojeni.
- Ureditev meddržavnih posvojitev z bližnjimi državami, npr. Črna Gora, Albanija, Srbija, v obliki bilateralnih sporazumov, ki bi jasno določali postopek posvojitve.
- Organizacija centra za meddržavne posvojitve, ki bi deloval pod okriljem CSD-ja, podobno je leta 2009 predlagala že Rezar (2009, str. 63).

8 VIRI IN LITERATURA

Bevc, V. (2006). Čustveno stanje neplodnih parov pred posvojitvijo otroka. *Socialno delo*, 45(1–2). Pridobljeno 26. 2. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/ustveno_URN_NBN_SI_DOC-6ER8FEMK.pdf/2019012813152088/

Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (BMKMP) (2007). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/07.

Bizant, U. (2014). Dejavniki, ki vplivajo na identiteto posvojenega otroka. *Socialno delo*, 53(2). Pridobljeno 13. 3. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Dejavniki_URN_NBN_SI_DOC-XSVKGMLC.pdf/2019011712265777/

Clemons, A. H. (2009). The Effects of Social Deprivation within Orphanages on Parent–Child Attachment: How Adoption can Ameliorate Attachment Problems. *Vanderbilt Undergraduate Research Journal*, 5. Pridobljeno 16. 4. 2023 s https://doi.org/10.15695/vurj.v5i0.2808

DTC Banko. (2023). Pridobljeno 15. 5. 2023 s http://dtcbanko.com/

Družinski zakonik (DZ) (2017). Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US in 5/23.

Deteljica. (b.d.). Pridobljeno 16. 2. 2023 s https://www.deteljica.si/category/drustvo-deteljica/o_drustvu/

Holmes, J. (1993). *John Bowlby and attachment theory*. New York: Routledge.

Humanitarni klub posvojencev AS. (b.d.). Pridobljeno 15. 5. 2023 s http://www.hk-posvojencev.org/

Jennings, S., Mellish, L., Tasker, F., Lamb, M., & Golombok, S. (2014). Why Adoption? Gay, Lesbian, and Heterosexual Adoptive Parents' Reproductive Experiences and Reasons for Adoption. *Adoption Quarterly*, 17(3). Pridobljeno 19. 3. 2023 s https://www-tandfonline-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/full/10.1080/10926755.2014.891549

Klun, M. (2009). Posvojitve v Sloveniji kot oblika socialnega starševstva. *Socialno delo*, 48(1–3). Pridobljeno 3. 11. 2022 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Posvojitve_URN_NBN_SI_DOC-S4LWIWXR.pdf/2019012218572492/

Kopan Erzer, K., Rožič, T., & Simonič, B. (2011). Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah. *Socialno delo*, 50(2). Pridobljeno 9. 3. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Vloga_URN_NBN_SI_DOC-NYUEFUMT.pdf/20190319151321 53/

Konvencija ZN o otrokovih pravicah (KOP) (1989). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe št. 9/1992.

Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2022). Pridobljeno 15. 2. 2023 s https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/

Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave - študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Miller, J. J., Cooley, M., Niu, C., Segress, M., Fletcher, J., Bowman, K., & Pachner, T. M. (2021). Assessing the impact of a virtual support group on adoptive parent stress and competence: Results from an urban/rural pilot study. *Child & Family Social Work*, 26(3). Pridobljeno 16. 4. 2023 s https://doi.org/10.1111/cfs.12826

Oakley, A. (2000). *Gospodinja*. Ljubljana: Založba /*cf.

Portal GOV Republike Slovenije. (2023). *Posvojitev*. Pridobljeno 1. 3. 2023 s https://www.gov.si/teme/posvojitev/

Rezar, I. (2009). Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva: Izkušnje ljudi, ki so posvojili otroka v tujini. *Socialno delo*, 48(1–3). Pridobljeno 10. 3. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Mednarodne_URN_NBN_SI_DOC-TFW3YLGY.pdf/20190122192 32131/

Reinoso, M., Juffer, F., & Tieman, W. (2013). Children's and parents' thoughts and feelings about adoption, birth culture identity and discrimination in families with internationally adopted children. *Child & Family Social Work*, 18(3). Pridobljeno 20. 4. 2023 s https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1365-2206.2012.00841.x

Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16.

Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP) (1999). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 26/99.

Zakon o ratifikaciji konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah (MKVO) (1999). Uradni list RS, št. 45/1999.

Zaviršek, D. (2006). Zakonska zveza in njene omejitve. V Z. Kobe, & I. Pribac (ur.), *Prava poroka? 12 razmišljanj o zakonski zvezi* (191–210). Ljubljana: Založba Krtina.

Zakon o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (BMKMP) (2007). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/07.

Zaviršek, D. (2009). Med krvjo in skrbjo: Socialno starševstvo kot širitev koncepta starševstva v današnjem svetu. *Socialno delo*, 48(1–3). Pridobljeno 21. 3. 2023 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Med_URN_NBN_SI_DOC-WGPMXR14.pdf/2019012219303362/

Zaviršek, D. (2012a). *Od krvi do skrbi: socialno starševstvo v globalnem svetu*. Maribor: Aristej.

Zaviršek, D. (2012b). *Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse. Priročnik za razvijanje novih strokovnih kompetenc v socialnem varstvu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

9 PRILOGE

9.1 Merski instrument

POLSTRUKTURIRANE SMERNICE ZA INTERVJU

Začetno vprašanje: Kako bi opisali vašo izkušnjo s posvojitvijo?

ODLOČITEV ZA POSVOJITEV

1. Kako ste sprejeli odločitev, da posvojite otroka?
2. S kakšnimi občutki, čustvi, mislimi ste se soočali ob odločitvi za posvojitev?
3. Ali ste razmišljali tudi o meddržavni/nacionalni posvojitvi?
4. Kaj je prispevalo k temu, da se niste odločili za to vrsto posvojitve?

POSTOPEK POSVOJITVE

1. Povabim vas, da mi opišete, kako je potekal postopek posvojitve.
2. Kje oz. pri komu ste poiskali prve informacije o posvojitvi?
3. Koliko časa približno je trajal postopek?
4. S kakšnimi izzivi ste se srečali tekom postopka?
5. Kako ste se z njimi soočali?
6. Kako so potekale priprave na posvojitev (formalno in neformalno)?
7. Kakšna čustva in občutke ste doživljali med postopkom?
8. Kako ste doživljali čas poskusne namestitve (namestitev z namenom posvojitve)?
9. Kakšna čustva in občutke ste doživljali, ko je bil postopek posvojitve zaključen?
10. Katero obdobje, tekom postopka posvojitve, je bilo za vas najbolj zahtevno? Pojasnite.

POMOČ IN PODPORA

1. Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni tekom postopka posvojitve?
2. Kdo vam je pomagal pri soočanju z izzivi med postopkom posvojitve ter na kakšen način?
3. Kakšne podpore in pomoči ste si takrat najbolj želeli?
4. Kakšno podporo in pomoč (formalno in neformalno) ste prejeli po končanem postopku posvojitve?
5. Kakšna pomoč in podpora bi vam bila po končanem postopku posvojitve najbolj v pomoč?

DRUŽINSKO ŽIVLJENJE

1. Kako bi opisali vaše družinsko življenje po posvojitvi do danes.
2. S kakšnimi izzivi ste se soočali?
3. Kako ste se z njimi soočali?
4. Ali ste vašemu otroku povedali, da je posvojen? Pojasnite.
5. Kakšna je bila za vas ta izkušnja? (če so povedali)
6. Kako ste se na to pripravili?
7. Menite, da bi pri tem potrebovali več pomoči in podpore? Pojasnite.
8. Kaj bi/ je za vas pomenilo, če bi/je vaš otrok želel pridobiti podatke o bioloških starših?

ODZIV OKOLICE NA POSVOJITEV

1. Kakšen je bil odziv vaših bližnjih na posvojitev?
2. Kaj pa širše okolice?
3. Kako ste se ob tem počutili?

Zaključna vprašanja:

1. Katerega leta ste posvojili otroka?
2. Iz katere države ste ga posvojili? (meddržavna posvojitev)
3. Ali bi se še enkrat odločili za posvojitev?
4. Za konec bi vas povabila, da z meno podelite kakšen nasvet, ki bi ga namenili parom, ki se odločijo za posvojitev.

9.2 Odprto kodiranje

Šifra	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A1	Vmes sva poskušala, ampak ni šlo, ampak se nisva šla zdravit, ne nič. Jaz sem predlagala, če bi bil za to, in je bilo zelo hitro.	Soočanje z neplodnostjo	Razlogi		Odločitev za posvojitev
A2	Sicer prvič ja, potem ko sem mu še drugič predlagala, ni bil več za to	Zavrnitev predloga	Predlog o ponovni posvojitvi	Ponovna posvojitev	Odločitev za posvojitev
A3	ker sva imela mal probleme pri prvi posvojitvi	Težave pri prvi posvojitvi	Razlog za zavrnitev ponovne posvojitve	Ponovna posvojitev	Odločitev za posvojitev
A4	Nič pol sva povedala še staršem, mojim in njegovim. Jaz sem pričakovala, da bo pri njegovih bolj kontra, ker so bili veliko bolj konservativni kot moji	Konservativen odziv staršev	Zadržan odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A5	moji so bili navdušeni	Navdušenje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A6	Potem, sva dala vlogo…jaz sem že veliko vedela o samem področju, o posvojitvah, kakšno je stanje, kaj je treba narediti	Lastno znanje o posvojitvah	Poznavanje področja posvojitev	Prednosti posvojiteljev	Postopek nacionalne posvojitve
A7	Šla sem k tej…Ela Zupančič je bila, ki je tudi knjigo napisala, sem šla malo na pogovor in pač mi je povedala, kako, kakšno stanje je, kaj to pomeni	Pomoč s strani Ele Zupančič	Druge osebe	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
A8	in, da mi na srce polaga, da edino kar je najpomembnejše je, da otroku takoj	Nasvet o čimprejšnji seznanitvi	Čas seznanitve	Seznanitev e otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

	povemo, da je posvojen, ne da odlašamo, ker se potem zmeraj, kaj zakomplicira				
A9	to sva takoj na začetku naredila	Takojšnja seznanitev	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A10	Že ko je bila majhna sva ji skozi pravljice o tem govorila	Preko pravljice	Način seznanjenja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A11	Takrat so nama še rekli, da bova najmanj eno leto čakala	Najmanj eno leto	Čakalno obdobje		Postopek nacionalne posvojitve
A12	takrat se je lahko posvojilo iz vseh republik, a veš…to je bila še Jugoslavija	Možnost posvojitev iz vseh republik Jugoslavije	Ureditev posvojitev		Posvojitev v času Jugoslavije
A13	potem je bilo pa kar hitro	Kratko	Čakalno obdobje		Postopek nacionalne posvojitve
A14	do dveh sva se mogla odločiti, ali sva za to ali ne. To je bil petek	Par ur za odločitev	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka		Postopek nacionalne posvojitve
A15	v petek sva se odločila, da ja, zakaj pa ne, ne če komaj čakava.	Takojšnja odločitev	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka		Postopek nacionalne posvojitve
A16	In sva šla kupit karte, nič nisva imela, niti ene pleničke	Materialna nepripravljenost na otroka	Materialno pripravljanje	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev
A17	ker sva pričakovala čez pol leta	Prej kot pričakovano	Čakalno obdobje		Postopek nacionalne posvojitve
A18	tako da sva od petka do sobote, s prijatelji dobila praktično vse, veliko so nama posodili, nekaj kupovali, nekaj sta šli moja sestra pa mami še v trgovine	Materialna pomoč	Prijatelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora

	takrat, ko sva šla midva že na avion. Prijatelji so, am celo žena od njegovega bratranca, ki je bila šefica medicinskih sester na kliničnem centru, je prišla, tako da smo dudke luknjali, pripravljali in vse možno. To je bilo vse v enem dnevu				
A19	povedali so, da je bila nedonošenček	Nedonošen otrok	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A20	nič kaj dosti niso več povedali in sva se hitro odločila, za posvojit, da ja	Takojšnja odločitev	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka		Postopek nacionalne posvojitve
A21	takojšnja posvojitev ne, za razliko od Slovenije ane, tukaj je bila eno leto pogojna. Pri nama pa takojšnja, nisva se mogla več premisliti.	Takojšnja posvojitev	Ureditev posvojitev		Posvojitev v času Jugoslavije
A22	greva še enkrat v hotel spat, naslednje jutro v ponedeljek zjutraj pa v bolnico. Tam naju pa v roke dobi ne njena lečeča zdravnica in naju je najprej neizmerno nadrla, da sva ne resna, ne odgovorna, da bi mogla njo počakati	Očitanje s strani otrokove zdravnice	Negativna izkušnja	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A23	in da ona ne bi priporočala posvojitve	Ne strinjanje s posvojitvijo s strani zdravnice	Negativna izkušnja	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A24	ker je bila nedonošena, izpahnjeni kolki, kri so ji mogli, tisto hudo zlatenico, da je imela, dve kile pa še malo je imela	Več zdravstvenih težav	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve

A25	kar pomeni, da če bi v njene roke prišla…bi jo dala v sirotišnico.	Skorajšnja namestitev v sirotišnico	Skoraj neuspela posvojitev	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A26	No v glavnem oba čisto panična	Panika	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A27	Tudi katastrofalno je bilo, da so nama jo dali dobesedno nago v roke, midva sva mogla imeti, saj so prej povedali, in pleničke in obleke in dude in vse	Golota	Neprimerna predaja otroka posvojiteljem	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A28	kar se meni tudi ne zdi čisto sistemsko v redu ane, da ti tako otroka izročijo	Slab sistem	Neprimerna predaja otroka posvojiteljem	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A29	In potem sva šla z njo na avion, to je bilo kar zelo hitro, v kakih dveh urah. In tam se nama je skoraj malo zadušila, ker sva ugotovila, da so nama najine stekleničke, ki sva jih prinesla zamenjali za njihove	Skorajšnja zadušitev	Zamenjava stekleničk	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A30	oni imajo pa v bolnici take velike luknje, ker otroci ležijo, jih bolj malo gor v roke dajo… pa hitreje popijejo	Neprimerna skrb za otroke v bolnici	Razmere v instituciji	Življenje v instituciji	Posvojitev iz institucije
A31	veš kaj…am ne moreš se počutiti.	Brez občutkov	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A32	Tako intenzivno je	Intenziven dogodek	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A33	tako v enem transu si, sploh nisi čisto pri sebi…	Doživljanje dogajanja v transu	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A34	mislim, mi smo jo doživeli šele potem doma ane.	Doživetje po prihodu domov	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

A35	Moja mami je npr. vsak dan hodila pa je na njen tukaj dve uri spala pa se sploh odlepila ni od nje pa tko ne	Navdušena skrb za vnukinjo	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A36	Tako da no, ona je dokazovala, da materinski čut se razvija s sobivanjem otroka, ne pa z rojstvom. Da ženske ko rodijo so v enih drugih sferah, ker so hude bolečine, ker trpijo, tako da tisto je vse skupaj malo lažno. Ti maš otroka in zdaj je to tvoje ne. Jaz sem pristaš tega, da se razvije s tem ko ga gledaš, skrbiš za njega, ga kopaš…	Skrb za otroka	Razvoj materinskega čuta	Materinski čut	Socialno starševstvo
A37	Tako, da moram reči, da sploh ne vem, kaj sva občutila takrat, ko sva jo prvič v roke dobila, jaz mislim, da sva bila kar v enem transu	Doživljanje dogajanja v transu	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A38	veš ves čas se nekaj dogaja okoli tebe, da si kot robot	Intenziven dogodek	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A39	potem sva jo doma pestovala in se nisva s kavča premaknila ali pa zadremala z njo v naročju…ali pa ko se je zbujala na dve, tri ure…	Doživetje po prihodu domov	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A40	ali pa ko začneš prvič previjati ane, ona je imela izpahnjene kolke in smo mogli do enega leta s tistimi širokimi povijati.	Izpahnjeni kolki	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

A41	Veš ona je brcala ane in jaz si je sploh nisem upala konkretno prijeti prvič, drugič ane	Strah pred poškodbo otroka	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A42	Je bil pa še en hud šok, ko npr. je…veš glavica ji je je kar padala in sva začela…	Padanje glave	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A43	ona je rekla, da bo imela vsaj motorične motnje če ne še katere druge	Zdravničina napoved motoričnih motenj	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A44	No in je prišel zdravnik domov s. pogledat in je reku veste kaj, to bo takoj v redu, punčka je spala, sej je niso dvigovali, kravice dali pasti	Oslabljene vratne mišice zaradi prekomernega ležanja	Neprimerna skrb za otroka v bolnici	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A45	tam v bolnici niso nič dvigovali, da bi ona trenirala	Oslabljene vratne mišice zaradi prekomernega ležanja	Neprimerna skrb za otroka v bolnici	Življenje v instituciji	Posvojitev iz institucije
A46	še za dude, mislim flaške so imeli luknje tko naštimane da so ležali.	Prilagojene stekleničke za ležeče otroke	Neprimerna skrb za otroka v bolnici	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A47	tako, da se je zelo hitro to uredilo potem, ko sva zanjo primerno skrbela, da ni bilo nobenih motoričnih težav potem	Primerna skrb za otroka	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A48	ja ja moja kolegica na šoli za socialne delavce, ona pa je predavala. Ona je posvojila. Ona je posvojila pa v Bosni, njen mož profesor na biotehnični, ona profesorica na šoli, am fantka, ki je pa žal že umrl, ampak nimava več stikov.	Prijateljica	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve

	Ona mi je te prve stvari povedala pa izkušnje pa to. Tako da ona je delila to osebno izkušnjo z mano				
A49	ja to kar sem povedala, to pri tej zdravnici, to je bil kar hud izziv.	Srečanje z zdravnico	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A50	ja vprašanje, kaj bi bilo če ne bi prišla v soboto, ampak recimo v petek v Beograd, bi srečal njo in bi ona to katastrofo o njen nama povedala, vprašanje če bi midva takrat sploh posvojila, sigurno bi bila zbegana	Srečanje zdravnice	Skoraj neuspela posvojitev	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A51	ne celo zelo perfektno je šlo v Ljubljani	Brez problemov	Pozitivna izkušnja		Postopek nacionalne posvojitve
A52	ker smo na občini tam, kaj je že…v centru pri tržnici…no tam sva šla pač urejati njen rojstni list pa sva pošteno pač rojstni kraj Kruševac potem je pa gospa rekle veste kaj jaz vam svetujem, da napišemo Ljubljana, ker boste imeli manj težav. Tako, da smo še za rojstni kraj napisali Ljubljana.	Pozitivna izkušnja z delavko na občini	Pozitivna izkušnja		Postopek nacionalne posvojitve
A53	Tako da nobenih problemov ni bilo	Brez problemov	Pozitivna izkušnja		Postopek nacionalne posvojitve
A54	sej pravim, da smo se v enem dnevu…sem poklicala to prijateljico, uno prijateljico, maš kaj, maš kaj, mi posodiš. Tako, da v	Materialna pomoč	Prijatelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora

	bistvu vse prve stvari, ki smo jih imeli za s. so bile posojene, podarjene				
A55	ja sestra pa mami sta šli po banjico	Materialna pomoč s strani družine	Družina	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
A56	najhujše je bilo to z zdravnico	Srečanje z zdravnico	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
A57	kar hud šok je bil ja, pa še potem je trajal dokler nismo razčistili vsega	Šok	Srečanje z zdravnico	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A58	imaš dvome, kaj pa če je res	Dvom	Zdravstveno stanje otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A59	drugače pa ni bil…mislim je tako šok, kako bi rekla, en poseben šok. Sej pravim, da sva, ko sva zvedla, ko sva se morala v petih urah odločiti, ko sva mogla vse pripraviti, da sva bila po mojem v enem šoku ane.	Šok	Novica o otroku na voljo za posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A60	Hočem reči, da takrat si v enem posebnem stanju, nisi čisto normalen. Delaš vse kar bo, vse funkcionira, ampak si kot da bi bil tako malo zraven, da nisi ti, ampak si zraven	Izven telesno doživljanje	Novica o otroku na voljo za posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A61	srečna sva bila	Sreča	Prijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
A62	pa tudi življenje se je spremenilo. Kot sem prej govorila, da sva tako v narekovajih bogato živela sva vseeno čutila, no vsaj jaz pa verjetno tudi ti, eno hudo praznino, ker ni bilo otroka. Tako, da to se nama	Izboljšanje življenja	Pozitivna sprememba	Življenjske spremembe	Družinsko življenje

	je zapolnilo in življenje se nama je čisto spremenilo				
A63	Tudi odnosi z drugimi družinami, so imele vse otroke ane…so se zelo spremenile, smo se zelo zelo veliko družili. Jaz mislim, da zardi otrok, ker če ne bi bilo s. bi se bistveno manj družili, ker oni bi mislili da so nama odveč, ne ne znaš si povedati	Druženje z drugimi družinami	Pozitivna sprememba	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
A64	tako da nama je zelo obogatila življenje	hči obogatela življenje	Pozitivna sprememba	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
A65	midva ja, ona je imela v rojstnem listu napisano Z., nama ni bilo všeč. In še ko je nisva imela, sem jaz rekla enkrat, zdaj sva že toliko časa sanjala, dej naj bo S. ane. Tako, da ja sva midva zbrala, to pa absolutno. Ne bi nikoli obdržala tudi, če bi nama bilo všeč ime, ne bi obdržala	Spremenjeno rojstno ime	Ime otroka	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
A66	pa tudi simbolizem ane, če je to zdaj najin otrok…	Simbolni pomen novega imena	Ime otroka	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
A67	so jo sprejeli kot enako ostalim vnukom	Enakovredna ostalim vnukom	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A68	bližnji in tudi s strani prijateljev, vseh brez problema	Pozitiven sprejem s strani bližnjih in prijateljev	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A69	mogoče pri sosedih je bilo malo, mi smo živeli v Trnovem in tisto Trnovo je malo bolj	Slabši odziv s strani sosedov	Srednje pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

	tako in mislim, da je mela majčken				
A70	sosedova punca, punčka, ki je bila njena sošolka je raztrosila po čez in po dolgem po dvorišču, da je s. posvojena	Širjenje informacije o posvojenosti med otroki	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A71	nisva pa tudi midva nikoli drezala v to ane, da je posvojena. Kadar je ona vprašala, smo se pogovarjali, kadar ni se nismo.	Le ob otrokovi pobudi	Odprtje teme posvojitve	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
A72	Tako da jaz imam občutek, sicer to bi ona bolj vedla…da so bile na dvorišču malo težave.	Težave med otroci	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A74	naša soseda je bila neka stevardesa… in jaz mislim, da je ona vplivala na hčer. Sej hčerka sama ne more, v prvem, drugem razredu vedeti, kaj je posvojitev	Vpliv staršev	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A75	no ampak mislim, da ni bilo nič tako groznega	Večinoma pozitivni odzivi	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A76	zelo pozitiven odziv, ampak je pa res, da smo pač visoko izobraženi, mogoče tudi to kaj vpliva, ni kakšnih predsodkov	Pozitiven vpliv zaradi izobraženosti	Vpliv izobraženosti	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
A77	ja nobenih predsodkov ni bilo	Brez predsodkov	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenj e
A78	ja, ker sestra od s., ko smo se zadnjič srečali je pripovedovala, da je imela z okolico velike velike težave, ker pa živi v enem naselju, vasi,	Slabši odziv na vasi	Vpliv ubranosti okolja	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

	ampak to tudi s. več ve ane				
A79	ko je imela s. 18 let si je sposodila moj avto, nič povedala kam gre, čeprav jaz sem vedela kam gre.	Skrivno raziskovanje	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
A80	ja s prijateljico in je šla v Titograd pod gorico raziskovati njene izvore.	Skrivno raziskovanje	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
A81	ja vsi ti otroci hočejo vedeti svoje, od kod izhajajo, kakšne gene in kaj imajo…	Radovednost otrok	Informacije o bioloških starših	Biološka družina	Družinsko življenje
A82	no in sta prišli v Podgorico, simpatični… s. je zelo taka zabavna, komunikativna, in sta dobili ene mlade policaje…ona je vzela svoj rojstni list in so jima policaji odkrili telefonsko številko od njene biološke mame in potem je klicala na ta telefon, ne vem točno kaj je spraševala, ampak vprašala je, če tam živi ta pa ta po imenu in če je rodila tako in tako punčko in tam so ji ostro rekli ne in slušalko vrgli	Zavrnitev	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A83	mislim, da je bila celo ta mama, ki je vse to zrežirala te posvojitve ane, dajanje v posvojitev…skratka bila je šokirana	Šok ob zavrnitvi	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A84	jaz sem ji pa rekla, da škoda da ni mene vprašala, ker bi se lahko tega bolj strokovno lotili…moraš	Pripravljenost mame za pomoč pri raziskovanju	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje

	najprej na center za socialno delo prositi, da bi rada kontakt in tako naprej.				
A85	Potem je pa ona začela ta film delati in je sej to tudi ne vem čisto natančno bi ti ona boljše povedala…odkrila to mamo na Facebooku, odkrila da ima še brata in sestro, ki sta tak rečeno legalna, pa s to biološko materjo nekako prišla v kontakt in se začela z njo malo dopisovati in jo zasliševati ane, kaj in kako	Odkritje in vzpostavitev stika	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A86	In prva faza je bila še zelo taka zoprna, ta mama je tudi nekaj jokala in stokala in hotela celo za pomoč prosti…ampak je s. odsekala in ji je tudi kar nekaj ostrega povedala ane…	Negativna izkušnja končana s prekinitvijo stika	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A87	in potem ji je ta biološka mama končno napisala pismo, moram reči, da kar neizobraženo, primitivno, ampak kaj je bilo vse, kaj se je dogajalo, kako in zakaj, tako da ima pismo o temu.	Pismo z razlogi za oddajo v posvojitev	Biološka mama	Biološka družina	Družinsko življenje
A88	Zdaj ene dve tri leta jo je pa poklicala ta njena sestra, ki je bila dana v posvojitev in sta prišli skupaj ane in imata tudi kontakt.	Kontakt s biološko sestro	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje

A89	smo se dvakrat tudi že srečali	Dvakratno srečanje s biološko sestro	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje
A90	meni se zdi to normalno, zato sem tudi ohranila…jaz nisem skrival.	Razumevanje odkrivanja korenin	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
A91	prvič smo ji pripovedovali o tem, kako smo jo prišli iskat, kako je bilo kot pravljica ane. Zmeraj je pred posteljo rekla, mami povej tisto pravljico, tako da ona je vedla ane	Preko pravljice	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A92	To je razumela v različnih obdobjih različno in meni se je zdelo normalno, da bo enkrat hotela poiskat ane, ker je to logično, zato sem ohranila rojstni list in ga je tudi sama odkrila v mojih predalih	Razumevanje odkrivanja korenin	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
A93	nisem jaz rekla lej to je rojstni list, je šla na skrivaj raziskovati. Bi lahko povedala, ne vem zakaj ni.. to moraš njo vprašati	Skrivni obisk bioloških staršev	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A94	Nisva nič skrivala	Brez skrivanja	Iskrenost o posvojitvi	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
A95	Vsake toliko časa te malo pretrese, a čuti ona, da sva njena mama pa oče.	Pravi starši	Otrokovo dojemanje posvojiteljev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
A96	včasih so bili kar težki časi, sploh v puberteti ane. Midve sva si zelo različne, sva se kar veliko kregale predvsem zaradi šole, ker je zadosti pametna, ona je imela vse pogoje, da bi lahko	Prepiri zaradi medsebojne raznolikosti	Izzivi v času pubertete	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

	fakulteto naredila, pa še to fakulteto, ki je vse izpite naredila, pa privatno smo ji plačali, pa ni diplome naredila ane				
A97	No v glavnem midva šokov, razen pubertetniških s S. nisva imela, no vsaj jaz ne.	Izzivi le v času pubertete	Pozitivna izkušnja	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
A98	sej pravim, ta Ela Zupančič je…trikrat sem bila pri njej na razgovoru in vsakič je rekla, da ji boste ja povedali takoj, da je posvojena.	Nasvet o čimprejšnji seznanitvi	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A99	v eni starosti, če ne prej pa v puberteti, ko se otroci malo zavejo ane… pa če slišijo to zgodbo, da so posvojeni, da je toliko let v laži živel, je lahko za otroka to huda stvar, hud stres.	Stres ob kasnejši seznanitve s posvojitvijo	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A100	ja najhujša, je rekla ja. Ker je laž ane, potem ne veš, otrok ne ve, a ga imajo starši radi ali ga nimajo.	Dvom ob kasnejši seznanitve s posvojitvijo	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A101	Zdaj je verjetno to drug čas ane, zdaj če greš v naše čase je bilo še problematično, prej je bilo pa še hujše ane, ker to so bili še vedno neki pankrti, posvojeni otroci. Šele zdaj je čas, ko so normalni, kot npr. geji, to se je tudi zdaj normaliziralo.	Manj stigmatizirana	Družbeno sprejemanje posvojitve	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

A102	V tistih časih pa, kaj bi bilo če bi z dvorišča zvedla ane, saj bi jo…katastrofa bi bila, ker ona je zelo čustvena, pretirano. Taka senzibilna pa vzkipljiva ob enem, zelo vzkipljiva, tako da ne vem, kaj bi bilo, po mojem pri nas katastrofa, če bi kadarkoli kasneje zvedela ane	Neprimernost kasnejše seznanitve	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
A103	do posvojitve ni imela nikoli negativnega odnosa, pa tudi vedno znova je rekla, vidva sta moja oči pa mama	Sprejemanje	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
A104	Mogoče je bilo malo tako, ko je začela te stike iskati, ampak ne v smislu nista moja starša, ampak v tem smislu, da bi se preveč navezala pa, da bi se od naju odtujila, ta strah pa je bil.	Strah pred preveliko navezanostjo	Stik z biološkimi starši	Po posvojitvi	Čustva in občutki
A105	Jaz sem imela malo tihe strahove, kaj pa če se bo na njih preveč navezala…	Strah pred preveliko navezanostjo	Stik z biološkimi starši	Po posvojitvi	Čustva in občutki
A106	jaz nisem dvomil. Sva ji toliko nudila, toliko povedala, toliko je imela vsega da…	Brez strahu pred preveliko navezanostjo	Stik z biološkimi starši	Po posvojitvi	Čustva in občutki
A107	jaz bi rekel, da po tem, ko je šla dol, pa to malo spoznala, da je začela še bolj ceniti, kaj ima	Zavedanje realnosti	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
A108	ker njeno sestro T. so pa dali v sirotišnico in to v Budvo, in je pripovedovala, da	Obisk sirotišnice	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje

	se je parkrat tja vrnila in, da ji je bilo grozno, kako so tam otroci v Budvi, v parku pri ograji…takoj, ko je tja prišla, stekli k njej, daj vzemi me, vzemi me. Je rekla, da to je tak šok				
A109	tako, da…je pa rabila S. veliko časa, da se je ozavestila, kaj ima in kaj nima. Verjetno je bil najbolj prelomen trenutek, ko je dobila to pismo od biološke mame	Zavedanje realnosti ob pismu biološke mame	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
A110	sem ji jaz tudi rekla, da more razmišljati, da jo je biološka mama, ki jo je oddala, za to imela ene razloge in, da je mogoče celo za njo boljše, da se je za to odločila, lahko bi marsikaj drugega izbrala	Spodbujanje pozitivne podobe o biološki mami	Odnos posvojiteljev	Biološka družina	Družinsko življenje
A111	to bi jaz… to bom čisto subjektivno rekla, veliko bolj bi mogli pripraviti te starše- bodoče posvojitelje, ker jaz sem se sama pripravila, predvidevam pa, da mnogi starši ne vedo, v kaj se spuščajo	Več informacij	Potreba po dodatnih pripravah	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
A112	tudi konec koncev tudi ta podpora kasneje bi mogla biti večja. Ne vem, mogoče bi ga jaz tudi rabila, ali pa midva…	Večja podpora	Potreba po formalni pomoči in podpori	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A113	vedno bi rabil, tako kot vsak starš, v	Potreba vsakega starša	Potreba po formalni pomoči in podpori	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora

	smislu neke formalne podpore…				
A114	ali pa izmenjava izkušenj, to tudi pomaga	Izmenjava izkušenj	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A115	pa to bi rabili tudi starši, ki rodijo otroke, ampak tega v našem sistemu praktično ni ane.	Potreba po podpori med vsemi starši	Potreba po podpori med starši na splošno	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A116	Veš ti bi rabil, vsake toliko kakšna predavanja o tem kaj, in na primeru, s primeri in o tem, kaj se lahko zgodi, kako se to rešuje, kako se tisto rešuje.	Predavanja s konkretnimi situacijami in načini reševanja	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A117	No ampak na sploh vse družine bi tega več rabile.	Potreba po podpori med vsemi starši	Potreba po podpori med starši na splošno	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A118	Sigurno tako kot pravi M. ta srečevanja.	Srečevanja posvojiteljev	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
A119	pa, da ne govorim o mednarodnih posvojitvah ane, če ni otrok tukaj bi mogel sistem pomagat	Pomoč sistema pri meddržavnih posvojitvah	Potreba po pomoči in podpori	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
A120	To se mi zdi nesprejemljivo, da si dva starša želita otroka…pa sem brala, da pride tudi do 10.000, 20.000 eurov, to si ne more kar vsak privoščiti	Nesprejemljivi stroški	Pomanjkljivosti	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
A121	si lahko samo najbogatejši, za katere pa ni nujno, da so ravno najboljši starši.	Nedostopnost meddržavne posvojitve za manj premožne pare	Pomanjkljivosti	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
A122	Pa tudi z vsemi temi odvetniki, te	Možnost prevar in zlorab	Pomanjkljivosti	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve

	lahko zelo hitro okoli prinesejo.				
A123	Pa še to je ane, če je otrok tak kot je S., nama nič podobna, kaj šele če je to afriški otrok, je treba tudi tukaj malo narediti…z učitelji, okolico, z vsemi	Bolj vidna posvojitev	Pomanjkljivosti	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
A124	na pa konec koncev, saj mednarodne posvojitve so tudi Črna gora pa Albanija, Srbija, Bosna, bi lahko vsaj tukaj nekaj naredili	Ureditev meddržavnih posvojitev z bližnjimi državami	Željena oblika pomoči in podpore	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
A125	V prejšnjem sistemu smo imeli pogodbe, sporazume, medrepubliške in je bilo to urejeno in se je vsako leto to spremljalo.	Boljša urejenost	Ureditev posvojitev		Posvojitev v času Jugoslavije
A126	Pa še tako je, če bi država agencijo ustvarila bi bilo to veliko bolj solidno, kot pa če so privatne agencije… to je potem že čisti biznis	Državne agencije za meddržavne posvojitve	Željena oblika pomoči in podpore	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
A127	Jaz bi dala državi nasvet, da uredi in olajša ter ustvari pogoje za bistveno lažje in cenejše posvojitve	Državna pomoč za lažje in cenejše posvojitve	Željena oblika pomoči in podpore	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
A128	malo bi se mogli zavedati starši v kaj se spuščajo, da lahko pride tudi stigma, da ni vse idealno	Posvojitev ni vedno idealna	Zavedanje realnosti posvojitve pred posvojitvijo		Priprave na posvojitev
A129	Bi mogel sistem, kaj narediti…če moraš sam odkrivati, da je voda mokra je lahko to boleče in	Olajšanje izkušnje staršev	Potreba po spremembi sistema		Pomoč in podpora

	včasih dolgotrajno, če ti pa nekdo to pove in svetuje pa greš hitro naprej, napreduješ				

B1	hmm izkušnja je bila tako zelo pozitivna,	Zelo pozitivna	Pozitivna izkušnja		Izkušnja posvojitve
B2	predvsem iz vidika, da imaš občutek, da si nekaj prav naredil, res to kar čutiš	Zadovoljstvo	Pozitivna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
B3	Glede na to, da se midva z ženo nisva nikoli kaj dosti pogovarjala okrog svojih otrok in sva se pač odločila, da je to prav, da greva v to izkušnjo	Spontana odločitev	Razlogi		Odločitev za posvojitev
B4	relativno hitro, sva uspela navezati neke stike	Hitra vzpostavitev stikov	Pozitivna izkušnja		Postopek meddržavne posvojitve
B5	potem pa je vse zelo zelo tekoče potekalo.	Tekoč potek	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B6	Seveda prvo preko socialne tu pri nas, ureditev te osnove dokumentacije	Ureditev dokumentacije v Sloveniji	Prvi korak		Postopek meddržavne posvojitve
B7	potem povezava s tem kontaktom v tujini, ki pa je na to začel iskati otroka.	Povezava s kontaktom v tujini	Drugi korak		Postopek meddržavne posvojitve
B8	Ko se je to zgodilo sva dobila slikovni material	Slike otroka	Obvestilo o otroku		Postopek meddržavne posvojitve
B9	ni nama bil pomemben spol	Nepomembnost spola	Spol otroka	Pogoji posvojiteljev	Postopek meddržavne posvojitve
B10	edini pogoj, ki sva ga postavila je bil, da je otrok zdrav	Zdrav otrok	Zdravstveno stanje otroka	Pogoji posvojiteljev	Postopek meddržavne posvojitve

B11	To pomeni urejanje poti do tja, malo je bilo bom rekel, malo se je zavleklo, ker so imeli ravno sodne počitnice tam, pa zaradi tega nisva tako hitro mogla do tja priti	Sodne počitnice	Kasnejši prevzem otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B12	no potem ko sva pa enkrat prišla v Afriko so se pa stvari dejansko zelo hitro odvijale	Hitro odvijanje	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B13	Tam smo mogli iti na sodišče z njenimi starši, ko se je to sodišče opravilo smo…to je bila dejansko edina neka zadeva tam	Obisk sodišča	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B14	tam na sodišču sva tudi spoznala otroka	Spoznanje otroka na sodišču	Prvo srečanje z otrokom		Postopek meddržavne posvojitve
B15	potem so dokumente poslali v Slovenijo, kjer smo mogli dati prevesti tolmački	Prevajanje dokumentov	Jezikovne ovire	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B16	Potem bi rekel, da je prišla spet ta druga pot tja, ko sva dejansko se mogla iti še vpisat v register v Afriki, da sva midva njena starša, da se je oni odpovedujejo, biološki starši in pa, da smo dejansko šli po otroka in ga pripeljali v Slovenijo.	prevzem otroka	Večkratna pot v Afriko	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B17	dejansko ni, tako kot sem rekel ni bilo nekega osebnega vzroka	Spontana odločitev	Razlogi		Odločitev za posvojitev

B18	dejansko ta ideja je zelo spontano dozorela	Spontana odločitev	Razlogi		Odločitev za posvojitev
B19	pa niti ni dozorela no, je prišla skozi en zelo kratek pogovor glede otrok in sva oba nekako sočasno izstrelila to iz sebe, da je to to.	Kratek pogovor o otrocih	Ideja za posvojitev		Odločitev za posvojitev
B20	odličnimi, mislim vse je pozitivno	Pozitiva	Pozitivna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
B21	tako kot po navadi pri odločitvah, ki jih sprejemaš s partnerjem, ali pa s komerkoli, če je to složno je to toliko lažje, toliko lepše	Lažje in lepše	Strinjanje s partnerjem	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
B22	Tudi izkušnja na socialni je bila bom rekel pozitivna.	Pozitivna izkušnja	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
B23	so neke stvari, ki te jih vpraša, ki si jih mogoče ne poveš na prvo žogo ali pa so mogoče same po sebi samoumevne pa pač živiš z njimi, ampak te nekdo dejansko vpraša in dejansko se tudi pogovarjaš in s socialno delavko in s partnerjem	Pogovor o neobičajnih temah	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
B24	tako da je taka zelo okej izkušnja	Okej	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
B25	Ne. Ne nisva o tej opciji sploh razmišljala	Brez razmišljanja o nacionalni posvojitvi	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
B26	ker je tudi čisto slučajno…saj pravim z idejo so se vrstili neki dogodki zelo spontano. Slučajno	Spontana odločitev	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev

	sva ugotovila, da poznava en par, ki sta posvojila otroka iz Afrike, tako da se nama je zdela ideja na splošno zanimiva na ta način				
B27	vedela pa sva, da je pri nas s temi posvojitvami zadeva kar relativno otežena, ker je otrok zelo malo.	Malo otrok za nacionalno posvojitev	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
B28	Bolj je bilo takrat v praksi rejništvo se mi zdi no, tako da je bila ta varianta s tujino nekako dostopnejša se nama je zdela	Občutek večje dostopnosti	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
B29	tako ja prve informacije sva poiskala pri tem paru. Dejansko so to nekako daljno družinski prijatelji bili in smo pač za to zvedeli	Družinska prijatelja	Prve informacije		Postopek meddržavne posvojitve
B30	Onedva sta naju skozi ta postopek kar lepo peljala, nama povedala na kaj moramo biti pozorni, kaj moramo narediti, kako bo to potekalo, pa dejansko je potem tako tudi bilo	Vodenje skozi postopek	Prijatelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B31	Ne nisva, prijatelja sta naju na postopek kar dobro pripravila.	Družinska prijatelja	Priprava na postopek	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev
B32	Bila je ena zahteva bom rekel zanimiva od države iz katere smo posvajali, da si moral biti, če se ne motim 7let v	7 letna zveza in poroka	Pogoji države izvora	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve

	zvezi in pa da si moral biti poročen				
B33	tako da sva tudi to zadevo na hitro uredila	Poroka	Soočanje z izzivom	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B34	Ostalo je pa šlo zelo spontano, ko sva to dobila, vedela sva, da morava to prevesti, uradni dokument v njihov uradni jezik, to se je naredilo	Tekoč potek	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B35	potem smo dejansko čakali na to, da se sprosti…da se najde en otrok, ki potrebuje starše.	Čakanje na otroka	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
B36	Dejansko to dokumentacijo sva pač morala urediti, kakšnih drugih izzivov prav posebnih ni bilo, ali pa da bi bile kakšne nepredvidene zadeve, ker vedela sva da morava to dokumentacijo urediti	Urejanje dokumentacije	Glavni izziv	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B37	vedela sva da ko bo to urejeno imava neke osnovne pogoje, za to da sploh drezaš nekam, da se pač začne ta otrok iskat.	Ureditev dokumentacije	Prvi pogoj		Postopek meddržavne posvojitve
B38	zelo nek preprost sodni postopek, po mojem no nisem ravno nekaj vešč sodnih postopkov tukaj pri nas, ampak to je niti ne neka sodna dvorana, ampak pač njihovim	Preprost sodni postopek	Sodišče	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve

	razmeram primerno, ena hiša				
B39	kjer pač pride sodnik in ta zapisnikar zraven, mi smo prisotni, prevajalec in pa biološki starši.	Prisotnost bioloških staršev	Posebnost postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B40	Dejansko ga, mogoče se zdaj smešno sliši, ampak ga ni bilo. Še enkrat več, ekstremno tekoče je vse potekalo	Tekoč potek	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B41	midva nisva imela niti enega zapleta.	Brez zapletov	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B42	Dosti sva pripisovala tudi temu, da sva v zadevo šla ekstremno neobremenjena	Pomen neobremenjenosti	Prednosti posvojiteljev		Postopek meddržavne posvojitve
B43	nisva imela ali pa nisva vedela, da imava mogoče težavo s biološkimi otroci svojimi, ker se o tej opciji sploh nisva pogovarjala in je bilo zato toliko bolj sproščeno že na samih pogovorih s socialno delavko	Neobremenjenost z neplodnostjo	Prednosti posvojiteljev		Postopek meddržavne posvojitve
B44	Socialna delavka nama je rekla, da je ogromno nekih čustvenih preprek pri teh posvojiteljih, zaradi nekega razočaranja, da ne morejo imeti, po drugi strani pa zaradi strahu, da sploh ne bojo nikoli imeli	Čustvena obremenjenost parov, ki se soočajo z neplodnostjo	Soočanje z neplodnostjo	Ovire posvojiteljev	Postopek meddržavne posvojitve

B45	Bi rekel tudi potem skozi obdobje, ko sva midva celo zadevo že izpeljala sva srečevala kopico ljudi z raznoraznimi idejami, malo čudnimi, od tega vidva bosta zdaj nam pomagala, kar po nekem določniku, pa se sploh nisi ponudil, da bi kaj	Zahteve po pomoči	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B46	ker tu sva bla ekstremno, mislim na splošno nisva imela želje z nikomer deliti tega preveč, ker je to ne vem, vseeno gre za otroka, gre za človeško bitje in veliko…	Zadrževanje informacij iz previdnosti	Medsebojna pomoč med posvojitelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B47	bom rekel prvo jih ne poznaš, drugo pa tudi tiste, ki jih poznaš ne veš na kak način bo kdo, kdaj odreagiral in sva bila glede tega zelo zadržana, da se tu vpletava v kakršnokoli podporo z vidika dajanja naprej kakih kontaktov	Zadrževanje informacij iz previdnosti	Medsebojna pomoč med posvojitelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B48	In to moram reči, da nama je tudi socialna delavka rekla, da sva v celi njeni zgodovini prvi tak primer, ki se odločava zelo prostovoljno za tak postopek in neobremenjeno z vidika bioloških otrok	Prvi primer prostovoljne odločitve	Pogovor s socialno delavko		Postopek meddržavne posvojitve
B49	in da se vidi tu tudi ta čustvena razbremenjenost	Čustvena razbremenjenost	Prostovoljna odločitev	Prednosti posvojiteljev	Odločitev za posvojitev

B50	Bom rekel, da je v skladu s tem tudi cel postopek tekel, karkoli sva dejansko potrebovala, karkoli sva poslala, tako kot so rekli tako je bilo.	Tekoč postopek	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B51	Niti enega samega zapleta ni bilo.	Brez zapletov	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B52	še največja težava, še največja škoda je bila, da nisva midva dobila, kak mesec prej tega otroka, ker bi jo lahko potem že pred temi njihovimi sodnimi počitnicami že pripeljali, kar bi dva meseca nekje skrajšalo cel postopek, ampak to niti ne moreš reči da je težava.	Sodne počitnice	Kasnejši prevzem otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B53	bom rekel eno leto. Eno leto je vse skupaj trajalo od neke začetne ideje pa do takrat, ko je deklica prišla v Slovenijo	Eno leto	Trajanje postopka		Postopek meddržavne posvojitve
B54	je pa bila posvojitev takoj tudi formalno urejena, brez kakršnega koli poskusnega obdobja, kot je drugače v Sloveniji	Takojšnja posvojitev	Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve	Formalna ureditev posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
B55	Vedeli smo, da…zelo dobro sva bila obveščena z vidika, kaj je treba narediti, kako bo ta postopek tekel, temu sva sledila	Dobra obveščenost o poteku	Informacije o postopku		Postopek meddržavne posvojitve

B56	Potem je to nekaj časa trajalo, ni bilo nekega odziva,	Obdobje brez odziva	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
B57	vmes sva še kak mail napisala, tako da smo bili malo bolj v kontaktu,	Pisanje maila kontaktu v Afriki	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
B58	pa je pač napisal, da čakajo, da se kak otrok pojavi in je to to.	Čakanje na otroka	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
B59	Potem pa sva poleti, ko sva bila na morju en dan dobila mail s slikami te punčke in takrat je ta oseba dobila podobo,	Slike otroka	Obvestilo o otroku		Postopek meddržavne posvojitve
B60	takoj sva se odzvala, kakšen je nadaljnji postopek, kako lahko zdaj najhitreje zadevo speljemo	Takojšnja odločitev	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka		Postopek meddržavne posvojitve
B61	Kot sem na začetku povedal, so pa imeli ravno sodne počitnice avgusta in septembra tako, da v tem času nismo mogli priti do…mislim tudi če bi šli tja ne bi bilo nobenega haska.	sodne počitnic	Kasnejši prevzem otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B62	Prosili smo samo, če je lahko punčka pri neki oskrbi takrat, ki bo kolikor toliko v redu, ker ni živela pri starših.	Prošnja za primerno skrb za otroka	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
B63	Potem pa ko sva midva prišla dol, dejansko je bilo to tako, vedeli smo, da če želimo to hitro speljati morajo zadeve potekati kar se le	Neorganiziranost v Afriki	Organizacija	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve

	da organizirano pa hitro, kar je kar izziv za Afriko, ker tam zadeve so pa niso, pač nekaj se dogovoriš…naša kultura dogovora je malo drugačna kot pa pri njih, to lahko da drži lahko pa tudi da ne.				
B64	Da imaš občutek, da imaš kaj vpliva, bi tudi težko rekel, da sem ga imel	Brez vpliva	Negativen občutek	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
B65	so stvari tekle zelo zelo tekoče	Tekoč potek	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
B66	Kar bi še tu povedal je, da če ne bi imeli tam podpore tega gospoda bi bila pa zadeva precej konfuzna, ker ti ne veš kaj in na koga se obrnit,	Izgubljenost brez podpore kontakta v Afriki	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B67	ker sam tega v neki tretji državi, ki je urejena na tak način, seveda po naših standardih absolutno neurejena, ne moreš izpeljati, ni variante	Izgubljenost brez podpore kontakta v Afriki	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B68	po mojem je to ekstremno pomembno, da imaš tam človeka, ki mu lahko zaupaš, ki te dejansko pelje čez ta proces	zaupanja vredna oseba v Afriki	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B69	Bom rekel še tista največja težavica, ki se je zgodila je bila, ko smo dejansko mi z otrokom šli na letališče, ko smo	Preverjanje posvojitve na carini	Preverjanje formalnosti posvojitve	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve

	jo odpeljali iz države je carinik ob dvanajstih ponoči klical odvetnika, kaj je zdaj s tem, ker se je v tistih časih zgleda to začelo dogajati				
B70	tako da smo bili tudi z odvetnikom dogovorjeni, da je ves čas »online«, da se lahko zgodi, da bo osebje tam zahtevalo, se pravi policija ali carina, kaka dodatna pojasnila in dejansko so jih.	Dogovor z odvetnikom	Soočanje z izzivom	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B71	Tisto je bilo bom rekel nekako še najbolj tako, da si na trnih ali bo šlo to skozi ali ne bo šlo, čeprav imaš vso dokumentacijo potrjeno.	Negotovost o ustreznosti posvojitve	Formalna urejenost posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
B72	Malo si na trnih tudi, ker ne veš kako bo otrok odreagiral, ker seveda te ni navajen, jezika ne pozna, no saj tako ali tako še ni govorila, ker ni bila niti eno leto stara.	Negotovost o odzivanju otroka	Pot domov	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
B73	preden se ti vkrcaš na letalo, niti ne veš kaka bo pot, kako bo otrok to predelal, skupaj smo bili samo dva dni, dejansko zelo kratek čas	Negotovost o odzivanju otroka	Pot domov	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B74	Seveda se, dokler se nismo mi ločili tam od njenega takrat domačega okolja, ko sva se ji	Jok	Odziv otroka na posvojitelja	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve

	midva približala je bil to jok				
B75	na kar sva rekla v nekem momentu, da mi moramo iti v naš ta hotel pa preživeti nekaj časa sami, da se otrok malo navadi, zgleda je zaznala to barvno razliko ali ne vem kaj, čeprav pravijo, da otroci tega ne zaznajo sploh, ampak seveda sva se po nečem razlikovala	odmik v hotel in preživljanje skupnega časa	Soočanje z izzivom	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B76	Medtem ko jaz nisem smel kaj dosti se približevati, ker je bil kar takoj jok	Jok otroka ob stiku	Navezovanje na očeta	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B77	tako da oboje skupaj je bil malo izziv, kako zdaj to izpeljati, da ne bo prevelike panike tam na letališču	Negotovost o odzivanju otroka	Pot domov	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B78	ampak saj pravim na koncu se je zelo lepo izpletlo, carinik je bil zadovoljen z našimi pojasnili in dokumenti,	Dober razplet na carini	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B79	tak kar čustven dogodek	Čustven dogodek	Prehod carine	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
B80	Mogoče potem na koncu, ko smo prišli čez carino, čeprav je to bom rekel na enem afriškem letališču kot da si prišel iz ene dnevne sobe v drugo dnevno sobo brez vrat, je večina potnikov, ki je čakala za vkrcanje za Evropo, so vsi ploskali, pa z	Odobravanje potnikov na letališču	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

	nekimi zadovoljnimi gestami izkazovali pozitivno mnenje				
B81	tisto je bil nek tak prelomni moment, ker takrat ko je bila ona čez, ni bilo več neke variante, da zdaj pa to ne bo speljano, s tem ko smo se mi vkrcali na letalo in je ona prestopila s tem enkratnim potnim listom evropsko unijo je dejansko postala tudi polnopravna članica evropske unije in takrat smo pač…takrat veš, da ni več…mislim veš, po nekih normativih si prepričan, da zdaj je pa res konec nekih dvomov, da bi se lahko kaj še zapletlo.	Občutek dokončnosti posvojitve	Simbolni pomen prehoda meje	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
B82	Na poti tudi ni bilo nobenih težav potem, samo da je bila ona pri ženi	Uspešna pot domov	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B83	ampak tudi po tem ko smo že prišli potem domov, še bom rekel par dni ni prišla do mene	Izogibanje stiku	Prvo srečanje z otrokom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B84	in ja jaz sem čakal, jaz…mislim ni me to, da bi rekel, kaj potrlo, ali pa kaj takega, ker sem vedel, da bo ta moment prišel	Očetova potrpežljivost	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B85	In dejansko eno jutro, iz čistega miru, pač nekaj sem delal, malo prej sem se vstal in je prišla v dnevno sobo in se mi je	Otrokova pobuda za stik	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

	usedla v naročje in od takrat naprej je potekalo vse to v nekem lepem redu dalje				
B86	to so posebni občutki	Posebni občutki	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B87	Ampak ni čisto kot iz kakšne pravljice, kdo mogoče pričakuje, da bo otrok stekel k tebi v objem, ampak ni čisto tako…	Ne kot v pravljici	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B88	Vseeno si ti za njega tujec	Za otroka tujec	Prvo srečanje z otrokom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B89	Žena je imela s tem malo več težav, ji je bilo na začetku malo bolj hudo	Hudo zaradi odziva otroka	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B90	ker punčka ni želela biti pri nama, je jokala	Jok	Odziv otroka na posvojitelje	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
B91	Jaz pa sem bil nekako pripravljen na to,	Pripravljenost na odziv otroka	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B92	vedel sem, da bo potrebovala nekaj časa	Razumevanje	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B93	Ampak kljub vsemu, so posebni občutki, lepo je	Posebni občutki	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
B94	ta gospod, ki je bil tudi najin prevajalec, karkoli sva tega gospoda vprašala ali pa prosila je bilo narejeno	Gospod iz Afrike	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
B95	odziv je bil zelo pozitiven	Zelo pozitiven	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B96	mislim da ni bilo niti enega samega čudnega odziva, sami pozitivni odzivi	Brez negativnih odzivov	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

B97	Še najbolj je to zunanje okolje, ljudje ki jih pač ne poznaš…si kot neka atrakcija, vsaj pred devetimi leti je bilo temu še tako.	Izstopanje otroka v okolju	Izpostavljenost družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B98	Mislim vsi so vedeli, kje si se pojavljal, ker so tega otroka pač videli, to je bil en faktor	Izstopanje otroka v okolju	Izpostavljenost družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B99	drugi faktor pa je bil, da so si prav vsi naenkrat začeli jemati pravico, da so k tebi pristopali	Pristopanje tujcev	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B100	pa malo rinili v otroka	Rinjenje v otroka	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B101	Bom rekel to rinjenje je bilo nekako še najbolj moteče	Rinjenje v otroka	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B102	ampak tudi ne zdaj do te mere, da bi pa zdaj nekdo res zelo posegal v nas	Brez hudega posega v družino	Relativno zmerni odzivi	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B103	Sva pa tudi midva toliko prezimljena, da se zavedava, da je pa za marsikoga to kot nek čudež, sploh mogoče za ta starejši del populacije, ki ni bil toliko vajen tega	Zavedanje posebnosti družine v okolju	Odnos posvojiteljske družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B104	dejstvo je da je bila punčka pač eksotična, da se je svetla ven napram okolici	Razumevanje izstopanje otroka	Odnos posvojiteljske družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B105	drugi del pa se je začel, ko je dejansko v šolo začela hoditi. Ko je naenkrat cela	Zanimivost otroka zaradi drugačnosti	Izpostavljenost družine	Odziv na posvojitev	Družinsko življenje

	šola hotela biti z njo prijatelj, kot da je bom rekel maskota ane				
B106	To smo ji tudi pojasnili pa tudi smo ji malo zadeve probali na normalni način povedati in smo tudi to normalno speljali	Pogovori o drugačnosti	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B107	Zagotovo so tako bom rekel triki momenti, z vidika tega da na prvo žogo je okolju ekstremno interesantna potem pa pač postane del okolja	Zavedanje minljivosti vizualnega izstopanja	Prvotna zainteresiranost okolja	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B108	smo ji tudi to povedali, da ne rabi imeti občutka, da ker je po barvi kože drugačna, da mora zaradi tega potem tukaj misliti, da njo pa vsi občudujejo,	Pogovori o drugačnosti	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B109	ker to bo minilo…to je tako minljivo, da bolj ne more bit, sploh pri otrocih	Zavedanje minljivosti vizualnega izstopanja	Prvotna zainteresiranost okolja	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B110	da je vse drugo bolj pomembno, se pravi od tega kako se obnašaš, kako si odziven na okolje in tako kot vsak drug otrok, da ona ni v tem vidiku popolnoma nič drugačna	Vedenje bolj pomembno kot barva kože	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B111	Smo to zadevo kar uspešno prebili no in normalno funkcionira	Normalno funkcioniranje otroka	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B112	To je zdaj najbolj bil izziv	Otrokovi občutki drugačnosti	Otrokovi občutki drugačnosti	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

B113	Tudi so bili neki rasistični vložki vmes, manjši, predvsem zdaj ko je v šolo prišla	Rasistični komentarji v šoli	Negativen odziv	Odzivi okolice na posvojitev	Družinsko življenje
B114	ampak smo hitro to, kako bi rekel…zatrli, tako da trenutno ni nikakršnih težav.	Takojšna ustavitev	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B115	Je pa puberteta na vhodnih vratih in vemo, da bo to zanjo zagotovo predstavljalo spet nove izzive v okolju	Prehajanje v obdobje pubertete	Prihajajoči izzivi	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
B116	Kaj pa vem, niti ne. Se mi zdi, da nam gre kar dobro, večinoma zelo spontano rešimo vse izzive.	Spontano reševanje izzivov	Ne potreba po pomoči in podpori	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
B117	Je pa verjetno čisto odvisno od starša in tudi od otroka. Verjamem da se sigurno, kdo težje sooča s kakšno temo oziroma bom rekel težavo, in bi mu pomoč prav prišla	Odvisna od staršev in otroka	Potreba po formalni pomoči in podpori	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
B118	zelo spontano	Spontano	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
B119	Mislim od samega začetka, ko se ona zaveda, nismo nikoli sploh debatirali o drugem kontekstu kot o tem, da sva midva njena starša in da v njenem primeru…da lahko to smatra kot pozitivno pač da ima dvojno dozo tega	Takojšnja seznanitev	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

B120	Tudi pozna svojega očeta, mame ne, ker je mama umrla, ko je bila še zelo majhna punčka, še pred najino posvojitvijo	Poznavanje biološkega očeta	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
B121	Ve, da ima svoj del družine, brate, sestre tam in na ta način smo ves čas komunicirali.	Informacije o biološki družini	Odprta komunikacija	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
B122	Tudi to je šlo tako spontano, tako brez nekih težav, zaenkrat…	Spontano	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
B123	nisva tudi nikoli razmišljala o tem, da bi to moralo predstavljati neko bariero	Ne predstavlja bariere	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
B124	Sva ji tudi razložila, da pač ni vedno tisti, ki te rodi, edini tvoj skrbnik ali pa da je to edina oseba, ki jo lahko kličeš mami	Pogovor o socialnem starševstvu	Socialno starševstvo		Družinsko življenje
B125	Se mi zdi, da smo vsaj zaenkrat to čisto normalno sprejeli in tudi če samemu sebi ne nalagaš tega bremena, če si sproščen glede tega, kar je itak osnova da si, če se v to spustiš, ker če to nisi bo ta obremenitev ekstremna, pa ves čas te bo nečesa strah, to je po moje brezveze, to je moje mnenje	Sproščenost	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
B126	ja ja preko ene aplikacije te socialne smo se pogovarjali	Spletna aplikacija	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje

B127	Ampak še enkrat reči, z njimi…imeli smo nekakšno družinsko srečanje in pol jih je prišlo pol jih ni, ena sestra je imela frizerja pa ni mogla…saj pravim oni imajo popolnoma drugačne navade pa te čustvene momente, kot jih imamo mi	Drugačne vrednote	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje
B128	Popolnoma drugače funkcionirajo in jih absolutno ni za obsojat, jaz nisem bil jezen, ker se niso zdaj tam vsi zbrali tako kot mi	Razumevanje drugačne kulture	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje
B129	Zdaj pa imamo bolj kontakt občasno preko Messengerja si kaj napišemo.	Messenger	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje
B130	Kar se pa tiče hčere pa takoj ko bo izrazila kakršnokoli željo po tem ne bo nobene težave, da vzpostavimo kake stike, če jih bo želela.	Podpora	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
B131	Sva ji pa tudi obljubila, da enkrat…zavoljo tega da vidi v kako različnih okoljih živimo…da jo peljemo tja od kod bom rekel izvira	Obljuba o obisku rojstne države	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
B132	tudi da konec koncev sreča svojo družino, ampak da proba razumet to	Srečanje biološke družine	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
B133	Do zdaj se nama je zdelo, da je prezgodaj, zdaj pa	Primerna starost	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje

	počasi že prehaja v to obdobje, ko si bo po moje stvari bolj zapomnila				
B134	Pa moraš vedeti tudi, da nekdo ki prihaja k tebi rabi svoj čas, da te sprejme	Potreben čas	Grajenje odnosov	Družinski odnosi	Družinsko življenje
B135	In da je to kot vsako drugo bitje popolnoma tako bo rekel enako funkcionira, da ni potrebno zdaj zaradi tega ker pač…nikakor tega jemati kot kakršnokoli pomilovanje, da si nekoga rešil, to po moje absolutno, za moje pojme je brez potrebno	Ni reševanje otroka	Dojemanje posvojitve		Socialno starševstvo

Šifra	Izjava	Pojem	kategorija	nadkategorija	Tema
C1	jaz bi rekla, da je zelo zelo dobra	Zelo dobra	Pozitivna izkušnja		Izkušnja posvojitve
C2	da smo v bistvu tako lahko realizirali svoje starševstvo	Realizacija starševstva	Pozitivna izkušnja		Izkušnja posvojitve
C3	in da je medsebojni odnos zelo v redu	Zelo dobri medsebojni odnosi	Trenutni odnosi	Družinski odnosi	Družinsko življenje
C4	da se gradi vse skozi	Skozi življenje	Grajenje odnosov	Družinski odnosi	Družinsko življenje
C5	z velikim upoštevanjem karakternih lastnosti otroka, ki smo ga dobili.	Upoštevanje otrokovih karakteristik	Grajenje odnosov	Družinski odnosi	Družinsko življenje
C6	z možem nisva dobila potrdila o sterilnosti in sva potem zelo dolgo čakala, da bova dobila svoje	Soočanje z neplodnostjo	Razlogi		Odločitev za posvojitev

C7	so nama vsi govorili, da naj počakava in sva kar vrsto let čakala, ampak se to ni zgodilo	Soočanje z neplodnostjo	Razlogi		Odločitev za posvojitev
C8	in potem smo v bistvu več let delal na tem, da smo prišli do posvojitve, ker je bila vmes vojna, ni bilo bilateralnih odnosov	Vojna	Več letno čakanje na posvojitev	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C9	oddali vlogo v Makedonijo, tam je bila zadnja varianta za nas, ker sem že dopolnila 47 let	Zadnja možnost zaradi starosti	Razlogi za Meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
C10	ker pri posvojitvah imajo države določeno starostno razliko med otrokom in mamico in za Slovenijo je to 35 let, ker sem bila pa že starejša, želela sem pa dojenčka, čim mlajšega, tam do enega leta obvezno, to ni bilo mogoče v Sloveniji	Previsoka starost za posvojitev dojenčka v Sloveniji	Razlogi za Meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
C11	Tako da je potem prišlo do te situacije v Makedoniji tam je pa dovoljena razlika 46 let, in tako smo potem v Makedoniji to realizirali	Dovoljena večja starostna razlika	Razlogi za Meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
C12	najina želja je bila vedno, da imava svoje otroke	Ustvarjanje družine	Razlogi		Odločitev za posvojitev
C13	In vedno sva si želela in tudi pogoje sva imela, da imava lastne otroke, to je bila močna želja.	Ustvarjanje družine	Razlogi		Odločitev za posvojitev
C14	že Slovenija je dosti natančno izdelala te procedure, kaj natančno vse moraš imeti za posvojitev, tudi neko	Natančno izdelane procedure	Zakonsko določen postopek	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve

	izobraževanje pa neko testiranje				
C15	ampak so pa po tem ko smo dobili otroka iz Makedonije veljali njihovi predpisi	Veljali makedonski predpisi	Pogoji države izvora	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C16	Potrebno je bilo pridobiti razne dokumente o nekaznovanju, o poreklu, ampak prav za prav nič posebnega	Pridobitev raznih dokumentov	Pogoji države izvora	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C17	V Sloveniji smo šli čez mnoge obravnave, ki so bile kar neprijetne,	Mnoge neprijetne obravnave	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
C18	ampak dol v Makedoniji je bilo pa enostavno, dati te rojstne liste, pa o državljanstvu pa o premoženju	Predložitev dokumentov	Pogoji države izvora	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C19	So si pa prišli tudi ogledat, brez naše vednosti, kje živimo in se pozanimali o nama	Nenapovedano raziskovanje posvojiteljev	Pogoji države izvora	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C20	bila je ena Milena Zupančič, ki je zelo intenzivno delala na teh posvojitvah in je napisala tudi neko knjigo	Knjiga Milene Župančič	Prve informacije		Postopek meddržavne posvojitve
C21	tako da so bili centri za socialno delo tisti kontakt, več centrov je bilo v Sloveniji, tako da informacija je bila zelo široka	CSD-ji kontakt za informacije	Prve informacije		Postopek meddržavne posvojitve
C22	Ni bilo problem priti do te informacije, ni bila nobena skrivna pot in tako, zelo odprto	Javnost informacij	Prve informacije		Postopek meddržavne posvojitve
C23	Vsak kdor je želel zvedeti je lahko dobil ta podatek	Lahko dostopne	Prve informacije		Postopek meddržavne posvojitve

C24	ker je bil to edini primer pri njih, da so tako starejšim staršem dali tako majhnega otroka.	Edini primer take posvojitve	Neobičajna starostna razlika med otrokom in posvojitelji	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C25	Nismo se	Brez izzivov	Potek postopka	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C26	Edino rekli so, da bo treba čakati, oni imajo tudi taktiko, da čakaš najmanj 9 mesecev, kot da bi bil noseč, da se psihično pripraviš	Devet mesečno čakanje kot pri nosečnosti	Pogoji države izvora	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
C27	smo pa čakali leto pa pol	Leto in pol	Čakalno obdobje		Postopek meddržavne posvojitve
C28	Sem že mislila, da ne bo, ker tudi starost se je povečevala	Občutek negotovosti zaradi staranja	Čakalno obdobje	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
C29	ja am povezovali smo se s centrom za socialno delo	Povezovanje s CSD	CSD	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
C30	Tako da sem jih kar enkrat na mesec klicala, da smo se malo pogovarjali, da smo se malo spoznali	Ohranjanje kontakta s CSD prek klicev	CSD	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
C31	Tudi sam prevzem je trajal 4 dni, ker je bil božič in vmes slovenski niso delali	Nedosegljivost CSD-ja zaradi praznika	Podaljšan prevzem otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C32	in smo mi pravzaprav že dobili otroka, ampak dokumentov nismo uspeli dobiti, tako da smo bili potem še štiri dni v stiku z njimi.	Nemožnost dobiti dokumente zaradi praznika	Podaljšan prevzem otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C33	neki so nas seznanjali, ampak da bi bile pa prav kake take delavnice, kako ravnati z otrokom to	Splošna seznanitev	Premalo poglobljene priprave		Priprave na posvojitev

	pa, tega ni bilo, bolj na splošno samo.				
C34	Samo tako na splošno, zdravstveno pa te procedure, nič posebnega, da bi rekel, da imaš postopek izobraževanja.	Premalo poglobljene priprave	Potreba po dodatnih pripravah	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
C35	nič nismo vedeli, kaj bomo dobili, ne vplivaš na izbor, ti samo prinesejo otroka in pač to je to.	Brez vpliva	Spol otroka		Postopek meddržavne posvojitve
C36	Jaz sem bila ravno na enem potovanju, tako da me je potem 14 dni čakal. Sem bila v Novi Zelandiji in nisem mogla izredni polet si zamisliti in tako naprej.	Potovanje v času klica o možni posvojitvi	Nepredvidljivost prihoda otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C37	ja si zelo vznemirjen,	Vznemirjenost	Odločitev za posvojitev		Čustva in občutki
C38	vsak dan razmišljaš samo o tem, sprašuješ kako bo, kaj bo, ker smo bili pa relativno starejši in tudi navajeni svojega stila življenja.	Vsakodnevno razmišljanje	Odločitev za posvojitev		Čustva in občutki
C39	ampak ni bil noben problem, je postal potem dnevni red tak kot ga je narekoval sin	Sledenje otrokovim potrebam	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C40	ja to moram reči, da so bili taki blaženi občutki neke izpolnitve	Občutki izpolnitve	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
C41	neke radosti	Občutek radosti	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
C42	Je bil tak, velike očke je imel, pa v en tak pajac je bil oblečen, pol moder z belimi pikami na drugi strani pa bel z	Poseben dogodek	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	modrimi pikami. Je bilo prav posebno, slika ki je ostala za celo življenje				
C43	on je slišal moj glas. In potem je takoj, ko me je zagledal stegnil roko proti meni, jaz sem prva vstopila, mož za mano	Otrokova pobuda za stik	Prvo srečanje otroka		Postopek meddržavne posvojitve
C44	eno roko ni imel tako gibljivo, drugo je pa stegnil in se prilepil name	Otrokova pobuda za stik	Prvo srečanje otroka		Postopek meddržavne posvojitve
C45	in je bil res tak ganljiv prizor	Ganljiv prizor	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
C46	Zelo čustveno nabita situacija za vse, ker niso še tega doživeli.	Čustveno nabita situacija	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
C47	v Makedoniji je posvojitev dokončna, ni nobene poskusne sobe, direktna posvojitev	Takojšnja posvojitev	Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve	Formalna ureditev posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
C48	Dobiš bel papir, ki ga podpišeš. Zgoraj so podatki in po njihovih zakonih in pa po mednarodni konvenciji, ko napolni 18 let ima pravico izvedeti, kdo so starši. Tako je ta zakonodaja	Pravica do informacij ob polnoletnosti	Informacije o bioloških starših	Formalna ureditev posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
C49	veliko olajšanje, zato ker je trajalo več let in je bilo to res veliko olajšanje	Olajšanje	Formalno zaključena posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
C50	V Sloveniji je bila še poskusna doba, tako da smo bili zelo zadovoljni, da tukaj tega ni bilo	Zadovoljstvo	Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
C51	da je bilo dokončno in nisva imela dvomov o teh postopkih preklica ali česarkoli	Brez dvomov	Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki

C52	Je pa kašljal, ko smo ga dobili, ampak je imel en tak plitev kašelj in so rekli, če ga zato ne bi vzeli, sem rekla, da to ni noben problem bomo že uredili	Kašljanje	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C53	In v bistvu je bilo kašljanje pogojeno s pozornostjo, to smo kasneje ugotovili, da je kašljal zato da je vzbujal pozornost	Vzbujanje pozornosti s kašljem	Potreba po pozornosti	Življenje v instituciji	Posvojitev iz institucije
C54	On je s tretjim mesecem prišel tja v ta center, kjer imajo otroke za posvojitev	Trije meseci	Starost ob prihodu v institucijo	Življenje v instituciji	Posvojitev iz institucije
C55	najbolj zahtevna je bila ta slovenska zakonodaja in nevednost, ni bilo nikjer nobenih datumov, kdaj bo prišla možnost	Slovenska zakonodaja in nevednost	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C56	Ta nevednost, nič nisi mogel planirati	Nevednost med postopkom	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
C57	sama niti ne bi rekla, da bi potrebovala biti kaj bolj podučena o skrbi za otroka	Zadostno zanje o skrbi za otroka	Ne potreba po dodatni pripravi	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
C58	ampak mogoče malo bolj o vzgoji otrok, kako pristopati k temu otroku	Vzgoja otroka	Potreba po dodatnih pripravah	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
C59	Včasih ko si v zagati, kaj bi naredil, je pa po mojem mnenju dovolj literature.	Pomoč pri soočanju z izzivi	Literatura	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
C60	Včasih bi bilo fino, če bi lahko vprašal strokovnjaka, kaj pa v tem primeru, če je to pa to, kaj to pomeni…	Pomoč strokovnjaka	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
C61	ja dobili smo statistične podatke,	Presplošni podatki	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne

	drugih ne, nobenih detajlov, premalo				posvojitve posvojitve
C62	Sem pa izkoristila pogovor z vsakim, ki je posvojen ali pa ima posvojenega otroka	Pogovor s posvojitelji in otroci, ki so bili posvojeni	Posvojiteljske družine	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
C63	To sem si pa zelo želela komunicirati	Pogovor z ljudmi s podobno izkušnjo	Posvojiteljske družine	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
C64	ampak sem ugotovila, da ima vsak svojo pot	Vsak svojo izkušnjo	Edinstvenost izkušnje		Izkušnja posvojitve
C65	Je bil kar zahteven otrok, soseda je imela trojčke, in je rekla da vseh treh ne zamenja za njega enega.	Zahteven otrok	Otrokove karakteristike	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C66	Bil je zelo inventiven, zahteval je stalno asistenco	Stalna asistenca	Potreba po pozornosti	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C67	Življenje se je takrat organiziralo tako, da smo se posvečali A., kakšne službe nismo imeli in z A. je vedno nekdo bil	posvečanje otroku	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C68	Življenje je bilo podrejeno ritmu otroka.	Sledenje otrokovim potrebam	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C69	mi smo morali popolnoma spremeniti ritem življenja	Potreba po spremembi ritma življenja	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C70	upoštevali smo stil valdorfske pedagogike, red, ob določenih urah se točno ve, kaj se počne	Valdorfski stil vzgoje	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C71	To smo res pazili, ker kakor sem jaz seznanjena, ta red oblikuje samozavest otroku, ker je on siguren, kaj se bo dogajalo.	Red za krepitev otrokove samozavesti	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje

C72	Bi pa rekla, da ker smo starejši, se nam ni nikamor mudilo, brez problema smo lahko sedeli doma in ga čuvali, zabave in tega je bilo prej dovolj. Tako da lahko rečem, da kot starejši posvojitelj, je pa to prednost	Nikamor mudilo	Več časa za otroka	Prednost starejših posvojiteljev	Družinsko življenje
C73	Moraš pa imeti veliko potrpljenja	Veliko potrpljenja	Izzivi starejših posvojiteljev	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C74	in pa tudi ne glede na starost, če hoče on plezati mu moraš ti asistirati, če hoče smučat, ga je treba spremljati, tako da to pa so potem stvari…moraš paziti na svojo vitalnost, da ni prikrajšan	Ohranjanje vitalnosti	Izzivi starejših posvojiteljev	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C75	problem je bil v razredu, ko je začel šolo	Težave v razredu	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C76	On je imel pečat posvojen…posvojeni imajo za vselej pečat, da so bili enkrat zavrženi.	Pečat zavrženosti	Posvojenost kot pečat	Otrok in posvojitev	Izkušnja posvojitve
C77	Različno se obnašajo, ampak imajo kar dolgo življenjsko dobo ta pečat v sebi.	Dolgotrajnost pečata	Posvojenost kot pečat	Otrok in posvojitev	Izkušnja posvojitve
C78	Ta pečat se potem odraža na tak način, da če oni niso opaženi, potem z nemirom, z negativnimi reakcijami vzbudijo pozornost.	Vzbujanje pozornosti z negativnim vedenjem	Posvojenost kot pečat	Otrok in posvojitev	Izkušnja posvojitve
C79	In to sem imela s slehernim učiteljem v razredu problem, ker so rekli tako kot za druge.	Enaka obravnava za vse	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

C80	Ja ampak on je posvojen, to je tipično in nihče ne razume in če on ne bo opažen bo nagajal, da zadovolji potrebo po pozornosti	Nezadovoljena potreba po pozornosti	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C81	je izjema, on je bil edini posvojen	izjema	Posvojenost kot pečat	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C82	In če prideš v razred in rečeš dober dan, A. ima pa danes rdečo jopico, to je za njega dovolj	Dovolj majhna pozornost	Potreba po pozornosti	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C83	samo da je opažen in mlajši kot je več to potrebuje.	Z leti manjša	Potreba po pozornosti	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C84	stalno je bil izziv, da smo prepoznali to njegovo potrebo.	Prepoznavanje potrebe	Potreba po pozornosti	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C85	Recimo če ni bilo očija doma ali pa potem, ko je prišel ali pa če sem jaz od kje prišla, prvih 15 minut je bilo samo za njega.	po prihodu domov pozornost najprej otroku	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C86	In potem je bil ta občutek, da je opažen zadoščen, potem je pa lahko druge stvari delal.	Zadovoljitev občutka opaženosti	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C87	Ta potreba po pozornosti, moraš biti kar skoncentriran na to.	Nenehna osredotočenost nanjo	Potreba po pozornosti	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C88	nisem dobila kompetentnih sogovornikov.	Brez kompetentnih sogovornikov	Potreba po formalni pomoči in podpori	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
C89	precej sem se ukvarjala z valdorfsko pedagogiko, on je šel tudi v vrtec valdorfski	Valdorfski stil	Vzgoja		Družinsko življenje
C90	študirala sem tudi Rudolfa Štajnerja precej, ki govori da	Knjige Rudolfa Štajnerja	Literatura	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora

	ni otrok samo telesno bitje, ampak je tudi čustveno, duhovno bitje in zato je tudi vsak drugačen in mi je to kar precej pomagalo				
C91	pa ena knjiga od Ošoja Otrok nove dobe, tam je pravzaprav generalno povedano, kaj je prav za prav starš	Knjiga Otrok nove dobe	Literatura	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
C92	to pa moram reči, da je ta Milena Zupančič napisala zelo krasen priročnik in tam piše, kdaj povedati otroku	Priročnik Milene Zupančič	Literatura	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
C93	nikoli kar nekaj na suho. Mora biti prava situacija	Prava situacija	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C94	in prva situacija, ki se pojavi, moraš to povedati.	Prava situacija	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C95	Mi smo imeli zelo srečo, ker je bila soseda noseča in A. se je sprehajal po polju s to nosečnico in nekega dne priteče domov, mami, mami E. pa nima več trebuha, ima pa voziček in dojenčka, ki je iz trebuščka prišel	Rojstvo dojenčka pri sosedih	Prvi pogovor o posvojitvi	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C96	Ulegel se mi je na kolena in rekel, jaz sem bil pa tukaj v tem trebuščku in mi pokazal na trebušček	Vprašanje o nosečnosti	Prvi pogovor o posvojitvi	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C97	No in ta Milena je zelo dobro povedala, otrok mora najprej slišati, da je bil zaželen.	Potrditev zaželenosti otroka	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C98	Men je kar vroče ratalo,	Vročica	Prvi pogovor o posvojitvi	Po posvojitvi	Čustva in občutki

C99	dihat sem začela,	Pospešeno dihanje	Prvi pogovor o posvojitvi	Po posvojitvi	Čustva in občutki
C100	čeprav sem se pripravila, da bom na to odgovorila	Predhodna priprava	Priprava posvojiteljev	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C101	ampak vseeno je bila taka napeta situacija	Napeta situacija kljub pripravi	Priprava posvojiteljev	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C102	On je najprej otrpnil, potem se je vstal in tekel v kopalnico, kopalnica je bila njegovo zavetišče, kadar je bilo kaj takšnega, je on šel v kopalnico	Onemelost in umik	Odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C103	Pustila sva ga dokler ni sam ven prišel	Potrpežljivost	Razumevanje otrokovega odziva	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C104	In ko je prišel, je bil kot da nič ni bilo, nič ni hotel o tem slišati, nič se pogovarjat	Kot da ni bilo nič	Odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C105	ja veš mi pa nič ne vemo o mamici	Nepoznavanje informacij o biološki mami	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C106	in to je tudi sila pomembno, da ne hvališ bioloških staršev	Brez hvaljenja bioloških staršev	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C107	niti da jih kritiziraš	Brez kritiziranja bioloških staršev	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C108	Tako da najboljše je, da nič ne veš	Najboljše nepoznavanje	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C109	Tudi res se nismo nič zanimali	Nezanimanje	Odnos posvojiteljev	Biološka družina	Družinsko življenje
C110	ko pa je imel željo, da bi zvedel, smo se pa dogovorili, da mu bomo vse pomagali, da bo zvedel	Pomoč in podpora staršev	Informacije o bioloških starših		Družinsko življenje
C111	no potem je pa pri 12 letih rekel, saj ne vem če me sploh še zanima kdo so, vi ste moji starši in pika	Nezanimanje za biološke starše	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje

C112	Ga je pa to ves čas mučilo, še danes	Nepomirjenost	Razmišljanje o svojem izvoru	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C113	On tudi ne mara, da povemo v njegovi prisotnosti, da je posvojen.	Skrivanje posvojitve pred okolico	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C114	Ko je bil majhen je imel zelo lepe oči in so potem ugotavljali komu je podoben, a ima po vas ali po očiju	Ugotavljanje podobnosti staršem	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C115	Ko je bil pa star 4 leta in pol so pa v vrtcu igrali zgodbico o rojstvu Jezusa in treh kraljev, ki pridejo, no in vsi otroci igrajo predstavo in pravi mami zakaj se reče božič, sem rekla ja zato ker se je od boga sin rodil, kako od boga, sem rekla ja on ga je spočel Mariji, pa pravi ja mami sam na zemlji je pa Jožef tisti, ki je za njega skrbel, sem rekla tako je ja, pa pravi ja mami, saj pol je pa Jezus tudi posvojen, sem rekla seveda je posvojen in pol je sledil tak globok izdih, kakor češ če je pa tako pomembna oseba posvojena, potem pa nič hudega če sem tudi jaz.	Olajšanje ob misli, da je Jezus posvojen	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
C116	vse bi naredila, da bi izvedel.	Pomoč in podpora	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
C117	Se mi zdi da sleherni človek, ki je bil posvojen, ali od babice, ali v nesreči izgubil starše, ali kakorkoli, sleherni človek želi izvedeti, in se zbližati s tistim krajem, ali sorodniki, s	Razumevanje radovednosti	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje

	komerkoli, da vidi od kje je				
C118	in to je normalno	Normalno	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
C119	lahko bi filozofirala, ampak v bistvu vsak otrok pripelje neko situacijo in ti moraš iz te situacije ukrepati, ne moreš se ti na pamet naučiti tega, ampak moraš ugotoviti kako iz tiste situacije…	Ukrepanje v konkretni situaciji	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C120	in tudi potem, ko so ga otroci zbadali, ja ti si pa posvojen	Zbadanje s strani otrok	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C121	Od vsake situacije je odvisno	Odvisno od situacije	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C122	otrok mora najprej slišati, da je bil zaželen in da ga imaš rad in da ne glede na vse je on tvoj	Najprejšnja potrditev zaželenosti in ljubezni	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C123	Bi pa verjetno bilo potrebno, da bi nekdo to poglobil, povedal zgodbe, kako je kdo to pojasnil	Zbrane izkušnje družin	Željena oblika pomoči in podpore	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Formalna pomoč in podpora
C124	pa potem tudi otroke bi bilo zanimivo vprašat, kakšen odgovor so dobili in kaj bi si želeli slišat, to bi bilo pa zelo zanimivo	Zbrane izkušnje družin	Željena oblika pomoči in podpore	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Formalna pomoč in podpora
C125	Mislim, da bi staršem to še najbolj pomagalo, to je ena tema, ki bi bila zelo fajn za obdelat, kako so doživljali pa s čem so se srečevali, kaj so zagate. To bi pa z veseljem brala.	Zbrane izkušnje družin	Željena oblika pomoči in podpore	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Formalna pomoč in podpora

C126	jaz sem bila tega navajena, ker ko je bilo karkoli, ko se je kaj udaril ali pa ko česa ni hotel, ni bil zadovoljen, je šel v kopalnico, to mu je bilo neko območje zavetja	Navajenost na umik v kopalnico	Razumevanje otrokovega odziva	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C127	Bolj bi si želela, da bi z mano govoril, ampak niso sposobni, ne znajo povedati	Pogovor	Željen odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
C129 (a)	Niti nisem ga vprašala, kako se je počutil, ampak kadar hočem kakšno tako temo začet, kot da ni še dovolj pripravljen na to	Otrokova nepripravljenost	Odprtje teme posvojitve	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C129 (b)	Mora biti pa en zelo tak poseben trenutek, da je spočit, da je razpoložen, da ni zunanjih dražljajev, da se lahko odpre, ne moraš kar nekaj na suho, mora biti prava situacija.	Prava situacija	Odprtje teme posvojitve	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
C130	presenečenje, noben ni verjel.	Presenečenje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C131	Jaz sem bila stara 46 in noben ni verjel, da midva res želiva posvojiti in sva bila deležna kar marsikaterih zbadljivk.	Zbadljivke zaradi starosti	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C132	In sleherni človek se mi je opravičil, je rekel veš da mi nismo verjeli, da vi čakate	Sprva niso verjeli	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C133	in to je bila senzacija velika, ker sem bila že toliko stara	Senzacija zaradi starosti	Izpostavljenost družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C134	oh krasno, enkratno. Prav ponosno sem ga vozila vse	Ponos	Pozitivna čustva in občutki	Po posvojitvi	Čustva in občutki

	povsod, z mano je šel na vse sejme				
C135	Vse je bilo pomembno, tu se vidi potem ta izguba, ker je želel vse zadržati	Otrokovo zbiranje stvari	Izražanje izgube biološke družine	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C136	Nobenega negativnega odziva	Brez negativnih odzivov	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C137	tudi on ni bil deležen nobenih negativnih izkušenj, edino od sošolcev, ja ti si pa ena izjema	Zbadanje s strani otrok	Negativen odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C138	pa tudi nisem se čisto strinjala s pristopi nekaterih učiteljev	Nestrinjanje s pristopi učiteljev	Negativna izkušnja	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C139	Bila je neka lekcija pri angleščini in A. ni maral angleščine in bila je neka zgodba, da bodo nekoga potopili v vodo in učiteljica reče no bomo pa A. potopili v vodo in ga ne bomo več ven potegnili. On je to osebno odreagiral, da bo spet ostal sam, spet nek pečat, no potem je pa odpadla angleščina in so šli v Lipico in je rekel A. super ne bo angleščine, ampak mi bomo pa učiteljico angleščine zaprli v boks med konje in jo bomo tam pustili. Popolnoma isto ji je rekel kot ona njemu, kakšna kritika, cel razred je našuntala, da so napisali na list, da se A. neprimerno obnaša in tako naprej. potem je šlo to naprej do šolske psihologinje	Neprimeren komentar učiteljice	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

C140	Psihologinja je bila zelo vredu je razumela to stisko	Pomoč šolske psihologinje	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C141	Nemoralna zato, ker ve da je posvojen in ve, da je občutljiv na to temo in da ga je hotela prizadeti, kar je dosegla, ampak je dobila odgovor nazaj	Nemoralnost učiteljice	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C142	To so bile kar neprijetne scene, ampak smo jih potem nekako rešili.	Neprijetne situacije v šoli	Negativna izkušnja	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
C143	Tukaj je bila psihologinja najbolj v pomoč,	Psihologinja	Šola	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
C144	ker je razumela situacijo, stisko	Razumevajoča psihologinja	Šola	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
C145	Se mi zdi, da se moraš kar boriti za svojega otroka, ker je drugače, če je posvojen. Ostane mu nek tak pečat, za vedno	Otrokov pečat posvojenosti	Nenehen boj za otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
C146	Včasih je nek tak strah, da se npr. ne boš zbudil ponoči, ko bo jokal	Strah pred ne odzivanjem na otrokov jok	Skrb o nedelujočem materinskem čutu	Materinski čut	Socialno starševstvo
C147	ampak se, res ni razlike to je tvoj otrok, kot da bi ga rodil.	Odzivanje na otroka kot bi bil biološki	Delujoč materinski čut	Materinski čut	Socialno starševstvo
C148	prvo morajo se zavedati, da se ritem življenja spremeni, da ga je absolutno treba podrediti otroku. Ritem življenja se popolnoma spremeni	Sledenje otrokovim potrebam	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
C149	Kar se pa postopka tiče, v Sloveniji so neka ta psihološka preverjanja pa neko testiranje to se mi zdi zelo neprimerno,	Neprimernost	Psihološka preverjanja	Osebno mnenje	Postopek posvojitve

C150	zato ker za starše, ki imajo biološke otroke ni nobenega testiranja, ima lahko vsak otroke	Brez preverjanj bioloških staršev	Psihološka preverjanja	Osebno mnenje	Postopek posvojitve

D1	Se pravi pri nama je bilo tako, da sva bila v Deteljici, kar nekaj časa.	Društvo Deteljica	Formalna pomoč in podpora		Pomoč in podpora
D2	Itak veš, da lahko se zgodi lahko se ne zgodi, to je tako, da ne veš a se bo ali se ne bo.	Negotovost	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D3	Po eni strani se nekaj pripravljaš, ampak v resnici ne verjameš…	Negotovost	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D4	zvedela sem, da imam razgovor na poti, bila sem spet na poti v Maribor, klicala me je ta vodja iz Deteljice Vita in je rekla evo vidva bosta šla tudi na razgovor, trije pari ste izbrani in, kdaj imata čas.	Klic o ožjem izboru	Razgovor z ožjimi kandidati za posvojitelje	Izbira ustreznih posvojiteljev	Postopek nacionalne posvojitve
D5	Seveda moja čustva šok	Šok	novica o ožjem izboru za posvojitelja	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D6	potem tisto adrenalinsko »kaj?«, res se dogaja…	Adrenalin	novica o ožjem izboru za posvojitelja	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D7	potem je šlo še tekom ur v nek tak dvom, ali bova midva, zakaj sploh greva, sej nisva prva na listi,	Dvom	novica o ožjem izboru za posvojitelja	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D8	pa tudi kaj je to, ali je sploh resno, da se ne bi veselila prezgodaj, ne želiš si dajati nekega lažnega upanja	Strah pred prezgodnjim veseljem	novica o ožjem izboru za posvojitelja	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D9	na poti so ugotovili, da ima otrok srčno napako	Srčna napaka	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D10	Midva sva pa zvedela na licu mesta, je rekla joj nekaj resnega vama moram povedati, fantek je, ima srčno napako, ne	Seznanitev z otrokovo srčno napako	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve

	vemo še ali bo preživel ali ne				
D11	in jaz sem se v tistem trenutku kar zagrela zanj, zaradi tega ker sem se jaz rodila s srčno napako	Zagretost zaradi podobnosti	Zdravstveno stanje otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D12	in je bilo tako to je moj fant, usojeno je	Usojenost	Zdravstveno stanje otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D13	in je bilo tako kar…res te tako nekaj prevzame	Prevzetost	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D14	res zelo čustveno	Zelo čustveno	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D15	nama so dali še par dni časa, ker smo čakali, če bo preživel	Čakanje na preživetje otroka	Zdravstveno stanje otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D16	in v tem času sva se pogovarjala, res sva šla tako…ustavila sva se in sva zelo resno plus-minus, ja-ne, za to sva si vzela tistih par dni časa.	Prednosti in slabosti posvojitve	Pogovor o zdravstvenem stanju otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D17	Potem so bili pa tako občutki veliko veselje	Veliko veselje	Odločitev za posvojitev predlaganega otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D18	strah pred prihodnostjo, celo leto ko…pač eno leto traja vse skupaj pač, da dobiš štempelj.	Strah pred prihodnostjo	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D19	Je malo pritiska… ko so obiski, zaradi komentarjev	Pritisk ob obiskih	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D20	predvsem pa to no od socialne delavke sva dobila občutek, da se zelo poteguje za biološko mamo	Favoriziranje biološke mame s strani socialne delavke	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D21	in si potem razočaran, ker misliš, da se ne trudiš dovolj	Razočaranje	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D22	To so taki zelo mešani občutki	Mešani občutki	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

D23	sreča zelo	sreča	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D24	pa tako si ganjen	Ganjenost	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D25	v bistvu ta otrok to je en tak otrok skupnosti, nimaš ga sam. Ko je nek dojenček, najin je bil deset dni star, ko pride to, da ga tudi dobiš v varstvo prvo leto, to je stvar skupnosti…socialna delavka, Deteljica, familija, sorodstvo, sosedi od vseh je to ane	Otrok skupnosti	Vpletenost drugih ljudi	Posebnosti	Socialno starševstvo
D26	noben ne gleda, ker ga nisi rodil, noben ne gleda kot da je to samo tvoj, ne to je…	Ne le tvoj otrok	Vpletenost drugih ljudi	Posebnosti	Socialno starševstvo
D27	pa dobiš veliko veliko pozitivnega in se res počutiš tako dobro.	Sreča ob pozitivnih odzivih	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D28	v bistvu jaz sem bila vedno za	Vedno za	Razlogi		Odločitev za posvojitev
D29	on pa ni vedel	Ne prepričanost	Partnerjeva odločitev		Odločitev za posvojitev
D30	in potem je v nekem trenutku prišel do tega, da je rekel, ej jaz bi tudi.	Kasnejša odločitev	Partnerjeva odločitev		Odločitev za posvojitev
D31	Pogovarjala sva se o tem, da to je stvar, ki jo more vsak sam sprejeti, ker v bistvu to sprejmeš otroka, ki ga nisi ti naredil in še vse drugo.	Potrebno obojestransko strinjanje	Pogovor med partnerjema		Odločitev za posvojitev
D32	Ko se je on odločil res za res, pa to ni bilo iz danes na jutri, to je bilo leto pogovorov ali pa še več.	Kasnejša odločitev na podlagi pogovorov	Partnerjeva odločitev		Odločitev za posvojitev
D33	Potem sva se zmenila, pogledala kaj morava narediti in sestavila to prošnjo ali kako se reče, to vlogo za center.	Strinjanje o posvojitvi	Pogovor med partnerjema		Odločitev za posvojitev
D34	pogovarjala sva se, bila sva na potovanju in sem jaz rekla…bila sva v Indiji, tam je ogromno teh	Počitnice v Indiji	Ideja za posvojitev		Odločitev za posvojitev

	sirotic pa to, in sem rekla, če bi lahko…				
D35	meni ni važno, če ga rodim ali ne.	Ne pomembnost biološke povezanosti	Razlogi		Odločitev za posvojitev
D36	Takrat je bil še zelo ojoj ne, kako bi to.	Prvotna zavrnitev	Partnerjeva odločitev		Odločitev za posvojitev
D37	Takrat sva se bistvu med sabo zmenila, da more biti vsak od naju 100 procenten o tem	Potrebno obojestransko strinjanje	Pogovor med partnerjema		Odločitev za posvojitev
D38	nobenega prepričevanja, sem mu tudi rekla, ne prepričuj mene, da si tega ne želim, pa jaz ne bom tebe prepričevala.	Brez prepričevanja	Pogovor med partnerjema		Odločitev za posvojitev
D39	Se mi zdi važno, da noben ni porinjen v to, da imaš pravico reč ja in pravico reč ne.	Brez pritiska drugih	Osebna odločitev		Odločitev za posvojitev
D40	ja meni je bilo zelo dobro	Zelo dobro	Pozitivna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
D41	bila sva tako vzhičena	Vzhičenost	Pozitivna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
D42	ta adrenalin.	Adrenalin	Pozitivna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
D43	Oddaš vlogo, greš na razgovore, malo ti je čudno tisto psihološko ocenjevanje in vse, ampak okej.	Nenavadnost psihološkega ocenjevanja	Pogovori na CSD	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D44	Potem sva hotela narediti vtis, vem da sva še celo neke knjige brala, tako da bova ja izpadla hudo pripravljena.	Branje knjig	Literatura	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev
D45	Ja tako v glavnem, kot da bi hodil na neke izpite.	Primerjava z izpiti	Pogovori na CSD	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D46	ja midva sva potem, ko sva imela vse naloge narejene, nekako sva vedela, da je v Sloveniji bolj tko manj šans	Manj možnosti pri nacionalni posvojitvi	Razmišljanje o meddržavni posvojitvi	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
D47	in sva potem iskala kontakt za Indijo, ker men je tisto res seglo v srce.	Iskanje kontakta za Indijo	Želja po posvojitvi iz Indije	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve

D48	Tam je ogromno otrok v sirotišnicah, tako se mi zdi masa zgubljenih	Polne sirotišnice	Želja po posvojitvi iz Indije	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
D49	Ampak sva prišla samo do sirotišnice, tam se je ustavilo.	Le do sirotišnice	Neuspešna posvojitev	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
D50	Tam so bile še ene te sestre, te rodovnice… res se spomnim, ko so mi pisale mail joj od tukaj naprej ne znamo, ampak bomo molile za vaju, si misliš okej hvala.	Nepoznavanje postopka	Neuspešna posvojitev	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
D51	Potem se je pa zelo hitro obrnilo, čez par mesecev se je zgodilo v Sloveniji.	Priložnost nacionalne posvojitve	Opustitev meddržavne posvojitve	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
D52	Pa še ko sva oddala vlogo, na zadnjem razgovoru s socialno delavko nama je svetovala, da greva na Deteljico, na priprave, da nama to svetuje	Nasvet socialne delavke	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D53	in to se mi zdi, da je bil najboljši nasvet, kar so nama ga tam dali.	Najboljši nasvet	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D54	Mislim, da brez priprave gre lahko zelo veliko stvari v odnosu narobe…v tem kako otrok odrašča, kako se počuti, kako spoznava, da je posvojen.	Odnos	Prepoznavanje pomembnosti priprav	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D55	Ne vem, če so še kakšne druge priprave v Sloveniji, ampak Deteljica te res…res ti temelje zgradi, prav zrihta te.	Celostna priprava	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D56	Počasi predeluješ, sam s sabo se pogovoriš in s partnerjem glede tega, da ne moreš imeti otrok,	Soočanje z neplodnostjo	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D57	kaj pomeni da si posvojitelj.	Pogovor o vlogi posvojitelja	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D58	To se mi zdi večja odgovornost kot če se ti zgodi naravno.	Večja odgovornost	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
D59	Jaz sem za to zelo hvaležna	Hvaležnost	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo

D60	Midva sva več kot tri leta redno hodila	Tri in pol letno obiskovanje	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D61	bilo je že tako, da sva dve leti pa pol recimo bila, potem posvojila	Dve leti in pol	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D62	potem sva pa še nekaj časa hodila	Še nekaj časa	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D63	Potem pa ugotoviš, da v bistvu nimaš časa, ker je ko imaš otroke malo drugače, potem je treba varstvo pa to pa tisto.	Pomanjkanje časa	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D64	nama je bilo res…se pravi Deteljica ima redna srečanja na 14 dni	Srečanja udeležencev programa	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D65	in to je zelo intenzivno, ker moraš brat literaturo	Intenzivna s prebiranjem literature	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D66	Tam so v bistvu izpovedi posameznikov, ki govorijo o izkušnji neplodnosti in tem.	Deljenje izkušenj	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D67	To so resne priprave	Resne priprave	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D68	in ko sva šla tja sva se pogovarjala in sva vzela to kot ogrodje, veliko stvari sva predelala	Poglobljeni pogovori	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D69	Pomembno se mi zdi tudi, da potem ko si posvojitelj, da če te kdo kaj sprašuje, da… ti si kot ambasador tega	Ambasador posvojitev	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
D70	Ko te ljudje sprašujejo, ali jim je pa nerodno, rečeš da imaš posvojenega otroka, pa kar ne vejo, kaj bi naredili s tabo	Nerodnost	Spoznanje posvojenosti	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D71	Se mi zdi, da imamo to vlogo, da odkrito govorimo o teh stvareh	Odkrit govor o posvojitvi	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
D72	Midva sva se tudi na Deteljici odločila, da ko imaš otroka, da mora s tem živeti	Odraščanje s tem	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

D73	in sva od prvega dneva delala albume, zgodbe.	Albumi in zgodbe	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D74	A veš ne smeš čakati na 18. pa na rojstnem dnevu reči ej stari posvojen si, adijo.	Čakanje na polnoletnost	Neprimerna seznanitev	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D75	na internetu	Internet	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D76	midva sva bila zelo samostojna glede tega	Samostojnost	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D77	ker potem sem na Deteljici videla, da so ljudje najprej prišli tja pa so hodili eno leto pa so potem vlogo napisali	Obračanje na Deteljico	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D78	Midva sva pa v bistvu sama razmišljala, ker dejansko takrat nisva poznala nobenega, ki bi posvojil.	Samostojnost zaradi ne poznavanja drugih posvojiteljev	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D79	potem sva poklicala na center pa smo šli malo čez	CSD	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D80	men se ni zdelo zahtevno	Iskanje nezahtevno	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
D81	meni se je zdela zahtevna odločitev.	Zahtevna odločitev	Sprejemanje odločitve	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
D82	Potem se mi je dostikrat zdelo, da mogoče pretiravajo	Pretiravanje	Pogovori na CSD	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D83	kar zdaj ko gledam, ni res, se mi zdi prav da smo pod drobnogledom, pa še bolj bi mogoče mogli bit.	Primerno	Preverjanje bodočih posvojiteljev	Osebno mnenje	Postopek nacionalne posvojitve
D84	potem sva pa že začela hoditi na Deteljico.	Udeležba	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
D85	ene tri leta pa pol	Tri leta in pol	Trajanje postopka		Postopek nacionalne posvojitve
D86	vse je malo zahtevno	Zahtevno	Celostno doživljanje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

D87	Pa zdaj ko gledam, na Deteljici so nam potem povedali recimo, kaj je dobro bolj poudariti pri vlogi…	Pomoč po že oddani vlogi	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
D88	midva sva to bolj po svoje tako malo bolj na hojladri spisala, življenjepis ah saj je v redu ane…	Ne najbolj korektna vloga	Samostojnost pri pisanju vloge	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D89	če bi imela več znanja bi na drugačen način poudarila stvari, ki so pomembne, nisva se zavedala, kaj ni pomembno, kaj je, ko sva to izpolnjevala	Pomanjkanje podpore pri pisanju vloge	Pomanjkanje pomoči in podpore	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
D90	Drugače pa kar se centra tiče, te prve vloge so se mi zdele zelo korektne	Začetna korektnost CSD	Pozitivna izkušnja		Postopek nacionalne posvojitve
D91	potem sva imela pa malo težav	Kasnejše težave	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D92	Vse je bilo zelo čustveno mogoče tudi zaradi tega, saj sem potem razmišljala, zdaj ko gledam za nazaj	Čustveno doživljanje	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D93	Ampak je bila pa tudi zelo zahtevna, karakterno zahtevna socialna delavka ta, ki naju je imela.	Zahtevna socialna delavka	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D94	Pa bom kar rekla, da je to res, ker ni bil samo najin primer, tudi z drugimi sva se o tem pogovarjala, pa smo skupaj jokali.	Negativna izkušnja s socialno delavko	Medsebojna pomoč in podpora med posvojitelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
D95	Taka je bila zelo…ja zahtevna je kar dobra beseda	Zahtevna socialna delavka	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D96	Na določene trenutke mi je bilo zelo naporno	Naporno	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D97	sploh čustveno	Čustveno naporno	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D98	a veš ti dobiš dojenčka, se na vežeš nanj ga, vse čas si z njim in potem pride socialna delavka na obisk, vse je vredu, super, se pogovarjamo in potem dobiš občutek, da si ona	Favoriziranje biološke mame s strani socialne delavke	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	ne želi, da bi otrok ostal pri tebi, da si želi, da bi šel nazaj.				
D99	In si prizadet, jaz sem bila zelo prizadeta.	Prizadetost	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D100	Potem je bil moj mož seveda jezen, zaradi tega ker je videl da sem jaz prizadeta, je bil kar jezen na socialne…	Partnerjeva jeza	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D101	verjamem da so eni malo bolj…da stvari počnejo na skrivaj, ona je bila zelo odkrita…	Zelo odkrita socialna delavka	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D102	če je po trgovini lovila biološko mamo, da jo je spraševala, če si ni premislila.	Lovljenje biološke mame s strani socialne delavke	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D103	Mene je to zelo prizadelo.	prizadetost	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D104	Tako da ta del mi je bil krut, ampak ga moraš prenesti, vzela sem ga v zakup.	Krutost	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D105	tako ja. Definitivno, ta čas ko še ni bilo dokončno.	Čas poskusne namestitve	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
D106	ja definitivno to, da ne bi bilo tega z biološko mamo	Brez favoriziranja biološke mame	Željeno vedenje s strani socialne delavke		Postopek nacionalne posvojitve
D107	Se pravi jaz imam občutek, mogoče se motim, ampak občutek imam, da je Slovenija na splošno, ne posamezno, da so socialne delavke zelo nagnjene k temu rejništvu in biološkim materam	Favoriziranje rejništva in bioloških mam s strani socialnih delavk	Pogled posvojiteljev	Posvojitev v Sloveniji	Socialno starševstvo
D108	Verjetno je smiselno, ampak včasih pa ni ane, in potem ko gledaš posamezne primere ne razumeš zakaj	Nerazumevanje favoriziranja rejništva s strani sočelnih delavk	Pogled posvojiteljev	Posvojitev v Sloveniji	Socialno starševstvo
D109	Sploh najin primer, jaz nisem razumela, zakaj bi nekoga, ki je skrival svojo nosečnost do zadnjega	Nerazumevanje rinjenja v biološko mamo	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	dneva, zakaj bi se taka oseba premislila				
D110	Ni mi bilo logično	Nerazumevanje rinjenja v biološko mamo	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D111	Zdela se mi je tako…občutek sem imela, da je ne hvaležna tej biološki materi, da se je sploh odločila obdržati otroka, ker to je čudež, lahko bi naredila marsikaj drugega.	Nehvaležnost biološki mami	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D112	Ne predstavljam si, da prideš po enem letu pa rečeš ja ta je pa moj samo eno leto smo ga imeli nekje drugje parkiranega, res mi ni bilo logično…ta želja s strani socialne delavke.	Nerazumevanje željene vrnitve otroka k biološki mami	Negativna izkušnja s socialno delavko	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D113	In se mi zdi, da tudi rejništvo se zdaj zelo…je na prvem mestu. Tudi če je na tisoč kilometrov jasno, da je nemogoče, da je situacija zavožena.	Favoriziranje rejništva s strani socialnih delavk	Pogled posvojiteljev	Posvojitev v Sloveniji	Socialno starševstvo
D114	največ se mi zdi, da so mi dali na Deteljici.	Največ podpore	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D115	Tisto je res super.	Super podpora	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D116	to je tako kot uni anonimni alkoholiki, pač vsak svoje da ven.	Osebne izpovedi	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
D117	Pa fora je da tam smo si vsi isti, kar se tega tiče, mi vse razumemo.	Medsebojno razumevanje	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
D118	Prideš notri, usta odpreš in te že vsi razumejo.	Medsebojno razumevanje	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
D119	Tako da tam sva dobila oba največ podpore.	Največ podpore	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
D120	Čustveno pa seveda prijatelji, sestra, mama.	Prijatelji in družina	Čustvena podpora	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora

D121	bi rekla bolj ženski del mojih prijateljev in sorodnikov je bil zelo podporen.	Ženski del prijateljev in sorodnikov	Čustvena podpora	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
D122	joj zelo je bilo lepo. (solze).	Zelo lepo	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D123	ja v bistvu je bila cela zgodba. Kot da bi se vse kockice skupaj zložile.	skladnost dogodkov	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D124	Pa si ne bi mislil, ker midve sva bili sošolki, vmes sva bili tako vsaka svojo pot in potem sva se na Deteljici srečali in če ne bi bilo nje in njenega moža se sploh ne bi…mogoče sploh ne bi prišlo do tega.	Bivša sošolka	Prijatelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
D125	Res je veliko takih čustvenih trenutkov	Veliko čustvenih trenutkov	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D126	zelo je lepo	Zelo lepo	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D127	in hkrati te je strah	Strah	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D128	Jaz sem želela biti čimbolj sproščena, ker je že tako zelo naporno in potem smo se tam malo hecali	Željena sproščenost	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D129	ampak ves čas sem imela občutek, da me vsi opazujejo	Ves čas opazovana	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D130	in me je bilo strah, da ne bom naredila, kaj narobe	Strah pred napako	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D131	V bistvu ko pride nekdo, ki naj bi posvojil otroka, vse sestre, celo osebje, to so samo gledali, kaj bom zdaj jaz s tistim otrokom, a bom znala	opazovana s strani osebja	Prvo srečanje z otrokom	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D132	Mislim tako, če bi bila biološka mama potem me ne bi tako gledal	opazovana s strani osebja	Prvo srečanje z otrokom	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D133	Potem sem enkrat rekla joj me je strah, da mu ne bom vrata tako kaj, in sem že dobila fizioterapevtko, ki	Pretirana pomoč osebja v bolnici	Prvo srečanje z otrokom	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

	me je učila, kako moram (smeh)				
D134	No ja v glavnem strah te je, da ne boš naredil te naloge, ker ne gre samo za družino dveh ane, ampak je to otrok skupnosti.	Strah pred napako	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D135	jaz sem si oddahnila, da je konec tega uradnega dela	Oddih	Formalno zaključena posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D136	Midva sva naredila eno tako res slavnostno posvojitev, 100 ljudi, cel program in govori in tako kulturno res dogodek	Slavnostni dogodek	Proslavljanje	Formalno zaključena posvojitev	Družinsko življenje
D137	res čustveno	Zelo čustveno	Formalno zaključena posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
D138	S tem sva tudi dala pečat, nisva hotela, da je to skrivnost	Oznanitev posvojitve preko dogodka	Odprtost glede posvojitve	Formalno zaključena posvojitev	Družinsko življenje
D139	Takoj, ko sem šla jaz v porodnišnico iz danes na jutri je moj mož naredil zabavo, tako kot naredijo, ko dobijo biološkega otroka	Zabava ob prihodu otroka	Odprtost glede posvojitve	Sporočanje okolici	Družinsko življenje
D140	S takimi dogodki sva v bistvu vsem sporočala, kaj se dogaja, da ni neko presenečenje, da ne gledajo kdaj si bil pa ti noseč. Vsi so vedeli.	Oznanitev preko dogodkov	Odprtost glede posvojitve	Sporočanje okolici	Družinsko življenje
D141	vsi so bili navdušeni	Navdušenje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D142	Zelo pozitiven odziv	Zelo pozitiven	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D143	Rataš kot ena zvezda, vse vse zanima	Zanimanje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D144	Ustavljajo te in se pogovarjajo s tabo o tem	Zanimanje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D145	hm veliko se pogovarjamo o tem…	Pogovor o posvojitvi	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D146	otrok je zelo zaprt, strah ga je, noče sam početi	Zaprt in prestrašen otrok	Otrokove karakteristike	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

	stvari, vedno čaka ali mene ali atija				
D147	In zdaj razmišljam a je tak po karakterju ali je tak zaradi tega ker je posvojen.	Karakter ali posvojenost	Otrokove karakteristike	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D148	Tako da s tem smo imeli potem kar težave v vrtcu, ker je vase zaprt. Tudi nekaj težav z vzgojiteljicami, je bilo malo borbe.	Zaprtost otroka	Težave v vrtcu	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D149	Vzgojiteljica v vrtcu je tudi mislila, da ni pripravljen za v šolo, so hoteli, da ostane še eno leto v vrtcu, jaz se s tem nisem strinjala.	Vzgojiteljičino nasprotovanje prehodu v šolo	Težave v vrtcu	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D150	Sva šla tudi na pogovor v svetovalno službo na šoli,	Pogovor s šolsko svetovalno službo	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D151	tista izkušnja s socialnim delavcem tudi ni bila najboljša	Negativna izkušnja s socialnim delavcem iz šole	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D152	K sreči je bila ravnateljica toliko bolj razumljiva.	Razumljiva ravnateljica	Uspešno soočenje z izzivom	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
D153	midva sva takoj rekla, da bova začela kar na začetku	Takojšnja seznanitev	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D154	Jaz mu delam take spominske foto knjige, tako da sva že v prvi spominski knjigi naredila tako slikico, kje se je rodil, kaj vemo, potem njegovo pot, kako je prišel k nama.	Preko slik	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D155	Tako, da to je že prva stvar, da smo skupaj te slikice gledali.	Preko slik	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D156	Tudi dnevnik sem mu pisala, prvih nekaj let kar zelo podrobno, zdaj mu ne več, ker mi zmanjkuje časa	Dnevniški zapisi za prva skupna leta	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D157	Pa seveda pogovarjamo se o tem.	Pogovor o posvojitvi	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D158	On je v bistvu zrastel s tem, ni bilo nikoli tako, da	Odraščanje s tem	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

	bi se usedli pa bi midva rekla posvojen si.				
D159	To se ni zgodilo, on je preko teh slik in pogovorov zvedel	Preko slik	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D160	Je pa res da prve dve leti je teh pogovorov veliko tudi med sorodniki in prijatelji	Zanimanje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D161	potem pa to izzveni	Vedno manj pogovorov	Normalizacija	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
D162	pred enimi dvemi leti je hotel slišati svojo zgodbo vsak dan, ampak res vsak dan	Želja po večkrat povedani zgodbi o posvojitvi	Odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D163	ves čas je spraševal res eno in isto in eno in isto.	Ponavljanje vprašanj	Odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D164	Zdaj pa ne sprašuje več nič o tem že eno leto po mojem	Prenehanje spraševanja	Odziv otroka	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D165	Je pa…do zdaj je imel tri učiteljice, in vsaki pove, da je posvojen. Itak se vsako leto pogovarjajo o družinah in takrat pove, da on je pa posvojen in to je to	Odprtost glede posvojenosti	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
D166	jaz mislim, da mora vsak par dobiti strokovno pomoč pri tem	Potreba po strokovni pomoči	Strokovna pomoč	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Formalna pomoč in podpora
D167	midva sva jo dobila pri Deteljici	Strokovna pomoč pri Društvu Deteljica	Strokovna pomoč	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Formalna pomoč in podpora
D168	in to je bilo tako…tako nam je ta vodja vedno znova zabičala, da to ne smemo skrivati, vedno govoriti resnico	Nasvet o čimprejšnji seznanitvi	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
D169	Pa super nam je dala nasvet, da ko te otrok vpraša, odgovoriš na vprašanje, ne razmišljaš kaj je s tem mislil, kaj je hotel, odgovoriš direktno na vprašanje, ker drugače boš imel probleme, kaj vse se skriva od zadaj	Nasvet o odgovarjanju na otrokova vprašanja	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

D170	pri nas ko je pa sin celo podoben očetu, pa praktično ne bi bilo niti treba povedati, ampak s tem prizadeneš njega in ni v redu	Neprimernost skrivanja posvojitve	Odprtost glede posvojitve	Sporočanje okolici	Družinsko življenje
D171	pa v bistvu ene parkrat smo se že pogovarjali o tem, tako recimo ko vpraša, kako ji je bilo pa ime, pa mu povemo	Otrokovo zanimanje za imena	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
D172	potem ga pa prašamo, če bi rad še kaj več vedel pa je rekel ne	Otrokovo nezanimanje za več informacij	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
D173	Tako da, ko bo trenutek, če bo trenutek bo verjetno rekel, upam	Sledenje otroku	Informacije o bioloških starših	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
D174	Nočeva mu dati občutka, da nama to ne bi bilo všeč	Sprejemanje	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
D175	ker se mi zdi, da kar se da zvedeti je dobro, da zve	Sprejemanje	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
D176	Seveda bi ga podprla, če bi hotel zvedeti	Podpora	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
D177	men se zdi, da je to normalno, predstavljam si, da bo enkrat hotel vedeti kaj več	Sprejemanje kot normalno	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
D178	ja, dva primera sta bila, ampak se ni izšlo	Neuspela poskusa posvojitve	Nacionalna posvojitev	Ponovna posvojitev	Izkušnja posvojitve
D179	Za mednarodno sva se pa odločila, da ne bova šla, ker najin sin vsake toliko potrebuje operacijo in se mi zdi, da ne moreva biti na dveh stolčkih, npr. zdaj marca ima spet operacijo.	Prezahtevna ob skrbi za otroka s srčno napako	Izločitev meddržavne posvojitev	Ponovna posvojitev	Odločitev za posvojitev
D180	Ja in pol se odločaš, nekaj kar imaš moraš čuvati	Skrb za sina	Izločitev meddržavne posvojitev	Ponovna posvojitev	Odločitev za posvojitev
D181	na Deteljici je bilo veliko govora tudi o tem, da moraš znati reči ne. Recimo v najinem primeru, sem imela jaz občutek, da sva izbrana, da bova zmogla to glede srčne napake, ampak če bi šlo pa za kakšno drugo okvaro, bolezen, pa ne	Znati reči ne	Zavrnitev predlaganega otroka	Pravice bodočih posvojiteljev	Postopek nacionalne posvojitve

	vem če bi bila pripravljena.				
D182	Tako, da moraš…ker ni pravično do otroka, ja kaj si bodo pa mislili, ja kaj si pa bodo, pač ne	Znati reči ne	Zavrnitev predlaganega otroka	Pravice bodočih posvojiteljev	Postopek nacionalne posvojitve

E1	Midva z možem, ko sva se spoznala…jaz sem dosti hitro spoznala, da ne bova mogla imeti otrok, potem sva šla na postopke umetne oploditve in sva jih 6 zaključila	Soočanje z neplodnostjo	Razlogi		Odločitev za posvojitev
E2	v tistem času je še moja mama zbolela z rakom, tako da je potem tudi hitro umrla in potem sem se jaz nekako odločila, da se ne bom več uničevala s temi tableti pa z vsemi hormoni.	odločitev na podlagi izgube mame	Odločitev za prenehanje s postopki umetne oploditve		Odločitev za posvojitev
E3	Tisto je bil velik preskok, da tako rečem, zato mogoče malo daljši uvod, ker tam sva potem tudi po dolgem času naletela na ljudi, ki imajo iste probleme, ki te razumejo	Medsebojno razumevanje	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E4	nekako se najdeš	Najdeš samega sebe	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E5	takrat nama je kar odleglo	Olajšanje	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E6	Dala sva prošnjo za posvojitev zelo hitro, čeprav še prav znotraj sebe, pa ne da nisva bila sigurna, samo nisva vedela, kako se to spelje	Prošnja kljub nepoznavanju postopka	Nepoznavanje postopka posvojitve	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E7	kaj sploh nudiš otroku, kakšne so tvoje pravice kot posvojitelj, ali lahko ne vem, če ti nek	Zavrnitev predlaganega otroka	Nepoznavanje pravic posvojiteljev	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve

	otrok ni, sej to se mogoče grdo sliši, ampak saj veste, kako je včasih, midva sva oba pediatra in ja gredo v posvojitev včasih tudi kakšni otroci, ki so starši alkoholiki in imajo otroci posledice pa tako in potem si misliš joj ne vem a bom to zmogel, tako niti ne veš kakšne so tudi tvoje pravice				
E8	Potem pa tam na Deteljici prav za prav vidiš, da je to tvoje življenje, ti se boš odločil…mislim seveda čakaš tam, se pripravljaš, ampak ja je tako, da imaš tudi ti pravico, kaj reči o tej stvari.	Spoznanje svojih pravic	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E9	Druga stvar je pa, da tam ti povejo, da je otroku dobro čimprej povedati	Nasvet o čimprejšnji seznanitvi	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
E10	in potem, ko to vidiš tudi v praksi kako zgleda, kar nekako zgubiš strah	Izguba strahu	Deljenje izkušenj na Deteljici	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Čustva in občutki
E11	Ker to ni nobenega tečaja, kaj prav za prav, kako to zgleda, sploh si ne predstavljaš, pa niti kako potem s temi biološkimi starši, pa okolico,	Brez predstave	Razmišljanje o prihodnosti	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E12	tako da tam je res dobro videti druge pare in doživeti to	Deljenje izkušenj med udeleženci	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E13	Predvsem pa predelati tudi svoje stvari v zvezi z neplodnostjo,	Soočanje z neplodnostjo	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E14	da si potem ponosen posvojiteljski starš, da ni to kot neka tako…bom rekla, da je prav da se je vse tko	Soočanje z neplodnostjo	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev

	izšlo in da je to neka lepa izkušnja				
E15	Potem ko je do tega prišlo… je kar stresno	Stres	Celostno doživljanje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E16	to smo se tudi potem enkrat pogovarjal, ja saj si res zelo vesel pa tko, samo je pa kar odgovornost	Velika odgovornost	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
E17	mogoče še bolj kot če bi imel svojega otroka	Večja odgovornost	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
E18	Zavedaš se, da si za nekoga res odgovoren in, da ti ga je nekdo drug zaupal…ja je kar teža tudi tega ja	Teža zaupanja	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
E19	Ampak kar se pa občutkov tiče tako kot starš se mi pa zdi, da…moj mož ima že enega otroka od prej in jaz mislim, da je isto, to tako hitro noter padeš	Enako	Primerjava z biološkim starševstvom		Socialno starševstvo
E20	Ker jaz sem si mislila joj a se bom sploh ponoči zbudila, ko bo otrok jokal	Strah pred ne odzivanjem na otrokov jok	Skrb o nedelujočem materinskem čutu	Materinski čut	Socialno starševstvo
E21	ja itak, takoj to funkcionira, se mi zdi to normalno.	Odzivanje na otrokov jok	Delujoč materinski čut	Materinski čut	Socialno starševstvo
E22	Je pa lažje, ker on je bil dojenček, on je bil osem dni star, mislim lažje…tako kot bi šel od začetka	Lažje če dojenček	Starost otroka		Socialno starševstvo
E23	ja malo je bilo strahu, mislim da kar za oba, tudi zaradi neplodnosti	Strah zaradi neplodnosti	Neprijetna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
E24	Zelo si želiš otroka	Velika želja po otroku	Neprijetna čustva in občutki	Odločitev za posvojitev	Čustva in občutki
E25	Je pa seveda, ne vem tukaj na Deteljici so tako, da otroci so, tako da sva kar nekako upanje dobila, sva ga	Pridobitev upanja	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	kvečjemu dobila, nisva ga izgubila				
E26	Je pa res, da, ko sva z IVF-i nehala je meni v bistvu zelo odleglo	Olajšanje	Prenehanje s postopki umetne oploditve		Čustva in občutki
E27	meni to ni bila težka odločitev	Lahka odločitev	Prenehanje s postopki umetne oploditve		Čustva in občutki
E28	Tako sem rekla, raje vidim da sva sama, kot da gre nekaj vse narobe, da imava pač ne vem, da imava zelo okvarjenega otroka	Sprejetje možnosti življenja brez otrok	Soočanje z neplodnostjo		Čustva in občutki
E29	Mogoče sem še zaradi službe malo stigmatizirana, ampak ko to vidiš potem se ti zdi tako, okej bog že ve, saj nisva verna, ampak tako si misliš, da je vse za nekaj prav, če se tako zgodi.	Sprejetje nezmožnosti imeti biološke otroke	Sprejetje vloge posvojiteljskega starša		Socialno starševstvo
E30	Na koncu si potem nekako že sprijaznjen tudi s tem, da lahko se zgodi, da si tudi brez otrok	Sprejetje možnosti življenja brez otrok	Soočanje z neplodnostjo		Čustva in občutki
E31	ma ja sva, zato ker moj brat živi na Poljskem in tam je zelo veliko otrok za posvojitev, ker je tam splav prepovedan	Brat iz Poljske	Razmišljanje o meddržavni posvojitvi	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
E32	ampak tam se nam je potem zelo zakompliciralo in sva potem tisto čisto pustila	Opustitev ob velikih komplikacijah	Neuspešna posvojitev	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
E33	Potem je pa itak hitro Ž. prišel	Priložnost nacionalne posvojitve	Opustitev meddržavne posvojitve	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
E34	Nisva pa tko v Rusiji pa to, ker kaj pa vem, kar nekako se nisva okorajžila	Rusija prezahtevna	Razmišljanje o meddržavni posvojitvi	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
E35	Drugače pa oče od mojega moža je iz Črne gore, vedela sva	Nezmožnost priti do otrok iz Črno gorskih sirotišnic	Neuspešna posvojitev	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve

	da tudi tam je precej otrok, da so sirotišnice zelo polne, ampak sva bila na ambasadi in je nemogoče priti do tistih otrok				
E36	Tako da pri tem sva kar obupala, mislim tako se nama je zdelo preveč zakomplicirano, pa ne veš kakšne so razmere pa tko	Preveč zakomplicirano	Opustitev meddržavne posvojitve	Poskus meddržavne posvojitve	Postopek nacionalne posvojitve
E37	Je bilo kar pestro	Pestro	Celostno doživljanje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E38	čeprav to mi je bilo zelo smešno takrat, so me spraševale socialne delavke ja pa kako, vi imate tako službo pa dežurstva, kako boste pa za otroka skrbeli	Smešna vprašaja povezana s službo	Pogovori na CSD	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E39	Pa mogoče tudi nisva imela toliko podpore od staršev	Manj podpore s strani staršev	Družina	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
E40	ampak sam postopek je bil pa zanimiv, zato ker so bile tudi one zelo nesigurne, tako da smo se kar malo lovili	Pomanjkanje znanja o postopku	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E41	Tako so nekako težko…tista, ki je bila glavna, saj jaz jo razumem, zelo ji je bilo težko odločitev sprejeti, ona bi najraje tistega otroka kar doma malo imela pa zanj ga skrbela	Zaskrbljenost socialne delavke	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E42	Je tudi nama rekla, joj najraje bi ga imela kar 14 dni doma, pa saj itak je težko, ker moraš vseeno tam enim tujim ljudem pa kar zaupati	Zaskrbljenost socialne delavke	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve

E43	Predvsem pa potem na koncu, niso čisto vedeli postopka	Pomanjkanje znanja o postopku	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E44	so mislili, da mora mama nekaj vročiti, tako da tisto se je potem malo zapletlo, ampak potem smo tudi tisto rešili	Pomanjkanje znanja o postopku	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E45	Drugače pa v redu	Vredu	Splošen vtis		Postopek nacionalne posvojitve
E46	Je pa res, da sva dobila dokumentacijo tako, da so vsi podatki od mame napisani, jaz točno vem ime pa priimek, sam dobro itak ne bom nič naredila s tem	Deljeni zaupni podatki	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E47	ampak tudi zdaj, ko je Ž. spraševal, so odprli spis in so mu prebrali izjave, ki jih je ona dala ker itak…	Vpogled v spis na CSD	Informacije o bioloških starših	Biološka družina	Družinsko življenje
E48	ampak ja želi si stika	Otrokova želja po stiku	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
E49	želi si jo enkrat videti	Otrokova želja srečati biološko mamo	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
E50	Je pa na koncu tako prišlo v tem postopku, da ne vem če ni tudi ona dobila vseh naših podatkov, ampak dobro	Deljeni zaupni podatki	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E51	ampak dobro saj smo očitno vsi normalni tako da se ne bo noben nobenemu na vratih pojavil pa ga spravil v stres	Odgovornost obeh strani	Soočanje z izzivi	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E52	ampak komuniciramo	Komunikacija	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
E53	Tudi ona je enkrat slike hotela videti, ko	Prošnja za slike	Biološka mama	Biološka družina	Družinsko življenje

	je bil Ž. skoraj eno leto				
E54	pa sem ji poslala normalno, se mi je zdelo zelo lepo	Poslane slike	Biološka mama	Biološka družina	Družinsko življenje
E55	čeprav kakšni rečejo, da tega ne bi mogli narediti, tudi to sva doživela	Osebna nezmožnost posvojitve	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E56	Stopila sva v kontakt z enimi, ki so iz Makedonije posvojili to je bil prvi kontakt	Znanec z izkušnjo posvojitve	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
E57	potem pa šef od mojega brata je imel pa dva posvojena, pa tudi preko Deteljice	Znanec z izkušnjo posvojitve	Prve informacije		Postopek nacionalne posvojitve
E58	Ko sva oddala vlogo na CSD sva potem že naslednji mesec se vključila v Deteljico. Tam sva potem dobila ogromno informacij	Pridobitev informacij	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E59	to pa zelo hitro, eno leto pa pol	Leto in pol	Trajanje postopka		Postopek nacionalne posvojitve
E60	Meni se je zdelo ekspresno	Ekspresno	Trajanje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E61	Potem pa kar na enkrat veliko ljudi poznaš, mogoče tudi zato ker se malo bolj odpreš za to temo in potem vidiš da to ni tako redka stvar kot se ti prej zdi.	Spoznavanje novih ljudi	Pozitivna sprememba	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
E62	to smo imeli pa sestanke vsake 14 dni	Srečanja udeležencev programa	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E63	Mogli smo brati knjige	Branje knjig	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E64	pisat spise	Pisanje spisov	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E65	veliko moraš o sebi povedati	Osebne izpovedi	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev

E66	Bom rekla, da moraš kar pobrskati po svojih bolečih stvareh	Predelava osebnih stisk	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E67	Ampak men je v bistvu zelo odleglo, verjetno kar obema, ker se srečaš z ljudmi, ki imajo iste težave in si zelo hitro na isti valovni dolžini	Olajšanje	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E68	tako da prav za prav je bilo zelo luštno	Luštno	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E69	Tudi še zdaj gremo radi na tabor	Tabori	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
E70	pa predvsem zato, ker imaš tudi še potem vprašanja pa veš, da lahko pokličeš pa se nekam obrneš, to se mi zdi zelo pomembno.	Vprašanja tudi po posvojitvi	Pomembnost podpore po posvojitvi	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
E71	saj pravim ni vse tako zelo romantično	Ni vse romantično	Realnost posvojitve		Socialno starševstvo
E72	zato ker jaz sem bila na službeni poti in sem bila na Švedskem, ko so klical, tako da sem mogla na hitro spokat in priti nazaj, ampak sej to ni bil problem	Službena pot v času klica o možni posvojitvi	Nepredvidljivost prihoda otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E73	Ampak vse je tako relativno hitro, mislim ti v bistvu nimaš ne vem koliko časa, da vse kupiš, pa posteljico pa to	Kratek čas za pripravo	Nepredvidljivost prihoda otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E74	Potem sva šla na razgovor ta prvi in potem vidiš, da so tudi oni v stiski, ker pač tam dva neznanca sedita pred njimi, oni morajo otroka dati	Stiska socialnih delavcev ob predaji otroka	Izzivi s CSD	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E75	Je kar stresno no	Stres	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

E76	Potem so še velikokrat na obisk prišli, ti se moraš pa tudi vse navaditi, pa v službi zrihtat stvari pa z otrokom se spoznati pa ja veliko enih novih stvari, kar stresno res	Stres	Prilagajanje na novo življenje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E77	Je pa tudi lepo	Lepo	Prijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E78	ampak sej pravim meni se zdi velika odgovornost	Velika odgovornost	Pogled posvojiteljev	Vloga posvojitelja	Socialno starševstvo
E79	Smo se enkrat pogovarjale mamice, da ta dar ki ga dobiš se ti zdi joj a bom res zmogel tako narediti da bo vse prav, pa saj itak noben ne more vse prav narediti to itak s časoma ugotoviš da starševstvo se itak učiš	Dvom	Pravilno starševstvo		Čustva in občutki
E80	Pa tudi veselje, veselje pa itak	Veselje	Prijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E81	Je tako čez noč, vseeno je drugače kot nosečnost, ko se pripravljaš 9 mesecev	Sprememba čez noč	Nepredvidljivost prihoda otroka	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve
E82	ampak odzivi okolice so pa večinoma pozitivni	Večinoma pozitivni odzivi	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E83	so bili vsi zelo veseli.	Veselje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E84	joj ja to se pa še zdaj režim, ker je bilo tako da…sej imam eno sliko na kateri res zgledam tako kot da bi imela zelo tremo, sej sem jo tudi imela	Trema	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E85	zaradi tega ker tam so mi ga dali v roke in jaz sem si mislila joj, kaj če bo zdaj začel jokat, sam ne začet	Strah pred otrokovim jokom	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	jokat, jaz sploh ne vem kaj bom naredila				
E86	Itak nisi vešč z otroci takimi majhnimi, tako se mi je zdelo in še tam v sobi je bilo ogromno ljudi, zdravnikov in une sestre in vsi te gledajo, kaj se bo zgodilo, tako da tega se tako spomnim	Opazovana s strani osebja	Prvo srečanje z otrokom	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E87	Potem sem pa jaz itak tam ostala, so bili zelo prijazni v Slovenj Gradcu	Prijaznost osebja v porodnišnici	Prvo srečanje z otrokom	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E88	tako da sem se ga malo naučila hraniti pa rihtati pa te stvari, tako da ja tisto je bilo kar fino, da te vzamejo v porodnišnico pa da imaš čas se tako v miru pripraviti	Priprava na novo življenje	Čas v porodnišnici	Pozitivna izkušnja	Družinsko življenje
E89	mož je pa ta čas pač letal okoli pa vse nakupoval	Moževo nakupovanje stvari	Materialno pripravljanje	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev
E90	Potem je itak ogromno ljudi, ki ti tudi pomagajo pa posodijo stvari, ki jih rabiš	Materialna pomoč	Prijatelji	Postopek posvojitve	Neformalna pomoč in podpora
E91	Tisto je bilo luštno ja	Luštno	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E92	tko bom rekla, nekak otroka takoj vzameš za svojega, saj sploh ne vem če je kaj drugega možnega	Tvoj otrok	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E93	res pač od prvega dneva začneš skrbeti in bom rekla, da v tistem enem letu, ko so klicali da mame ne morejo najti in da ne vejo kaj bo zdaj z Ž., jaz sem samo rekla okej midva bova nekje v Afriki ali pa južni Ameriki, ne boste nas	Nemogoče vrniti otroka	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	našli pač ne mogoče, da bi dal otroka po tistem letu nazaj to se mi zdi čisto nemogoče, ker dejansko se ti zdi da je tvoj ane				
E94	V bistvu se sploh ne obremenjuješ s tem	Brez obremenjevanja	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E95	Jaz pravim, da so to najboljše mame ane, ker če veš, da ti ne bo mogel poskrbeti, nekomu drugemu omogočiš	Spoštovanje biološke mame	Odnos posvojiteljev	Biološka družina	Družinsko življenje
E96	Tako da ja men se sploh ni zdelo grozno, men se je zdelo, da je Ž. najin in da je to to	Ne grozno	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E97	in sploh nisva imela nekih dvomov no, da bi se recimo s tem obremenjeval na dnevni bazi ali pa da bi o tem razmišljal.	Brez dvomov	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E98	ma ni bilo nekega posebnega občutka	Brez posebnega občutka	Formalno zaključena posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E99	sej pravim jaz sem imela že prej občutek, da je najin	Že prej občutek urejenosti	Formalno zaključena posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E100	Tisto mi je bilo lepo ker smo se pač si dobili vsi skupaj, pa smo imeli tako kot neko praznovanje,	Lepo zaradi druženja	Proslavljanje ob formalno zaključeni posvojitvi	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E101	tako kot ena ohcet zgleda, to imajo na Deteljici kar običaj	Običaj na Deteljici	Proslavljanje ob formalno zaključeni posvojitvi	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E102	ampak da bi pa rekla, da bi si takrat nekak oddahnila pa ne, že prej čutiš, da je tako kot mora biti in, da spadaš skupaj	Že prej občutek urejenosti	Formalno zaključena posvojitev	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E103	Ampak kaj pa vem, bolj je bilo mogoče od začetka, ko so prihajali iz centra za	Čas poskusne namestitve	Najzahtevnejše obdobje	Izzivi in ovire	Postopek nacionalne posvojitve

	socialno delo. Oni so si zelo želeli priti tako, da mi ne bi vedeli, kdaj bodo prišli, da bi oni nas videli, kako dejansko stvari zgledajo in gor in dol. Tisto se mi zdi, da je bilo še najbolj stresno				
E104	Drugače se mi pa ne zdi, da bi bilo kaj tako zelo stresno	Nič posebej stresnega	Čas poskusne namestitve	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E105	se mi zdi, da so bili zelo prijazni.	Prijazni socialni delavci	Pozitivna izkušnja		Postopek nacionalne posvojitve
E106	Ne, dovolj je Deteljica. Tisto je meni bilo super	Dovolj	Društvo Deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E107	jaz sem itak potem hodila na sestanke, ker mi je pasalo tudi tako se malo podražiti, tudi tako da kakšne stvari malo prediskutiraš pa to	Druženje in pogovor	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
E108	Ampak ja se mi zdi tukaj čisto dovolj	Dovolj	Društvo Deteljica	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
E109	tudi tisto, ko se je na koncu malo zapletlo pri nas, sem Viko poklicala pa smo takoj uredili stvari	Pomoč pri zapletu	Društvo deteljica	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E110	Ampak da bi pa tako izpostavila, da bi iz strani centra za socialno delo rabila več se mi pa ne zdi no.	Zadostna pomoč in podpora	CSD	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
E111	življenje se ti itak spremeni zaradi otroka	Sledenje otrokovim potrebam	Nov ritem življenja	Življenjske spremembe	Družinsko življenje
E112	drugače pa okolica je imela zelo pozitiven odziv.	Zelo pozitiven	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E113	Je pa res, da midva sva tudi zelo odprta glede tega	Odprtost glede posvojitve	Odnos posvojiteljske družine	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

E114	mogoče so bili še najbolj skeptični najini starši	Skeptičnost staršev	Zadržan odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E115	To so druge generacije, njim se je to zdelo tako joj, kaj pa če bo kaj narobe z otrokom	Strah da bo z otrokom kaj narobe	Zadržan odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E116	Drugače so bili pa vsi navdušeni	Navdušenje	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E117	od tega da so nekateri rekli joj jaz bom tudi rajši kar posvojila, kakor da je to zelo romantično, sem bila jaz tako okej mogoče je to malo pretirana reakcija	Romaniziranje posvojitve	Pretiran odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E118	je pa res da en znanec je pa rekel, da on pa tega ne bi mogel	Osebna nezmožnost posvojitve	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E119	Večinoma v službi pa tako so bili pa zelo veseli, pa prijatelji	Veselje sodelavcev in prijateljev	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E120	pa sodelavec pa žena sta potem tako na idejo prišla da to je pa v bistvu prav za prav zelo dobro, ker Ž je res tak lušten otrok, res je tak priljuden pa tako	Posvojitev nekaj dobrega	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E121	Tako da sva če malo grdo rečem, kar malo reklame naredila, mogoče tisto, da ni to en bav bav	Posvojitev ni negativna	Destigmatizacija posvojitve	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E122	tako kot se ti zdi, kako bom pa to vse zmogel	Dvom	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E123	Men je bil v bistvu največji stres, to sem tudi na Deteljici potem rekla, ko si probaš predstavljati, kako boš to ti zdaj skril pred vsemi, pa ne povedal da je otrok posvojen, saj jaz sem	Negotovost o prihodnosti	Neprijetna čustva in občutki	Postopek posvojitve	Čustva in občutki

	si od začetka tako to predstavljala				
E124	In potem, ko ti pač ljudje povejo, ja pač poveš otroku, poveš drugim, predvsem pa otroku…kar olajšanje	Olajšanje	Zavedanje realnosti	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
E125	in predvsem to kar so na Deteljici rekli, dejte mu začet govoriti, ko je dojenček	Nasvet o čimprejšnji seznanitvi	Čas seznanitve	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
E126	zaradi tega, ker takrat itak veš, da še ne razume, ampak ti samega sebe slišiš, ko na glas te stvari govoriš in to se mi zdi zelo dober nasvet no, ker zgubiš tisti strah, pa da ti je neprijetno	Glasno pripovedovanje	Priprava posvojiteljev	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
E127	nikoli nisem razmišljala v smislu, da ker je posvojen ima pa ADHD	Nepovezana ADHD in posvojitve	Otrokove karakteristike		Družinsko življenje
E128	Težko mi je bilo v smislu njega, zaradi tega ker smo imeli veliko težav v šoli, ker zdaj je šola taka, da dokler nimaš tega pisno, to so bili ves čas podpisi, vse čas je bilo nekaj	Začetno neupoštevanje ADHD	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
E129	Zdaj smo tudi to uredili, ima odločbo in moram reči, da meni je kar odleglo	Ureditev odločbe	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
E130	Ampak ja ne zdi se mi, da je to kaj povezano s tem, da je on posvojen	Nepovezana ADHD in posvojitve	Otrokove karakteristike		Družinsko življenje
E131	ja sej pravim ves čas smo kar nekako s tem živeli	Odraščanje s tem	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
E132	saj potem ko se počasi začne zavedati pa vidiš, da ima tudi	Vprašanja	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje

	otrok vedno več vprašanj				
E133	in včasih stiske ane, zakaj, kako pa kakšna pa je to mama, kako pa lahko to naredi ane…	Stiske	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E134	Ampak zdaj se mi zdi, da ga je kar pomirilo to, ko smo spis prebrali.	Pomiritev po prebranem spisu	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E135	tudi rekla v zadnji izjavi, da bi ga rada enkrat videla in mu razložila stvari	Pogovor o oddaji v posvojitev	Biološka mama	Biološka družina	Družinsko življenje
E136	ja jaz bi bila zelo vesela	Veselje	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
E137	se mi zdi da je to tako pomembno…	Pomembno	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
E138	zato se mi zdi ta priprava pomembna, ker se soočaš s temi stvarmi, ki te mogoče prej preden veš kako stvari izgledajo nekako najbolj skrbijo. Tudi to ja, kaj pa če bi srečal svojo biološko mamo	Soočanje s skrbmi	Prepoznana pomembnost priprav	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E139	ampak potem itak vidiš, da za vse te otroke so starši uni posvojiteljski starši	Pravi starši	Otrokovo dojemanje posvojiteljev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E140	ampak ja oni bi seveda radi videli svoje korenine, radi bi vedeli od kod prihajajo, predvsem pa vedeli, zakaj je do tega prišlo	Želja po različnih informacijah	Stik z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
E141	To se mi zdi, da jih res zanima, zakaj se je mama tako odločila	Okoliščine oddaje v posvojitev	Najbolj pereče vprašanje	Biološka družina	Družinsko življenje
E142	In se mi zdi, da ko enkrat to izvejo, pa mogoče tudi da vejo, da so te biološki starši v redu, to sem tudi videla letos, da jim to	Pomiritev otroka	Informacije o bioloških starših	Biološka družina	Družinsko življenje

	veliko pomeni, da se potem kar nekako najdejo, da najdejo nek mir				
E143	Na Deteljici so nas zelo pripravili dobro tudi v tej luči kako moraš biti prav za prav nekako spoštljiv do teh žensk	Spoštljiv odnos do biološke mame	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E144	in do tega, da se zavedaš…sej to sem enkrat enemu prijatelju rekla, da je vseeno ona pač prva v tem odnosu zaradi tega, ker če ne bi bilo nje pač Ž. ne bi bilo, in je bil on tako joj a res in sem rekla, ja tako je	Spoštljiv odnos do biološke mame	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E145	Se mi zdi kar dobro, da maš te stvari…ne vem meni se je zdelo to tak ta pravi način, se mi zdi resnica vedno najboljša, najmanj stvari pokvariš	Resnica najboljša	Odprta komunikacija	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
E146	ker včasih si za kakšno stvar kar v dvomu, joj a sem prav naredil, ko sem po resnici povedal. Ne vem, ko je rekla mama recimo zdaj, da noče stikov pa je bil Ž. potem zelo razočaran	Dvom	Neprijetna čustva in občutki	Po posvojitvi	Čustva in občutki
E147	ko je rekla mama recimo zdaj, da noče stikov pa je bil Ž. potem zelo razočaran	Neželeni stiki s strani biološke mame	Stiki z biološkimi starši	Biološka družina	Družinsko življenje
E148	da naj grejo na Deteljico, čeprav smo se tudi mi dostikrat tam za glavo držali (smeh), pa kaj moramo spet brati, pa kaj moramo spet pisati pa o sebi govoriti,	Velika pomoč	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev

	ampak to res pomaga se mi zdi no.				
E149	Res pomaga za tak dolgoročen, pozitiven odnos	Temelj dobrih odnosov v družini	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
E150	ni vse samo romantično ni pa tudi vse tako grozno	Ne črno, ne belo	Realnost posvojitve		Socialno starševstvo
E151	Se mi zdi, da je najboljše videti tudi druge družine pa druge otroke, kako funkcionirajo	Srečanja z drugimi posovjiteljskimi družinami	Najboljša oblika podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
E152	Vseeno je za otroka to tako ane, večinoma so vsi edinčki, že tudi iz tega vidika si želiš, da bi se kdaj spoznal…recimo Ž. ima še dva sorojenca in si želiš, da bi se kdaj srečal tudi s člani biološke družine pa da bi imel tudi tam neke povezave	Želja po spoznanju bioloških sorojencev	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
E153	predvsem malo so ga v šoli	Zbadanje s strani otrok	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E154	potem ko so šli skupaj naprej v šolo, osem jih je bilo in so še drugi zvedeli je imel pa vmes kar malo probleme, ker so ga malo zafrkavali pa otroci znajo kar grde stvari reči, tako si kar presenečen	Zbadanje s strani otrok	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E155	Zelo je na to letelo, da pač sej ni čudno, da so te starši dali sej lej kakšen si	Zbadanje s strani sošolcev	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E156	pa tudi malo so mu mogoče dvomov o njegovi biološki družini…	Dvom o biološki družini	Vpliv negativnih odzivov na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E157	zato pravim, da jih to mogoče tudi malo pomiri, ko zvejo kaj o njih…	Pomiritev	Informacije o biološki družini	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje

E158	ne vem, da rečejo ja tvoja mama se je pa sigurno drogirala pa je klošar pa to, take stvari.	Zbadljivke glede bioloških staršev	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
E159	Teh stvari niti ni hotel povedati kar neki časa	Skrivanje težav s sošolci	Izzivi v šoli	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
E160	potem sem jaz to preko enega drugega sošolca zvedela in smo potem tudi na šoli malo ukrepali	Pogovor v šoli	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
E161	ampak to so se mu kar tla zamajala, v smislu zakaj moram ravno jaz izstopati	Občutek drugačnosti	Vpliv negativnih odzivov na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E162	Potem pa res vidiš, ko mu nekdo iz centra za socialno delo pove pa prebere tisto pa se mi zdi tudi on zdaj bolj siguren, da je nekako to sprejel	Pomiritev po prebiranju spisa	Odziv na posvojitev	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje
E163	Se pa dostikrat kaj pogovarjamo o tem	Pogovori o posvojitvi	Odprta komunikacija	Pogovor o posvojitvi	Družinsko življenje
E164	včasih so neka obdobja, ko se nič ne, potem ja, pa zakaj je to tako.	Otrokova vprašanja	Informacije o bioloških starših	Biološka družina	Družinsko življenje
E165	Najbolj je to, kako da sta sorojenca lahko ostala, on je pa mogel iti, ker to smo mu povedali, da sta pač še dva starejša in to se mi zdi, da ga je najbolj tako, da ga mori ane.	Edini otrok oddan v posvojitev	Najbolj pereče vprašanje	Otrok in posvojitev	Družinsko življenje

F1	Za naju v obeh primerih je bila zelo v redu izkušnja tako, da bi definitivno še ponovila, če bi si želela še enega otroka	Pripravljenost ponoviti izkušnjo	Pozitivna izkušnja		Izkušnja posvojitve

F2	Je bilo pa recimo pri drugi posvojitvi mi težje zaradi tega ker, sem mogoče že preveč vedela, mogoče si bolj prestrašen, ker veš kaj vse gre lahko narobe	Težje zaradi večje prestrašenosti	Slabosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F3	Sploh zaradi tega ker sem velikokrat slišala kakšne slabe izkušnje pri ostalih parih, ki so jih imeli	Prestrašenost zaradi slabih izkušenj drugih parov	Slabosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F4	pa tudi zato, ker mogoče veš, kakšen je postopek in koliko traja kakšna stvar in si bolj neučakan, kar se tiče same ureditve papirjev pa to	Neučakanost	Slabosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F5	je bilo pa lažje, ker sva že točno vedela kaj vse morava narediti, ker sva že prvič sla čez vse to čez	Poznavanje postopka	Prednosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F6	Tudi recimo za drugo posvojitev mi je bilo lažje, ker je bilo manj papirologije, no v resnici je bilo enako, samo je bilo lažje v smislu tega, da sva se bolj znala obrnit, vedela sva kam morava skočiti, kako pohitrit kakšen postopek	Poznavanje postopka	Prednosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F7	tudi na primer manj dolgotrajen je bil, ker to neko dolgo uvajanje, ki sva ga imela pri prvi posvojitvi tukaj ni bilo tako zelo potrebno je bilo lahko malo skrajšano, ker v resnici so hoteli samo potrditi, da sva še vedno primerna	Manj dolgotrajno preverjanje ustreznosti za posvojitelja	Prednosti	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F8	drugače pa kar se tiče posvojitve, če primerjam Gvinejo Bissau s Sierro Leone, je Sierra Leone bolj bilo komplicirano, bolj dolgotrajno, težji	Težji in daljši postopek	Posvojitev iz Sierra Leone	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve

	postopki so tudi tam na tistih njihovih ministerstvih, mogoče bolj podoben našemu postopku ane,				
F9	V Gvineji recimo je bilo bolj poenostavljeno vse skupaj, kar se tiče papirjev je približno enako zahtevno,	Enostavnejši postopek	Posvojitev iz Gvineja Bissau	Prva posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F10	samo recimo tam, je bilo tako, da sva prvič morala osebno dol, kjer so naju preverili, socialni delavec oz. sodnik za socialno delo naju je izprašal ali sva primerna za posvojitelja ali ne,	Preverjanje ustreznosti posvojiteljev v Afriki	Posvojitev iz Gvineja Bissau	Prva posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F11	tukaj pri Sierra Leone imaš v bistvu odvetnika, ki te zastopa in on ureja vse papirje v tvojem imenu kar pomeni, da ne rabiš tja it, sodišče te v bistvu samo preko Zooma izpraša, ni bilo treba osebnega stika tako kot pri prvi posvojitvi, tako da v resnici sva midva samo še čakala papirje, da je odvetnik vse urejal in potem sva samo šla po otroka.	Preverjanje ustreznosti posvojiteljev preko Zooma	Posvojitev iz Gvineja Bissau	Prva posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F12	am midva sva že ene 6 let se borila z neplodnostjo, sva hodila na te umetne oploditve in sva bila neuspešna	Soočanje z neplodnostjo	Razlogi		Odločitev za posvojitev
F13	potem sva se pa nekako že odločila, da bova ostala brez otrok, da bova pač potovala po svetu, da se bova imela fino, v resnici midva kot par čisto dobro funkcionirava, da ni nič narobe s tem	Sprejetje možnosti življenja brez otrok	Soočanje z neplodnostjo		Čustva in občutki

F14	No potem pa nama je v bistvu prijateljica, ki je bila v postopku posvojitve iz Rusije, sva njo spremljala, no z njenim možem, kako pač poteka sam postopek	Spremljanje prijateljičine izkušnje posvojitve	Ideja za posvojitev		Odločitev za posvojitev
F15	spomnim se, da v Rusiji je bilo treba veliko več papirologije, oni so imeli iz tam tri ogromne mape papirjev, ogromno enih preverjanje je bilo potrebno, da sta dobila dovoljenje	Zelo zahteven postopek	Primer posvojitve iz Rusije	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitve
F16	no potem je pa ena tretja prijateljica tudi vedela, da sva hodila na umetne oploditve, kar midva tudi nisva skrivala, je pa zvedela za en par, ki je pred kratkim posvojil otroka iz Afrike in naju je vprašala, če bi naju zanimalo in da nama zrihta kontakt	Kontakt za posvojitev iz Afrike	Ideja za posvojitev		Odločitev za posvojitev
F17	potem pa sva se v bistvu po zelo hitrem postopku odločila, da zakaj pa nebi to poskusila, in sva šla v stik z njimi, da so nama povedali kako to poteka in sva se v bistvu čez noč odločila, da bova šla na CSD in uredila vso papirologijo, sla čez vse postopke in se pač podala v to.	Spontana odločitev	Sprejem odločitve		Odločitev za posvojitev
F18	zato ker sva vedela, da v Sloveniji čaka več kot 400 parov na posvojitev in da imava v bistvu ničelne možnosti, da bova midva tista, ki bosta na loterij zadela otroka, to se je malo grdo slišalo ampak ja, da bova ravno midva tista	Premalo možnosti za nacionalno	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev

	kandidata, ki bova izbrana.				
F19	Poleg tega sem se zavedala posledic, da večinoma otrok v Sloveniji, ki grejo v posvojitev, kot prvo da se mame lahko v roku en ega leta premisli oz. ta prvič ima tri leta, jaz sem vedela, da bi se čustveno zelo navezala na otroka in da po vseh teh neuspešnih oploditvah, razočaranjih, bi me verjetno čustveno čisto zlomilo, da bi mi otroka odvzeli, če bi si mama premislila.	V Sloveniji čas poskusne namestitve	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
F20	Poleg tega sem se zavedala tega, da je velika možnost, da bo otrok zasvojen ali pa da bo narkoman ali pa alkoholik in sem se zavedala te odgovornosti, kaj to pomeni, če tega otroka posvojiš, da to pomeni, da se moraš 100% posvetiti tej njegovi eventualni odvisnosti na začetku, da se taki otroci lahko kasneje imajo kakšne čustvene posledice ali pa imajo tudi možnost kakšnih dolgotrajnih posledic na telesu ali pa novem na umu, skratka ne vem,	Strah pred otrokovo odvisnostjo	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev
F21	mogoče sem bila preveč razumna in v resnici sem si želela postat mama ne pa ne vem mogoče medicinska sestra nekemu otroku ali kakorkoli, ali pa psiholog temu otroku kar ni rečeno oz. se zavedam, da ni tako pri posvojenem otroku so še vedno neke določene stvari, ki jih moraš zelo	Želja po zdravemu otroku	Razlogi za meddržavno	Nacionalna ali meddržavna	Odločitev za posvojitev

	paziti ane, ampak vseeno v prvi vrsti sem si želela postat starš nekomu.				
F22	Am moram reči, da midva sva imela srečo, da tukaj na CSD-ju Vič sva imela obakrat zelo dobre socialne delavke in pa psihologinje.	Dobre strokovne delavke	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
F23	Ta prvič je bila ena gospa tik pred upokojitvijo in se je zelo zavzela za naju, bila je tudi moram reči zelo socialno naravnana, zelo čustvena ženska,	Dobra socialna delavka	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
F24	tudi psihologinja recimo, naju je zelo lepo sprejela in vodila čez cel postopek	Lepo sprejeta in vodena s strani psihologinje	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
F25	v resnici mi je bilo čisto zanimivo	Zanimivo	Celostno doživljanje	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
F26	sem sicer zelo pogrešala recimo, da bi imeli recimo malo več izobraževanja na temo, kaj pa potem, ko otroka dobiš, kako se z njim ukvarjat, na kaj moraš biti pozoren	Tema življenja po posvojitvi	Pomanjkljive priprave na CSD	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F27	jaz sem imela srečo, da smo delali te kompanije spregovorimo o neplodnosti tako, da sem v bistvu skozi te kompanije prišla v stik z Natašo Balkanu, ker smo se z njo zelo dobro razumeli, mi je veliko stvari in napotkov dala, ki so mi zelo zelo pomagale kasneje	Nasveti s strani Nataše Balkanu	Druge osebe	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
F28	tako da so naju zelo hitro obvestili, mislim, da prej kot v enem mesecu, da naju že čaka neka hčerka, v bistvu neka punčka,	Slike otroka	Obvestilo o otroku		Postopek meddržavne posvojitve

	poslali so nama slikico po mailu				
F29	midva sva na CSD-ju povedala, da so nama pač že dodelili otroka, da naju tam postopek že čaka tako, da so nama šli zelo na roko in so za naju pohitrili postopek, so nama na zelo pogosto namestil te ure z njimi, tako da je v bistvu postopek se zelo hitro zaključil, da sva lahko začela že ta postopek tudi v Afriki	Pospešitev postopka v Sloveniji	Izkušnja na CSD	Slovenija	Postopek meddržavne posvojitve
F30	naslednji dan sva šla z biološko mamo na sodišče kjer je njihov sodnik oz. socialni delavec, imel z nama posvet pred sodnikom naju je izprašal, v bistvu smo imeli nek intervju, vprašal naju je zakaj si midva želiva posvojit tega otroka, zakaj ravno Afrika, kako bova zanjo skrbela, kljub temu da je dobil vse papirje iz Slovenije iz CSD-ja, je on želel osebno še z nama govorit, da se je na lastne oči prepričal, da sva midva res primerna kandidata temu otroku.	Preverjanje kandidatov za posvojitelje	Sodišče	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
F31	potem pa je intervjuval še mamo, se pogovoril tudi z njo, tudi njo je opozoril na vse stvari, se pravi da sva midva bel, ona je temna, da lahko nebo nikoli več videla mame, če se zaveda posledic, če bova z njo grdo ravnala, da če se zaveda tudi to, da so v Evropi bolj rasistični ljudje in tako naprej. Skratka hotel je videti, da je prepričana, da se je pravilno odločila.	Pogovor sodnika z biološko mamo	Sodišče	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve

F32	Ko je na vse to dobil pritrdilne odgovore, je na koncu še kakšen mesec trajal postopek, da je dal pozitivno mnenje.	Enomesečno čakanje pozitivnega mnenja	Sodišče	Država izvora	Postopek meddržavne posvojitve
F33	Tako da od konca decembra pa do 20. maja	5 mesecev	Trajanje postopka		Postopek meddržavne posvojitve
F34	čez sam postopek niti ne	Brez izzivov	Pozitivna izkušnja	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
F35	sva se pa soočala z jezikom, ker nisva govorila njihovega uradnega jezika kar je portugalščina, njihovega Balanta jezika sploh ne, ker je jezik plemena od koder hčerka prihaja tako, da mogoč je bilo malo težje, kar se tiče same komunikacije	Otežena komunikacija	Jezikovne ovire	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
F36	Midva imava stike še vedno z njeno biološko mamo	Posvojitelja ohranila stik	Stik z biološko mamo	Biološka družina	Družinsko življenje
F37	odločila sva se, da skrbiva finančno za njeno sestrico, tako da se tam šola in živi pri eni gospe, ker je pač mama zapustila tudi njo	Finančna podpora	Biološka sestra	Biološka družina	Družinsko življenje
F38	žal nje nisva smela posvojiti, čeprav sva si jo zelo želela, ker je tam zakon, da lahko posvojiš smo enega otroka	Neuspešna želja po posvojitvi	Biološka sestra	Biološka družina	Družinsko življenje
F39	in ko sva izvedela, da je mama zapustila tudi njo, sva v bistvu takoj poskrbela in ji dala vedeti, da jo bova do njene polnoletnosti oz. do njene službe 100% finančno podpirala	Finančna podpora	Biološka sestra	Biološka družina	Družinsko življenje
F40	če bo pa želela takrat priti v Slovenijo pa ima	Odprta vrata	Biološka sestra	Biološka družina	Družinsko življenje

	tukaj vedno odprta vrata				
F41	Pri Sierra Leone je pa bilo mogoče težje, postopek je bil zelo kompliciran	Težji in bolj kompliciran postopek	Posvojitev iz Sierra Leone	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F42	precej daljši	Daljši postopek	Posvojitev iz Sierra Leone	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F43	in v bistvu to čakanje je bilo težko	Težko čakanje	Posvojitev iz Sierra Leone	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F44	težavno, ker je tako dolgo trajalo	Dolgotrajnost postopka	Posvojitev iz Sierra Leone	Druga posvojitev	Postopek meddržavne posvojitve
F45	zavedala sem se, da gre lahko marsikaj narobe, slišala sem ogromno slabih zgodb o tem	Zavedanje možnih ovir	Posvojitev iz Sierra Leone	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F46	tako da ne, izzivi pridejo šele potem pri sami vzgoji, to je tudi ena od stvari, ki se mi zdi da veliko posvojiteljev se ne zavedajo, da je vseeno ta vzgoja malo drugačna kakor, če imaš ti svojega biološkega otroka.	Razlikovanje od vzgoje biološkega otroka	Vzgoja otroka	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F47	Ne, Deteljica meni osebno, iskreno povedano meni ni bila všeč	Osebno neustrezne	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F48	kakor vem je Deteljica tudi zelo versko usmerjena, mi smo ateisti, nam že ta logika ni blizu oz. spoštujem vse vere sveta ampak imam svoja prepričanja glede verovanj	Neustreznost zaradi verske usmerjenosti	Društvo Deteljica	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F49	sem pa bila ena od predavateljic na dveh izmed predavanj Nataše Banko in ko sem poslušala kako ona pripravlja in ko sem poslušala druge fare in ko sem jaz njo spoznala	Nasveti Nataše Banko	Sodelovanje na predavanjih	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev

	in ko mi je ona zelo veliko svetovala.				
F50	moram reči, da imam veliko spoštovanje do nje, mogoče tudi zato, ker je ona ena izmed psihologinj skozi katero je šlo največ posvojenih otrok tudi se mi zdi, da je ogromno teh pozitivnih mnenj za posvojitev izdala ona in je zelo čutna do posvojenih otrok in je tudi ena taka varovalka za njih	Veliko spoštovanje	Psihologinja Nataša Banko		Čustva in občutki
F51	in moram reči, da njeni nasveti so meni zelo pomagali in bi jih priporočala vsakemu posvojitelju	Nasveti Nataše Banko	Druge osebe	Po posvojitvi	Neformalna pomoč in podpora
F52	ja, jaz bi v bistvu pričakovala, da bi bilo to v okviru CSD-ja tega več	Potrebno več	CSD	Postopek posvojitve	Formalna pomoč in podpora
F53	ampak na individualni ravni ne skupinski, se mi zdi, da je vsak par specifičen, vsak otrok ima specifične potrebe	Individualna podpora na CSD	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
F54	Pogrešam v bistvu to, da vidim, da ne pripravljajo pare na to, da kaj bo pa potem, ko bodo tega zelo zaželenega otroka dobili, eni si predstavljajo, da je to zelo lepo ter čarobno in ne vem kaj, kar sicer je, da se razumemo jaz sem jokala od sreče dvakrat, še sedaj vsakič, ko jih pogledam sem raznežena, ampak so pa tudi izzivi, ki se jih je treba zavedati, treba se je zavedati, da otrok bo vedno iskal svojo identiteto, da mu boš moral vedno nuditi odgovore na njegova vprašanja, da včasih te	Otrokovo iskanje identitete	Pomanjkljive priprave na CSD	Formalne priprave	Priprave na posvojitev

	bo tudi kaj prizadelo, kar ti bo rekel otrok				
F55	da se tudi zgodi, pri meni se sicer to ni, poznam pa zgodbe, da ne otrok ne mama nista začutila tistega stika takoj na začetku, ampak je to sčasoma zraslo in je lahko to zelo travmatično, tako za enega kot za drugega	Kasnejši razvoj povezanosti	Pomanjkljive priprave na CSD	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F56	tudi recimo to, da te poduči, pogrešam to, da te ne pripravijo kako potem naprej, ali vzdrževati stik z družino ali ne, kaj je boljše za otroka, kaj je boljše za celo družino novo nastalo	Stiki z biološko družino	Pomanjkljive priprave na CSD	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F57	Pogrešam recimo to, da bi ti dali možnost, da ti lahko hodiš na vsake toliko časa na kakšne pogovore k psihologinji	Pogovor s psihologom	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
F58	tudi to se mi ne zdi prav, da so te programi plačljivi individualno, super bi bilo, da bi bilo to v okviru države recimo to financirano tako kot je recimo šola za starše, kakor jaz vem za nosečnice je v okviru države, ne vem zakaj mi nimamo te možnosti, da bi recimo te priprave bile za nas brezplačne, zakaj smo mi slabši od nosečnic	Brezplačnost priprav	Željena oblika prirpav	Formalne priprave	Priprave na posvojitev
F59	Tudi recimo naprej zelo pogrešam, da večina občin ne da nič za posvojenega otroka, medtem ko recimo, da ga pa rodiš pa dobiš pomoč to se mi tudi recimo ne zdi prav	Pomoč občine kot pri biološkemu otroku	Željena oblika pomoči in podpore	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora

F60	je pa zelo dobrodošlo to, da država končno 8 mesečni posvojiteljski dopust dala novonastalim staršem, ker je ta socialna navezanost zelo pomembna	8 mesečni posvojiteljski dopust	Pozitivno sprejeta pomoč in podpora	Po posvojitvi	Formalna pomoč in podpora
F61	jaz recimo pri I. sem imela samo 5 mesecev in je bilo to absolutno premalo,	Premalo	Posvojiteljski dopust	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F62	zato sem jaz imela to možnost ker sem pač s.p., da sem si sama to podaljšala, ker sem vedela, da je ta čas nujno potreben za naju, da gre otrok čim kasneje v vrtec, da ni to še en nov šok.	Podaljšanje posvojiteljskega dopusta	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F63	noro, mislim meni je bilo recimo že pri I., tisto slikico ko sem dobila, sem se vsako jutro z njo zbujala, jo neprestano gledala, se zaljubljala vanjo.	Ljubezen in naklonjenost	Slika otroka	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
F64	Moram reči, da prvič ko sem dobila slikico po mailu sva obadva jokala od sreče	Solze sreče	Slika otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F65	potem sva se začela smejati, ker nama je bilo blazno smešno ker je bila res debelušna, midva sva pričakovala, da bo to en tak suhljat otroček ane, pa je bilo v bistvu ravno obratno	Smeh	Slika otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F66	potem pa tisto pričakovanje,	Pričakovanje	Čakalno obdobje	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F67	moram reči, da jaz sem recimo ravno tako kot vsaka mama, ko je noseča, pripravljala tisto otroško sobico, se pripravljala nanjo	Pripravljanje otroške sobe	Materialno pripravljanje	Neformalne priprave	Priprave na posvojitev

F68	ko sva jo pa prvič zagledala pa je bilo to meni nekaj najlepšega	Nekaj najlepšega	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
F69	in midva sva obadva zelo jokala, in so se oni zelo ustrašili, če nama ni všeč in sva potem povedala, da so to solze sreče	Solze sreče	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
F70	Obedve, ko sem prvič v naročje vzela, sem ju nagonsko poduhala in moram reči, da sem bila presenečena kako hormoni pa telo in adrenalin naredijo svoje ane, da sem se tako v trenutku začutila, da sta to moji dve hčerki	Takojšnja povezava z otrokom	Prvo srečanje z otrokom	Postopek posvojitve	Čustva in občutki
F71	je bilo pa recimo pri H. čakanje zelo težje, ker tam smo dobivali vsaj enkrat na teden slike, videe skratka jaz sem videla kako se ona tam razvija, kako odrašča in to pričakovanje, ko sva jo 6 mesecev čakala, ker je bil tako dolg postopek ane, je bilo izjemno mukotrpno	Mukotrpno	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F72	po drugi strani pa ravno zato ker sem jih dobivala, ker sem videla, da čas gre, da ona mimo mene odrašča,	Zamujanje odraščanja	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F73	en tak občutek pogrešanja dobiš, čeprav v resnici tega otroka še nikoli nisi držal v roki ampak nekako kar postane tvoj ane	Pogrešanje otroka	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F74	v času postopka smo mi financirali njeno bivanje ter hrano in seveda si vzameš, da je to že tvoj otrok, da si dolžen skrbet za njega	Že tvoj otrok	Finančna skrb za otroka med postopkom	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki

F75	pa tudi tako no mogoče pri H. je bilo težje ker je bila zelo bolna in je bilo ogromno enih skrbi tudi s tem povezanih, ker smo mogli skrbeti še za ta vidik, ali je bila zdrava in da je imela zdravstveno oskrbo	Skrbi zaradi otrokovega zdravstvenega stanja	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F76	čakanje tega otroka, ker veš da ti je dodeljen in da je tvoj, sploh pa tukaj v Sierre Leone sem nekaj zgodb slišala, da so otroci med postopkom umrli, poskusiš odgnati vse najslabše misli,	Strah pred otrokovo smrtjo	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F77	ampak vseeno se, kdaj prikradejo in takrat je grozno, takrat bi najraje se usedel na letalo in šel dol	Neučakanost zaradi zaskrbljenosti	Dolgotrajno čakanje na otroka	Postopek meddržavne posvojitve	Čustva in občutki
F78	zaradi tega, ker se v Gvineji ne da posvojit drugega otroka.	Dovoljenost enkratne posvojitve	Posebnosti	Meddržavne posvojitve	Postopek meddržavne posvojitev
F79	Pa tudi zato, ker so se postopki čisto ustavili tam, država se je odločila, da nebo več otrok dajala v posvojitev, s čimer niso niti slučajno rešili tega problema, ker so zdaj pač otroci na cesti, sirotišnic nimajo, cerkve nekaj pomagajo, ampak to ni nekega sistema tako, da zaradi tega sva iskala možnost, da bi iz nekje drugje	Prepoved posvojitev	Onemogočena druga posvojitev iz Gvineja Bissau	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
F80	sva kar 8 let iskala no, vmes sva že kar malo obupala	Skoraj obupala	Dolgotrajno iskanje možnosti za drugo posvojitev	Izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve
F81	na začetku je itak obdobje čarobnosti ane, je vse v milnem mehurčku in je vse lepo	Obdobje čarobnosti	Začetno obdobje	Po posvojitvi	Čustva in občutki

F82	midva sva se zelo držala tega, da nisva sprejemala obiskov na začetku ne pri I. ne pri H., ker sva vedela, da najprej morata obe začutiti, da smo mi primarna družina in se morata čustveno navezati na naju	Ne sprejemanje obiskov	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F83	spustila sva moje in moževe starše toliko, da so prišli pogledat, ker seveda so si zelo želeli. Sva pa pazila, da ju niso imeli v naročju, da sva ju vedno midva imela, da sta otroka vedno naju imela na očeh, da ni bilo prisotnega nobenega strahu	Stalen kontakt z otrokom	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F84	obiskov pa nisva sprejemala, pri I. sva bila mogoče še bolj striktna, sva še dlje časa se tega držala no kakor pri H.	Ne sprejemanje obiskov	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F85	Sva pa pri obeh naredila neko zabavo kot za pričakovanje njiju, še preden sva šla po njiju ravno zaradi tega, da so naju potem pustili pri miru	Zabava pred prihodom hčerk	Čas samo za novonastalo družino	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F86	šele po določenem času, ko sva res videla, da se deklice počutita varne z nama ane, sva začela sprejemati obiske, ampak kar nekaj časa nisva pustila, da gresta komurkoli v naročje	Obiski po vzpostavljeni navezanosti na starše	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F87	tudi recimo jaz sem zelo pazila, da sta me imele vedno na očeh, da tudi če me nista videle sem se jima oglašala, se pogovarjala z njima, da sta slišale, da sta vedele da sem blizu	Stalen kontakt z otrokom	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje

F88	pri obeh sva enako naredila, da sva prvi teden spale na sredini med nama, potem sva ju dala v svojo posteljico, ampak v najini spalnici, da sta naju slišale in videle, da sva zraven	Spanje s starši	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F89	tudi sredni noči, ko sta se zbudile, sva ju zmeraj dala med naju in sta potem naprej pri nama spale,	Spanje s starši	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F90	recimo pri I. smo kar dolgo časa, do enega tretjega leta je hodila k nama in ji tudi nisva tega preprečevala zaradi tega, ker se mi je zdelo meni najbolj važno, da se ona varno počuti in mirno.	Spanje s starši	Vzpostavljanje navezanosti	Začetno obdobje	Družinsko življenje
F91	mogoče bi bolj izpostavila okolico no	Odzivi okolice	Največji izziv	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F92	recimo zelo me je motilo, sploh pri I., pri H. je mogoče tega manj ker jih je že veliko več posvojenih iz Afrike, I. je bila pa res ena prvih no in je bilo to res nekaj posebnega, da kamor koli smo šli so ljudje hodili do nas in so si dovolili dotikati njenih las, čeprav midva teh ljudi nisva poznala	Dotikanje hčerinih las	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F93	tako, da sva potem morala vsakemu posebej reči, če lahko prosim ne, ker se mi zdi to zelo neprimerno, da ti kar v nekega otroka siliš in se ga dotikaš, mislim ne vem, če ima ona drugačne lase kot naši evropski otroci, s kakšno pravico si ljudje to dovoljujejo	Prošnja po ne dotikanju otroka	Odziv posvojiteljev	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje

F94	Dogajalo se nama je, da so naju vedno prosili, če se lahko slikajo z njo, ko sva vprašala kaj mislijo s to sliko, so pa rekli ja zelo je luštna, bi jo imel za na Facebook, potem sva pa rekla ne in so bili šokirani, ker sva rekla ne, potem se je pa mož začel hecat, ali se lahko jaz z vašo ženo slikam za na Facebook in so šele potem razumeli, kako je to neumno, kar so rekli	Prošnja za sliko z otrokom	Neprimeren odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F95	Mogoče je tudi tako, bom rekla v vasi nisva nikoli čutila, da bi karkoli nas čudno gledali, ker sva že vsem prej povedala,	Brez čudnih pogledov na vasi	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F96	se mi zdi, da se je tudi zelo hitro razširila ta novica, da pač bova midva posvojila otroka iz Afrike, tako, da so bili vsi moram reči, da so jo z odprtimi rokami sprejeli	Sprejeta z odprtimi rokami	Pozitiven odziv	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F97	se pa dogaja zdaj predvsem pri I., da recimo zdaj ko je stara 10 let, da starejši otroci tudi kaj grdega rečejo	Zbadanje s strani otrok	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F98	recimo ravno danes je bil en incident, da je nekaj zelo grdega rasističnega rekel no, so jo kar malo napadli neki fantje	Rasistične izjave otrok	Težave v šoli	Odziv okolice na posvojitev	Družinsko življenje
F99	seveda je prijokala domov, meni je bilo zelo hudo	Zelo hudo	Žalost hčerke ob rasističnih izjavah	Po posvojitvi	Čustva in občutki
F100	mi zelo veliko potujemo po svetu in se je tudi že zgodilo, da nama je enkrat tko rekla, da se v Angliji veliko bolje počuti in ko sva jo vprašala zakaj, je rekla, ker je	Hčerino boljše počutje v Angliji	Hčerin občutek izstopanja v Sloveniji	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

	več ljudi iz drugih držav pa drugih ras in me manj čudno gledajo				
F101	Se pravi se zaveda, da jo opazujejo	Zavedanje opazovanja	Hčerin občutek izstopanja v Sloveniji	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F102	že od majhnega jo učiva, da se zna postaviti zase	Učenje postavljanja zase	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F103	od majhnega ji dajeva občutek, da je ona veliko vredna v smislu kot oseba no, da se mora vedno za sebe postaviti	Občutek vrednosti	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F104	da smo vsi ljudje pod kožo enaki, čeprav smo na vzven različni	pod kožo vsi enaki	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F105	veliko potujemo in poskušava vcepit to svetovljanstvo	Spoznavanje različnih kultur	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F106	tudi ji dava vedeti, da če bo želela gre lahko kadarkoli v tujino, da ji bova stala ob strani v smislu, da se gre lahko izobraževati	Podpora v primeru odhoda v tujino	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F107	ne vem mogoče tudi, veliko se družimo z ostalimi posvojitelji, ki so tudi iz Afrike posvojili otroke, tako da se zaveda, da ni edina	Druženje z družinami, ki so posvojile otroka iz Afrike	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F108	k sreči ima tukaj mrzlo sestrično v Sloveniji, s katero smo zelo veliko v stiku, tako da je bila punca tudi z nami že na počitnicah tako, da ima neke sorodstvene vezi tukaj recimo	Stik z biološkimi sorodniki v Sloveniji	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F109	pri H. imamo zelo blizu prijateljico, ki je tudi posvojila iz iste države, istočasno kot mi, deklice pa sta tri mesece razlike, tako, da sta punčki tudi skupaj v vrtcu v isti	V vrtcu skupaj s punčko iz Afrike	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje

	skupini, sva prav zaprosile, če bi bilo to možno pa s sreči nama to ugodili, kar se mi zdi zelo super, ker sta punci zelo povezani med sabo in sta res vsako jutro veseli ko se zagledata v vrtcu				
F110	Tako, da ja zelo se trudimo vzdrževati stike z ljudmi, zato da imata punci občutek, da nista edine iz Afrike tukaj v Sloveniji	Druženje z družinami, ki so posvojile otroka iz Afrike	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F111	predvsem pa tako no, zelo se trudiva, da vsi cela družina, tudi širša, da jima ves čas dajemo občutek, da sta varne, da sta zaželene, da sta zelo ljubljene, obe pa mislim, da vesta da sva ju nestrpno pričakovala več let, da sva se zelo trudila, da sva do njiju prišla in jaz mislim, da s tem ko jim damo ta občutek	Občutek zaželenosti in ljubljenosti	Soočanje z izzivi in ovirami	Izzivi in ovire	Družinsko življenje
F112	mi v bistvu nič ne skrivamo	Brez skrivanja	Odprtost glede posvojitve	Sporočanje okolici	Družinsko življenje
F113	od majhnega kažemo albume in listamo slikice, vesta kakšni sta njuni mamici	Preko slik	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F114	tudi jaz sem recimo predavala po vrtcih in šolah o posvojitvi in predstavljala knjigico, ki sem jo ilustrirala in z njo v bistvu predstavila Gvinejo Bissau, tako da sem v bistvu skozi to knjigico predstavljala tudi drugim te vidike posvojitve, da obstaja druga dežela Afrika in v bistvu skozi ta pripovedovanja	Ilustracija knjige o posvojitvi iz Gvineje Bissau	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F115	je recimo velikokrat I. šla z mano, da je tudi ona to slišala in je bila	Poslušanje predstavitev knjige	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje

	vedno zelo ponosna na to, da prihaja iz Afrike				
F116	tudi njeni skupini in vrtcu sva to predstavile no in že s tem, da je vedela, da se je rodila v drugi državi, da prihaja od drugje se je zavedala vedno, da pač ona ni bila rojena tukaj v Sloveniji, da ni bila v mojem trebuščku, ko je bila majhna sem ji vedno razlagala I. jaz te nisem imela v trebuščku, sem te pa imela vedno v srčku	Predstavitev knjige v hčerinem vrtcu	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F117	videla je vedno slike od svoje sestrice, bratca, polbratca, od mame,	Preko slik	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F118	vedno sva imela odprto to temo, se pravi, da kadarkoli je hotela, kaj vprašati smo se o tem pogovarjali	Pogovor o posvojitvi	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F119	s tem, da ve da ima tukaj mrzlo sestrično, tudi razume, da ima sorodnike tukaj, ki so ravno tako iz Afrike sem prišli, da ima tukaj pravega strica v Sloveniji, ki živi, ki je bil tudi naš kontakt za posvojitev	Biološki sorodniki v Sloveniji	Stik z biološko družino	Biološka družina	Družinsko življenje
F120	skratka, skozi vse to v bistvu je rastla, nikoli ni bilo tako, da je bilo mami ali sem jaz posvojena, ker je to vedela, da pač je	Odraščanje s tem	Način seznanjanja	Seznanitev otroka s posvojitvijo	Družinsko življenje
F121	I. je letos prvič izrazila žejo, da si želi iti v Gvinejo	Želja po obisku Gvineje	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
F122	in spoznati predvsem svojo sestrico, za mamo niti ne vem, če je rekla	Želja po spoznanju biološke sestre	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
F123	ampak tudi če bi, bi seveda jo, jaz imam samo en strah pri vsem	Strah pred hčerinim razočaranjem	Spoznanje biološke mame	Obisk rojstne države	Čustva in občutki

	skupaj, in to je ne da bi ona njo spoznala, to nikoli… ampak samo to, da bi njena mama, da bi se z njo zmenili in da ona ne bi prišla, ker se mi zdi, da bi se ji pa zlomilo srce				
F124	midva sva v Gvinejo dvakrat zaboj odposlala in smo potem tudi tam ta zaboj pričakali, tako da sva se midva še vračala v Gvinejo Bissau, namreč vas, od koder I. prihaja smo sponzorirali, finančno smo pomagali tudi šolarjem tam, v bistvu v ta namen je bila tudi knjigica narejena	Finančna podpora rojstne vasi	Vračanje v rojstni kraj hčerke	Stik z otrokovimi koreninami	Družinsko življenje
F125	in vsakič ko smo bili zmenjeni je mama tja prišla, tako, da jaz mislim, da se ne bi zgodilo da ne bi, ampak je pa tudi vedela, da bomo prinesli kakšna darila, ker smo vedno prinesli obleke za sestrico in za bratca od I. pa igračke, tudi, ko smo zaboj poslali smo posebej škatle še za njo zapakirali za njeno hišo	Materialna podpora njene družine	Stik z biološko mamo	Stik z otrokovimi koreninami	Družinsko življenje
F126	ne jaz bi si bistvu želela, da bi jo I. spoznala, ker se mi zdi da bi potem s tem nekako obkljukala ta del, da sem res vse naredila za njo, kar se tiče nekih čustev, da sem bila iskrena do nje, da sem ji ponudila tudi ta vidik, ker vem da bo slej ko prej sebe iskala	Želja po spoznanju biološke mame	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje
F127	Se bo pa sedaj s tem prehodom v puberteto začela bolj o tem spraševati in več razmišljati o temu kot je prej, ker prej tudi če sem ji pokazala sestrico	Pričakovanje večjega zanimanja v puberteti	Odnos posvojiteljev do stika	Biološka družina	Družinsko življenje

	na sliki recimo, ni pokazala nekega blaznega zanimanja				
F128	Sedaj mogoče se malo bolj tega zaveda ampak, ne vem če bi začeli letalske karte kupovati ali bi bila še tako vzhičena kot sedaj, ko je to še nekje v zraku	Dvom o hčerini pripravljenosti	Obisk rojstnega kraja/države	Biološka družina	Družinsko življenje
F129	Predvsem se je pri posvojitvi treba se zavedati, da ne kupiš nikoli otroka	Ni nakup otroka	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F130	ampak ti vedno plačaš storitve odvetnika in pa ne vem sodišče	Storitve odvetnika in sodišče	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F131	in pa letalske karte	Letalske karte	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F132	bivanje tam	Bivanje v državi izvora	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F133	mogoče hrano za otroka v času, ko ga čakaš,	Hrana za otroka	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F134	se pravi v postopku posvojitve si ti že dolžen zanj poskrbet	Skrb za otroka že med postopkom	Dolžnost posvojiteljev		Postopek meddržavne posvojitve
F135	tako, da te številke so zelo različne, po mojem, da bi vsak posvojitelj povedal drugače, ampak recimo Gvineja je bilo srečanje z npr. odvetnikom 2.000eur, Sierra Leone je bilo okoli 7.000eur potem so pa še drugi stroški, ki pridejo zraven	Zelo različni	Stroški posvojitve		Postopek meddržavne posvojitve
F136	mislim super bi bilo da bi, ampak jaz mislim, da država odvetnika nebo plačevala nekomu jaz mislim, da je to nemogoče	Nemogoče	Finančna pomoč države	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora

F137	jaz bolj mislim, da bi se države morale med seboj bolj povezati, bolj v tem smislu, da je to organizirano,	Povezava med državami	Željena oblika pomoči in podpore	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
F138	se pravi da je to nek tak utečen postopek, ne pa da se morajo pari sami znajti	Utečen postopek	Željena oblika pomoči in podpore	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
F139	ravno zaradi tega, ker se morajo sami znajti, so velikokrat lahko tudi žrtve zlorab, v tem smislu, da jih na drugi strani zaslepijo…	Posvojitelji žrtve zlorab	Potreba po pomoči in podpori	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
F140	ob želji, da bi posvojil otroka si lahko zaslepljen v kakšnih stvareh in ne vidiš, da je na drugi strani nekdo, ki bi te samo ogoljufal in da nikoli ne boš prišel do tega otroka. Veliko zlorab je bilo ravno zaradi tega ker so bodoči starši oz. posvojitelji si tako zelo želeli posvojiti, da niso videli vseh signalov, da je na drugi strani bil prevarant in ni imel nekih namenov, da ne govorim potem o tem, da so po možnosti žrtve otroci	Posvojitelji žrtve zlorab	Potreba po pomoči in podpori	Postopek meddržavne posvojitve	Formalna pomoč in podpora
F141	Midva recimo pri obeh posvojitvah sva se najbolj to pozanimala, da je postopek res tak kot mora biti, da nobenih bližnjic ne sekamo, da je vse pravilno, da je vse legalno, da so se starši res odločili za posvojitev	Previdnost glede možnih prevar	Možnost zlorab in prevar	izzivi in ovire	Postopek meddržavne posvojitve

9.3 Osno kodiranje

Tema: **Odločitev za posvojitev**

- Drugo

- Odločitev za prenehanje s postopki umetne oploditve
  Odločitev na podlagi izgube mame (E2)

- Ideja za posvojitev
  Kratek pogovor o otrocih (B19)
  Počitnice v Indiji (D34)
  Spremljanje prijateljičine izkušnje posvojitve (F14)
  Kontakt za posvojitev iz Afrike (F16)

- Razlogi
  Soočanje z neplodnostjo (A1, C6, C7, E1, F12)
  Spontana odločitev (B3, B17, B18, F17)
  Ustvarjanje družine (C12, C13)
  Vedno za (D28)
  Ne pomembnost biološke povezanosti (D35)

- Osebna odločitev
  Brez pritiska drugih (D39)

- Partnerjeva odločitev
  Ne prepričanost (D29)
  Kasnejša odločitev (D30)
  Kasnejša odločitev na podlagi pogovorov (D32)
  Prvotna zavrnitev (D36)

- Pogovor med partnerjema
  Potrebno obojestransko strinjanje (D31, D37)
  Strinjanje o posvojitvi (D33)
  Brez prepričevanja (D38)

➢ Prednosti posvojiteljev
- Prostovoljna odločitev
  Čustvena razbremenjenost (B49)

➢ Nacionalna ali meddržavna
- Razlogi za meddržavno
  Brez razmišljanja o nacionalni posvojitvi (B25)
  Spontana odločitev (B26)
  Malo otrok za nacionalno posvojitev (B27)
  Občutek večje dostopnosti (B28)
  Zadnja možnost zaradi starosti (C9)
  Previsoka starost za posvojitev dojenčka v Sloveniji (C10)
  Dovoljena večja starostna razlika (C11)
  Premalo možnosti za nacionalno (F18)
  V Sloveniji čas poskusne namestitve (F19)
  Strah pred otrokovo odvisnostjo (F20)
  Želja po zdravemu otroku (F21)

- Razmišljanje o meddržavni posvojitvi
  Manj možnosti pri nacionalni posvojitvi (D46)
  Brat iz Poljske (E31)
  Rusija prezahtevna (E34)

➢ Ponovna posvojitev
- Predlog o ponovni posvojitvi
  Zavrnitev predloga (A2)
- Razlog za zavrnitev ponovne posvojitve
  Težave pri prvi posvojitvi (A3)
- Izločitev meddržavne posvojitev
  Prezahtevna ob skrbi za otroka s srčno napako (D179)
  Skrb za sina (D180)

Tema: **Priprave na posvojitev**

- Neformalne priprave
  - Materialno pripravljanje
    - Materialna nepripravljenost na otroka (A16)
    - Moževo nakupovanje stvari (E89)
    - Pripravljanje otroške sobe (F67)
  - Priprava na postopek
    - Družinska prijatelja (B31)
  - Literatura
    - Branje knjig (D44)
  - Sodelovanje na predavanjih
    - Nasveti Nataše Banko (F49)
- Formalne priprave
  - Društvo Deteljica
    - Soočanje z neplodnostjo (D56, E13, E14)
    - Nasvet socialne delavke (D52)
    - Najboljši nasvet (D53)
    - Celostna priprava (D55)
    - Pogovor o vlogi posvojitelja (D57)
    - Dve leti in pol (D61)
    - Srečanja udeležencev programa (D64, E62)
    - Intenzivna s prebiranjem literature (D65)
    - Deljenje izkušenj (D66)
    - Resne priprave (D67)
    - Poglobljeni pogovori (D68)
    - Udeležba (D84)
    - Pisanje spisov (E64)
    - Osebne izpovedi (E65)
    - Predelava osebnih stisk (E66)
    - Branje knjig (E63)
    - Velika pomoč (E148)
    - Temelj dobrih odnosov v družini (E149)
    - Spoštljiv odnos do biološke mame (E143, E144)
    - Osebno neustrezne (F47)
    - Neustreznost zaradi verske usmerjenosti (F48)
  - Prepoznana pomembnost priprav
    - Soočanje s skrbmi (E138)
    - Odnos (D54)
  - Potreba po dodatnih pripravah
    - Več informacij (A111)
    - Vzgoja otroka (C58)
    - Premalo poglobljene priprave (C34)
  - Ne potreba po dodatni pripravi
    - Zadostno zanje o skrbi za otroka (C57)
  - Željena oblika priprav
    - Brezplačnost priprav (F58)
  - Pomanjkljive priprave na CSD
    - Tema življenja po posvojitvi (F26)
    - Otrokovo iskanje identitete (F54)
    - Kasnejši razvoj povezanosti (F55)
    - Stiki z biološko družino (F56)
- Drugo
  - Zavedanje realnosti posvojitve pred posvojitvijo
    - Posvojitev ni vedno idealna (A128)

Tema: **Postopek nacionalne posvojitve**

- Drugo
  - Prve informacije
    - Prijateljica (A48)
    - Internet (D75)
    - Samostojnost (D76)
    - Obračanje na Deteljico (D77)
    - Samostojnost zaradi ne poznavanja drugih posvojiteljev (D78)
    - CSD (D79)
    - Iskanje nezahtevno (D80)
    - Znanec z izkušnjo posvojitve (E56, E57)
  - Trajanje postopka
    - Tri leta in pol (D85)
    - Leto in pol (E59)
  - Čakalno obdobje
    - Najmanj eno leto (A11)
    - Kratko (A13)
    - Prej kot pričakovano (A17)
  - Odločitev za posvojitev predlaganega otroka
    - Par ur za odločitev (A14)
    - Takojšnja odločitev (A15, A20)
  - Pozitivna izkušnja
    - Brez problemov (A51, A53)
    - Pozitivna izkušnja z delavko na občini (A52)
    - Začetna korektnost (D90)
    - Prijazni socialni delavci (E105)
  - Željeno vedenje s strani socialne delavke
    - Brez favoriziranja biološke mame (D106)
  - Splošen vtis
    - Vredu (E45)
- Prednosti posvojiteljev
  - Poznavanje področja posvojitev
    - Lastno znanje o posvojitvah (A6)
- Izzivi in ovire
  - Zdravstveno stanje otroka
    - Nedonošen otrok (A19)
    - Več zdravstvenih težav (A24)
    - Srčna napaka (D9)
    - Seznanitev z otrokovo srčno napako (D10)
    - Čakanje na preživetje otroka (D15)
  - Negativna izkušnja
    - Očitanje s strani otrokove zdravnice (A22)
    - Ne strinjanje s posvojitvijo s strani zdravnice (A23)
  - Skoraj neuspela posvojitev
    - Skorajšnja namestitev v sirotišnico (A25)
    - Srečanje zdravnice (A50)
  - Neprimerna predaja otroka posvojiteljem
    - Golota (A27)
    - Slab sistem (A28)
  - Zamenjava stekleničk
    - Skorajšnja zadušitev (A29)
  - Nepredvidljivost prihoda otroka
    - Službena pot v času klica o možni posvojitvi (E72)
    - Kratek čas za pripravo (E73)

Sprememba čez noč (E81)

- Pogovor o zdravstvenem stanju otroka
  Prednosti in slabosti posvojitve (D16)

- Samostojnost pri pisanju vloge
  Ne najbolj korektna vloga (D88)

- Nepoznavanje postopka posvojitve
  Prošnja kljub nepoznavanju postopka (E6)

- Nepoznavanje pravic posvojiteljev
  Zavrnitev predlaganega otroka (E7)

- Izzivi s CSD
  Deljeni zaupni podatki (E46, E50)
  Zaskrbljenost socialne delavke (E41, E42)
  Pomanjkanje znanja o postopku (E40, E43, E44)
  Stiska socialnih delavcev ob predaji otroka (E74)
  Kasnejše težave (D91)
  Zelo odkrita socialna delavka (D101)
  Lovljenje biološke mame s strani socialne delavke (D102)
  Zahtevna socialna delavka (D93, D95)

- Soočanje z izzivi
  Odgovornost obeh strani (E51)

- Najzahtevnejše obdobje
  Srečanje z zdravnico (A49, A56)
  Čas poskusne namestitve (D105, E103)

➢ Osebno mnenje

- Psihološka preverjanja
  Neprimernost (C149)
  Brez preverjanj bioloških staršev (C150)
  Primerno (D83)

➢ Izbira ustreznih posvojiteljev

- Razgovor z ožjimi kandidati za posvojitelje
  Klic o ožjem izboru (D4)

➢ Pravice bodočih posvojiteljev

- Zavrnitev predlaganega otroka
  Znati reči ne (D181, D182)

➢ Poskus meddržavne posvojitve

- Želja po posvojitvi iz Indije
  Iskanje kontakta za Indijo (D47)
  Polne sirotišnice (D48)
- Neuspešna posvojitev
  Le do sirotišnice (D49)
  Nepoznavanje postopka (D50)
  Opustitev ob velikih komplikacijah (E32) Poljska
  Nezmožnost priti do otrok iz Črno gorskih sirotišnic (E35)
- Opustitev meddržavne posvojitve
  Priložnost nacionalne posvojitve (D51, E33)

Tema: **Postopek meddržavne posvojitve**

➢ Drugo

- Prve informacije
  Družinska prijatelja (B29)
  Knjiga Milene Župančič (C20)
  CSD-ji kontakt za informacije (C21)

Javnost informacij (C22)
Lahko dostopne (C23)

- Informacije o postopku
  Dobra obveščenost o poteku (B55)

- Pogovor s socialno delavko
  Prvi primer prostovoljne odločitve (B48)

- Prvi pogoj
  Ureditev dokumentacije (B37)

- Prvi korak
  Ureditev dokumentacije v Sloveniji (B6)

- Drugi korak
  Povezava s kontaktom v tujini (B7)

- Čakalno obdobje
  Obdobje brez odziva (B56)
  Pisanje maila kontaktu v Afriki (B57)
  Čakanje na otroka (B35, B58)
  Leto in pol (C27)
  Prošnja za primerno skrb za otroka (B62)

- Obvestilo o otroku
  Slike otroka (B8, B59, F28)

- Spol otroka
  Brez vpliva (C35)

- Odločitev za posvojitev predlaganega otroka
  Takojšnja odločitev (B60)

- Prvo srečanje z otrokom
  Spoznanje otroka na sodišču (B14)
  Otrokova pobuda za stik (C43, C44)

- Prednosti posvojiteljev
  Pomen neobremenjenosti (B42)
  Neobremenjenost z neplodnostjo (B43)

- Trajanje postopka
  Eno leto (B53)
  5 mesecev (F33)

- Stroški posvojitve
  Ni nakup otroka (F129)
  Storitve odvetnika in sodišče (F130)
  Letalske karte (F131)
  Bivanje v državi izvora (F132)
  Hrana za otroka (F133)
  Zelo različni (F135)

- Dolžnost posvojiteljev
  Skrb za otroka že med postopkom (F134)

- Pozitivna izkušnja
  Hitra vzpostavitev stikov (B4)

➢ Pogoji posvojiteljev

- Zdravstveno stanje otroka
  Zdrav otrok (B10)
- Spol otroka
  Nepomembnost spola (B9)

➢ Slovenija

- Izkušnja na CSD
  - Pozitivna izkušnja (B22)
  - Pogovor o neobičajnih temah (B23)
  - Okej (B24)
  - Mnoge neprijetne obravnave (C17)
  - Dobre strokovne delavke (F22)
  - Dobra socialna delavka (F23)
  - Lepo sprejeta in vodena s strani psihologinje (F24)
  - Pospešitev postopka v Sloveniji (F29)

- Zakonsko določen postopek
  - Natančno izdelane procedure (C14)

➢ Država izvora

- Potek postopka
  - Tekoč potek (B5, B34, B40, B50, B65)
  - Brez zapletov (B41, B51)
  - Brez izzivov (C25)
  - Hitro odvijanje (B12)
  - Obisk sodišča (B13)

- Posebnost postopka
  - Prisotnost bioloških staršev (B39)

- Sodišče
  - Preverjanje kandidatov za posvojitelje (F30)
  - Pogovor sodnika z biološko mamo (F31)
  - Enomesečno čakanje pozitivnega mnenja (F32)
  - Preprost sodni postopek (B38)

- Pogoji države izvora
  - Veljali makedonski predpisi (C15)
  - Pridobitev raznih dokumentov (C16)
  - Nenapovedano raziskovanje posvojiteljev (C19)
  - Devet mesečno čakanje kot pri nosečnosti (C26)
  - Predložitev dokumentov (C18)

➢ Izzivi in ovire

- Izzivi s CSD
  - Presplošni podatki (C61)

- Zdravstveno stanje otroka
  - Kašljanje (C52)

- Kasnejši prevzem otroka
  - Sodne počitnice (B11, B52, B61)

- Podaljšan prevzem otroka
  - Nedosegljivost CSD-ja zaradi praznika (C31)
  - Nemožnost dobiti dokumente zaradi praznika (C32)

- Jezikovne ovire
  - Prevajanje dokumentov (B15)
  - Otežena komunikacija (F35)

- Večkratna pot v Afriko
  - prevzem otroka (B16)

- Pogoji države izvora
  - 7 letna zveza in poroka (B32)

- Organizacija
  - Neorganiziranost v Afriki (B63)

- Preverjanje formalnosti posvojitve
  - Preverjanje posvojitve na carini (B69)

- Pot domov
  Negotovost o odzivanju otroka (B73, B77)

- Odziv otroka na posvojitelja
  Jok (B74, B90)

- Več letno čakanje na posvojitev
  Vojna (C8)

- Neobičajna starostna razlika med otrokom in posvojitelji
  Edini primer take posvojitve (C24)

- Nepredvidljivost prihoda otroka
  Potovanje v času klica o možni posvojitvi (C36)

- Dolgotrajno iskanje možnosti za drugo posvojitev
  Skoraj obupala (F80)

- Možnost zlorab in prevar
  Previdnost glede možnih prevar (F141)

- Onemogočena druga posvojitev iz Gvineja Bissau
  Prepoved posvojitev (F79)

- Glavni izziv
  Urejanje dokumentacije (B36)

- Najzahtevnejše obdobje
  Slovenska zakonodaja in nevednost (C55)
  Nevednost med postopkom (C56)

- Soočanje z izzivom
  Poroka (B33)
  Dogovor z odvetnikom (B70)
  odmik v hotel in preživljanje skupnega časa (B75)

- Uspešno soočenje z izzivom
  Dober razplet na carini (B78)
  Uspešna pot domov (B82)

- Pozitivna izkušnja
  Brez izzivov (F34)

➢ Formalna ureditev posvojitve
- Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve
  Takojšnja posvojitev (B54, C47)
- Informacije o bioloških starših
  Pravica do informacij ob polnoletnosti (C48)

➢ Ovire posvojiteljev
- Soočanje z neplodnostjo
  Čustvena obremenjenost parov, ki se soočajo z neplodnostjo (B44)

➢ Prva posvojitev
- Posvojitev iz Gvineja Bissau
  Preverjanje ustreznosti posvojiteljev v Afriki (F10)
  Preverjanje ustreznosti posvojiteljev preko Zooma (F11)
  Enostavnejši postopek (F9)

➢ Druga posvojitev
- Posvojitev iz Sierra Leone
  Težji in bolj kompliciran postopek (F41)
  Daljši postopek (F42)
  Dolgotrajnost postopka (F44)

Težji in daljši postopek (F8)

- Slabosti
  Težje zaradi večje prestrašenosti (F2)
  Prestrašenost zaradi slabih izkušenj drugih parov (F3)
  Neučakanost (F4)

- Prednosti
  Poznavanje postopka (F5, F6)
  Manj dolgotrajno preverjanje ustreznosti za posvojitelja (F7)

➢ Meddržavne posvojitve

- Pomanjkljivosti
  Nesprejemljivi stroški (A120)
  Nedostopnost meddržavne posvojitve za manj premožne pare (A121)
  Možnost prevar in zlorab (A122)
  Bolj vidna posvojitev (A123)

- Posebnosti
  Dovoljenost enkratne posvojitve (F78)

- Primer posvojitve iz Rusije
  Zelo zahteven postopek (F15)

Tema: **Posvojitev iz institucije**

➢ Življenje v instituciji

- Razmere v instituciji
  Neprimerna skrb za otroke v bolnici (A30, A45)
- Potreba po pozornosti
  Vzbujanje pozornosti s kašljem (C53)
- Starost ob prihodu v institucijo
  Trije meseci (C54)

Tema: **Družinsko življenje**

➢ Odziv okolice na posvojitev

- Pozitiven odziv
  Navdušena skrb za vnukinjo (A35)
  Enakovredna ostalim vnukom (A67)
  Pozitiven sprejem s strani bližnjih in prijateljev (A68)
  Presenečenje (C130)
  Odobravanje potnikov na letališču (B80)
  Navdušenje (A5, D141, E116)
  Brez negativnih odzivov (B96, C136)
  Zanimanje (D143, D144, D160)
  Večinoma pozitivni odzivi (A75, E82)
  Veselje sodelavcev in prijateljev (E119)
  Posvojitev nekaj dobrega (E120)
  Brez čudnih pogledov na vasi (F95)
  Sprejeta z odprtimi rokami (F96)
  Veselje (E83)
  Brez predsodkov (A77)
  Zelo pozitiven (B95, D142, E112)

- Srednje pozitiven odziv
  Slabši odziv s strani sosedov (A69)

- Zadržan odziv
  Konzervativen odziv staršev (A4)
  Skeptičnost staršev (E114)
  Strah da bo z otrokom kaj narobe (E115)

- Neprimeren odziv
  - Zahteve po pomoči (B45)
  - Pristopanje tujcev (B99)
  - Rinjenje v otroka (B100, B101)
  - Ugotavljanje podobnosti staršem (C114)
  - Dotikanje hčerinih las (F92)
  - Prošnja za sliko z otrokom (F94)
  - Osebna nezmožnost posvojitve (E55, E118)

- Odziv posvojiteljev
  - Prošnja po ne dotikanju otroka (F93)

- Negativen odziv
  - Širjenje informacije o posvojenosti med otroki (A70)
  - Težave med otroci (A72)
  - Vpliv staršev (A74)
  - Težave v razredu (C75)
  - Zbadanje s strani otrok (C120, C137)
  - Zbadljivke zaradi starosti (C131)
  - Sprva niso verjeli (C132)
  - Rasistični komentarji v šoli (B113)

- Negativna izkušnja
  - Nestrinjanje s pristopi učiteljev (C138)
  - Neprijetne situacije v šoli (C142)

- Težave v šoli
  - Zbadljivke glede bioloških staršev (E158)
  - Zbadanje s strani otrok (F97, E153, E154, E155)
  - Rasistične izjave otrok (F98)

- Pretiran odziv
  - Romaniziranje posvojitve (E117)

- Spoznanje posvojenosti
  - Nerodnost (D70)

- Relativno zmerni odzivi
  - Brez hudega posega v družino (B102)

- Prvo srečanje z otrokom
  - Opazovana s strani osebja (D131, D132, E86)
  - Pretirana pomoč osebja v bolnici (D133)
  - Prijaznost osebja v porodnišnici (E87)

- Izpostavljenost družine
  - Izstopanje otroka v okolju (B97, B98)
  - Senzacija zaradi starosti (C133)
  - Zanimivost otroka zaradi drugačnosti (B105)

- Vpliv izobraženosti
  - Pozitiven vpliv zaradi izobraženosti (A76)

- Vpliv ubranosti okolja
  - Slabši odziv na vasi (A78)

- Odnos posvojiteljske družine
  - Zavedanje posebnosti družine v okolju (B103)
  - Odprtost glede posvojitve (E113)
  - Razumevanje izstopanje otroka (B104)

- Destigmatizacija posvojitve
  - Posvojitev ni negativna (E121)

- Družbeno sprejemanje posvojitve

Manj stigmatizirana (A101)

- Normalizacija
  Vedno manj pogovorov (D161)

➢ Seznanitev otroka s posvojitvijo

- Priprava posvojiteljev
  Glasno pripovedovanje (E126)
  Predhodna priprava (C100)
  Napeta situacija kljub pripravi (C101)

- Čas seznanitve
  Stres ob kasnejši seznanitve s posvojitvijo (A99)
  Dvom ob kasnejši seznanitve s posvojitvijo (A100)
  Neprimernost kasnejše seznanitve (A102)
  Takojšnja seznanitev (A9, B119, D153)
  Prava situacija (C94)
  Nasvet o čimprejšnji seznanitvi (A8, A98, D168, E9, E125)

- Prvi pogovor o posvojitvi
  Rojstvo dojenčka pri sosedih (C95)
  Vprašanje o nosečnosti (C96)

- Način seznanjanja
  Preko pravljice (A10, A91)
  Spontano (B118, B122)
  Prava situacija (C93)
  Ukrepanje v konkretni situaciji (C119)
  Odvisno od situacije (C121)
  Najprejšnja potrditev zaželenosti in ljubezni (C122)
  Albumi in zgodbe (D73)
  Pogovor o posvojitvi (D145, D157, F118)
  Dnevniški zapisi za prva skupna leta (D156)
  Odraščanje s tem (D72, D158, E131, F120)
  Nasvet o odgovarjanju na otrokova vprašanja (D169)
  Ilustracija knjige o posvojitvi iz Gvineje Bissau (F114)
  Poslušanje predstavitev knjige (F115)
  Preko slik (D154, D155, D159, F117, F113)
  Predstavitev knjige v hčerinem vrtcu (F116)
  Potrditev zaželenosti otroka (C97)

- Neprimerna seznanitev
  Čakanje na polnoletnost (D74)

- Odziv otroka
  Onemelost in umik (C102)
  Kot da ni bilo nič (C104)
  Želja po večkrat povedani zgodbi o posvojitvi (D162)
  Ponavljanje vprašanj (D163)
  Prenehanje spraševanja (D164)

- Razumevanje otrokovega odziva
  Navajenost na umik v kopalnico (C126)
  Potrpežljivost (C103)

- Željen odziv otroka
  Pogovor (C127)

➢ Pogovor o posvojitvi

- Odprtje teme posvojitve
  Le ob otrokovi pobudi (A71)
  Prava situacija (C129(b))
  Otrokova nepripravljenost (C129)

- Informacije o bioloških starših
  Nepoznavanje informacij o biološki mami (C105)

Brez hvaljenja bioloških staršev (C106)
Brez kritiziranja bioloških staršev (C107)
Najboljše nepoznavanje (C108)
Otrokovo zanimanje za imena (D171)
Otrokovo nezanimanje za več informacij (D172)
Sledenje otroku (D173)
Otrokova vprašanja (E164)

- Iskrenost o posvojitvi
  Brez skrivanja (A94)

- Odprta komunikacija
  Informacije o biološki družini (B121)
  Resnica najboljša (E145)
  Pogovori o posvojitvi (E163)

➢ Izzivi in ovire

- Zdravstveno stanje otroka
  Izpahnjeni kolki (A40)
  Strah pred poškodbo otroka (A41)
  Padanje glave (A42)
  Zdravničina napoved motoričnih motenj (A43)

- Prvo srečanje z otrokom
  Za otroka tujec (B88)
  Izogibanje stiku (B83)

- Neprimerna skrb za otroka v bolnici
  Oslabljene vratne mišice zaradi prekomernega ležanja (A44)
  Prilagojene stekleničke za ležeče otroke (A46)

- Izzivi v času pubertete
  Prepiri zaradi medsebojne raznolikosti (A96)

- Navezovanje na očeta
  Jok otroka ob stiku (B76)

- Prvotna zainteresiranost okolja
  Zavedanje minljivosti vizualnega izstopanja (B107, B109)

- Potreba po pozornosti
  Stalna asistenca (C66)
  Prepoznavanje potrebe (C84)
  Nenehna osredotočenost nanjo (C87)

- Izzivi starejših posvojiteljev
  Veliko potrpljenja (C73)
  Ohranjanje vitalnosti (C74)

- Izražanje izgube biološke družine
  Otrokovo zbiranje stvari (C135)

- Nenehen boj za otroka
  Otrokov pečat posvojenosti (C145)

- Otrokove karakteristike
  Zaprt in prestrašen otrok (D146)
  Karakter ali posvojenost (D147)
  Zahteven otrok (C65)

- Težave v vrtcu
  Zaprtost otroka (D148)
  Vzgojiteljičino nasprotovanje prehodu v šolo (D149)

- Izzivi v šoli
  Enaka obravnava za vse (C79)

Nezadovoljena potreba po pozornosti (C80)
Neprimeren komentar (C139)
Nemoralnost učiteljice (C141)
Začetno neupoštevanje ADHD (E128)
Skrivanje težav s sošolci (E159)

- Vzgoja otroka
  Razlikovanje od vzgoje biološkega otroka (F46)

- Posvojiteljski dopust
  Premalo (F61)

- Hčerin občutek izstopanja v Sloveniji
  Hčerino boljše počutje v Angliji (F100)
  Zavedanje opazovanja (F101)

- Največji izziv
  Odzivi okolice (F91)
  Otrokovi občutki drugačnosti (B112)

- Pozitivna izkušnja
  Izzivi le v času pubertete (A97)

- Soočanje z izzivi in ovirami
  Primerna skrb za otroka (A47)
  Podaljšanje posvojiteljskega dopusta (F62)
  Očetova potrpežljivost (B84)
  po prihodu domov pozornost najprej otroku (C85)
  Zadovoljitev občutka opaženosti (C86)
  Pomoč šolske psihologinje (C140)
  Pogovor s šolsko svetovalno službo (D150)
  Negativna izkušnja s socialnim delavcem iz šole (D151)
  Pogovor v šoli (E160)
  Ureditev odločbe (E129)
  Pogovori o drugačnosti (B106, B108)
  Vedenje bolj pomembno kot barva kože (B110)
  Učenje postavljanja zase (F102)
  Občutek vrednosti (F103)
  pod kožo vsi enaki (F104)
  Občutek zaželenosti in ljubljenosti (F111)
  Poznavanje različnih kultur (F105)
  Podpora v primeru odhoda v tujino (F106)
  Druženje z družinami, ki so posvojile otroka iz Afrike (F107, F110)
  Stik z biološkimi sorodniki v Sloveniji (F108)
  V vrtcu skupaj s punčko iz Afrike (F109)

- Uspešno soočenje z izzivom
  Otrokova pobuda za stik (B85)
  Normalno funkcioniranje otroka (B111)
  Takojšna ustavitev (B114)
  Razumljiva ravnateljica (D152)

- Prihajajoči izzivi
  Prehajanje v obdobje pubertete (B115)

➢ Življenjske spremembe

- Pozitivna sprememba
  Izboljšanje življenja (A62)
  Druženje z drugimi družinami (A63)
  Hči obogatela življenje (A64)
  Spoznavanje novih ljudi (E61)

- Ime otroka
  Spremenjeno rojstno ime (A65)
  Simbolni pomen novega imena (A66)

- Nov ritem življenja
  - Posvečanje otroku (C67)
  - Sledenje otrokovim potrebam (C39, C68, C148, E111)
  - Potreba po spremembi ritma življenja (C69)
  - Valdorfski stil vzgoje (C70)
  - Red za krepitev otrokove samozavesti (C71)

➢ Začetno obdobje

- Vzpostavljanje navezanosti
  - Ne sprejemanje obiskov (F82, F84)
  - Stalen kontakt z otrokom (F83)
  - Obiski po vzpostavljeni navezanosti na starše (F86)
  - Stalen kontakt z otrokom (F87)
  - Spanje s starši (F88, F89, F90)
- Čas samo za novonastalo družino
  - Zabava pred prihodom hčerk (F85)

➢ Biološka družina

- Informacije o bioloških starših
  - Radovednost otrok (A81)
  - Pomoč in podpora staršev (C110)
  - Vpogled v spis na CSD (E47)
  - Pomiritev otroka (E142)

- Stik z biološkimi starši
  - Zavrnitev (A82)
  - Šok ob zavrnitvi (A83)
  - Odkritje in vzpostavitev stika (A85)
  - Negativna izkušnja končana s prekinitvijo stika (A86)
  - Otrokova želja po stiku (E48)
  - Otrokova želja srečati biološko mamo (E49)
  - Želja po različnih informacijah (E140)
  - Komunikacija (E52)
  - Poznavanje biološkega očeta (B120)
  - Neželeni stiki s strani biološke mame (E147)
  - Nezanimanje za biološke starše (C111)
  - Skrivni obisk bioloških staršev (A93)
  - Zavedanje realnosti ob pismu biološke mame (A109)

- Stik z biološko družino
  - Spletna aplikacija (B126)
  - Drugačne vrednote (B127)
  - Razumevanje drugačne kulture (B128)
  - Messenger (B129)
  - Biološki sorodniki v Sloveniji (F119)
  - Dvakratno srečanje s biološko sestro (A89)
  - Kontakt s biološko sestro (A88)

- Biološka mama
  - Prošnja za slike (E53)
  - Poslane slike (E54)
  - Pogovor o oddaji v posvojitev (E135)
  - Pismo z razlogi za oddajo v posvojitev (A87)

- Biološka sestra
  - Finančna podpora (F37)
  - Neuspešna želja po posvojitvi (F38)
  - Finančna podpora (F39)
  - Odprta vrata (F40)

- Odnos posvojiteljev
  - Spoštovanje biološke mame (E95)
  - Nezanimanje (C109)
  - Spodbujanje pozitivne podobe o biološki mami (110)

- Odnos posvojiteljev do stika
  - Ne predstavlja bariere (B123)

Sproščenost (B125)
Podpora (B130, D176)
Sprejemanje (D174, D175)
Sprejemanje kot normalno (D177)
Pomoč in podpora (C116)
Razumevanje radovednosti (C117)
Normalno (C118)
Veselje (E136)
Pomembno (E137)
Želja po spoznanju bioloških sorojencev (E152)
Želja po spoznanju biološke mame (F126)
Pričakovanje večjega zanimanja v puberteti (F127)
Pripravljenost mame za pomoč pri raziskovanju (A84)
Razumevanje odkrivanja korenin (A90, A92)

- Obisk rojstnega kraja/države
  Skrivno raziskovanje (A79, A80)
  Zavedanje realnosti (A107)
  Obljuba o obisku rojstne države (B131)
  Srečanje biološke družine (B132)
  Primerna starost (B133)
  Želja po obisku Gvineje (F121)
  Želja po spoznanju biološke sestre (F122)
  Dvom o hčerini pripravljenosti (F128)
  Obisk sirotišnice(A108)

➢ Stik z otrokovimi koreninami

- Stik z biološko mamo
  Materialna podpora njene družine (F125)
- Vračanje v rojstni kraj hčerke
  Finančna podpora rojstne vasi (F124)

➢ Otrok in posvojitev

- Otrokovo dojemanje posvojiteljev
  Pravi starši (A95, E139)

- Potreba po pozornosti
  Dovolj majhna pozornost (C82)
  Z leti manjša (C83)

- Posvojenost kot pečat
  Izjema (C81)

- Odziv na posvojitev
  Skrivanje posvojitve pred okolico (C113)
  Olajšanje ob misli, da je Jezus posvojen (C115)
  Vprašanja (E132)
  Sprejemanje (A103)
  Stiske (E133)
  Pomiritev po prebranem spisu (E134, E162)
  Odprtost glede posvojenosti (D165)

- Vpliv negativnih odzivov na posvojitev
  Dvom o biološki družini (E156)
  Občutek drugačnosti (E161)

- Informacije o biološki družini
  Pomiritev (E157)

- Najbolj pereče vprašanje
  Edini otrok oddan v posvojitev (E165)
  Okoliščine oddaje v posvojitev (E141)

- Razmišljanje o svojem izvoru
  Nepomirjenost (C112)

- Pozitivna izkušnja
  - Čas v porodnišnici
    Priprava na novo življenje (E88)

- Družinski odnosi
  - Trenutni odnosi
    Zelo dobri medsebojni odnosi (C3)
  - Grajenje odnosov
    Skozi življenje (C4)
    Upoštevanje otrokovih karakteristik (C5)
    Potreben čas (B134)

- Prednost starejših posvojiteljev
  - Več časa za otroka
    Nikamor mudilo (C72)

- Formalno zaključena posvojitev
  - Proslavljanje
    Slavnostni dogodek (D136)
  - Odprtost glede posvojitve
    Oznanitev posvojitve preko dogodka (D138)

- Sporočanje okolici
  - Odprtost glede posvojitve
    Zabava ob prihodu otroka (D139)
    Oznanitev preko dogodkov (D140)
    Neprimernost skrivanja posvojitve (D170)
    Brez skrivanja (F112)

- Drugo
  - Socialno starševstvo
    Pogovor o socialnem starševstvu (B124)
  - Vzgoja
    Valdorfski stil (C89)
  - Otrokove karakteristike
    Nepovezana ADHD in posvojitve (E127, E130)

Tema: **Formalna pomoč in podpora**

- Postopek posvojitve
  - CSD
    Zadostna pomoč in podpora (E110)
    Potrebno več (F52)

  - Društvo Deteljica
    Pomoč po že oddani vlogi (D87)
    Spoznanje svojih pravic (E8)
    Deljenje izkušenj med udeleženci (E12)
    Dovolj (E106)
    Pomoč pri zapletu (E109)
    Medsebojno razumevanje (D117, D118, E3)
    Pridobitev informacij (E58)
    Največ podpore (D119)

  - Pomanjkanje pomoči in podpore
    Pomanjkanje podpore pri pisanju vloge (D89)

- Postopek meddržavne posvojitve
  - CSD
    - Povezovanje s CSD (C29)
    - Ohranjanje kontakta s CSD prek klicev (C30)
  - Potreba po pomoči in podpori
    - Pomoč sistema pri meddržavnih posvojitvah (A119)
    - Posvojitelji žrtve zlorab (F139, F140)
  - Željena oblika pomoči in podpore
    - Utečen postopek (F138)
    - Ureditev meddržavnih posvojitev z bližnjimi državami (A124)
    - Državne agencije za meddržavne posvojitve (A126)
    - Državna pomoč za lažje in cenejše posvojitve (A127)
    - Povezava med državami (F137)
  - Finančna pomoč države
    - Nemogoče (F136)
- Po posvojitvi
  - Šola
    - Psihologinja (C143)
    - Razumevajoča psihologinja (C144)
  - Društvo Deteljica
    - Še nekaj časa (D62)
    - Tabori (E69)
    - Druženje in pogovor (E107)
    - Tri in pol letno obiskovanje (D60)
    - Največ podpore (D114)
    - Super podpora (D115)
    - Osebne izpovedi (D116)
    - Dovolj (E108)
    - Pomanjkanje časa (D63)
  - Potreba po formalni pomoči in podpori
    - Večja podpora (A112)
    - Potreba vsakega starša (A113)
    - Odvisna od staršev in otroka (B117)
    - Brez kompetentnih sogovornikov (C88)
  - Ne potreba po pomoči in podpori
    - Spontano reševanje izzivov (B116)
  - Željena oblika pomoči in podpore
    - Izmenjava izkušenj (A114)
    - Predavanja s konkretnimi situacijami in načini reševanja (A116)
    - Srečevanja posvojiteljev (A118)
    - Pomoč strokovnjaka (C60)
    - Individualna podpora na CSD (F53)
    - Pogovor s psihologom (F57)
    - Pomoč občine kot pri biološkemu otroku (F59)
  - Najboljša oblika podpore
    - Srečanja z drugimi posovjiteljskimi družinami (E151)

- Pomembnost podpore po posvojitvi
  Vprašanja tudi po posvojitvi (E70)

- Pozitivno sprejeta pomoč in podpora
  8 mesečni posvojiteljski dopust (F60)

- Potreba po podpori med starši na splošno
  Potreba po podpori med vsemi starši (A115, A117)

➢ Seznanitev otroka s posvojitvijo

- Željena oblika pomoči in podpore
  Zbrane izkušnje družin (C123, C124, C125)

- Strokovna pomoč
  Potreba po strokovni pomoči (D166)
  Strokovna pomoč pri Društvu Deteljica (D167)

Tema: **Neformalna pomoč in podpora**

➢ Postopek posvojitve

- Prijatelji
  Materialna pomoč (A18, A54, E90)
  Vodenje skozi postopek (B30)
  Bivša sošolka (D124)

- Družina
  Materialna pomoč s strani družine (A55)

- Druge osebe
  Pomoč s strani Ele Zupančič (A7)

- Medsebojna pomoč med posvojitelji
  Zadrževanje informacij iz previdnosti (B46, B47)
  Negativna izkušnja s socialno delavko (D94)

- Čustvena podpora
  Prijatelji in družina (D120)
  Ženski del prijateljev in sorodnikov (D121)

➢ Postopek meddržavne posvojitve

- Država izvora
  Gospod iz Afrike (B94)
  Izgubljenost brez podpore kontakta v Afriki (B66, B67)
  Zaupanja vredna oseba v Afriki (B68)

➢ Po posvojitvi

- Posvojiteljske družine
  Pogovor s posvojitelji in otroci, ki so bili posvojeni (C62)
  Pogovor z ljudmi s podobno izkušnjo (C63)

- Družina
  Manj podpore s strani staršev (E39)

- Druge osebe

Nasveti s strani Nataše Balkanu (F27)
Nasveti Nataše Banko (F51)

- Literatura
  Knjige Rudolfa Štajnerja (C90)
  Priročnik Milene Zupančič (C92)
  Knjiga Otrok nove dobe (C91)
  Pomoč pri soočanju z izzivi (C59)

Tema: **Čustva in občutki**

- Odločitev za posvojitev
  - Pozitivna čustva in občutki
    Pozitiva (B20)
    Zelo dobro (D40)
    Vzhičenost (D41)
    Adrenalin (D42)
    Zadovoljstvo (B2)
  - Neprijetna čustva in občutki
    Strah zaradi neplodnosti (E23)
    Velika želja po otroku (E24)
  - Strinjanje s partnerjem
    Lažje in lepše (B21)
  - Sprejemanje odločitve
    Zahtevna odločitev (D81)
- Postopek posvojitve
  - Celostno doživljanje
    Stres (E15)
    Pestro (E37)
    Zanimivo (F25)
    Zahtevno (D86)
  - Pogovori na CSD
    Nenavadnost psihološkega ocenjevanja (D43)
    Primerjava z izpiti (D45)
    Pretiravanje (D82)
    Smešna vprašaja povezana s službo (E38)
  - Negativna izkušnja s socialno delavko
    Čustveno doživljanje (D92)
    Favoriziranje biološke mame s strani socialne delavke (D98)
    Prizadetost (D99, D103)
    Nerazumevanje rinjenja v biološko mamo (D109, D110)
    Nehvaležnost biološki mami (D111)
    Nerazumevanje željene vrnitve otroka k biološki mami (D112)
    Partnerjeva jeza (D100)
  - Društvo Deteljica
    Najdeš samega sebe (E4)
    Olajšanje (E5, E67)
    Pridobitev upanja (E25)
    Luštno (E68)
  - Novica o otroku na voljo za posvojitev
    Šok (A59)
    Izven telesno doživljanje (A60)
  - Novica o ožjem izboru za posvojitelja
    Šok (D5)
    Adrenalin (D6)

Dvom (D7)
Strah pred prezgodnjim veseljem (D8)

- Slika otroka
  Ljubezen in naklonjenost (F63)

- Odločitev za posvojitev predlaganega otroka
  Prevzetost (D13)
  Zelo čustveno (D14)
  Veliko veselje (D17)

- Zdravstveno stanje otroka
  Dvom (A58)
  Zagretost zaradi podobnosti (D11)
  Usojenost (D12)

- Prvo srečanje z otrokom
  Brez občutkov (A31)
  Intenziven dogodek (A32, A38)
  Doživljanje dogajanja v transu (A33, A37)
  Doživetje po prihodu domov (A34, A39)
  Posebni občutki (B86, B93)
  Ne kot v pravljici (B87)
  Hudo zaradi odziva otroka (B89)
  Pripravljenost na odziv otroka (B91)
  Razumevanje (B92)
  Občutki izpolnitve (C40)
  Občutek radosti (C41)
  Poseben dogodek (C42)
  Čustveno nabita situacija (C46)
  Veliko čustvenih trenutkov (D125)
  Zelo lepo (D126)
  Željena sproščenost (D128)
  Ves čas opazovana (D129)
  Strah pred napako (D130, D134)
  Trema (E84)
  Strah pred otrokovim jokom (E85)
  Luštno (E91)
  Nekaj najlepšega (F68)
  Solze sreče (F69)
  Takojšnja povezava z otrokom (F70)
  Ganljiv prizor (C45)
  Zelo lepo (D122)
  Skladnost dogodkov (D123)
  Strah (D127)

- Čas poskusne namestitve
  Strah pred prihodnostjo (D18)
  Pritisk ob obiskih (D19)
  Favoriziranje biološke mame s strani socialne delavke (D20)
  Razočaranje (D21)
  Mešani občutki (D22)
  Sreča (D23)
  Ganjenost (D24)
  Sreča ob pozitivnih odzivih (D27)
  Naporno (D96)
  Čustveno naporno (D97)
  Krutost (D104)
  Tvoj otrok (E92)
  Nemogoče vrniti otroka (E93)
  Brez obremenjevanja (E94)
  Ne grozno (E96)
  Brez dvomov (E97)
  Nič posebej stresnega (E104)

- Neprijetna čustva in občutki
  Negotovost (D2, D3)

Dvom (E122)
Negotovost o prihodnosti (E123)
Panika (A26)
Stres (E75)

- Prijetna čustva in občutki
  Lepo (E77)
  Veselje (E80)
  Sreča (A61)

- Prilagajanje na novo življenje
  Stres (E76)

- Razmišljanje o prihodnosti
  Brez predstave (E11)

- Srečanje z zdravnico
  Šok (A57)

- Trajanje
  Ekspresno (E60)

- Zavedanje realnosti
  Olajšanje (E124)

- Formalno zaključena posvojitev
  Oddih (D135)
  Zelo čustveno (D137)
  Brez posebnega občutka (E98)
  Že prej občutek urejenosti (E99, E102)

- Proslavljanje ob formalno zaključeni posvojitvi
  Lepo zaradi druženja (E100)
  Običaj na Deteljici (E101)

➢ Seznanitev otroka s posvojitvijo

- Deljenje izkušenj na Deteljici
  Izguba strahu (E10)

➢ Po posvojitvi

- Začetno obdobje
  Obdobje čarobnosti (F81)

- Prvi pogovor o posvojitvi
  Vročica (C98)
  Pospešeno dihanje (C99)

- Pozitivna čustva in občutki
  Ponos (C134)

- Neprijetna čustva in občutki
  Dvom (E146)

- Žalost hčerke ob rasističnih izjavah
  Zelo hudo (F99)

- Stik z biološkimi starši
  Strah pred preveliko navezanostjo (A104, A105)
  Brez strahu pred preveliko navezanostjo (A106)

➢ Postopek meddržavne posvojitve

- Negativen občutek
  Brez vpliva (B64)

- Čakalno obdobje
  - Občutek negotovosti zaradi staranja (C28)
  - Pričakovanje (F66)
- Dolgotrajno čakanje na otroka
  - Mukotrpno (F71)
  - Zamujanje odraščanja (F72)
  - Pogrešanje otroka (F73)
  - Skrbi zaradi otrokovega zdravstvenega stanja (F75)
  - Strah pred otrokovo smrtjo (F76)
  - Neučakanost zaradi zaskrbljenosti (F77)

- Finančna skrb za otroka med postopkom
  - Že tvoj otrok (F74)

- Slika otroka
  - Solze sreče (F64)
  - Smeh (F65)

- Posvojitev iz Sierra Leone
  - Težko čakanje (F43)
  - Zavedanje možnih ovir (F45)

- Pot domov
  - Negotovost o odzivanju otroka (B72)

- Prehod carine
  - Čustven dogodek (B79)

- Simbolni pomen prehoda meje
  - Občutek dokončnosti posvojitve (B81)

- Posvojitev brez obdobje poskusne namestitve
  - Zadovoljstvo (C50)
  - Brez dvomov (C51)

- Formalna urejenost posvojitve
  - Negotovost o ustreznosti posvojitve (B71)

- Formalno zaključena posvojitev
  - Olajšanje (C49)

➢ Obisk rojstne države

- Spoznanje biološke mame
  - Strah pred hčerinim razočaranjem (F123)

➢ Drugo

- Soočanje z neplodnostjo
  - Sprejetje možnosti življenja brez otrok (E28, E30, F13)

- Prenehanje s postopki umetne oploditve
  - Olajšanje (E26)
  - Lahka odločitev (E27)

- Odločitev za posvojitev
  - Vznemirjenost (C37)
  - Vsakodnevno razmišljanje (C38)

- Pravilno starševstvo
  - Dvom (E79)

- Psihologinja Nataša Banko
  - Veliko spoštovanje (F50)

Tema: **Socialno starševstvo**

- Vloga posvojitelja
  - Pogled posvojiteljev
    - Večja odgovornost (D58, E17)
    - Hvaležnost (D59)
    - Ambasador posvojitev (D69)
    - Odkrit govor o posvojitvi (D71)
    - Velika odgovornost (E16, E78)
    - Teža zaupanja (E18)
- Materinski čut
  - Razvoj materinskega čuta
    - Skrb za otroka (A36)
  - Skrb o nedelujočem materinskem čutu
    - Strah pred ne odzivanjem na otrokov jok (C146, E20)
  - Delujoč materinski čut
    - Odzivanje na otroka kot bi bil biološki (C147)
    - Odzivanje na otrokov jok (E21)
- Posvojitev v Sloveniji
  - Pogled posvojiteljev
    - Favoriziranje rejništva in bioloških mam s strani socialnih delavk (D107)
    - Nerazumevanje favoriziranja rejništva s strani socialnih delavk (D108)
    - Favoriziranje rejništva s strani socialnih delavk (D113)
- Posebnosti
  - Vpletenost drugih ljudi
    - Otrok skupnosti (D25)
    - Ne le tvoj otrok (D26)
- Drugo
  - Dojemanje posvojitve
    - Ni reševanje otroka (B135)
  - Primerjava z biološkim starševstvom
    - Enako (E19)
  - Sprejetje vloge posvojiteljskega starša
    - Sprejetje nezmožnosti imeti biološke otroke (E29)
  - Realnost posvojitve
    - Ni vse romantično (E71)
    - Ne črno, ne belo (E150)
  - Starost otroka
    - Lažje če dojenček (E22)

Tema: **Posvojitev v času Jugoslavije**

- Drugo
  - Ureditev posvojitev
    - Boljša urejenost (A125)
    - Možnost posvojitev iz vseh republik Jugoslavije (A12)
    - Takojšnja posvojitev (A21)

Tema: **Izkušnja posvojitve**

- Drugo
  - Pozitivna izkušnja
    - Zelo pozitivna (B1)
    - Zelo dobra (C1)

Realizacija starševstva (C2)
Pripravljenost ponoviti izkušnjo (F1)

- Edinstvenost izkušnje
  Vsak svojo izkušnjo (C64)

➢ Ponovna posvojitev
- Nacionalna posvojitev
  Neuspela poskusa posvojitve (D178)

➢ Otrok in posvojitev
- Posvojenost kot pečat
  Pečat zavrženosti (C76)
  Dolgotrajnost pečata (C77)
  Vzbujanje pozornosti z negativnim vedenjem (C78)